

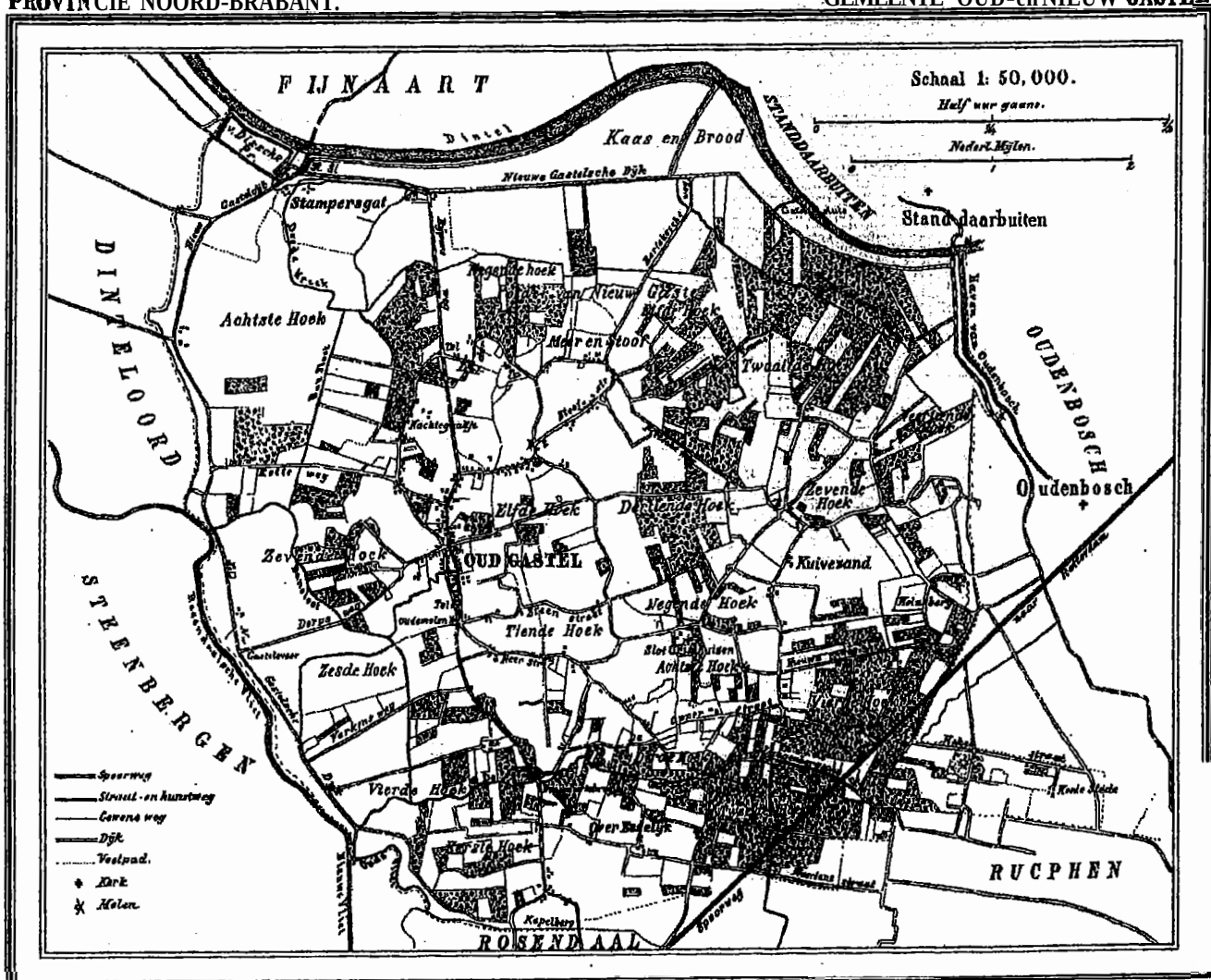
JAARBOEK

heemkundekring het land van gastel

1999

PROVINCIE NOORD-BRABANT.

GEMEENTE OUD-en NIEUW GASTEL.

Getekend door J. Kuiper

3312 Bunders, 3250 Inwoners.

Uitgegeven van Hugo Suringar te Leeuwarden.

INHOUDSOPGAVE

	blz.
Voorwoord.	3
Kroniek van de vereniging	
Het Wit Gele Kruis afd. Oud en Nieuw Gastel	4
Het gebeurde in ..... 1949.	38
Het gebeurde 100 jaar geleden..... 1899	46
Inwoners van Oud en Nieuw Gastel anno 1599	54
Uit het dagboek van een oud Indië-ganger, deel 6.	63
Uit 'Herinneringen' van broeder Theofile Nijman, deel 9	83
Piet uit de Gorkus, deel 3.	104
Wie waren Gastels oudsten deze eeuw?.	122
Oud, de duvel is oud	
- Gastels oudsten per 8 december 1999	136
- Interview met Petronella Maria Thijs.	136
Een terugblik op de twintigste eeuw in Oud Gastel	145
Familie Van Oosterhout	171
Kent gij ze nog? deel 2	183
Van Achter- tot Zuiddijk (1).	189
In memoriam Harry Zandbergen	197
Activiteiten en vermeldenswaardigheden	
van heemkundekring 'Het Land van Gastel' 1999	199
Verslag van de excursie naar Luxemburg	201
Informatie Heemkundekring 'Het Land van Gastel'	203
Ledenlijst 'Het Land van Gastel' 1999	205

COLOFON

Uitgave van: Heemkundekring
Het Land van Gastel
Oud Gastel

Redactie: de heer P.F.A. Akkermans
de heer W. van den Broek
de heer F. van Merrienboer
de heer P. Peeters

Realisatie: *Wingschrift* Oud Gastel

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Foto's. voor zover de eigenaar niet is aangegeven. zijn uit het archief van Heemkundekring Het Land van Gastel.

VOORWOORD

Voor U ligt alweer het zestiende jaarboek van Het Land van Gastel. Ditmaal het laatste van deze eeuw.

De redactie kon er dan ook niet omheen om in dit jaarboek aandacht te schenken aan de eeuwwisseling. Ze heeft dit gedaan door uit elke tiental jaren een hoogtepunt te lichten uit de Gastelse geschiedenis. Nu is die keuze erg subjectief. Immers wat de een belangrijk vindt, is voor een ander wellicht van minder betekenis en zo zal ieder wel met eigen gedachten afscheid nemen van deze eeuw.

Een ander artikel met betrekking tot die eeuwwisseling is een overzicht van het oudste honderdtal Gastelaren van deze eeuw.

Tenslotte gaan we ook nog even 400 jaar terug.

Andere artikelen vormen een vervolg op series zoals Piet van de Gorkus, de herinneringen van Broeder Theophile en broeder Servaes.

Een tweetal nieuwe artikelen met een vervolg komen aan bod nl. de straatnamen in onze voormalige gemeente en de kroniek van het Wit Gele Kruis.

Traditiegetrouw interviewden we ook een Oud-Gastelse met een gezegende leeftijd in de persoon van mevrouw P. Timmermans-Thijs.

We kunnen ons gelukkig prijzen, dat goed voorbeeld goed doet volgen.

Als vervolg op de familiegeschiedenis van de familie van Rijsbergen, de "Gijzenstory" en de bijdragen over pastoor Van Dam, allen aangeleverd door niet-redactieleden, is er nu een overzicht van de familie Van Oosterhout.

Kortom het jaarboek biedt weer allerlei interessante en afwisselende bijdragen.

De redactie wil echter ook stil blijven staan bij het verlies van onze hoofdredacteur H. Zandbergen. Hij was tot zijn overlijden in februari van dit jaar onze mentor en toeverlaat en in het verleden kwamen van hem ook interessante bijdragen voor ons jaarboek. De redactie is nog steeds dankbaar voor zijn werk voor onze kring.

Naast H. Zandbergen zijn er nog twee leden gestorven nl. Mevr. J. van der Vorst en dhr. H. Mastboom. Vooral de laatste persoon is voor de Gastelse historie en het vastleggen ervan van grote betekenis geweest.

De redactie wenst de nabestaanden sterkte en hopen dat de overledenen de rust hebben gevonden, die ze in hun ziekte wellicht gezocht hebben.

Tenslotte rest de redactie de lezer enige aangename leesuurtjes toe bij het lezen van dit jaarboek.

Namens de redactie van het Jaarboek en het bestuur van Heemkundekring "Het land van Gastel",

P. Peeters.

KRONIEK VAN DE VERENIGING HET WIT GELE KRUIS

AFDELING OUD EN NIEUW GASTEL

VOORGESCHIEDENIS

Tot 1920. **EEN BEGIN VAN GEZONDHEIDSZORG IN ONZE REGIO.**

Rond 1900 waren er nogal wat tekorten in de hygienische voorzieningen, ook in Nederland. Dit gemis werd reeds jaren daarvoor onderkend en in 1875 werd bijvoorbeeld al een landelijke wet ingesteld op de besmettelijke ziekten met verplichtingen voor de gemeentebesturen. Ze werd echter niet voldoende begrepen en daardoor niet goed toegepast. Een vereniging het "Witte Kruis" werd daarom nodig geacht en opgericht. Ze was een neutrale organisatie, die later nog jarenlang o.a. in Limburg actief bleef werken. Ze had daar een "roomse" signatuur.

Later in 1900 werden dan het neutrale "Groene Kruis", het Protestant-Christelijk "Oranje-Groene Kruis" en het Rooms Katholieke "Wit Gele Kruis" opgericht. Geel-wit zijn nog de kleuren van de pauselijke vlag.

Zoals bij veel andere verenigingen kwam in deze "verzuijing" ook de wens tot uiting om haar werk te baseren op de levensopvatting van de leden. De verzorging van het lichaam en de geest werd als een onafscheidelijke eenheid gezien.

Ook in Oud Gastel leefde dat idee en ook daar werd de behoefte gevoeld om iets te doen aan dit tekort aan zorg. Daar was al een gedachte over: Een zekere mejuffrouw Pieterella Blankers (die leefde van 1 juli 1840 tot 1 november 1914) was een dame, die er financieel goed bij zat. Zij had bij haar overlijden bij testament een legaat geschonken tot oprichting van een verblijf van "Ouden van dagen en wijkverpleging" in de Laurentiusparochie.

Dit tehuis was inmiddels al gesticht in 1865. Het was gevestigd aan de Veerkensweg 11 [in 1988 is dit gebouw afgebroken en de ruimte is nu volgebouwd met seniorenwoningen]. Mej B. schonk daartoe haar huis (nu Dorpsstraat 9), grond en f. 10.000,- aan het R.K. Armbestuur, dat hiertoe de zgn. Blankersstichting oprichtte. Het legaat was echter toch te klein voor het hele opgegeven doel en met de toestemming van de bisschop van Breda werd besloten de opbrengst van het legaat te gebruiken voor de "wijkverpleging", waartoe dan een vereniging "Het Wit Gele Kruis" moest worden opgericht en waarvoor een bedrag van f. 1000,- per jaar kon worden geschonken.

Er bestonden al enige afdelingen van het Wit Gele Kruis in Nederland en allen hanteerden dezelfde werkwijze voor deze curatieve, preventieve en positieve zorg voor de gezondheid. In deze richting heeft het Kruiswerk zich dan ontwikkeld.

Er waren al meer organisaties actief op dit terrein bijvoorbeeld: "Voor eer en Deugd", de "Nederlandse R.K. Bond voor grote Gezinnen", de "Vereniging voor Meisjesbescherming", enzovoort.

Deze laatste presenteerde zich ondermeer door affiches met wervende en waarschuwende teksten op de spoorwegperrons met witte plakaten met een brede diagonale gele band. (weer de pauselijke kleuren)

Nu bestond er in Oud Gastel een vereniging, "Katholieke Sociale Actie", een afdeling van een internationale vereniging met het doel om de Katholieke beginselen in de maatschappij te bevorderen en te versterken.

Deze club voelde zich blijkbaar aangesproken door het idee van wijkverpleging en op 2 februari 1920 werd in een bestuursvergadering het plan geopperd om ook hier zo'n kruisvereniging op te richten.

Ze was daarin niet de eerste in de regio, want Oudenbosch en Roosendaal waren in 1916 al voorgegaan met het stichten van een Wit Gele Kruisvereniging (WGK)

In 1920 komt er een voorlopig bestuur met als voorzitter dokter Knitel (1880) en als leden: A. Smulders (1863), P.J. van Sprundel (1858), en M. Theunissen (1878). P.C. Akkermans wordt secretaris. Hij was dat ook van de Katholieke Sociale Actie.

Genoemde dokter Knitel (voortaan dr. K.] had al contact gezocht met de overste van het ziekenbejaardentehuis "Charitas" te Roosendaal, waar de zusters Franciscanessen de leiding hadden. Uit hoofde van zijn beroep wist dr. K. daar waarschijnlijk de weg en hij kreeg al direct gedaan, dat daar een gediplomeerd kloosterzuster-verpleegster beschikbaar werd gesteld om het vereiste werk van de wijkverpleging te Oud Gastel te doen. En daarbij: Zij kon fietsen!! Zij kon worden aangesteld voor een bedrag van f. 600,- per jaar als vergoeding!

Mede-bestuurder Theunisse uit Stampersgat attendeerde erop dat ook zijn woonplaats erbij betrokken moest worden. Ook daar was dit werk nodig en zo werd de gehele gemeente Oud en Nieuw Gastel erbij betrokken. En dat was gunstig bij een eventuele aanvraag voor gemeentesubsidie.

Dit voorlopige bestuur kwam weer bijeen op 9 februari met als deskundig informant de heer J. van der Horst uit Oudenbosch, waar deze vereniging, zoals gezegd al ruim drie jaar bestond. Hij kon dus de nodige adviezen geven en hij trad ook als propagandist op. Hij gaf uitleg, hoe zo'n vereniging werkte en gaf aan, dat naast de ziekenverzorging het ook nodig was, dat de toen talrijke tuberculoselijders (TB-lijdens) behandeld en preventief verzorgd dienden te worden. Hiervoor kon rijkssubsidie worden verkregen.

Het voorlopig bestuur besloot een propaganda-avond te beleggen met als medevoorstel een contributie te vragen van resp. f. 1,-, f. 2,50 en f. 5,- per gezin per jaar en dat op vrijwillige basis. Die contributie was nodig omdat vanwege de uitgestrektheid van de gemeente al spoedig twee verpleegsters nodig zouden zijn.

HOOFDSTUK 1

De jaren 20. **DE OPRICHTING VAN HET WGK AFDELING OUD EN NIEUW GASTEL EN DE BEGINJAREN.**

Op 29 juni 1920 wordt in de Harmoniezaal (Kerkstraat 27) de bovengenoemde propaganda-avond gehouden.

De opkomst is ruim, ook uit Stampersgat.

Na een opwekkende en informatieve uitleg van de heer van der Horst geven zich al meteen 120 personen op als lid en het definitieve bestuur wordt gekozen. Dit bestaat uit: voorzitter A. Smulders, vice-voorzitter P. van Sprundel, secretaris A. Smoor en penningmeester P. Akkermans. Leden: A. Vinck, J. van Oosterhout en H. Luyten met als geneeskundig adviseur dokter Knitel. Kapelaan Mouwen is de geestelijk adviseur.

Op de eerste bestuursvergadering op 7 juli daaropvolgende worden de officiële statuten en het huishoudelijk reglement van het toen al bestaande Diocesane Comité in haar geheel overgenomen en tevens de bisschoppelijke- en koninklijke goedkeuring aangevraagd. Deze laatste wordt per 15 oktober verkregen. Tevens wordt besloten om de blijkbaar reeds aangeschafte verplegingsartikelen gratis uit te lenen aan de leden. Alleen bij langdurig gebruik moet huur betaald worden. De geneeskundig adviseur dr. K. zou dan een en ander regelen.

Voor de verpleegzuster, later genaamd wijkverpleegster wordt een degelijk rijwiel aangeschaft en bij loting mag Adr. van Iersel de fiets leveren. De vereniging komt los te staan van het "Armbestuur" en van het "Liefdesgesticht Sint Josef". Wel wordt het toegezegde legaat van mej. Blankers uitgekeerd door dit armbestuur, dat kennelijk het beheer voert over de "Blankersstichting". Penningmeester P.C. Akkermans legt een contributieboek aan.

Met het Sint Josefgesticht wordt overeengekomen dat enkele ruimtes van het souterrain mogen worden gebruikt voor spreekkamer en magazijntje.

Dat souterrain ligt onder het gehele gebouw, deels beneden de begane grond. Het is inwendig amper twee meter hoog en de ramen aan de voor- en achterzijde van het gebouw, die voor licht en lucht moeten zorgen komen juist boven de begane grond uit. Verder zijn er in dit souterrain een grote keuken voor het gehele bejaarden- en zusterterhuis en is er ook de reusachtige kolen gestookte centrale-verwarmingsketel met nog wat berg- en zelfs enig zitruimten. *(zie foto ■ op pagina 8 en foto 1 op pagina 18)*

Onder de tegen de westgevel aangebouwde kapel ligt een grote kelderachtige bewaarplaats voor fruit. Dat alles kan bereikt worden via enkele binnentrappen en twee gemetselde buitentrappen aan de achtergevel.

Daarnaast zijn twee gietijzeren trappen, die met de stenen trap aan de voorzijde toegang geven tot de bel-etage, waarin de verhuurde kamers van de bewoners liggen. Daar zijn ook enkele spreekkamers en de refter van de zusters. Die hebben allen een hoogte van ruim 4 meter.

Binnentrappen leiden naar de tweede etage.

De eerste wijkverpleegster is zuster Amanda. Zij woont bij haar medezusters in het "slot" van het "Gesticht".

De nieuwe afdeling van Oud Gastel sluit zich al gauw aan bij de Nationale Tuberculose-Vereniging.

Maar al in februari 1921 neemt A. Smoor ontslag en P. Akkermans wordt notulant. De boekhouding wordt de eerste keer gecontroleerd door A. Vinck, Jos. de Bie en C. Hennekam. Nu komt P. Goossens in het bestuur.

Er wordt een eerste begroting opgemaakt en die komt op -f. 2412,- exclusief de extra f. 350,- voor de behandeling van Tb-patienten, waarvan dan later tweederde werd vergoed door het Rijk.

De functies secretaris en penningmeester worden samengevoegd en P. Akkermans gaat die taken uitvoeren. Hij krijgt daarvoor een vergoeding van f. 100,- per jaar.

De reeds bestaande Diocesane Federatie van WGK-verenigingen stellen een wervende circulaire op. Daarvan worden er 900 besteld voor ledenwerving.

De notulen vermelden eveneens, dat de zuster op haar fiets al een bekende verschijning is op de Gastelse- en Stampersgatse wegen.

In de genoemde kelderruimte is er spoedig ruimtegebrek voor de spullen en daarom wordt aan de gemeente gevraagd om een plaats in het gemeentehuis [Dorpsstraat 14]. Zonder succes.

In verband met de verschillende contributiebedragen wordt aanvankelijk gebruik gemaakt van het "Register van hoofdelijke Omslag". Echter om "privacy-redenen" mag dit al gauw niet meer. Nu komt het voorstel om in de diverse buurten iemand aan te stellen, die de leden af moet vragen, hoeveel contributie ze kunnen en willen betalen. Dat idee is geen succes. Toch is er in 1921 al een batig saldo van f. 369,- bij een ontvangst van f. 2493,-.

Bij de bestuursverkiezingen wordt H. Luyten herkozen en komt J. de Bie in het bestuur in plaats van P. Akkermans. De Bie wordt later ook secretaris-penningmeester en zal dit jarenlang blijven.

Hij heeft een mooi en soms onduidelijk handschrift en maakt uitgebreide notulen. Hij doet dit werk met hart en ziel en het WGK is hem veel dank verschuldigd.

Een verzoek van een lid om de leden ook door de wijkzuster te laten behandelen zonder doktersadvies - dus gratis - wordt principieel afgewezen.

Om nog extra inkomsten binnen te halen wordt nu voor de eerste maal een collecte gehouden middels de verkoop van het "Emmabloempje" (genoemd naar Koningin-moeder Emma) ten bate van de Tb-bestrijding. Deze traditie is nog vele jaren gehandhaafd.

De Rijkssubsidie is ditmaal f. 416,-.

Voorts worden er voor de Tb-patienten die thuis worden verpleegd twee lighallen aangeschaft. Dat zijn vierkante houten slaaptenten, die meestal draaibaar worden opgesteld, zodat ze naar de zon en uit de wind kunnen worden gericht. Aan een zijde zijn ze geheel open. (zie foto 2 op pagina 8)

HET SINT JOSEFGESTICHT
ten tijde van de foto in gebruik als Schippersjongensinternaat

EEN VIERKANTE HOUTEN SLAAPTENT (LIGHAL)
achter liefdesgesticht St. Joseph

Daarin ligt de patient maandenlang, soms jaren in de gezonde buitenlucht, die in die jaren nog alom aanwezig was. Met veel rust en versterkend voedsel kan hij herstellen. Deze tenten staan meestal achter de woning en de wijkzuster komt regelmatig langs en brengt verslag uit aan de arts.

Ook de zuigelingenzorg wordt ter hand genomen. Maar dat strookt niet altijd met het werk van de gemeentelijke vroedvrouw mevr. Notermans. Maar omdat zij ook werkt in overleg met dr.K. kan deze vaak bemiddelend optreden.

Mede op zijn advies wordt een rolstoel aangeschaft. Boekhoudkundig wordt de bijdrage van het Rijk ad. f. 416,- gesplitst.: f. 156,- voor het salaris van de verpleegster en de rest dient als kosten voor ziektepreventie. Van de opbrengst van de verkoop van het Emmabloempje gaat 40 % naar het Provinciaal Orgaan tot bestrijding van de tuberculose en de rest mag dan plaatselijk benut worden. Het reservekapitaal wordt gedeponneerd bij de Boerenleenbank aan de Koelestraat met als kassier dhr. Koevoets. De bedoeling is om met dit geld later een kliniek op te zetten. Later volgt nog eens een storting van f. 1000,- van het kennelijk toch ruim aanwezige kasgeld.

Er is dan ook al een kraamverpleegster in dienst van het WVK, maar ze wordt te duur. Het geboortecijfer ligt in die jaren nog zeer hoog.

De jaarvergadering van 1923 wordt slecht bezocht, en dat is een klacht, die we later nog dikwijls tegenkomen.

Het financieel verslag eindigt met f. 2937,- en een klein batig saldo. Ook de Tb-bestrijding kent een klein saldo.

Steeds weer komt het probleem van de zuigelingenzorg en de verzorging van de kraamvrouw ter sprake. De baker doet namelijk meer dan de babyverzorging. Ze doet ook het huishouden en heeft soms een "dictatoriale" positie in het gezin. Een kraamverzorgster kan dan niet aangesteld worden en de WVK-wijkverzorgster mag alleen zonedig de moeder verzorgen. En als dan een bestuurslid suggereert om "enigszins bejaarde meisjes" aan te stellen om de moeder te helpen, dan blijkt het toch moeilijk om ook dergelijke meisjes te vinden. Dr.K. raadt dit ook af wegens hun tekort aan opleiding.

Nu komt het idee om een moedercursus op te zetten en dat gebeurt dan ook. Deze cursus wordt later nog vaak herhaald.

Als de bestuursleden Vinck en Goossens aftreden worden als opvolgers gekozen: J. Brugmans uit Stampersgat en Chr. van Akkeren.

J. van Iersel vraagt nogmaals of de hulp van de wijkverpleegster mag worden ingeroepen zonder doktersadvies. Ook nu wordt dit categorisch afgewezen.

De bestaande lighallen worden gerepareerd en twee nieuwe gemaakt.

Naast de reeds genoemde moedercursus dient ook de opleiding van de bakkers geregeld te worden. Daar is echt behoefte aan, want de huidige vroedvrouwen zijn nog steeds behept met oude ideeën wat betreft hun werkwijze, maar niet wat hun loon aangaat, zo schrijft secretaris de Bie. Nu zal pastoor Damen proberen de Vrouwenbond hiervoor warm te krijgen.

Intussen is ook voorzitter notaris Smulders overleden.

Voor de algemene ledenvergadering van 1924 wordt de dorpsomroeper Kees Jonkers ingeschakeld. Op deze bijeenkomst houdt kapelaan Mouwen een pleidooi voor de juiste behandeling van de zieken en aan de hand van de richtlijnen van de bisschop betoogt hi: "Dat de taak van het WGK niet alleen het bevorderen van de volksgezondheid, maar ook het heil van de zielen is."

"Zij moet in het uitoefenen van haar werk steeds het geestelijk element op de voorgrond laten treden en er geen neutrale geest in laten sluipen."

Er is kennelijk een goede opkomst, want J. Brugmans wordt herkozen met 66 van de 86 stemmen. Op deze vergadering wordt burgemeester A.G. Mastboom op voordracht van L. Melsen tot voorzitter gekozen. Hij krijgt meer stemmen dan dhr. H. Muller, directeur van zuivelfabriek "Vacca",

Voor de derde keer wordt gevraagd om de hulp van de wijkverpleegster zonder doktersadvies, maar opnieuw wordt dit als zijnde tegen de statuten afgewezen. De nieuwe voorzitter onderhandelt nu met "Charitas" over een tweede wijkverpleegster en dan liefst voor vijf jaar, om de continuïteit te handhaven. De Vereniging had de laatste jaren al vier of vijf verschillende verpleegsters, hetgeen nadelig is voor het werk. Nu is in dienst zuster Thaddea.

Aan het bestuur van het RK Armbestuur wordt gevraagd welke eigendommen deze heeft, omdat vandaaruit via de "Blankersstichting" de jaarlijkse bijdrage wordt verleend. Hierover is klaarblijkelijk onduidelijkheid, tenminste bij de voorzitter.

Een nieuw verschijnsel dient zich aan: Hoe moeten de leden, die uitgetreden waren en nu weer lid worden, omdat ze het WGK nodig hebben, behandeld worden? En dezelfde vraag geldt ook voor degenen, die allang lid hadden kunnen zijn en dat nu pas worden. Het voorstel is om die nieuwe leden f. 5,— extra te laten betalen als een soort boete: het is geen duiventil!

Dit probleem zal zich later nog meer aandienen.

De RK Vrouwenbond gaat nu een moedercursus organiseren. Er is animo voor en misschien kan van hieruit ook een bakerscursus worden opgestart.

Voor het opbergen van het niet in gebruik zijnde Tb-materiaal, lighallen e.d. wordt ruimte gevonden in de voormalige openbare school aan de Koelestraat. Die staat sinds 1921 leeg.

Het WGK ontvangt van het Ministerie van Arbeid, Handel en Nijverheid een bijdrage van f. 444,— voor de Tb-bestrijding.

Er moet naast de statuten ook een huishoudelijk reglement komen. H. Luyten en J. Brugmans gaan dit bestuderen.

Bij Brugmans op Stampersgat wordt nu een verbandtrommel geplaatst en de verpleegster mag er gebruik van maken na het advies van dr. K.

Om de subsidie veilig te stellen worden er enkele uitgaven boekhoudkundig overgeheveld naar de Tb-rekening om zo een nadelig saldo te creëren. Dit alles wordt als reglementair beschouwd.

Dr. K. bespreekt de grote zuigelingsterfte en wijt dit aan de verkeerde

opvattingen van bakers en "raad van buurvrouwen" en hij adviseert de zuigelingen­zorg op te dragen aan een gediplomeerde verloskundige. Dit was eerder mislukt, maar hij wil het opnieuw proberen. Een bakercursus organiseren kan niet, want er zijn geen geschikte kandidaten. De moedercursus lijkt meer succes te hebben, tenminste er gaat er een van start te Stampersgat. Over 1924 blijkt er een batig saldo te zijn van f. 712,-, bij een ontvangst van f 3050,-.

Het bestuur bestaat nu uit: voorzitter A. Mastboom, secretaris J. de Bie, penningmeester P.J. van Sprundel en leden: H. Luyten, J. van Oosterhout, J. Brugmans en Chr. van Akkeren. Geestelijk adviseur is kapelaan Mouwen en dr. K. is medisch adviseur.

Het federatief bestuur, dat in Oudenbosch was gevestigd, gaat naar Breda en van hieruit komen nu de adviezen over ziekenvervoer, ontsmettingsdienst, collectieve brandverzekering, adressen voor moedercursussen, zuigelingen­zorg en bakercursussen.

Er komt een verzoek van "Moederheil" uit Ginneken, een tehuis voor alleenstaande aanstaande moeders, waar hun bevalling onder deskundig toezicht kan plaatsvinden, om voor hen bloempjes te verkopen. Daar men al Emmabloempjes verkoopt besluit het bestuur om als steun voor die instelling voor f. 50,- aan loten te kopen. Dat verkopen van speldjes is in die jaren een algemeen verschijnsel waaraan ook "Herwonnen Levenskracht" en "Santos" meedoen, voor de Tb-bestrijding.

Een kleine lighal, die in Zegge dienst deed wordt geschonken en een rondgezonden brochure voor ledenwerving heeft succes, vooral in Stampersgat.

De verloskundige, die op verzoek van het bestuur de kraamvrouwen gaat controleren, komt met een rapport over haar werk, de zuigelingen­zorg. Het rapport is niet compleet, maar ze ontvangt hiervoor toch f 250,-. En later blijkt dat haar controle veel effect heeft.

Er is van het batig saldo een bedrag van f, 1167,- gedeponneerd op de Hanzebank. Deze gaat failliet, maar er komt toch een uitkering van 25 % ad. f 389,25 en een onbekende schenkt een obligatie van f 1000,-. Twee meevallers dus!

H. Luyten komt met het voorstel om een bakercursus op te starten, maar dr. K. raadt dit af. Er zijn geen geschikte kandidaten en het zou naijver kunnen bevorderen tussen de bakers en de aangestelde verloskundige.

De verhouding tussen het WGK en het Sint Josefgesticht komt weer eens ter sprake. Het gesticht wil uitbreiden en uit het bouwplan blijkt, dat er geen ruimte meer is voor de magazijn­goederen van het WGK. en ook niet voor opslag van de lighallen, die trouwens al op een andere plaats waren ondergebracht.

Het bestuur wil alle spullen bij elkaar hebben en bovendien een betere ruimte voor de spreekkamer en nog eens twee ruimtes voor de hoogtezon.

Die ruimtes wil men huren en ook wil men een goede afspraak maken voor de

Tb-patienten, die soms maanden of jaren in het Gesticht verpleegd worden. En nogmaals wil het bestuur meer duidelijkheid over de "Blankersstichting".

Bij een gezamenlijk gesprek van de twee besturen blijkt, dat de ruimtes van het WGK na de verbouwing gemakkelijker toegankelijk worden, met daarbij een goede bergruimte voor de inventaris- en verpleeggoederen. Dit wordt dan vastgelegd in een goede overeenkomst.

Op de volgende jaarvergadering worden de leden aangeraden om aan te sluiten bij de waterleiding ter bevordering van de volksgezondheid.

In 1926 wordt dan het Sint Josefgesticht uitgebreid aan de oostzijde. Er komen een aantal ziekenkamers, ziekenzalen en een flinke operatiezaal met nog enkele spreekkamers.

Op de verdieping komen een aantal slaapcellen voor de zusters. De entree aan de straatzijde wordt voorzien van een fraaie stenen boog. Direct rechts van die boog is een eenvoudige deur als toegang tot het nieuwe gedeelte. Een ingangsportaal leidt rechts naar de operatiekamer, die aan de noordzijde is voorzien van een groot raam. Verder komt links een lange gang, die leidt naar de overige nieuwe ruimtes.

De voorste kamers worden ter beschikking gesteld aan het WGK.

In het portaal is een dubbele trap. Een die voert naar de beletage en de andere naar het souterrain.

HOOFDSTUK 2

De jaren 30 **CRISIS EN TB-BESTRIJDING.**

Ook nu komt de wijkverpleegster met de klacht, dat de uitgeleende goederen vaak of te laat of beschadigd worden teruggebracht. Deze klacht komt nog vele jaren erna weer terug.

Ook wordt geklaagd over de strubbelingen met de verloskundige en het gebeurt, dat zij niet welkom is, als ze onverwacht op controle komt, hetgeen toch haar feitelijke opdracht is. Toch luisteren de moeders naar haar en haar wordt opgedragen met dit werk zo door te gaan.

Een brochure van dokter Mol uit Etten geeft informatie over bakercursussen. Blijkbaar was dit ook elders nodig en nu zijn er in Gastel wel geschikte kandidaten.

Zelfs de wijkverpleegster zuster Aloysia wil de cursus gaan volgen en de deelnemers krijgen een bijdrage van f. 25,- als vergoeding voor het theoretisch examen.

Als de kraamvrouw huishoudelijke hulp nodig heeft, kan ze dit ook krijgen via het WGK en de adressen worden soms aangeleverd door de "Sint Elisabeth-vereniging", een groep vooraanstaande dames, die zich bezig houden met hulp te geven aan aanstaande moeders. Deze vereniging was opgericht in 1909 en was in geheel Europa actief.

LEDEN DER VEREENIGING.

Directeur: De Zeer. Eerw. Heer Pastoor G. A. DAMEN.

10 WERKENDE LEDEN.

DAMES:

E. Mastboom—Paternostre, *Presidente*.
 M. Mastboom—Brosens, *Vice-Presidente*.
 M. Smulders—Aelberts, *Secretares*.
 Th. de Bie, *Vice-Secretares*.
 Adr. Akkermans, *Penningmeesteres*.
 M. Knitel, *Magazijnmeesteres*.
 J. van der Vaart, *Vice-Magazijnmeesteres*.
 A. Cranen—van Aken.
 S. Mastboom—Schul.
 M. Akkermans.

EERE-LID.

Mennuw Dr. Dautzenberg—v. d. Veeken.

... 84 HONORAIRE LEDEN.

WelEerw. Heer Romer.
 " " Mouwen.
 " " Kerkhoven.

De Heeren:

Balemans A.
 Bie Jos. de
 Blankers A.
 Buckens Fr.
 Bas P.
 Cranen P.
 Knitel J.
 Mastboom A.
 Mastboom P.
 Moorsel L. van
 Peeters Gebr.
 Smulders A.
 Torst K. v. a
 Vos L. de

De Dames:

Aalst-Adr. v.
 Aalst-Ratie F. v.
 Akkermans—Peeters J.
 Akkermans—Knaap P.
 Akkermans—Jacobs Wed. A.

Bartels—Vrolijk C.
 Bie—Sprengers J. de (Zundert)
 Blankers Adriana
 Blankers P. J.
 Boe—Nijssen M. v. d.
 Buys Anna
 Bus—de Herder C.
 Couwenberg Wed.
 Dienstboden Dr. Dautzenberg
 Domburg—Tiberius J. v.
 Domburg—de Wit J. B. v.
 Feddes—v. Iersel P.
 Geleyns—Huismans D.
 Gordijns Gez.
 Hack—Gez. J. & A.
 Hack—v. Iersel Wed.
 Hopmans—v. d. Heiden N.
 Horsten—Franciska
 Houtepen—Moerings W.
 Huybrechts Wed.
 Jacobs—Swagemakers Wed. J.
 Jong—van Kuyk H. de
 Jong—Stenten J. de
 Jong—Aarts P. de
 Jongeneelen Maria
 Jongeneelen Maria (Achterdijk)
 Kalmthout Wilhelmina

Kalmthout—Broos H. van
 Mastboom—Gillis Wed. P.
 Mechelen—Franken H. v.
 Mechelen—Houtepen Wed. N.
 Meel—Hack P. v.
 Meer—Moerings C. van
 Meer—van den Bosch Wed. C.
 Meers—Brocatius Fr.
 Meisen—Marjnisson C.
 Meerwissen—Braat C.
 Meerwissen—Braat Jac.
 Meerwissen—v. d. Boom Wed. J.
 Meyers—van Baal Wed. G.
 Moerings Adriana
 Mulders Maria
 Mulders—Peeters H.
 N. N.
 Oomen Wed. Marjijn & Adriana

Oosterhout Johanna v.
 Ouderas—Peeters Wed. v. d. A.
 Paantjes Jacobs
 Peeters—de Nijse H.
 Ronden—Houtepen C. den
 Ronden—Hellemans Wed. A. d.
 Slooten—van Oerschoot Wed. C.
 Smoor Erven P.
 Smoor—Uitdewilgen J.
 Sprundel Maria van
 Sprundel Gez. van
 Uitdewilgen—v. d. Moer
 Wed. P.
 Unen—Tak Adr. van
 Unen—van Vledingen Adr. van
 Vermeulen—Janssen
 Vreugde Cornelia
 Waterschoot Gez.

Tot de Vereeniging dragen nog bij 299 contribuanten.

Eereleden zijn zij, die jaarlijks f50.— of meer storten.

Honoraire leden zij, die f2.50 of meer bijdragen.

Contribuanten zij, die minder dan f2.50 geven.

AANBEVOLEN FORMULE

tot het vernemen van een legaat
 per testamentaire beschikking aan onze Vereeniging

Ik legatee aan de ST. ELISABETH-VEREENIGING te OUD- EN NIEUW-GASTEL, de som van
..... gulden (vrij van successierechten).

Van de Hanzebank komt nu nog een uitkering van f. 234,—. Daarmee is 40% uit het faillissement ontvangen.

Dan moet ook het gesticht haar inrichting aan passen om de rijkssubsidie veilig te stellen.

Er komen meer aanvragen voor Tb-behandeling en zo komt het financiële plaatje in de knel. Er wordt gesproken over contributieverhoging. De principiële vraag komt naar voren of het WGK wel door moet gaan met het meebetalen aan Tb-patienten, die in ziekenhuis of sanatorium verpleegd worden. Op de eerste plaats moet toch de wijkverpleging komen. De behandeling van de patienten gaat wel door!

Nu de wijkverpleegster haar diploma zuigelingenverzorging heeft gehaald, is de hulp van de verloskundige niet meer nodig.

Op advies van dr. K. wordt een hoogtezon aangeschaft. Hij zal helpen met de bediening ervan.

Het WGK wil ook een hogere gemeentesubsidie en ze hoopt dit gemakkelijker te kunnen krijgen nu de burgemeester voorzitter geworden is. Bestuurslid Brugmans stelt voor f. 150,—, in plaats van tot nu toe f. 50,— per jaar. Brugmans stapt echter wel op uit het bestuur en wordt opgevolgd door de eveneens uit Stampersgat afkomstige P. van Aken.

De verbandtrommel gaat dan naar J. Korsmit, hoofd van de Sint Aloysius-school te Stampersgat.

Het parochieel armbestuur van Stampersgat kan de jaarlijkse bijdrage aan het WGK niet meer voldoen en het toegezegde bedrag wordt voldaan door de Cooperatieve Suikerfabriek te Stampersgat. Deze fabriek staat in die tijd onder directie van dr. P. Vlekke, zoon van de befaamde J.F. Vlekke.

Een zestienjarige Tb-patient, die aan de zorg van het WGK was toevertrouwd komt ook in het Sint Josefgesticht, waar hij enkele jaren wordt verpleegd. Later zal hij genezen verklaard worden en een gezin stichten.

De hoogtezon wordt geïnstalleerd door dr. K. Er wordt een aparte elektriciteitsmeter aangebracht om het tarief goed te kunnen vaststellen. Dat komt op 1 gulden per uur. Er zijn al meteen drie personen, die op doktersadvies een hoogtezonkuur moeten volgen.

Het lijkt wel of het elan er uitgaat. Be bestuursvergaderingen worden niet meer zo goed bezocht en de bijdrage van een familielid-patient wordt soms vermindert tot maar 25 of 50 cent per dag. Ook hierbij is de internationale crisis merkbaar.

De Bie en Luyten worden herkozen op een slechtbezochte ledenvergadering.

Een aanvraag van ene zuster Van der Poel om twee maanden stage te mogen lopen wordt gehonoreerd. Er is een patient, die geen ziekengeld meer krijgt en niet in staat is om de bijdrage van f. 2,50 per week bij te dragen (een grote som geld voor die tijd).

Ook de bijdragen aan de sanatoria komen in de knel. En dit worden zware onderwerpen op de bestuursvergaderingen. Daarom wil men meer vragen aan

de "Blankersstichting". Hierover wordt een gesprek gearrangeerd met de heer Muller, maar die zegt ronduit, dat deze stichting niet verplicht is meer te geven en het blijft dus bij de jaarlijkse f. 1000,-.

De Middenstandsvereniging laat zich horen en vraagt om de inkopen voor het WGK zoveel mogelijk in de eigen gemeente te doen. Immers alle middenstanders zijn lid van het WGK.

De leden P. van Sprundel en J. van Oosterhout worden afgelost door P. Verholen en J. Wierikx. Beiden zijn actief in de arbeidersorganisaties.

De slotuitkering van de Hanzebank brengt nog f. 117,30 binnen en zo ontvangt men al bij al 47% van het oorspronkelijk tegoed, een zeldzaam hoog percentage bij een faillissement. Dat geeft het idee, dat de Hanzebank niet failliet had hoeven te gaan!

De federatie WGK "dropt" 100 loten en secretaris de Bie weet er geen stel mee. Theunissen en Verholen zien wel kans om deze loten aan de man te brengen.

De wijkzuster krijgt een draagbare babyweegschaal en het valt op, het woord zuigeling wordt hier vervangen door baby.

In het bestuur komt C. de Vries, hoofdboekhouder van de "Vacca". Hij wordt later voorzitter.

Dat Tb nog een ernstige volksziekte is in de jaren 30, blijkt wel uit het feit, dat van een gezin een tweede patient moet worden opgenomen. En als een Tb-lijder de lighal verlaat, wordt de matras verbrand. Steeds meer namen duiken op in het verslag, maar om privacy-redenen worden die hier weggelaten. Het burgerlijk armbestuur betaalt mede de kosten en er is een intensieve samenwerking met de "Sint Elisabethvereniging".

Een discussie over het verlenen van bakergeld vraagt een principiële oplossing. Hoort dit nu bij het Kruiswerk of ligt de prioriteit bij de wijkverpleging? Dr. K. moet de knoop doorhakken en er zal ook worden geïnformeerd bij de gemeentelijke verloskundige. Het rijk geeft vanaf 1934 geen subsidie meer voor de ziektepreventie en ook dat maant tot zuinigheid.

Wijkverpleegster zr. Thaddea wordt opgevolgd door zr. Augustine. Ook nu wordt de vergoeding van Stampersgat door de Cooperatieve Suikerfabriek betaald op aanvraag van pastoor van de Weygert.

De opgespaarde reserve wordt belegd in effecten en obligaties. Dat lijkt vreemd als ook geklaagd wordt over geldgebrek, maar het bestuur denkt kennelijk al aan een eigen gebouw!

Het "Noordbrabants Verpleegfonds" weigert in eerste instantie een bijdrage voor een Gastels lid, omdat er geen speldjes zijn verkocht voor deze instelling, maar dit wordt alsnog geregeld en er komt dan toch nog f. 100,- voor verpleegkosten.

De vaste lighallen worden door S. van Nispen, meestertimmerman, voor f. 100,- draaibaar gemaakt. Nu blijkt ook, dat het bedrag voor versterkende middelen afneemt omdat de Sint Vincentiusvereniging een deel van dit werk

heeft overgenomen.

De moedercursus kan nu eindelijk beginnen, er zijn voldoende deelnemers, die daarvoor f. 15,- betalen.

Het bezoek aan het consultatiebureau kost voortaan f. 5,- in plaats van f. 7,-. De bakercursus verloopt kennelijk goed en H. Luyten stelt voor om de deelnemers stage te laten lopen in die gezinnen, waar bakergeld wordt betaald om praktische ervaring op te doen.

Luyten gaat met de Bie naar de jaarvergadering van de Bredasche Bond.

Korsmit klaagt, dat er zo weinig leden zijn, die hun bijdrage willen verhogen. Sterker, sommigen leden uit Stampersgat verlagen deze omdat de "gegoeden" ook maar het minimumbedrag betalen.

Er gaan geluiden op om Stampersgat maar uit te sluiten maar dat kan niet, omdat volgens kapelaan Mouwen Stampersgat op verzoek van de bisschop is aangesloten bij Gastel. Dat is echter niet helemaal waar, want de reden was destijds om gemeentesubsidie binnen te halen. Immers het betrof nu de gehele gemeente en niet alleen Gastel. Kapelaan M. verklaart tevens dat een en ander op een mondelinge afspraak berustte met pastoor van Ginneken. Hierin klinkt nog steeds door de kinnesinne over de parochiale afscheiding van Stampersgat van 1899, die door de Cisterciensers met lede ogen was aanvaard. Dit gevoel komt nog vaker voor! Maar intussen wordt de bijdrage telkens weer door de suikerfabriek betaald!

Op de jaarvergadering van februari 1935 wordt het voorgestelde reglement aangenomen en hoewel Ch. van Akkeren samen met P. Verholen en J. Wierikx worden herkozen weigert eerstgenoemde deze herverkiezing te aanvaarden. Hij ontbreekt nogal eens op de vergaderingen.

Er wordt nu ook de principiële beslissing genomen over eventuele hulp in de huishouding bij een bevalling en het bestuur benoemt de baker na advies van de wijkverpleegster.

In 1937 treedt ook de nieuwe huisarts dr. A. van Susante toe tot het bestuur als adviseur.

Op elke vergadering zijn mededelingen over patienten en in samenwerking met "Herwonnen Levenskracht" worden nogal eens vergoedingen betaald. Het "Brabants Verpleegfonds" draagt eveneens bij.

Er wordt een tweede babyweegschaal aangeschaft en de verkoop van het Emmabloempje brengt f. 88,90 op. Dat de tijd slecht is blijkt ook uit de slechte betaling van de contributie. Alleen in de bietencampagnetijd gaat dit beter, want dan wordt er een goed loon verdiend.

Sanatorium "Berg en Bosch" vermeldt een uitverpleegde en in het Gesticht liggen nog steeds Tb-lijdens, sommigen al jarenlang met weinig uitzicht op verbetering. Tb is dan ook nog altijd een volksziekte.

C. van Akkeren wordt opgevolgd door M. Braat.

Contributieverhoging wordt nog steeds niet mogelijk geacht. Er is altijd nog een batig saldo. Ook de "gegoeden" verhogen hun bijdrage niet.

Om meer leden te krijgen wordt een commissie gevormd met P. Bus, Mart. van Nispen en A. Rockx.

De bestuursleden die uit het werkersmilieu stammen pleiten sterk voor een goede Tb-bestrijding. Zij kennen de patiënten meestal en krijgen anders toch gemakkelijker namen doorspeeld. Ze worden vanuit de vakbond ook veel beter voorgelicht over deze ziekte. Zij komen dan ook terecht op voor hun eigen mensen.

Kapelaan Mouwen houdt echter vast aan het eerste doel van het WGK nl. wijkverpleging. Dan pas komen Tb.-bestrijding en kraamhulp. Hij wordt in 1935 pastoor te Gastel en blijft in het bestuur.

De werkzaamheden van de propagandacommissie hebben succes: Er komen 90 nieuwe leden en de contributieopbrengst stijgt met f. 100,-. Enkele verenigingen, zoals de handboog- en duivensportclubs alsook de Kuivezandse toneelvereniging dragen samen het mooie bedrag van f. 512,80 bij!

Nu komt het ministerie met de eis, dat de salarissen met 5% moeten dalen en bovendien dat er op de subsidie wordt gekort.

In 1937 lopen er twee moedercursussen in Stampersgat en in Gastel. Nu wordt ook in het WGK-pakket opgenomen de kleuterzorg door toedoen van H. Luyten. Daarnaast gaat de verstrekking van versterkende middelen, zoals melk door. Voor deze laatste activiteit betaalt de "Nederlandse Zuivelcentrale" mee.

Een later zeer bekend geworden officier helpt mede door een maandelijkse betaling van f. 30,- voor zijn broer, die ook Tb-patient is.

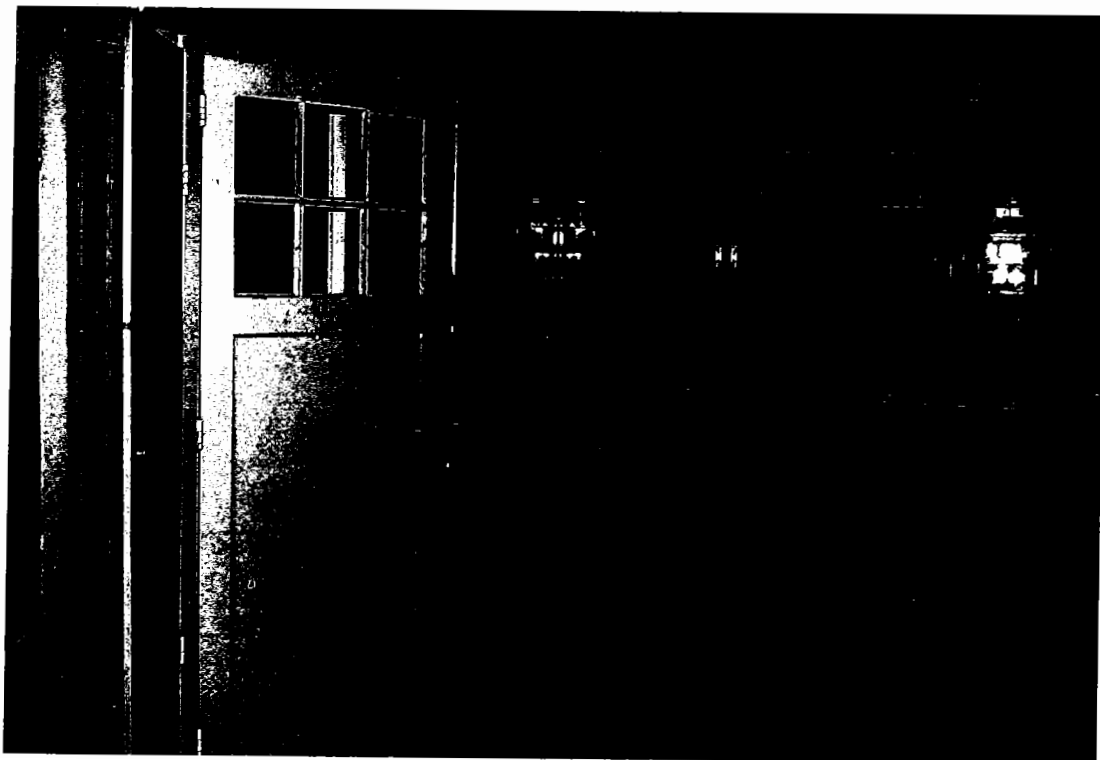
Een negatieve opmerking in de notulen van de Bie is wel, dat het bestuur niet naar de kringvergadering gaat. De afdeling blijft liever op zichzelf en bemoeit zich niet met andermans zaken! [sic].

Het bestuur bestaat nu uit: Voorzitter C. de Vries, secretaris penningmeester J. de Bie, en als leden: H. Luyten, P. Verholen, M. Theunisse, J. Wierikx en M. Braat. Geestelijk adviseur: pastoor Mouwen en geneeskundig adviseurs dr. K. en Dr. van Susante.

Er is nu ook aandacht voor de prenatale zorg en de aanstaande moeders krijgen daar goede voorlichting over.

De opbrengst van de verkoop van het Emmabloempje door jongere meisjes valt tegen. Daarom worden ouderen ingeschakeld. Later doen de bestuurders van de standsorganisaties de verkoop zelf. De favoriete plaats om dat te doen is bij de kerkdeur op zondag. Er zijn dan drie kerkdiensten, waarbij voor en na deze missen goed zaken gedaan wordt. Er werken ook mensen van "Herwonnen Levenskracht" en "Santos" mee. Dan worden ook de befaamde radiotoespraken in druk verspreid van de bekende pater Henri de Greeve.

Nu wordt ook de schoolartsdienst opgericht en de volksgezondheid krijgt steeds meer gestalte en allure. De voorraad verplegingsartikelen wordt groter en deze wordt verzekerd bij "Mercurius", een maatschappij in handen van de landelijke federatie van het WGK.

INTERIEUR KEUKEN
 liefdesgesticht St. Joseph aan de Veerkensweg

DE OVERDEKTE STALLING VOOR DE KINDERWAGENS

De leden, die eerder naar Oudenbosch overstapten willen weer terug bij Gastel, maar ze worden niet geaccepteerd. De afstand is vanuit het dorp te ver. Ze wonen echt buitenaf. Dit wordt beslist in overleg met de wijkverpleegster.

Nu het consultatiebureau voor baby's en kleuters te Roosendaal overbelast raakt, komt er behoefte om dit bureau te Gastel te vestigen. Het bestuur praat erover met kinderarts dr. Van Dijk en er is ook overleg nodig met het Gesticht voor een geschikte ruimte.

De EHBO-trommel te Stampersgat zou moeten worden vervangen en eigenlijk zouden ook dergelijke trommels moeten komen op de Stoof, Kuivezand en Overesselijk. Maar de noodzaak hiervan wordt niet meer gezien. Dr. K. op zijn prachtige "Harley-Davidson" en dokter van Susante met zijn scooter en later een auto zijn nu snel aanwezig om deskundige hulp te beiden en dat maakt de trommels overbodig. En meer en meer zijn mensen aangesloten op het telefoonnet, zodat ook hierdoor hulp sneller geboden kan worden.

De jaarvergadering op 12 februari 1938 wordt goed bezocht. Wellicht omdat herverkiezing van Verholen, Wierikx en Braat op de agenda staat. Op deze vergadering wordt medegedeeld, dat "Herwonnen Levenskracht" 25 jaar bestaat en deze vereniging schenkt f. 25,- aan het WGK.

Voor de cliënten, die het consultatiebureau bij het gasthuis bezoeken, wordt achter de boogingang een overdekte stalling gemaakt om de kinderwagens droog te kunnen stallen (*zie foto 2 op pagina 18*).

De "Diocesane Federatie WGK Breda" wordt nu opgeheven om op te gaan in de "Noord Brabantse Federatie" te Tilburg. Schaalvergroting dus!

Nog steeds komt de klacht over geleende spullen, die te laat of beschadigd worden teruggebracht.

De duivenclubs, de handboogverenigingen en later de hondenclubs brengen respectievelijk f. 385,-, f. 333,- en f. 124,- binnen. Met een ledental van 1094 is er nu een batig saldo van f. 910,-.

Dhr. Waalwijk, gemeenteambtenaar van het plaatselijke elektriciteitsbedrijf komt met het voorstel om een zuurstofapparaat aan te schaffen. Dr. K. merkt op, dat dit toestel alleen door artsen mag worden bediend en ook is de vraag: Wie zal het aanschaffen, de gemeente of het WGK?

Hoewel het werk van het WGK. meer wijkwerk moet zijn neemt de Tb-zorg het merendeel in van de activiteiten. Je leest meestal over Tb-patienten, soms over een ontslag van zo'n patient uit het ziekenhuis.

HOOFDSTUK 3

De jaren 40 **BEZETTINGSJAREN EN DAARNA VERBETERING VOLKSGEZONDHEID.**

In 1939 is ook in ons land de oorlogsdreiging voelbaar en dat leidt voor het WGK tot de aanschaf van meer verpleegartikelen. Maar die dreiging zorgt er ook voor dat geplande woningverbeteringen niet doorgaan. Daar is nu geen geld voor beschikbaar.

Het bureau wordt nu geleid door zuster Augustine. Zo gaat ook het WGK de meidagen van 1940 in en hoewel er vast ook voor deze instantie werk geweest is, denk alleen al aan het werk voor de honderden vluchtelingen uit Klundert en omgeving, is daarvan niets terug te vinden in de notulen. Wel wordt vermeld, dat in juni de statuten en het reglement geregeld moeten worden. Dit wordt opgeschort, want koninklijke goedkeuring kan niet worden verkregen nu hare Majesteit en het kabinet in Londen zijn. Er is een ongewenste bezetting! Ook vervallen in deze omstandigheden de bijdragen van de verenigingen, die hun werk ook op een laag pitje hebben staan en later zeer bemoeilijkt worden in hun activiteiten. De meeste clubs heffen zichzelf op voordat ze daartoe toch gedwongen worden. Daarom wordt bij de gemeente een hogere subsidie aangevraagd nl. f. 1500,- in plaats van de gebruikelijke f. 500,-. In 1941 wordt deze aanvraag gehonoreerd.

Een brief van de "Secretaris Generaal van de Volksgezondheid" met de vraag of er joden in het bestuur zitting hebben wordt, met tegenzin, ontkennend beantwoord.

Ook is de bezetting oorzaak, dat er geen jaarvergadering wordt gehouden. Deze wordt uitgesteld tot betere tijden. Later wordt als reden opgegeven, dat er zich "ongewenste elementen" (pro-Duits gezinden of NSB-ers) zouden kunnen aanmelden met alle risico's van dien. Overigens nergens wordt vermeld, dat er vraag is naar een jaarvergadering tijdens de bezettingsperiode.

Als in 1942 Dr. K. overlijdt, wordt hij opgevolgd door zijn schoonzoon dr. C. van 't Hullenaar, eveneens huisarts.

Het Rijk stelt nu, omdat er geen loonverband is tussen het WGK en de wijkverpleegster, dat er geen loonbelasting hoeft te worden afgedragen, maar om recht te hebben op rijkssubsidie moeten er wel een invaliditeits-, ziekte- en een ouderdomsverzekering worden geregeld en daar dus premie voor worden betaald.

In het contract met Charitas is hierover niets afgesproken en dat dient dan alsnog te worden gedaan.

Ook in de omliggende afdelingen is dit niet geregeld. De Bond adviseert om hiermede niet te haastig aan de slag te gaan Is dit misschien een uiting van lijdelijk verzet en van het verlangen, dat men rekent op een kortstondige bezetting?

Nu richt de Gastelse WGK een tweetal onderafdelingen op nl. EHBO Oud

Gastel en EHBO Stampersgat, vermoedelijk vanwege het toenemende oorlogsgevaar. En dat is niet denkbeeldig met die overvliegende geallieerde vliegtuigen, die op weg zijn naar het "Ruhrgebied", (soms zijn het honderden tegelijk) en de luchtgevechten.

In Gastel wordt voorzitter M. Aarssen en in Stampersgat J. Korsmit, beiden actief in het onderwijs.

Dr. van Susante geeft gratis EHBO-les en alle 62 cursisten slagen.

De "Provinciale Bond" neemt haar taak weer op en deze zendt de vrouwelijke kinderarts dr. Niekerk om dit bureau te runnen met twee zitdagen per maand in Gastel en 1 dag per maand in Stampersgat, voor de eerste keer op 4 april 1: 44.

Er is een tweede wijkverpleegster nodig en daarom moet de contributie verhoogd worden van f. 1,50 naar f. 3,-. Dat is voor geen lid reden om op te zeggen.

Voor die tweede verpleegster wordt een advertentie geplaatst in het dan al zeer uitgedunde Brabants Nieuwsblad.

Ook wordt geïnformeerd bij zuster Crassaert uit Kruisland. Ze wordt aanbevolen door zr. Augustine. Ze komt voor f. 1400,- per jaar en drie vrije zondagen in de maand.

Het vele kasgeld kan niet meer bij de penningmeester thuis bewaard blijven. Daarom gaat dit veiligheidshalve naar de Rijkspostspaarbank, waar A. Buys de scepter zwaait.

De vergoedingen komen steeds gemakkelijker binnen. De inflatie is merkbaar.

De verhouding tussen de twee wijkverpleegsters is al gauw slecht, ondanks de verwachtingen. Zr. Crassaert wil vertrekken, maar ze mag niet aleer er een plaatsvervangster voor haar is gevonden. Charitas wil eraan meewerken, maar later blijkt dat zr. Crassaert toch is vertrokken.

Dit alles komt aan de orde op de eerste vergadering na de bevrijding. Deze bijeenkomst is op 21 december 1944.

Zr. C. d'Haese komt haar plaats innemen voor f. 120,- per maand en de samenwerking met zr. Augustine begint uitstekend. Alleen, ze is nog niet afgestudeerd, dus niet volledig bevoegd. Na enkele maanden slaagt ze en krijgt dan f. 140,- per maand.

Charitas deelt dan mede dat ze in de eerstkomende jaren geen verpleegkracht meer ter beschikking heeft.

Alles is echter ondanks de goede samenwerking van de twee zusters niet volmaakt, want er komen toch klachten over de diensten van de verpleegsters, ook van de artsen.

In de oorlog zijn in Oud Gastel enkele honderden evacuées gekomen o.a. uit Souburg en die hebben dezelfde rechten als de plaatselijke leden, mits ze eerder ook lid waren van de "thuisvereniging". Deze vluchtelingen blijven nog enkele jaren na de bevrijding in Gastel.

Scabiuspacienten [schurft] krijgen een gratis behandeling.

De oorlog brengt ook mee, dat door de rampzalige beschietingen van Stampersgat daar veel WGK-goederen beschadigd zijn.

Ook is er in de laatste bezettingsjaren geen gemeentesubsidie aangevraagd en uiteraard niet ontvangen. En van een patient, die in Beverwijk werd verpleegd, wordt langdurig geen bericht ontvangen.

Het 25-jarig jubileum van het WGK Oud Gastel wordt begrijpelijk sober gevierd met een H. Mis uit dankbaarheid. De traktatie van de patienten kan niet plaatsvinden. Er zijn geen geschikte artikelen.

Ook wordt nu vermeld, waarom er tijdens de bezetting geen algemene ledenvergadering werd uitgeschreven. Dan moest men aan de bezettende overheid om toestemming vragen. De vrijheid van meningsuiting kwam dan in gevaar.

De Provinciale Bond zendt babypakketten. Die zijn al uitgedeeld door de wijkverpleegster, zonder dat het bestuur op de hoogte is: Foei!!

Van het "Noord Brabants Volksherstel" ontvangt het WGK 90 dekens voor de oorlogsslachtoffers in Stampersgat en 307 pakken havermout, die gratis worden uitgedeeld.

Later komen daar nog bij 3600 blikjes wortel- en pruimenpuree voor de kinderen.

Na acht maanden vertrekt zuster d'Haeze en dat werd ook verwacht. Ze wil een eigen wijk. Advertenties in de krant brengen niets op, maar Charitas heeft toch iemand: zr. Cleophas.

De eerste algemene ledenvergadering na de oorlog op 18 augustus 1945 wordt nog slecht bezocht. In plaats van J. Theunisse komt nu J. Trimbos, eveneens uit Stampersgat in het bestuur.

Het WGK kent de financiële draagkracht van de leden niet, [nodig voor de contributiebetaling] en kan daar vanwege privacy niet aankomen. Het Burgerlijk Armbestuur mag die gegevens wel verstrekken en doet dat dan ook!

De politiek heeft ook nog invloed. Een patient, die tijdens de oorlog in Duitsland vrijwillig ging werken liep daar Tb op. Hij kreeg bij terugkeer in Nederland geen uitkering. Later komt men hierop terug. Ook het Burgerlijk Armbestuur had het in dit geval laten afweten en de persoon in kwestie moest maar aankloppen bij een of andere "Krankenkasse". Maar de vergoeding komt uiteindelijk dan toch. Dit is het enige geval, waarin vermeld wordt, dat de politiek een rol speelde bij de besluitvorming.

Een door zr. Keulen opgezette moedercursus trekt 34 deelnemers en zr. d'Haeze wordt opgevolgd door zr. Judoca.

Het batig saldo over 1945 bedraagt het enorme bedrag van f. 7662,- bij een ontvangst van f. 10909,-. Er werd dus weinig uitgegeven, maar later komen er toch nog onbetaalde rekeningen, die alsnog voldaan moeten worden.

De Tb-rekening sluit met een nadelig saldo van f. 1442,-.

De voorzitter gaat praten met pastoor Lips van Stampersgat, om de achtergebleven bijdrage van dat dorp te ontvangen.

En de gemeentesubsidies van 1943. 1944 en 1945 worden alsnog aangevraagd.

Dan vraagt de ijverige secretaris J. de Bie ontslag, maar hij wil wel in het bestuur blijven. Ongetwijfeld is het Kruiswerk een groot stuk van zijn leven geworden en dat zal later nog wel blijken.

Zijn opvolger als secretaris wordt H. van der Sande, gemeenteambtenaar.

Zr. Judoca mag blijven, maar zr. Cleophas wordt teruggeroepen. Het Charitas geeft het advies om uit te kijken naar een lekenverpleegster. Er zijn geen zusters meer beschikbaar.

Van een aanbod van het "Roode Kruis" afdeling Klundert om indien nodig gebruik te maken van hun vierpersoons ambulance [een zgn. "Bellewagen"] voor de prijs van gewoon personenvervoer wordt geen gebruik gemaakt. Er kan even goed gebruik gemaakt worden van de ambulance uit Roosendaal.

Nu komt de gemeentesubsidie binnen, vermoedelijk door toedoen van L. Vrolijk, dan nog ambtenaar op het gemeentesecretarie en wellicht ook door toedoen van de nieuwe secretaris.

Ook de uitkering van het ministerie over 1944 en '45 komt binnen.

Nu wordt dan een leenkraamverzorgster aangesteld: Marg. Hagenars (geb. 1920), voor f. 1200,- per jaar. plus f. 2,- fietsenvergoeding, 14 dagen vakantie en een vrije dag per week. Voorlopig kan nog geen telefoonaansluiting worden geboden.

Over 1946 is weer een batig saldo f 7649,- bij f 15700,- inkomsten. De getallen vliegen omhoog!

Mede op advies van dr. van 't Hullenaar wordt een rijwiel met hulpmotor (Solex) aangeschaft voor de wijkverpleegster.

In de ietwat zakelijke notulen van secretaris van der Sande kun je al lezen over een nieuw wijkgebouw.

Er komt een aanbod om 69 lakens en 44 slopen te kopen, terwijl de textiel nog op de bon is. Maar er ontstaan moeilijkheden, want de betrokken winkelier moet een bereidverklaring geven, dat hij die artikelen in voorraad heeft. Ze zijn ook te koop bij de Provinciale Bond. Later is er weer iemand uit Meerveldhoven, die ze weliswaar tegen een hogere prijs, maar zonder bonnen te koop heeft. Uit België worden er nog 12 lakens geschonken.

In overleg met de medische adviseurs wordt een geschonken bedrag van f. 500,- besteed om een hoogtezon en een rustbed voor Stampersgat aan te schaffen. Om een en ander een goede plaats te geven gaat bestuurslid Trimbos op zoek naar een geschikte ruimte. Kapelaan Vermeulen van Stampersgat mag 18 lakens en 6 slopen aanschaffen op rekening van het WGK.

Een zaaltje wordt gevonden en mej. Luyken zal dit beheren. Het Suikerfabriek zorgt gratis voor elektrische aansluiting.

Weer komt er een gesprek over een EHBO-vereniging en enkele personen worden benaderd: M. Aarssen, P. Corstjens en mevr. van Poll-Voorbraak.

Er mag nu een tweede kraamverpleegster worden aangesteld, maar ook dat gaat niet zo gemakkelijk. Voorts komt de dreiging dat medisch adviseur van 't Hullenaar naar Nederlands Indie kan worden uitgezonden als legerarts.

Er wordt geprobeerd om een nieuwe vorm van dienstverlening te realiseren in de vorm van gezinsverzorgsters maar ook dat lukt niet zo gemakkelijk. Er is gebrek aan gediplomeerde dames. *(zie foto 1 op pagina 25)*

Dr. van Susante begint weer met een EHBO-cursus en nu met 40 deelnemers. En eindelijk krijgt kraamverpleegster Hagenaars telefoon.

Er begint nu ook een moedercursus onder leiding van zr. Van Keulen.

De contributie gaat dan omhoog van f. 3 naar f. 5 en naar f. 7,50 per jaar.

De heer J. de Bie treedt af als bestuurslid en hij wordt benoemd tot erelid. Zijn opvolger is dhr. H. Luyken uit Stampersgat.

Het WGK heeft meer ruimte nodig en er wordt gepraat om een groter deel van het St. Josefgesticht te verkrijgen als wijkgebouw terwijl ook in Stampersgat meer plek nodig is. Er komt daar een behoorlijk lokaal vrij in verband met de nieuwe school. De pastoor en Luyken proberen dit te regelen. Dhr. Niekerk treedt af als leider van het consultatiebureau en nu wordt overwogen om de beide huisartsen van 't Hullenaar en van Susante dit werk te laten verrichten.

De "Stichting tot opsporing van Tb-lijdens" in Noord-Brabant kondigt een massaonderzoek aan onder de bevolking. Dit wordt georganiseerd in samenwerking met de gemeente.

Door de toename van het WGK-werk komt men steeds meer ruimte tekort. Nu wordt gebruik gemaakt van enkele zalen en er worden veranderingen in het Gesticht aangebracht. Zo wordt de operatiekamer niet meer als zodanig gebruikt. De laatste operatie is van april 1949.

Het bestuur wil ook vergaderen in het Gesticht, zonodig met de wijkverpleegsters erbij.

De gemeente gaat in overleg met het WGK een stichting "Gezinszorg" in het leven roepen en het bestuur belooft f. 2000,- als garantie.

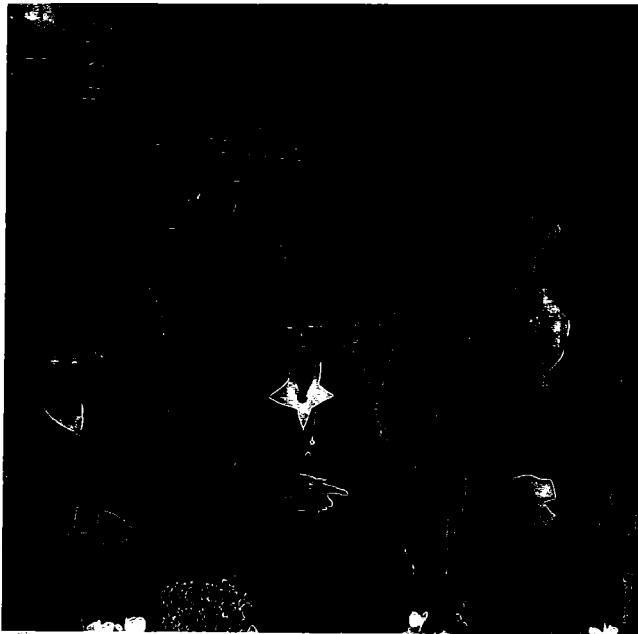
Maar nu komt plotseling het onprettige bericht, dat het Kerkelijk Armbestuur niet meer de jaarlijkse f. 2000,- kan geven. Hierover ontstaat dan natuurlijk een discussie: Immers dit geld was testamentair toegezegd. Nu wordt dit door het Armbestuur blijkbaar anders geïnterpreteerd en het geeft voortaan de helft.

De wijkverpleegster krijgt nu haar Solex, een rijwiel met hulpmotor met aandrijf wiel op de voorband.

Nu alle cursisten van de EHBO-cursus zijn geslaagd wordt een EHBO-vereniging opgericht met als voorzitter dhr. van Gaans en secretaresse mevr. G. Hoefsloot.

Daar secretaris H. van de Sande wordt benoemd tot gemeentesecretaris van Hilvarenbeek komt als opvolger dhr. C. Paantjens die werkzaam is op het kantoor van de "Vacca". Ook de voorzitter dhr. de Vries vertrekt. Hij wordt opgevolgd door dhr. H. van Mechelen, gemeentesecretaris alhier.

ST. ELISABETHVERENIGING ± 1955

Staande van links naar rechts:
 Carolina Paternostre, mevr. Hofland-Majoie,
 mevr. Knitel-Wittenaar en mevr. Vonk Goyarts.
 Zittend van links naar rechts:
 Elis Smoor, Thr. de Bie, Jacoba v.d. Vaart.

Zusters op motor

Er is de laatste jaren heel wat reserve opgebouwd met als doel later een eigen gebouw te stichten, maar dat wordt niet als zodanig in de notulen vermeld. Wel, dat een zgn. grootboeklening wordt omgezet in obligaties en dan in bewaargeving gelegd. Er wordt zorgvuldig met de reserves omgesprongen

Op elke bestuursvergadering worden nog steeds privezaken besproken en in de notulen vastgelegd. Met naam en toenaam worden de patienten genoemd, hun ziekte en de plaatsen waar ze worden behandeld, over de betreffende kosten, alsmede de instanties die eraan meebetalen: "Burgerlijk Armbestuur", "Herwonnen Levenskracht", "Santos", de "Provinciale Bond", het WGK en anderen.

Bij een gezamenlijke bijeenkomst van het bestuur van het Gesticht, het RK. Armbestuur en het WGK-bestuur komt de uitkering aan de orde en de nieuwste uitleg is dat het WGK ontvangt: "De helft van de rente van het legaat van mej. Blankers zijnde f, 300,- per jaar, ingaande 1 januari 1948." Daar moet het WGK het voortaan mee doen. De gemeente geeft per jaar f 500,- subsidie.

Ene zuster Backx, nu in dienst van het Ignatiusziekenhuis te Breda, wil enkele maanden in dienst komen voor een salaris van f 125,- per maand.

Intussen wordt de kraam-docente zr. Loos uit Oudenbosch opgevolgd door zr. Fase en de jaarwedde van de wijkverpleegster wordt opgetrokken tot f. 2000,- inclusief f. 300,- voor kost en inwoning.

De hoogtezoon wordt nog steeds veel gebruikt nog tegen het tarief van f 1,- per uur.

Nog steeds is er de klacht, dat de uitgeleende bedden te lang bij de patienten blijven. Ze zouden die beter ineens kunnen kopen.

En weer komt de principiële vraag: Kan een inwonend familielid, zoals een ouder, ook gratis geholpen worden door het WGK?

Een besluit wordt ditmaal niet genomen.

Als tweede vaste kraamverpleegster wordt aangenomen de juist geslaagde mej. Gulden, voor f 100,- per maand en f 100,- per jaar voor rijwielvergoeding.

Naar aanleiding van een circulaire van de "Voedingsraad" zal pastoor L. Jansen zich in verbinding stellen met een tweetal damesverenigingen nl. de "Katholieke Arbeiders Vrouwen" (KAV) en de Boerinnenbond.

Dhr. Paantjens krijgt als bestuurslid van "Herwonnen Levenskracht" informatie over Tb-patienten.

Er is nog steeds geen goede bergplaats voor de lichttenten.

De EHBO-vereniging krijgt een nieuwe voorzitter in de persoon van W. de Veth. Hij zal nog vele jaren deze functie vervullen.

Op advies van de beide artsen-adviseurs wil het bestuur een polikliniek in Gastel gaan instellen. Dan hoeven de leden daarvoor niet meer naar Roosendaal of Oudenbosch. Vanwege de naderende prijsstijgingen gaat men extra verbandstoffen inkopen. De inflatie is in deze jaren hoog.

De sociale voorzieningen voor het personeel worden steeds beter en volgen daarmee een landelijke trend.

Er komen steeds meer instellingen die zich gaan bemoeien met de gezondheidszorg.

Als nu een wijkverpleegster auto wil rijden, in plaats van met de Solex, dan is dat nog te duur, maar ze mag er wel eentje huren.

De zusters worden soms ingeschakeld bij het innen van de achterstallige contributies en boetes. (zie foto 2 pagina 25)

HOOFDSTUK 4

De jaren 50 **VAN GESTICHT NAAR HUIZE DE BIE EN UITBREIDING VAN ACTIVITEITEN.**

Dr. van 't Hullenaar, medisch adviseur vertrekt naar Tilburg en hij wordt opgevolgd door dr. J.A. Vonk.

Als dan mevr. de Jong-Stenten, afkomstig uit Gastel en intussen een legendarische kraamverzorgster in Roosendaal een jubileum viert, krijgt ze van het WGK-Gastel een enveloppe met f. 25,-.

De jaarvergadering van 1951 is weer in cafe Rademakers aan de Markt 1 en er zijn weer weinig leden aanwezig. Het bestuur moet het maar doen, terwijl het aantal leden is opgelopen tot 1400.

Namens de handbooggezelschappen biedt Cees Verpalen f. 405,- aan.

Nadat pastoor L. Jansen in juli 1951 overlijdt komt pastoor van den Elzen in het bestuur als geestelijk adviseur.

Het Ministerie stort nu f. 850,- en het "Preventiefonds" van de provincie geeft f. 400,-.

Als de heer J. de Bie overlijdt, blijkt hij een legaat van f. 200,- geschonken te hebben aan het WGK.

Het Charitas roept zuster Chantal terug en dat is een grote tegenslag. Er komt geen nieuwe zuster voor in de plaats. De zuster krijgt een missaal [een uitgebreid misboek] bij haar afscheid.

Charitas verwijst wel naar zuster Verbeek uit Steenberghe momenteel werkzaam in het Ignatiusziekenhuis te Breda.

Op advertenties komen vier gegadigden af, maar ze zijn geen van allen volledig bevoegd. Het zijn allen lekenzusters met diploma ziekenverpleging met kraamaantekening.

Zr. Traets uit Fijnaart, een van de vier heeft toegezegd de cursus wijkverpleging te gaan volgen. Zij begint op 15 augustus en ze ziet kans om tijdens haar studie een plaatsvervangster te krijgen en daardoor kan het Ministerie van Sociale zaken de subsidie toezeggen. Ook zr. Suykerbuyk uit Roosendaal krijgt een aanstelling.

Het verschijnsel, dat niet volledig bevoegde zusters worden aangenomen doet

zich algemeen voor. Het is moeilijk om in de zorg aan gediplomeerd personeel te komen.

Nu komt ook de vakantieregeling van de grond en om de veertien dagen een vrije zondag.

Als niet-leden gebruik willen maken van het consultatiebureau dan kan dat tegen een vergoeding van f. 0,50 per consult. Daarmee wordt aangetoond, dat het WGK er niet alleen is voor de leden. Zo wordt de gemeentesubsidie veilig gesteld.

Er komt een verzoek van de Provinciale Bond om de slachtoffers van de watersnoodramp van 1 februari 1953 gratis te verzorgen. Ook nu hebben Gastel en Stampersgat weer talloze evacuées opgenomen.

De beide kraamverzorgsters van Oud Gastel gaan nu over naar het "Kraamcentrum Roosendaal" en hun salaris wordt aangepast d.w.z. verhoogd. Gastel past het verschil bij.

Intussen vertrekt dr. van Susante naar Eindhoven en wordt dr. A. Schreuder uit Kruisland zijn opvolger, ook als adviseur.

De activiteiten van het WGK worden nu vermeld: 3918 bezoeken aan huis, 834 behandelingen in het wijkgebouw, 200 patiënten aan huis verzorgd, 33 lijkverzorgingen, 1407 consulten op twee bureaus, 527 bezoeken aan baby's. Dan neemt plotseling zuster Traets ontslag. Er was een kwestie tussen haar en kinderarts dokter Auping. Daarmee zat ook haar collega zr. Bastiaanse moeilijk. *(zie foto I op pagina 30)*

De bemiddeling van dr. Ausums helpt niet en als zr. T. later terugkomt zal zr. Bastiaanse weer vertrekken.

Ook dat nog!

In mei 1954 gaan de beide artsen dr. J. Vonk en dr. A. Schreuder de consultatiebureaus behartigen in overleg met dr. Auping. Ze houden zitting om de veertien dagen en dr. Auping begint een kleuterbureau op kosten van de Provinciale Bond.

De leden worden aangespoord om prive aan te sluiten bij het aanvullingsfonds van de ziekenfondsen, dat kan dan de uitgaven van het WGK drukken.

Weer gaan enkele kinderen naar de "Krabbebossen" te Rijsbergen en de contributie wordt verhoogd, nu f. 7,- en f. 10,- per jaar.

De wijkverpleegster had zonder het bestuur te raadplegen kinderen gezonden naar de "Krabbebossen" en daarvoor ontvangt het bestuur rekeningen van f. 255,- en f. 213,- en dat valt haar koud op het dak. Zulks mag niet meer gebeuren!

De huisvesting van het WGK voldoet toch niet meer en het bestuur zoekt een betere lokatie. Het oude notarishuis van mevrouw Mol-Van Mechelen op Dorpsstraat 9 wordt aangeboden voor f. 35000,-, maar het is niet erg geschikt voor het WGK-werk en het vergt veel onderhoud. (In 1961 zal het huis in gebruik worden genomen als gemeentehuis en weer later wordt er een winkel in gevestigd).

-

Het Sint Josefgesticht heeft zelf ook meer ruimte nodig en wil zelfs de huur opzeggen. Het magazijn moet al weg!

De rijkssubsidie wordt minder en de tarieven van de sanatoria gaan omhoog naar f. 10,25 per dag, zoals alles duurder wordt. Dat alles door de inflatie en de loonsverhogingen.

De lonen komen voor alle bevolkingsgroepen meer op een rechtvaardige hoogte. Ook hierin onderkennen we de sociale ontwikkeling van de maatschappij. Alleen de contributie blijft achter.

De Kring Roosendaal wordt omgezet in een Stichting en de Schoolartsendienst en Schoolpsychologische dienst komt ter sprake evenals de inenting tegen difterie.

Nu gaat mej. Th. de Bie naar een verzorgingshuis te Bergen op Zoom en dr. Schreuder komt met een min of meer publiek geheim, dat de woning van de familie de Bie, dat al enkele eeuwen in hun bezit was, zou geschonken worden aan het WGK. H. Luyten wist dit al langer. Hij regelde voor mej. de Bie nogal wat zaken en nu kan het bestuur er al spoedig gebruik van maken. *(zie foto 2 op pagina 30)*

Ze gaat poolshoogte nemen hoe het gebouw benut kan worden voor de WGK-diensten, want nu blijkt dat het gebouw meteen betrokken kan worden. Dat gebeurt dan ook en de huur van het Sint Josefgesticht wordt opgezegd per 1 september 1955. Daar zat de vereniging toch al op een schopstoel. Voor deze geste krijgt mej. de Bie later een kerkelijke onderscheiding "Pro Ecclesia et Pontifice."

Op dit moment woont er echter in het pand nog het echtpaar Jongenelen-Doormaal en daar de woningnood in ons land nog steeds hoog is, kan voor hen niet zo gauw een nieuwe woning gevonden worden.

Nogmaals komt de contributieverhoging op de agenda. Die is hard nodig, maar het bestuur en toch zeker de voorzitter wil er niet aan. De voorzitter is bevreesd voor commentaar in de trant van: "Wat is dat voor een stelletje dat daar zit!" Maar als dan later die verhoging toch doorgevoerd wordt zijn er maar enkele leden, die afhaken.

Zr. Traets, die nu weer definitief in dienst komt praat over het gaan rijden met een auto. Ze koopt er zelf een en vraagt dan een redelijke vergoeding. Het bestuur blijft zoeken naar een tweede verpleegster. Maar omdat niemand reageert op oproepen in de regionale kranten, moet ontheffing gevraagd worden om een niet volledig bevoegde kracht in dienst te nemen

Die toestemming komt niet en er komt trouwens toch geen sollicitant op af.

Door de verhuizing naar het nieuwe onderkomen komt de vereniging op extra kosten te staan en de altijd zorgzame van Mechelen wijst op de grote financiële gevolgen. De gemeentesubsidie blijft op f. 500,- en dat wordt door secretaris Paantjens zeer bescheiden genoemd.

Met de plaatsvervangend notaris dhr. Van Eekelen wordt de huur van huize de Bie geregeld. Het huis blijft eigendom van mej. de Bie, zolang zij leeft. Het

DE KRAAM-
VERZORGSTER
AAN HET WERK.

MARKTPLEIN
OUD GASTEL
ANNO 1925

ACHTER DE POMP
HUIZE DE BIE

MARKT
MET RECHTS
OP DE VOOR-
GROND HET
WGK-GEBOUW
(1969)

OUD GASTEL, Markt met R.K. Kerk

WGK betaalt de grondlasten, straatbelasting en de polderlasten.

Het onderhoud en de verzekeringspremies zijn eveneens voor de huurder. De verzekerde som gaat van f. 16.000,- naar f. 50.000,-. Met nog enkele beperkingen gaat de huurprijs naar f. 250,- per jaar.

Nu moet er nogal wat aangepast worden in de woning om het in orde te krijgen en geschikt te maken voor de activiteiten van het WGK. Zo moet er geïmproviseerd worden voor een spreekkamer, behandelkamer, kleedlokaal, voorraadkamer en magazijn. Voor de kinderwagens komt er een afdakje in de tuin.

Gas en elektra worden resp. aangelegd door de fa. H. Lambregts en J. de Veth.

In de notulen wordt nog steeds vermeld dat er patienten zijn opgenomen in de sanatoria "Klokkenberg" en "Berg en Bos".

De bestuursvergaderingen vinden nu uiteraard plaats in het eigen gebouw en het zijn er veel, wel zeven tot tien per jaar! Er is nogal wat te bespreken en het zoeken naar een verpleegster gaat ook steeds door. Dan komt er van de "Klokkenberg" een bericht, dat een Gastelse patient daar niet is ontslagen, maar weggelopen!

Het "Interparochieel Charitatief Centrum" komt met een verzoek om een ruimte te huren voor de aan te stellen maatschappelijk werkster.

Intussen meldt na al dat adverteren zich een zuster Veeke aan. Zr. Traets geeft aan dat ze met haar niet kan samenwerken en dat ze ontslag zal nemen als zr. Veeke wordt aangenomen. De Oudenbossche artsen zijn vol lof over zr. Veeke, maar voor de rest is er veel dorpsroddel over haar.

Als ze wordt aangenomen voegt zr. Traets de daad bij het woord. Ze verdwijnt en daarmee mogelijk de rijkssubsidie.

Nee het is voor het bestuur niet zo'n leuke periode!

En daarbij dan ook de rompslomp van het inrichten van het nieuwe onderkomen. Geen wonder dat het bestuur zo vaak bijeenkomt.

Ook op 10 januari 1956 als er door de winterse omstandigheden onvoldoende bestuursleden op komen dagen. Die vergadering wordt opgeschoven naar de volgende dag. De doktoren rijden dan met de leden naar Stampersgat om daar de vergadering voort te zetten.

Zuster Veeke wordt verteld wat haar te Gastel te wachten staat.

De pastoor van Stampersgat noemt de houding van zr. Traets onwaardig.

Intussen was het gesticht verkocht aan de "Victor Stichting".

Het was in 1954 gesloten wegens exploitatiemoeilijkheden en de bewoners, "Ouden van dagen" [de toen gebruikelijke benaming voor ouderen), moesten naar andere tehuizen van de congregatie o.a. naar Charitas in Steenberg.

De "Victor Stichting" wilde het gebouw gebruiken voor het Schippersinternaat, dat tot dan toe in het broederklooster aan de Veerkensweg 4 was ondergebracht. Nu kon het levenswerk van broeder Theophile Nijman gestalte krijgen. Hij ijverde al jaren voor een bovengenoemd internaat annex school.

Daarmee was er voor het W GK geen ruimte meer in het Gesticht en dus is het zaak om Dorpsstraat 3 zo spoedig mogelijk in te richten.

De affaire met de zusters zit het bestuur toch niet lekker en ze gaat dus praten met de Provinciale Bond te Tilburg. Door het niet bevoegd zijn van zr. Veeke kan de rijkssubsidie vervallen. Dankzij dit gesprek wordt de subsidie toch nog veilig gesteld en kan dus het ontslag van zuster Traets worden aanvaard. "Met dank voor haar aan de vereniging bewezen diensten!"

De gemeente toont begrip door voor de wijkverpleegster f. 500,- subsidie toe te kennen, daarnaast f. 150,- voor het consultatiebureau voor zuigelingen en eveneens f. 150,- voor het kleuterbureau. Dat is dan eens een meevaller!

De beide kraamverpleegsters in dienst van het kraamcentrum Roosendaal krijgen een aanvulling op hun salaris.

Voor de inrichting en aanpassing van het nieuwe centrum wordt in 1956 f. 6000,- extra uitgegeven en daarnaast komt nog het meubilair.

Er worden met de regelmaat van de klok advertenties geplaatst om daarmee aan te tonen, dat het bestuur ernst is met het zoeken naar bevoegd personeel. Dat tekort is dan nog een algemeen verschijnsel in de tijd van wederopbouw. En dan komen zich zomaar twee volledig bevoegde kandidaten aanmelden met de complicatie, dat ze beiden niet kunnen samenwerken met zr. Veeke! Hoe is het mogelijk!!

En ze zijn ook niet van plan om de opleiding tot wijkverpleegster te volgen. Ook dat nog!

De voorzitter gaat dan praten met die dames, maar het wordt hem wel moeilijk gemaakt. En de secretaris schrijft: "Het is voor de voorzitter zo niet vol te houden. We zijn genoodzaakt maatregelen te nemen."

Maar intussen moet het werk wel doorgaan en dat neemt toe, als de provinciale Bond spreekt over inenten tegen kinkhoest, difterie en tetanus. Dat geschiedde voorheen door de gemeente. De beide artsen willen dit toch organiseren.

Het rijk stelt ook steeds hogere eisen voor het aanstellen van wijkverpleegsters en ze moeten ook van tevoren gekeurd zijn. Zr. van de Veeke gaat nu een moedercursus opzetten, via een oproep in het verenigingsblad voor Gastel de "Sint Laurentiusklok".

Secretaris C. Paantjens komt in het bestuur en krijgt f. 600,- per jaar.

Als dan huize de Bie ingericht is, wordt het direct in gebruik genomen.

Met de toekenning van het rijk van f. 1800,- subsidie komt daarbij de voorwaarde dat er drie volledig bevoegde krachten nodig zijn bij het ledenaantal van 1500.

Een zuster Van de Berg-Roovers kan enkele dagen per week assisteren. In Stampersgat kan mevr. L Trimbos, die verpleegster is geweest, helpen bij het bedienen van de hoogtezon.

Huize de Bie kan in het begin nog niet helemaal in gebruik worden genomen wegens de inwoning van het echtpaar Jongenelen. Na een jaar trekt dit in een

gedeelte van het voormalig broederklooster aan Veerkensweg 4, dat inmiddels weer is verlaten door de broeders. Die zitten weer met de schipperskinderen in het voormalig Gesticht!

Het landelijk bureau "Nederlands Huisvestingscomitee" voert nu ook via het WGK een actie voor de Hongaarse vluchtelingen die na de opstand in 1956 naar ons land gekomen zijn.

In Stampersgat kan mej. Prins helpen bij het bureau in plaats van mevr. van Leengoed. Deze wordt voor haar werk eervol bedankt.

De secretaresse van het "Katholiek Maatschappelijke Gezinszorg", mevr. Vonk, vraagt of een wijkverpleegster de leiding kan nemen bij het inentingswerk dat deze organisatie verzorgt.

De gezamenlijke handboogschutterijen bieden op de jaarvergadering weer f. 500,- aan. De voorzitter wenst hen nog een lang leven toe, maar helaas die wens is niet uitgekomen. Tien jaar later zijn de handboogschuttersclubs er geen van allen meer!

Zr. van der Veeke gaat trouwen en biedt haar ontslag aan, maar nu is er wel een gediplomeerd opvolgster in de persoon van zr. Schrauwen uit Prinsenbeek. Die begint op 1 februari 1958.

De provinciale bond zet een loterij op en die brengt de fraaie som op van f. 126.587,-!

Begin 1958 wordt de inenting tegen polio gerealiseerd als voorzorg en dat kost f. 2000,- tegen een opbrengst van f. 2700,-

Een vergoeding van f. 95,- voor interne kraamzorg is voor sommigen te duur en er wordt dan ook danig over gediscussieerd.

Op de jaarvergadering van 1958 worden de begrotingen van 1958 en '59 beiden behandeld met de verplichte vaststelling.

In het bestuur komen als nieuwe leden: J. Braat en C. van Sprundel.

Er zijn nu 1500 leden.

HOOFDSTUK 5

De jaren 60 **EINDELIJK EEN NIEUW GEBOUW!**

Mede door een circulaire van de Prov. Bond over wijkgebouwen blijkt dat huize de Bie niet geheel voldoet aan de eisen, die aan een wijkgebouw gesteld dienen te worden. Maar dat was al geconstateerd bij de ingebruikname van het pand. Nieuwbouw zou nodig zijn. Om dit te bespreken gaat dr. Schreuder eerst met mej. de Bie in overleg en er komt een afspraak voor nadere besprekingen. Het overleg wordt geregeld op 30 maart 1960 in hotel "De Draak" te Bergen op Zoom.

Een delegatie van het bestuur, bestaande uit: Van Mechelen, Paantjens, dr. Schreuder, C. van Sprundel, pastoor Janssens en pastoor Lips gaat er heen.

Mej. de Bie dacht dat het pand al was afgebroken! Ze stelt haar eisen. Ze

wenst de huur van de bovenwoning zelf te ontvangen. Voor het pand zelf vraagt ze f. 250,- huur per jaar en dat bedrag wil ze tevens terugschenken. Maar nu moet ook rekening gehouden worden met de fiscus en het schenkingsrecht. De totale kosten voor dit alles zouden f. 2250,- zijn. Dan kwam het gebouw op naam van het WGK. En al die afspraken moeten natuurlijk terugkomen op een algemene ledenvergadering.

Toch wordt op de eerstvolgende bestuursvergadering al besloten om architect L. Sturm uit Roosendaal een nieuwbouw te laten tekenen met twee bovenwoningen. De eerste schattingen van de kosten komen tezamen op f. 100.000,- met een mogelijkheid van een subsidie van f. 30.000,-.

Om een idee te krijgen van de mogelijkheden gaan enkele bestuursleden op pad om dergelijke wijkgebouwen in de omgeving te bekijken.

Sturm komt in het najaar van 1960 met de eerste ontwerpen en deze worden op de ledenvergadering van 29 december getoond. De financiële gevolgen worden dan ook besproken. Een en ander doet een sterk beroep op de reserves. En de contributie zal moeten worden verhoogd.

Er moet ook een tijdelijk onderkomen gevonden worden tijdens de sloop van huize de Bie en zolang het nieuwe gebouw niet gereed is.

Intussen gaat het gewone werk gewoon door. Dr. Schreuder vraagt een nieuwe hoogtezon en zr. Schrauwen wil een nieuwe bromfiets.

Zr. Hermus wil gaan trouwen en zal ontslag nemen, in haar plaats komt zr. Peperstraten.

Zr. Hermus kan blijven als vervanging voor de zieke zr. Suykerbuyk. Die komt later terug, maar mag dan op doktersadvies niet meer brommer rijden, Ze moet de werkplekken per auto bezoeken en krijgt daarom een vergoeding van f. 1000,- per jaar.

Het ontwerp van Sturm wordt in eerste instantie afgekeurd door de "Adviesraad van Bouwtoezicht Noord Brabant" met als motivering: "De hoofdvormgeving past niet bij de sfeer en het karakter van de omgeving". Bovendien is er in de buurt geen goede parkeermogelijkheid [en dat op ca. 50 meter van de Markt].

Toch gaat de aanvraag naar B en W, maar dan wordt ontdekt, dat er ter plaatse een verbindingsweg is geprojecteerd tussen de Dorpsstraat en de Oudendijk. (Nu Parkstraat]

Dus wil de gemeentelijke goedkeuring maar niet komen. De tekeningen zijn intussen wel opgestuurd naar de Provinciale Directie van Wederopbouw in Den Bosch en al doorgezonden naar de Centrale Directie in Den Haag.

De Provinciale griffie wordt benaderd, alsmede Gedeputeerde Staten van Noord Brabant. Van Mechelen wist daar ongetwijfeld wel de weg.

Intussen tekent buurman Mees bezwaar aan.

In 1961 sterft bestuurslid P. Verhopen plotseling en als opvolger komt de nieuwe voorzitter van de KAB. dhr A. van Hassel.

Aan de gemeente wordt gevraagd om de z.g. "Modelsubsidie" toe te passen.

Dat houdt in, dat het bedrag verdubbeld wordt.

Dit is wel nodig om in het nieuwe gebouw de exploitatie sluitend te krijgen. Secretaris Paantjens schrijft erover: "Dat wordt een zwaar karwei". Het vermoeden bestaat, dat voorzitter Van Mechelen het idee lanceerde, waarmee het wel kans van slagen had.

Dan sterft tamelijk plotseling secretaris C. Paantjens.

Uit zijn notulen proeven we zijn persoonlijke betrokkenheid bij het Kruiswerk en zijn overlijden is ongetwijfeld een zware slag voor het WGK. Het verlies is uiteraard ook groot voor zijn groot en jong gezin.

Op de daaropvolgende vergadering van 17 juni 1963 wordt gekozen tot secretaris dhr. A. van der Lint. Het bestuur bestaat dan verder uit: Voorzitter H. van Mechelen, vice-voorzitter M. Luyken en de leden J. Gabriels, C. van Sprundel, J. Braat en A. van Hassel. Geestelijk adviseurs pastoor Janssens en pastoor W. Maas en medisch adviseurs J. Vonk en A. Schreuder.

Bij de nieuwbouw komt een aanvulling van zes autoboxen aan de achterzijde, gelegen aan de Oudendijk, nu Parkstraat. Die garages gaan f. 19.550,- kosten en worden verhuurd voor f. 25,- per box per maand.

Als het gebouw wordt aanbesteed, is de fa. van Overveld uit Roosendaal de goedkoopste met f. 115.000,-. Er wordt bij de Boerenleenbank (nu Rabo) een lening afgesloten van f. 120.000,-. De onderhandse lening bij mej. de Bie wordt nu afgelost, door obligaties te verkopen. Aan de gemeente wordt gevraagd om een bedrag van f. 20.000,- ineens en ook garantie voor de lening bij de bank.

Mej. de Bie is intussen gestorven en inderdaad komt het huis met bijgebouwen aan het WGK.

De contributie gaat nu van f. 10,- naar f. 13,- per jaar.

Een welkome aanvulling is een bijdrage van het Kinderpostzegelfonds van f. 5000,- en het bestuur gaat ervoor naar Tilburg om dit mooie bedrag in ontvangst te nemen.

Deze bijdrage wordt besteed aan de inrichting van het gebouw.

De gemeentesubsidie over 1962 wordt definitief f. 12.444,01!

Alle drie de wijkzusters nemen deel aan de bijscholingscursus.

Intussen vordert de bouw maar traag als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt. Dit is na de jaren van bestedingsbeperking eind jaren 50 een algemeen verschijnsel.

Als extra lokkertje wordt een extra premie ingesteld voor "herintreders" bij het WGK. Om de ledenlijst volledig te maken vraagt het bestuur inlichtingen bij de afdeling bevolking van de gemeente. Dat kon toen nog. Trouwens het WGK maakt zelfs gebruik van de ponskaartjes van de gemeente.

Een overzicht over 1962 vertelt ons de volgende feiten:

Het aantal behandelingen: 4786. 313 keer wordt er een patient bezocht, Er worden 348 verpleegartikelen uitgeleend in 148 gezinnen. De hoogtezoon brandt 127 uur. 173 keer is er prenatale zorg en bij 130 geboorten is er

kraamzorg. De beide artsen geven 1660 keer zuigelingconsultatie. Op het kleuterbureau worden 272 kinderen ontvangen.

Een positief geluid is ook, dat na al die jaren de Tb-bestrijding aan betekenis kan inboeten, maar er wordt gewaarschuwd om op de hoede te blijven.

In de periode, dat huize de Bie werd afgebroken vindt het WGK onderdak in een gedeelte van het Parochiecentrum aan de Veerkensweg, het oude broederklooster.

Als het nieuwe gebouw gereed is en ook ingericht kan er een financieel overzicht gegeven worden. De stichtings- en inrichtingskosten bedragen uiteindelijk f. 169.500,-. De benodigde financiën komen uit een lening van de Boerenleenbank van f. 130.000,- a 4 %, een gemeentesubsidie van f. 20.000,-, bijdragen van de Provincie van f. 10.000,-, van het Ministerie van Volksgezondheid f. 10.000,-, van Kinderpostzegels f. 5.000,- en een gift van de Suikerfabriek Stampersgat van f. 1500,-. Totaal dus f. 171.5000,-. Be Middenstandsvereniging geeft uit de opbrengst van de Wiga-actie f. 1250,- en nog f. 1355,-.

De jaarrekening over 1963 vermeldt als inkomsten f. 50.214,- en als uitgaven f. 50960,-.

In deze periode legt gemeentesecretaris H. van Mechelen zijn functie als zodanig neer en wordt opgevolgd door J. Oomen.

De inrichting van het gebouw wordt geregeld door de voorzitter, de secretaris, de beide medisch adviseurs en de wijkzusters.

Dhr. Luyken treedt af als bestuurslid. In zijn lange periode van bestuurslid heeft hij veel kunnen doen als contactpersoon tussen het suikerfabriek en het WGK.

Ook komt er een nieuwe geestelijk adviseur in de persoon van de nieuwe pastoor W. van Dam.

De gemeente werkt verder mee, door voortaan subsidievoorschotten uit te keren van 90 % in plaats van de gebruikelijke 80 %, zodat het WGK eerder de beschikking heeft over een grotere som gelds. Hiermee wilde de gemeente uiting geven aan de sympathie voor dit sociale werk.

Bij de inrichting worden zoveel mogelijk plaatselijke bedrijven ingeschakeld.

De autovergoeding voor de wijkverpleegsters komt nu op f. 1200,- per jaar.

Het "Regionaal Sociaal Charitatief Centrum" vraagt en verkrijgt spreekruimte in Stampersgat in overleg met zuster Peperstraten.

Bij het gebruiksklaar maken van het nieuwe onderkomen is uiteraard heel wat te regelen. Overigens als het gebouw wordt opgeleverd, is het in feite nog niet helemaal gereed. De bovenwoningen zijn er nog niet. De voorgevel wordt bekroond met een geraamte, waarachter jaren later de twee woningen worden gerealiseerd. (zie foto 3 op pagina 30)

De opening wordt vastgesteld op 9 december 1964 en het wordt een belangrijk en plechtig gebeuren. Immers na bijna 45 jaar huist het WGK eindelijk in een nieuw gebouw.

Diverse sprekers laten het wel en wee de revue passeren: Voorzitter H. van Mechelen, burgemeester Th. Andriessen, Pastoor W. van Dam en dhr. Funk van de Provinciale Bond.

Er is een spontaan comite gevormd en dhr P. Akkermans heeft de eer om namens dit comite f. 1500,- aan te bieden. Dit wordt besteed aan een keramisch wandplastiek van Henk Potters uit Oisterwijk. [Dit kunstwerk siert momenteel nog de wachtruimte in het Kruiswerkgebouw aan de Korte Dreef.]

Op 21 december 1964 houdt het bestuur haar eerste vergadering in het nieuwe "home". Eindelijk is men weer "thuis".

En in het blanke splinternieuwe gebouw in de Dorpsstraat kunnen nu de artsen en de verpleegsters in heldere en goed geoutilleerde ruimtes hun zorgzame en aan de volksgezondheid dienstige arbeid verrichten in een omgeving, die voldoet aan "de eisen des tijds". Ze doen dit werk nog met meer ambitie en voldoening en de resultaten mogen er dan ook wezen.

NASCHRIFT

Na dit eerste deel van deze kroniek over het WGK werk moet mij van het hart, dat ik grote waardering heb gekregen voor het werk van deze bestuurders en de "werkers/sters in het veld".

Zij hadden naast hun besognes thuis en hun dagelijkse werk toch nog een extra last op zich genomen, maar vooral de verantwoordelijkheid, die daarbij hoorde, om de gezondheid van de Gastelse en Stampersgatse mensen te dienen.

Dit mag gezegd!!!.

Wordt vervolgd.

Oud Gastel, zomer 1999.

P.F.A. Akkermans.

Bronnen: Archief Wit Gele Kruisvereniging Oud Gastel-Stampersgat.
                      Memoriale H. Pijfers en Prof. J Roes   Uitg. Waanders
                      Publikaties Sint Laurentiusklok 1946-1964.
                      Foto archief Heemkundekring Het Land van Gastel e.a.

HET GEBEURDE IN 1949

In de serie 50 jaar geleden komt nu 1949 aan de beurt.

1949 het jaar, waarin Nederland en Indonesië tot een akkoord komen, zodat duizenden Nederlandse militairen weer naar huis kunnen en daaronder is ook een groot aantal Gastelaren.

Het is ook het jaar, waarin de NAVO wordt opgericht. En ook dat zal voor ons gevolgen hebben, maar die zijn in dit jaar nog niet te voorzien.

Ook nu weer vinden we in het Brabants Nieuwsblad en de Sint Laurentiusklok allerlei wetenswaardigheden.

Januari:

- 05-01: Priesterstudentenvereniging DDR! geeft een toneeluitvoering in het Patronaat ten bate van de Gastelse missionarissen en in de Rovo is er tegelijkertijd een uitvoering van Kunst na Arbeid van de stukken "Als een wild dier" en "Jaap heeft een idee".
Pater B. Smoor keerde terug uit de missie in Afrika. Hij zal in oktober weer terug gaan naar de missie voor een tiental jaren.
- 07-01: De eerste huurwoningen aan de Gastelse binnensingel [Juliana- en Wilhelminastraat] zijn nu bewoond.
- 10-01: De Oostenrijkse kinderen, die enkele maanden in Gastel waren opgevangen zijn nu weer terug naar hun "Heimat".
In de Laurentiusparochie werden in 1948 82 jongens en 64 meisjes gedoopt.
- 12-01: Viering van het 45-jarig bestaan van de Gastelse middenstandvereniging.
- 16-01: De RK Jonge boeren spelen het stuk "Het gehavende Nest" en DVO speelt "Vliegtuig Vermist".
- 19-01: Bijeenkomst om te komen tot het oprichten van een afdeling van de RK. Bond van Ouden van Dagen.
- 19-01: Twee bloeddorstige honden bijten een big van landbouwer P. dood.
- 20-01: De noodwoning van dhr. Huysmans aan de Langenberg brandt af. Hij was niet aanwezig en de brandweer kan niets redden.
- 21-01: Feest voor het personeel van de Cooperatieve Suikerfabriek 'de Dinteloord' dat hiermee haar 40-jarig bestaan viert.
De fabriek draait zeer goed onder leiding van L.P. van Malland, voor wie in 1999 een plaquette wordt onthuld in Stampersgat.
- 23-01: De VKAJ voert op de toneelstukken: "Parachutist Geland" en "Je Moet Haar op je Tand hebben" in de Rovo.
- 23-01: Kampioenschap van S.C. Gastel. De club speelde in de eerste klasse B van de afdeling KNVB.

Februari:

Gedeputeerde Staten wijzen voor Oud en Nieuw Gastel 8 woningen toe in 1949.

06-02: De Jonge Boerinnen voeren in de Rovo op: "Oude Schuld" en "Liefde per W".

14-02: In de voormalige suikerfabriek Sint Antoine wordt begonnen met het inrichten van conservenfabriek "Lama".

19/20 februari: Viering van het 25-jarig jubileum van de Katholieke Missie-naaikring "Sint Theresia".

Maart:

17-03: Oprichting van Stichting Sportpark te Oud Gastel met als doelstelling het inrichten en exploiteren van een sportpark aan de Veerkensweg.

21-03: Vervanging van de noodbaillybrug in de kern van Stampersgat door een vast wegdek.

April:

08-04: Ledenvergadering van toneelvereniging DVO. Het bestuur bestaat nu uit: C. Veraart voorzitter, A. Broos secretaris, A. Vromans penningmeester, W. de Veth vice-voorzitter. *(zie foto 1 op pagina 43)*

Begin van aanleg van het sportpark voor S.C. Gastel. aan de Veerkensweg.

11-04: Diploma-uitreiking van de Lagere Tuinbouwschool te Oudenbosch. Met lof slaagden: D. Marcelissen, C. Konings en A. Nuchelmans.

15-04: Janus van den Biggelaar en Leen Vermeden herdenken, dat ze 25 jaar buschauffeur zijn. Ze begonnen bij Van de Merbel uit Dinteloord en kwamen later bij de BBA.

20-04: Bij G. Balemans aan de Langenbergsestraat branden huis en schuur af. Het gezin heeft niets meer en is niet verzekerd. De brandweer van Gastel rijdt rond met de brandweerauto voor een inzamelingsactie om het gedupeerde gezin te helpen en Gastel laat zich van zijn goede zijde kennen door gul te geven.

24-04: Poging tot brandstichting in een woonhuis boven een cafe op de hoek Markt, Kerkstraat.

Toneelclub DVO voert het toneelstuk van A.M. de Jongh "De Martelgang van Kromme Lindert" op.

27-04: Plannen worden gepresenteerd om te komen tot de bouw van een nieuw gemeentehuis aan de Markt in het "Hof". Volgens de ramingen zal dit f. 100.000,- gaan kosten.

28-04: Dhr. J. de W. krijgt voor de rechtbank de eis van 5 jaar wegens het uitlokken van brand in een woning aan de Markt-Kerkstraat. De brandstichter krijgt een eis van 4 jaar.

- 30-04: Viering koninginnedag, voor de eerste maal in de lente.
Op het programma staan de optocht met versierde fietsen, een aubade voor de burgemeester, een filmvoorstelling voor de jeugd in de Rovo en 's avonds hier en daar gezellig bal.
L.P. van Malland, directeur van Cooperatieve Suiikerfabriek de "Dinteloord", wordt onderscheiden tot ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Mei:

In deze maand beginnen de herstelwerkzaamheden aan de Sint Laurentiustoren. Deze had zware schade opgelopen bij de beschietingen tijdens de Gastelse en Stampersgatse bevrijding in 1944. De gebroeders Damen, uit Gastel verrichten dit gevaarlijke karwei.

- 02-05: N.V. Verzekeringsmaatschappij "Zekerheid geeft Rust" benoemt mr. H. Mastboom tot directeur.
- 15-05: Brand bij landbouwer J. van Steen aan de Steenstraat. De gehele boerderij brandt af en ook de inboedel gaat verloren.
- 26-05: Gastelse Ronde voor beroepsrenners. De opbrengst is gedeeltelijk voor het Katholieke Thuisfront. Savelsberg wint de door regen geteisterde ronde.
- 26-05: Zangvereniging "Polymnia" behaalt de eerste prijs op een concours te Boekel. Dirigent H. van Poll ontvangt de dirigentenprijs.
De feestelijke dag wordt afgesloten met een Brabantse Koffietafel in "In de drie Snoeken".

Juni:

- 09-06: Voor de moeders van Kuivezand is er een gezinscursus in cafe Van Gastel.
Thuiskomst van militair Schijvenaars van de Stoof uit Indie. De buurt zorgt voor een feestelijk welkom.
- 15-06: Gemeenteraadsverkiezingen met een sensationele uitslag. De lijst Algemeen Belang haalt 4 zetels, maar er staan maar drie kandidaten op hun lijst.
Er komen maar liefst 6 nieuwe raadsleden, waaronder dhr. L. Vrolijk. Later zal hij tot wethouder gekozen worden en dat blijft hij ruim 25 jaar lang.
- 20-06: Na een verblijf van 10 jaar komt dhr. Brugmans terug uit Indie en W. Vreugde keert uit dat land terug na 20 jaar.
- 19-06: Sacramentsprocessie door de straten van Oud Gastel.
- 22-06: Bekendmaking van de Kamer van Koophandel en Fabrieken: Conservefabriek "De Westhoek" met als directeuren de heren J. Laurijssen en C. Lammerts.
De komst van de conservenfabriek wordt niet overal met vreugde

ontvangen. Daar nu de erwten op de fabriek gedorsen worden, is er voor de plukkers maar weinig werk meer.

Wachtmeester M. Jozen slaagt op de kaderschool voor politie te Bilthoven en J. Nuchelmans promoveert in Letteren en wijsbegeerte aan de R.K. Universiteit te Nijmegen.

Schipperspastoor J. Hamerlynck vertelt over zijn werk om een internaat voor schipperskinderen te stichten. In 1951 komt er door toedoen van deze pastoor, broeder Theophile-Nijman en dhr M. Verhaart zo'n internaat in Gastel.

25-06: Officiële opening van conservenfabriek "De Westhoek". Deze fabriek is ondergebracht in een voormalige suikerfabriek aan de Sint Antonedijk.

27-06: Terugkomst uit Indie van: C. Bernaerts, L. van As, P. van de Kasteele, M. Aarts en W. van Merrienboer.

Juli:

12-07: Dhr. J. Jonkers slaagt te Antwerpen voor Pianoleraar.

27-07: Militair P. van Nijnatten van Kuivezand sneuvelt bij gevechtshandelingen in Indie. Dit is temeer tragisch, daar op 14 februari 1945 door een noodlottig ongeval ook al zijn vader, een zus en een broer zijn omgekomen. (*zie foto 2 op pagina 43*)

Augustus:

06/07 en 08 augustus is de jaarlijkse kermis in Gastel met Luchtschommel [wed. Leander uit Breda] autoscooter [De Voer uit Apeldoorn], draaimolen (Van Beeck" uit Steenberg) golfbaan [gebr. Witte Hansweert] nogakraam [F. Bul uit Etten] en een schiettent.

In de cafe's is live-muziek. In de Rovo spelen "The Plain Boys", in hotel Mies draait een Mortierorgel, in Cafe Rijdsdijk een Jazz-band, bij Place de Meir The Tree Rhythme Makers en bij Kasteele staat een dansorgel.

15-08: Tweede profronde van Gastel. De eerste was verregend. Het parcours is deze keer op de Stoof. De ronde wordt gewonnen door baasje van der Zande.

15-08: S.C. Gastel voetbalt tijdelijk op een terrein aan de Korte Dreef, in afwachting tot het nieuwe sportpark aan de Veerkensweg gereed is.

28-08: Dhr. Van Campenhout (Campie) autosloper op de Kralen opent een nieuw vliegveld in Seppe.

September:

06-09: Naar Indie vertrekken uit Gastel: C. de Wolf, J. Aanraad, G. van Sprundel en P. Broos.

Enkele wielersportliefhebbers richten op supportersclub "De Favoriet". Ze stelt zich ten doel zo veel mogelijk steun te geven aan jonge veelbelovende wielrenners uit Gastel. De club is gestart met 30 leden.

Als topfavoriet wordt aangewezen de als nieuweling rijdende C. Aanraad.

De nieuwe gemeenteraad kiest wethouders, nl. Dhr. P. Verholen en dhr. L. Vrolijk. Dhr. P. Verholen wordt loco.

Tijdens deze vergadering wordt ook vermeld, dat de gemeente toestemming krijgt om "het Hof" aan de Markt aan te kopen om dit te verbouwen tot een nieuw gemeentehuis.

09-09: Jaarvergadering van S.C. Gastel: Deze club verandert na vele jaren van clublokaal. Het wordt Cafe "Tramstation" Kerkstraat 2.

11-09: Het echtpaar C. Roozen-Mies uit de Kerkstraat viert haar gouden bruiloft.

Op de Langenberg brandt de boerderij van Rijpers totaal af. Oorzaak is spelende kinderen met vuur.

Bijkomende omstandigheid is de droge periode met temperaturen van 33 graden.

Bouvier Miranda van Julia van der Vorst van de Oudendijk haalt de kampioenstitel op een tentoonstelling te Breda.

23-09: Q. Paantjens wordt gehuldigd omdat hij al 50 jaar werkt op diverse suikerfabrieken.

24-09: Op het suikerfabriek komt de 16-jarige J. Akkermans van de Rijpersweg op een tragische manier om het leven. Hij rijdt met paard en wagen het fabrieksterrein op en valt bij het remmen tussen de burries en komt zo onder de wielen van de wagen.

Naar Indie vertrekken J. van Caam, A. Kop, A. Voermans, L. Reniers en A. de Jong.

28-09: Tot hoofdcommies in de gemeente is benoemd dhr. P. van Onzenoort. Hij was commies in Nieuw Ginneken.

Oktober:

In Gastel worden W.T. en A.T. aangehouden. Ze worden verdacht van veel diefstallen.

03-10: Dhr. J. Waalwijk vertrekt naar Indie.

De bouw van kleedlokalen, kassa's en de toegangspoort voor het nieuwe sportpark wordt gegund aan timmerman-aannemer P. Bus.

10-10: De fa. Van Dijk en Petit uit Bergen op Zoom is bezig met verhardingswerkzaamheden van de Oudendijk.

19-10: Dhr. F. van Nispen wordt benoemd tot besteller bij de PTT te Oud Gastel. Hij is echter op dat moment nog als militair in Indie.

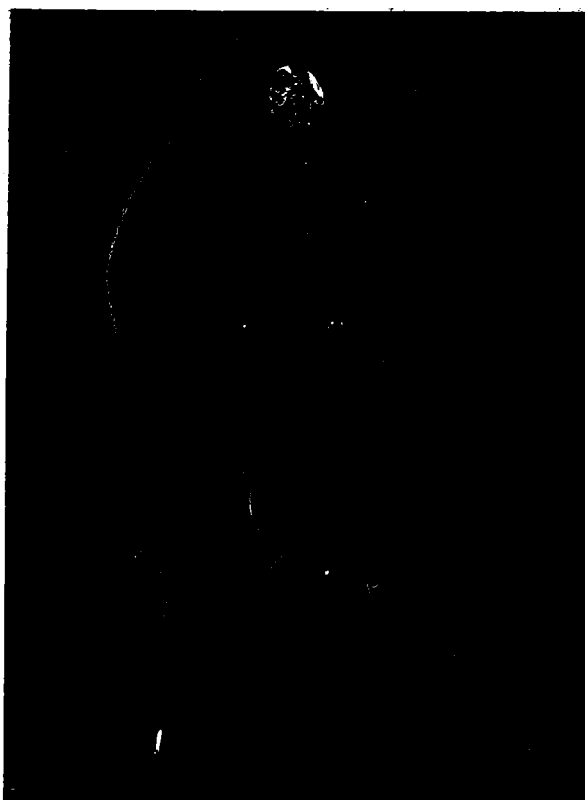
25-10: Gastels oudste inwonster C. Muys overlijdt op 93-jarige leeftijd in het gesticht te Oud Gastel.

Ter gelegenheid van het feit, dat onze gemeente 5 jaar bevrijd is verschijnt er een boekje over de bevrijding van Oud Gastel en Stampersgat. Het boekwerk is geschreven door Br. Theophile-Nijman en

HUWELIJK VAN SJAAK V/D BROEK EN ANNA ROOZEN (± 1949)

P. VAN NIJNATTEN
† 1949 in Indie

A.F.W. DEN OUDEN
† 1949 in Indie

Prof. Dellepoort.

Het wordt uitgegeven door het monumentencomitee.

30-10: Herdenking van '5 jaar bevrijd' met een stille tocht naar het monument. Veel verenigingen geven acte de presence.

De echte Volksbazar

is JE ADRES voor

Luxe en Huishoudelijke artikelen

Volop keus. Zie de etalage.

A. de Waal,

Rijpersweg A 142, Oud-Gastel.

Deelnemer Wiga.

SINT NICOLAAS

koopt weer als vanouds zijn:
BOTER en BANKETLETTERS
MARSEPAIN, alles van zuivere
amandelen.

FIJNE SPECULAAS * GEBAK-
HARTEN - CHOCOLADE
PRACHTIGE DOZEN BON-
BONS, D&?, Ringers e.a.

Alles in een zeer ruime sortering bij

H. v. d. Heyden

Deelnemer Wiga.

Voor St. Nicolaas ontvangen

VULKACHELS - KEUKENFORNUIZEN
BELGISCHE PLATTE BUISKACHELS
WRINGERS - HAARDKETELTJES -
KOFFIEKANNEN, verschroomd, alumi-
nium - KEUKENUITZETTEN - TAFEL-
MESSEN - ZAKMESJES - VORKEN en
LEPELS - DIVERSE NUTTIGE ST.
NICOLAASGESCHENKEN.

Ontvangen een pracht sortering
GERO ZILMETA-ARTIKELEN
Beleefd aanbevelend

H. LAMBREGTS

SPECULAAS

BOTERLETTER

MARSEPAIN

J. L. KNAAP

TEL. 224 A 293
OUDE GASTEL

Bezoekt Zaterdag 19 en Zondag 20
November onze grote

**Nat. Jubileum Tentoon-
stelling voor konijnen**
in de zaal van de hr. Kempenaar.

Gevallen.....

Wederom is aan een familie uit onze
parochie een zware slag toegebracht. Het
betreft nu het gezin den Ouden uit de
Koelestraat. Vorige week ontvingen de
ouders een telegram waarin werd meege-
deeld, dat hun zoon een ernstig ongeluk
was overkomen: deze Woensdag kregen zij
bericht van z'n overlijden. We kunnen ons
denken, dat deze Jobstijding de betrokken
familie diep heeft getroffen en zwaar heeft
geschokt. Weer eiste de onverbiddelijke
dood het offer van een jong en krachtig
leven; een offer dat gebracht moest worden
in eenzaamheid, zonder troost of bijstand
van ouders of familieleden. Hier past een
diep en waar gevoel van medeleven met
hen, die nu de zwaarte van dit offer hebben
te dragen. Laten wij allen dan ook van dit
medeleven blijk geven.
Gods raadsbesluiten zijn ondoorgrondelijk
daarom juist kunnen ze de mens zo hard
slaan. Bidden we daarom allen tot Hem,
de heer en meester is over leven en dood,
dat Hij aan de ouders de kracht moge
schenken dit voor hen zo smartelijk verlies
in volle overgeving en onderwerping aan
Hij Heilige Wil te kunnen dragen.
Moge de ziel van deze jongeman, door
het doorstane lijden hier op aarde al ge-
reuterd zijn en de Eeuwige Vreugde reeds
in binnengegaan.
„Onze Vader die in de hemel zijt, Uw
naam worde geheiligt. Uw Rijk kome
Uw Wil geschiede op aarde.....”
Kath. Thuisfront

Advertentiën

Wij betuigen onze hartelijke dank
alle die ons hun welgemeende geluk
hebben gezonden bij gelegenheid van
45-parig bestaan.

Namens de R. K. Middenstad
**PIET AKKERMANS, V.
GERARD MANJÉ, Sec**

Hiermede betuig ik mijn hartelijke
aan Kath. Thuisfront en alle inwone
Oud-Gastel voor het mooie Kerst
Nieuwjaarspakket dat ik in goede staat
ontvangen.

Sold. 1e klas **JOH. DE V.**
11 Febr. '49. Cheriton, I.

Voor uw RADIO-REPARATIE
en ELECTRICITEITS-WERKEN naar

J. W. DE VETH

Hoofdstraat A 164 - Telef. 253
Oud-Gastel.

Levering van de beste merken

RADIO'S

o.a. PHILIPS, ERRES, enz.

Binnenkort verwachten wij 't nieuwste type

WASMACHINE

welke een grote ommekeer in deze voorspelt.

Wacht dus nog even alvorens
aanschaffing over te gaan.

Voor St. NICOLAAS-CADEAUX op
electrisch-gebied je adres.

Bezieet onze etalage.

Gediplomeerd Electro en Radiotechniek.

Deelnemer Wiga.

Mooie

St. Nicolaasgeschenken

OVERHEMDEN 2 boorden f 8.40

OVERHEMDEN vaste boord f 5.93

KNOPDASSEN vanaf f 2.65

ZELFBINDERS - WOLLEN HE-

REN- en DAMESSHAWLS - KOU-

SEN - SOKKEN - SPORTKOUSSEN

JONGENS BOVENBROEKEN

vanaf f 5.65

FANTASIE SCHORTEN

DEKENS enz. enz.

Aan het zelfde adres:

KOUS EN REPATATIE

5 cent per ladder.

's Maandags brengen. 's Zaterdags klaar

MEJ. MULDER

DERDE KUIVEZANDSE REVUE

„En gij gelooft da.”

De dagen waarop gespeeld wordt zijn als volgt vastgesteld:

ZONDAG 6 NOVEMBER om half vier.

MAANDAG 7 NOVEMBER - WOENSDAG 9 NOVEMBER - ZATERDAG
12 NOVEMBER en ZONDAG 13 NOVEMBER, telkens om 7 uur.

Ouders die een zoon in Indie hebben, krijgen EEN GRATIS TOEGANGSBEWIJS,
zolang er tenminste plaats is.

TOEGANGSPRIJS: 1e RANG 80 CENT; 2e RANG 50 CENT.

Zaterdag 5 November om 4 uur KINDERVOORSTELLING. Entree 10 cent.

De opbrengst is bestemd voor Katholiek Thuisfront.

November:

Begin November heeft de Kuivezandse revue een viertal opvoeringen van de revue met als titel 'En gij gelooft da'. De netto opbrengst is voor het Katholieke Thuisfront.

- 08-11: Dhr. A. Akkermans wordt gehuldigd, omdat hij 50 jaar lid van de brandweer is. Hij is daarvan 40 jaar commandant. Hij wordt uitgebreid in de bloemetjes gezet. Ook andere brandweerlieden zoals H. Nijman, J. Sloomans, C. van Ginneken en P. Bus worden gehuldigd vanwege hun vele dienstjaren bij de brandweer.
- 13-11: Handboogschutterij de "Batavieren", dat dit jaar het 100-jarig jubileum zou vieren wordt opgeheven, omdat hun clublokaal "Het groene Woud" aan de Roosendaalsebaan wordt gesloten. De leden sluiten zich aan bij "Concordia Florebit" bij "In de drie Snoeken".
- 16-11: Bij de familie Den Ouden komt het bericht dat hun zoon is bezweken aan verwondingen, die hij opliep in Indie. (*zie foto 3 op pagina 43*)
- 20-11: Oprichting van de R.K. Boerinnenbond te Oud Gastel. Voorzitter wordt A.P. Meeuwissen-Moerings, vice-voorzitter A. Akkermans, Secretaris C. van Meer, leden C. Brocatus-Peeters, P. Moerings, W. van Sprundel. en P. van de Bos.
- 21-11: Uit Indie komen terug: C. Muys, P. Nouws, F. van Nispen, J. Verstraten, F. van Oers en W. Vergouwen.
- 23-11: Een bietenauto met de naam 'Jumbo' rijdt een woning binnen aan de Rijpersweg. De bewoners de gebroeders Schouw komen met de schrik vrij, evenals de chauffeur, A. Verstraten.
- 28-11: Dhr. P. Roebroeks vertrekt naar Indie. Waarschijnlijk is hij de laatste. 3 december komt hij onverwachts weer thuis.

December:

Van 19 november tot 5 december is er weer de WIGA-actie van de Gastelse winkeliers, waar ook Stampersgatse winkeliers aan meedoen.

- 16-12: Dhr. A. Vreugde BBA-monteur en doelman van S.C. Gastel komt om ten gevolge van een motorongeluk.
- 26-12: Gastels Toneelensemble speelt het Kerststuk "En waar de Sterre bleef stillestaan " van F. Timmermans.
- 27-12: Soeveriniteitsoverdracht Indonesie.

Onderzoek: W. van de Broek en P. Peeters.
Bewerking: P. Peeters.

Bronnen: Dagblad Brabants Nieuwsblad jaargang 1949
Sint Laurentiusklok jaargang 1949

HET GEBEURDE HONDERD JAAR GELEDEN.... 1899

In de rubriek 100 jaar terug krijgen we een beeld van 1899, net zoals nu een jaar voorafgaande aan een nieuwe eeuwwisseling.

Net als nu in 1999 was het ook voor de mensen uit die tijd afwachten, wat de nieuwe eeuw zou brengen.

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit, maar van de twee rampzalige oorlogen van deze eeuw had men nog geen weet.

De techniek ging al met rasse schreden vooruit. Auto's reden er al evenals fietsen. Film en fotografie waren al bekende zaken.

De sociale wetgeving begon op gang te komen; niet in het minst onder invloed van o.a. J.F. Vlekke.

Veel moest echter in dat opzicht nog veranderen.

Het jaarverslag van de provincie Noord Brabant geeft enig idee van wat er in onze gemeente aan de hand was:

Het verslag vermeldt dat er een droge zomer was [ook in 1949 en 1999 zou dat het geval zijn]. Een gevolg ervan was dat er verschillende branden uitbraken. Als gunstig gevolg werd genoemd dat door die droogte veel bier werd verkocht en dat bracht meer belasting in het laatje.

Onze gemeente had twee ijzeren bruggen. Een bij Stampersgat en een bij Gastelsveer. Deze brachten f. 2125,- aan bruggelden op.

Onze gemeente stond onder de hoede van burgemeester A. Mastboom, de wethouders P. Smoor en P. Dautzenberg en secretaris N. van Mechelen. Het jaarsalaris van de burgemeester was f. 600,-, van de secretaris f. 900,- en van de wethouder f. 80,-.

De gemiddelde werkman moest het doen met 10 gulden per week.

Er waren dan ook veel armen en daarvoor zorgden drie instanties:

- het algemeen armbestuur,
- de diaconie van de Nederlands Hervormden
- het Rooms Katholiek Armbestuur.

In onze gemeente kreeg het armenwezen meer subsidie dan in omliggende gemeenten. De invloed van J.F. Vlekke als raadslid en directeur van de Gastelse suikerfabriek zal hieraan niet vreemd geweest zijn. Hij had daarbij ook een grote medestander in de persoon van meester Vermeulen, die het wel en wee van de Gastelaar ook aan het hart ging.

In onze gemeente waren :

- 28 inrichtingen waar volgens vergunning sterke drank in het klein mocht worden verkocht,
- 1 Bierbrouwerij van Mastboom,
- 3 Molens waarvan een met stoom van H. Peeters en twee windmolens van P. Smoor en A. Couwenberg [Stampersgat],

- 1 Stoomhoutzagerij van J. Franken,
- 1 Stoom ijzersmederij van M. van Leest,
- 1 Steenfabriek van Hennekam,
- 3 Suikerfabrieken, t.w.: de Gastelse Suikerfabriek en Suikerfabriek Sint Antoine, beide onder directie van J.F. Vlekke en een fabriek van Daverveld, Binck en Co
- 1 Stoomwasserij van Stoop.

Er was nog geen kiesrecht voor iedereen. Dat hing samen met de belasting, die je moest betalen.

Voor de provincie en de Tweede kamer mochten 736 personen kiezen en voor de gemeente 719.

Het aantal inwoners van onze gemeente was 4413.

Tot zover algemene gegevens van onze gemeente.

In het jaar 1899 haalde Gastel menigmaal de krant "De Grondwet" en daaruit zijn diverse feitjes en gebeurtenissen gehaald.

Januari:

01-01: Zoals in verschillende omliggende plaatsen is er ook in Oud Gastel een geval van typhus bij een meisje geconstateerd. Ze was in dienst in Roosendaal. Ze was ziek naar huis gekomen. Op last van de dokter is ze naar het Gasthuis gebracht, waar ze door zusters wordt verpleegd. De toestand is zeer ernstig. Ze is voorzien van de Heilige Sacramenten.

Er worden 4 percelen grond te koop aangeboden, waarvoor f. 800,- per gemet wordt geboden. Dat is toch niet genoeg naar de zin van de verkopers, want alleen het eerste en het vierde perceel worden gegund. De ander twee worden aangehouden. Dat goede kwaliteit grond op gunstige ligging veel invloed op prijs maakt, blijkt ook met boomkweker Marcelissen, die een perceel gewone bouwgrond voor nieuwe kwekerij heeft aan-gekocht voor dezelfde prijs [f. 800,-].

12-01: Machiel Panen van Kuivezand leeft in de veronderstelling, dat hij de honderd jaar in zal gaan. Hij is nog flink en kras en brengt nog bij mooi weer een bezoek aan zijn hoeve. Onderzoek wijst uit, dat hij geboren is in 1804, en dus 95 wordt.

13-01: De Noordbrabantse Maatschappij van landbouw afdeling Gastel houdt een algemene vergadering bij A. Voorbraak. Er zijn 50 leden aanwezig. Het aantal leden stijgt. Er zijn er nu 97. Er is gelegenheid om hulp meststoffen te bestellen en daar wordt veel gebruik van gemaakt. Er worden weer proefvelden aangelegd

14-01: Bij zijn ronde konstateert de nachtwaker, dat bij mevr. A.V. het ijzeren hek voor haar woning vernield was. Het hek was al eerder doelwit van baldadigheden, terwijl mevrouw V. toch als deugdzaam en weldoend

bekend staat.

19-01: De voormalige R.K. Pastorie, die eigendom was van de abdij te Bornhem is verkocht aan een bouwondernemer uit Nieuw Vossemeer. Het gebouw wordt afgebroken om plaats te maken voor nieuwe woningen.

24-01: De Rooms Katholieke Kiesvereniging houdt een algemene vergadering in de Harmoniezaal. In het bestuur zitten nu: A. Mastboom, G. Mastboom, J.F. Vlekke en P. Verheijen. De vergadering trekt een overvolle zaal, mede door belangstelling uit de regio.

Op de agenda staat o.a. de leerplichtwet.

Pater Henrich uit Oudenbosch is een tegenstander van de leerplicht. Hij vindt dat de opvoeding een taak is van de ouders en niet van de staat. De staat kan dus z.i. niet verplichten om de kinderen naar school te sturen.

Meester Vermeulen stelt daar tegenover dat de leerplicht er moet komen. De staat mag er geen geldkwestie van maken.

Pater H. stelt dat de leerplicht strijdig is met het Katholiek beginsel dat onderwijs een recht en plicht is van de ouders. Het is schadelijk uit pedagogisch, economisch, religieus en financieel oogpunt. Het economisch nadeel schuilt in het feit, dat de kinderen dan niet meer thuis mee kunnen helpen op het land en de boerderij. En financieel, daar de staat dan veel meer geld aan het onderwijs moet besteden, omdat er meer scholen en leerkrachten nodig zullen zijn.

De Kiesvereniging gaat hierin mee en een motie wordt bij acclamatie aangenomen.

Maar ook J. Vermeulen dient een motie in.

De eerste motie wordt ter kennis gebracht aan de Centrale Kiesvereniging te Zevenbergen.

Dat in breder opzicht de mening van pater Henrich heerst, blijkt wel uit het feit, dat de krant uitgebreid ingaat op deze zienswijze.

Een gevolg is dat het langer duurt dat deze leerplichtwet zal worden aangenomen (in 1900). En dan wordt er een motie aangenomen om 'de allerarmste vrijstelling te geven. Immers die kunnen geen schoolgeld betalen.

26-01: Op last van het departement van Binnenlandse Zaken afdeling Kunst en wetenschappen werd ons kerkgebouw dat bouwvallig en gevaarlijk was verklaard aan nauwkeurig onderzoek van de afdeling bouwkunde van het departement onderworpen. Na een paar dagen studie kon dhr. Mulder, die het onderzoek uitvoerde constateren, dat Gastel in het kerkgebouw een juweeltje bezit van bouwkunde, dagtekenend uit jaar 1475 a 1485. Hij toont aan, dat de kerk doelmatig kan worden vergroot en na behoorlijke restauratie het nog wel vier eeuwen kan uithouden. Deze verklaring wordt door menigeen met vreugde

ontvangen. Met dank aan de Voorzienigheid, die Gastel behoed heeft de handen te slaan aan een kleinood, waarvan het de waarde niet beseft.

[Het zou slechts uitstel brengen, want in 1905 wordt de kerk alsnog afgebroken]

Februari:

05-02: Het zoontje van de brugwachter van Gastelsveer is spelend met een hoepel in de Vliet gevallen. Hij is tijdig gered.

De 26 jarige J.J. uit Gastel wordt nabij de Kapelberg bekeurd wegens een jachtdelict door rijksveldwachter Jansen. Dit is al de 14e keer sinds 1 januari. Jansen wist dat politie van Gastel naar Breda moest. Hij verwachtte J.J. wel bij de Kapelberg. Hij pakt de tram en springt er daar uit. In de herberg wacht gemeenteveldwachter Vergouwen hem al op. Vervolgens arresteren ze samen J.J. Hij wil niet laten zien, wat hij onder zijn jas heeft verborgen. De laatste woorden van J.J.: "Janssen, dat is nu 't laatste geweer dat ge van mij beslag neemt."

In de nacht proberen enkele jonge kerels onder invloed van drank het huis van J. de V., een bekend stroper, in brand te steken. Deze gaat naar buiten, en ziet, dat het rieten dak al in brand staat. Het lukt hem het vuur te blussen. Daarna lost hij met zijn geweer een schot zonder iemand te raken. Hij herkent een buurjongen en gaat ijlings naar Oudenbosch ,waar hij de marechaussee op de hoogte brengt. Bij zijn terugkomst treft hij de buurjongen niet thuis. Hij gaat naar een medeplichtige en daar bevinden zich de brandstichters. Ze worden gearresteerd en via Oudenbosch naar Breda voorgeleid.

11-02: De Gemeenteraad benoemt dhr. Imand tot onderwijzer aan de eerste openbare school. Zijn vrouw wordt aangesteld als vroedvrouw.

12-02: In de Harmoniezaal is er de tweede winteruitvoering van Gastels Fanfare en Mannenkoor. Door ijver en goede wil is er iets goeds voortgebracht. De verwachtingen zijn niet teleurgesteld. Het publiek is in groten getale opgekomen, zodat de zaal geheel gevuld is. Uitgevoerd worden de blijspelen: "Hercules" en "De ingebeelde ziekte". Het kwartet "De wijnproevers" vindt veel bijval. Hoogtepunt zijn de meesterlijke coupletten door Jac de J. welke die van vorig jaar ver overtroffen. Na de pauze is er het muziekstuk "La Fogeros du village".

16-02: In onze gemeente zijn hier en daar onbebouwde plaatsen, welke slechts door dennen of beukenhaag van de straat zijn gescheiden. Het is geen sieraad. Langzaam verdwijnen ze echter, want op een van deze plekken komen drie nieuwe huizen, waarvan de bouw begonnen is. Het is te wensen, dat overige percelen ook van de hand gedaan worden, want er heerst nog steeds woninggebrek.

19-02: Er is sprake van dat per 1 mei 1900 de tollen worden afgeschaft,

behalve voor de bruggen over de Mark te Standdaarbuiten en over de Dintel te Stampersgat.

- 19-02: In Bergen op Zoom wordt een vereniging tot oprichting en exploitatie van Volkssanatoria voor borstlijders in Nederland opgericht. Een commissie wordt gevormd met daarin ook J.F. Vlekke.
- 21-02: Met zekerheid kan worden gemeld dat in Stampersgat een nieuwe kerk en pastorie zal worden gebouwd. De nieuwe parochie zal het grootste deel van Nieuw Gastel en een deel van de Ouden Prinslandse polder onder Dinteloord beslaan.
- 23-02: Bij gelegenheid van vastenavond wordt bij herbergier/winkel J.A. het een en ander ontvreemd. De kastelein doet aangifte. Na onderzoek wordt V.R. beschuldigd. Hem wordt ook belediging van de burgemeester en het geven van een valse naam ten laste gelegd.
- 23-02: Er bestaan plannen om de vroegere roomboterfabriek van Van der Vaart aan de Steenstraat in te richten tot stoomzagerij.

Maart:

- 03-03: Een zekere Hub. B. heeft een buitenkansje. Hij kocht een oud huisje en bij het slopen hiervan vindt hij in de afgegraven kelder een serie oude muntstukken ter grootte van een zilveren tientje en zeker zo zwaar. Er is een vermoeden, dat het om gouden munten gaat.
- Oude mensen weten te vertellen, dat 40 jaar tevoren ook bij de afbraak van een oud huis een grote som geld is gevonden.
- 13-03: In de nacht van 13 op 14 breekt brand uit in de woning van Adr. Uitdewilligen. De bewoners hebben nauwelijks tijd om zich te redden. Moeder weet onder groot gevaar van eigen leven nog een kind van de zolder te redden. Ze loopt daarbij erge brandwonden op aan armen en gezicht. Zij wordt naar het gasthuis overgebracht. Het kind blijft ongedeerd. De schade is groot. De verzekering, A.G. uit Brussel, dekt voor f. 1300,- de schade. Dhr. H.K. die als stroper bekend staat wordt als verdachte van brandstichting weggevoerd, evenals zijn medeplichtige P.M. Na verhoor worden ze vrijgelaten wegens gebrek aan bewijs.

April:

- 12-04: In de Sint Laurentiuskerk draagt Cornelius Smoor, onlangs priester gewijd de eerste H. Mis op in Oud Gastel. Hij wordt geassisteerd door de eerwaarde broeders Antonius en Bernardus, broers van de neomist.
- 16-04: Ten einde te komen tot oprichting van een afdeling van de R.K. Onderwijzersbond te Oud Gastel wordt een vergadering bijeengeroepen voor onderwijzers uit de regio. Initiatiefnemer is dhr. Rijsloo, onderwijzer aan de openbare school te Oud Gastel. Een twintigtal leerkrachten

- komt op de bijeenkomst en er wordt een voorlopig bestuur gevormd met o.a. dhr. Wittenaar, hoofd van de school te Gastel.
- 20-04: Voorjaarsbeestenmarkt, waarbij ruim 100 stuks vee aangevoerd worden. Tevens is er keuring van fokvee, dat vorig jaar werd aangekocht door leden van de Gastelse Maatschappij van Landbouw. Uitslag: Eerste stier van L. Uit de Willigen van Stampersgat en eerste vaars van C. Kersten Overesselijk.
- 22-04: Oproep om te protesteren tegen de leerplicht vindt groot gevolg. Veel handtekeningen worden verzameld.
- 27-04: Burgemeester Mastboom schrijft een protest naar G.S. over het feit, dat deze de tolheffing voor de bruggen over de Vliet en de Mark in de gemeente niet wil opheffen.

Mei:

- 13-05: Het paard van brouwer M. dat gespannen is voor een licht bierwagentje slaat op hol. Bij herberg De 3 Snoeken raakt het karretje klem tussen de muur en een ander karretje aldaar. Het wagentje wordt totaal vernield en de bierflessen stukgeslagen. De rijder schiet het portaal van het cafe binnen. Het paard rent recht naar huis.
- 28-05: Tocht van de Gastelse Wielerclub naar het kasteel van Heeswijk.

Juni:

- 01-06: Bij de gemeente ligt een aanvraag om in de vroegere boterfabriek een stoomhoutzagerij in te richten. Daar worden plankjes gezaagd voor sigarenkisten.
- 07-06: In een onbewaakt ogenblik valt het kind van jachtopziener van H. in een diepe sloot. Het kind wordt levenloos opgehaald.

Juli:

- 01-07: Een zoontje van 9 jaar van Adr. Uitdewilligen springt van de tram, net nadat die bij halte Smoor is vertrokken. Het jongetje is op slag dood. Hij wordt vermorzeld onder een wagon, zodat de stoffelijke resten verzameld moeten worden.
- 06-07: Voor de gemeenteraadsverkiezingen komt slechts een kandidatenlijst binnen, zodat er niet gestemd hoeft te worden. De heren Dautzenberg, Slooters, Smoor en Jongenelen komen terug in de raad.
- 16-07: Brand in de arbeiderswoning van Ger E. Het huis en schuur met riet gaan snel verloren.

Augustus:

- 05-08: Een brand verwoest de pas gebouwde woning en schuur van Chr. A.
- 20-08: Afsluiting van Gastelse kermis, die in tegenstelling tot voorgaande

jaren goed is verlopen zonder vechtpartijen. De kermismensen deden goede zaken. Vooral het paardenspel en de schuitjesmallemolen hadden veel klandizie.

31-08: Er is een schoolreisje voor 30 leerlingen van de 1^e openbare lagere school onder leiding van het onderwijzend personeel. Ze gaan per tram naar Breda.

September:

05-09: Oprichting van de afdeling Oud Gastel van de Sint Paulusvereniging, een vereniging met als doel het bestrijden van drankmisbruik. In het bestuur komen o.a. pastoor R. van Aalst A. Mastboom, A. Sengers en J.F. Vlekke.

November:

16-11: De gemeenteraad neemt met algemene stemmen aan om concessie te verlenen aan de Zuid Nederlandse Stoomtramweg Maatschappij voor het aanleggen van een tramlijn van Oud Gastel naar Willemstad.

26-11: In de Harmoniezaal wordt een avond georganiseerd voor de weduwen en wezen van de Boeren in de Transvaaloorlog,. Een collecte voor dit doel brengt f. 350,- op.

Onderzoek: W. van den Broek en P. Peeters.

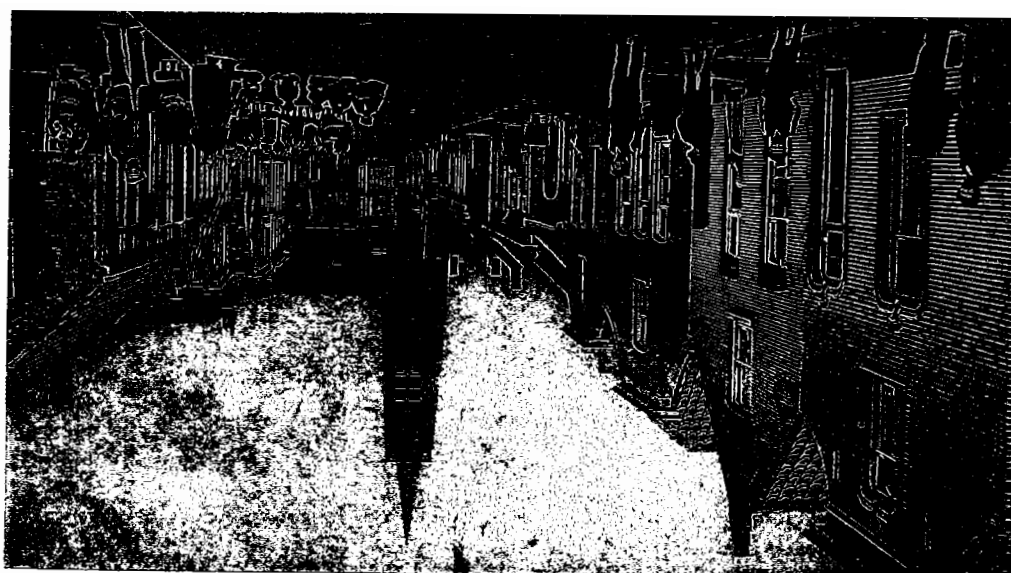
Bewerking: P. Peeters.

Bronnen: Tijdschrift "De Grondwet" jaargang 1899.
Winkler Prins Encyclopedie 7e druk 1977

SCHETS VAN HET DORP OUD GASTEL
 Fragment van een kaart van West-Brabant van de landmeter Jan Sijmonszoen,
 omstreeks 1590.
 De landmeter Jan Sijmonszoen woonde zelf te Gastel.
 Den Haag, Algemeen Rijksarchief, kaartencollectie.

DE DORPSSTRAAT LATER KERKSTRAAT

INWONERS VAN OUD EN NIEUW GASTEL ANNO 1599

door A. M. Bosters

In deze tijd, zo voor het nieuwe millennium wordt veelal een blik geworpen op de toestand 100 jaar geleden.

In het Algemeen Rijksarchief Den Haag, afdeling Staten Generaal is echter een overzicht te vinden van de inwoners in Oud en Nieuw Gastel 400 jaar geleden, dus in 1599.

Het leek de redactie een idee om ook deze lijst op te nemen in jaarboek 1999. Wellicht is het voor de genealogen onder ons een goede bron om gegevens uit te putten.

INLEIDING

Gastel is al van oudsher een belangrijke plaats in West Brabant. In de dertiende eeuw bestond het dorp met zekerheid, maar sporen wijzen eigenlijk nog op een ouder bestaan, maar daarvan is niets op schrift gesteld.

Het gebied werd merendeels bedijkt en in cultuur gebracht door de cisterciënzers van de Abdij Sint Bernaerts aan de Schelde (Hemiksem). In 1275 kreeg deze abdij de novale tienden van de gecultiveerde gronden.

Tot 1978 werd de R.K. Parochie Sint Laurentius te Oud Gastel bediend door de cisterciënzers. (Nu van de Sint Bernardusabdij te Bornem)

De kern, die eerst Gastel heette werd later in de 16e eeuw Oud Gastel genoemd, na het ontstaan van Nieuw Gastel, dat in het poldergebied ten noorden van Oud Gastel gesticht werd.

Oud Gastel had al in de dertiende eeuw een kerkgebouw. Later in de 15e eeuw werd een kerk gebouwd op de plaats, waar de huidige kerk staat, maar bij de afbraak van die kerk vond men nog sporen van een ouder kerkgebouw.

Bij de sloop in 1905 heeft men de toren laten staan. En die toren was eeuwenlang een markant punt in het West Brabantse. De toren werd als meetpunt gebruikt o.a. de limietscheiding tussen de Heen en Vosmeer.

In de archieven van de Staten generaal werd een lijst aangetroffen van de inwoners van Oud en Nieuw Gastel. Deze werden waarschijnlijk aangelegd voor de betaling van belasting aan de Staten Generaal.

De lijsten worden aangegeven, zoals die vermeld zijn in het betreffende document.

Ze bevatten hoofdzakelijk patroniemen, zodat het niet altijd duidelijk is, om welke familie het gaat.

Oud Gastel kende naast 't Dorp al buurtschappen Mer/Meir, en Cuyvesant. [Het oorspronkelijke Gastel].

oud gastel

Specificatie van alle de personen zoo mans vrouw kinderen en knechten binnen t dorp van Out Gastel.

- 1 Claes Adriaenssen metseler met zijn huysvrouw met 3 kynderen.
- 2 Adriaen Heijen met zijn huijsvrouw, een joncwijff ende eenen jongen.
- 3 Peeter Diercxssen met zijn huijsvrouw, een joncwijff, 2 kynderen.
- 4 Sijmon Bartelssen met zijn wijff een joncwijf 3 kynderen.
- 5 Stoffelken Mertens met twee dochterkens.
- 6 Jacop Adriaenssen met zijn huijsvrouw met een knecht een joncwijff ende eenen koewachter.
- 7 Laureijs Joosten met zijn huijsvrouw met eenen knaap ende een joncwijff.
- 8 Joost Lauwen met sijne huijsvrouw met Laureijs Joosten inwonende.
- 9 Lynken Andriessen dochter en eenen jongen.
- 10 Antonis Hendricx met zijn huijsvrouw met 1 kynt en eenen knecht.
- 11 Jacop Pierssen met zijn huijsvrouw met 4 kynderen en eenen knecht een joncwijff
- 12 Marchelis Pierssen Cerpincx met sijnene huijsvrouw met 4 kynderen met eenen knecht een joncwijff.
- 13 Willem Cornelis met zijn huijsvrouw met zijn vijff suster.
- 14 Jan Janssen Jager met zijn huijsvrouw met sine kynderen eenen knecht een joncwijff.
- 15 Willem Heijnen met zijn huijsvrouw een kynt.
- 16 Cornelis Janssen van Sundert met zijn huijsvrouw met 2 kynderen.
- 17 Marij Ambroyssen met drie kynderen.
- 18 Jan Cornelissen Broer met zijn huijsvrouw met een kynt.
- 19 Cornelis Janssen Maet met zijn huijsvrouw met 3 kynderen met zijn suster met een kynt.
- 20 Goort Willemsen met zijn huijsvrouw met eenen jongen met een kynt.
- 21 Sijmon Pierssen met zijn huijsvrouw met eenen koewachter.
- 22 Jacop Laureijssen Ruijten met zijn huijsvrouw met 1 knecht ende een joncwijff met een kynt.
- 23 Cornelis Cornelissen Graue met zijn moeder.
- 24 Bastiaen Jan Obrachs met zijn huijsvrouw een joncwijff met eenen koewachter.
- 25 Antonis Adiaenssen Duerlucht met zijn huijsvrouw met een kynt.
- 26 Gerijt Franssen met zijn huijsvrouw met 1 kynt met een joncwijff.
- 27 Adriaen Janssen van Sundert met zijn huijsvrouw met 3 kynderen.
- 28 Jan Peeterssen met zijn huijsvrouw.
- 29 Jacop Jan Corijnssen met zijn huijsvrouw met 3 kynderen ende eenen knecht
- 30 Huijbracht Lauwen met zijn huijsvrouw met 4 kynderen.
- 31 Marijnis Antonissen Clop met zijn huijsvrouw met 2 kynderen ende eenen knecht ende een jongen.

- 32 Jan van Vlimmeren met zijn huisvrouw met 2 kynderen ende een joncwijff.
- 33 Lambracht Cornelissen met zijn huisvrouw met 3 kynderen ende zijn oude moeder.
- 34 Jacq Peeterssen met zijn huisvrouw ende eenen inwoonder.
- 35 Aert Evertss met zijn huisvrouw.
- 36 Andries Caerls met zijn huisvrouw.
- 37 Cleijss Cornelissen met een kynt ende eenen knecht ende eenen koewachter.
- 38 Peeter Bastiaenssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 39 Adriaen Geertsen Nobis met zijn huisvrouw met een kynt.
- 40 Michiel Antonissen Block met zijn huisvrouw met een kint met een knecht een joncwijff eenen koewachter.
- 41 Meeus Claeijssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 42 Laureijs Adriaenssen met zijn huisvrouw met 4 kynderen.
- 43 Jan Adriaen Michielssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 44 Michel Teun Lauwen met zijn moeder ende 4 kynderen ende zijn huisvrouw.
- 45 Peeter Willemssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen ende eenen knecht.
- 46 Adriaen Cornelissen met zijn huisvrouw met een kynt.
- 47 Cornelis Janssen Lantmeter met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 48 Teunis Joosten joncgesel.
- 49 Marijnis Janssen met zijn huisvrouw.
- 50 Dierick Lauwen met zijn huisvrouw met 3 kynderen eenen knecht ende een suster.
- 51 Antonis Antonissen Clop met zijn huisvrouw met 3 kynderen met eenen knecht ende een joncwijff.
- 52 Corstiaen Willemssen met zijn huisvrouw met een kynt.
- 53 Rocus Janssen met zijn huisvrouw met een kynt ende eenen knecht.
- 54 Lenaert Cornelissen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 55 Jan Corstiaenssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 56 Bauken Huijbrechts met Lynken Reijnders.
- 57 Adriaen Janssen van Cham met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 58 Andrie Claeijssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 59 Reijnier Crijnen met zijn huisvrouw met eenen knecht 2 kynderen.
- 60 Peeter Heijnen met zijn huisvrouw met 4 kynderen.
- 61 Peer Claijssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen eenen jongen.
- 62 Pauwels Willemsen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 63 Engel Cornelissen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 64 Marijnis Janssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen een joncwijff eenen jongen
- 65 Cornelis Geertssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.

- 66 Sijmken Geertssen met haer moeder 3 kynderen ende eenen jongen.
- 67 Marhijs Janssen met drie kynderen.
- 68 Goort Janssen van Blay met zijn huisvrouw met een kynt met een joncwijff met eenen jongen.
- 69 Dingen Jans met haren zoon met een meijsken eenen jongen.
- 70 Cornelis Nuijten met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 71 Crijn Adriaenssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 72 Cornelis Adriaenssen met zijn huisvrouw met 1 kynt met eenen jongen.
- 73 Merten Cornelissen met zijn huisvrouw met 1 kynt met eenen jongen.
- 74 Jan Willemssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 75 Jan Willemssen een jongen met zijn huisvrouw met 3 kynderen met eenen knecht

MER

- 76 Adriaen Jans 's Grauwen met zijn huisvrouw met 3 kynderen eenen knecht met een joncwijff.
- 77 Jacop Hendricx met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 78 Cornelis Heijnen met zijn huisvrouw.
- 79 Cornelis Steevens met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 80 Huijbrecht Janssen Boorts met zijn huisvrouw.
- 81 Adriaen Pierssen met zijn huisvrouw met een kynt.
- 82 Joost Willemsen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 83 Adriaen Jacops met zijn huisvrouw met 4 kynderen.
- 84 Adriaen Antonissen Clop met zijn huisvrouw.
- 85 Cornelis Janssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 86 Jab Cornelis Wolff met zijn huisvrouw met 4 kynderen met een joncwijff.
- 87 Adriaen Janssen Put met zijn huisvrouw met een kynt.
- 88 Jan Cornelissen Taxoor met zijn huisvrouw.
- 89 Jan Aert Cornelissen met zijn huisvrouw met 6 kynderen
- 90 Huijbrecht Ghijsen met zijn huisvrouw met 2 kynderen met eenen jongen.

CUIJVESANT

- 91 Jan Hagens met zijn huisvrouw met 4 kynderen met eenen knecht.
- 92 Cornelis Goorssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 93 Dierick Janssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen
- 94 Steven Jacopsen met zijn huisvrouw met 3 kynderen
- 95 Gerijt Cornelissen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 96 Huijbrecht Antonissen Oom met zijn huisvrouw met een kynt ende eenen knecht met een jongen.
- 97 Adriaen Cornelissen met zijn huisvrouw met een kynt.

- 98 Aert Janssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen
- 99 Engel Janssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen
- 100 Jacop Jan Aertssen met zijn huisvrouw met 3 kynderen met een joncwijff.
- 101 Huijbrecht de Bijle met zijn huisvrouw met 4 kynderen.
- 102 Cornelis Jeroemssen met zijn huisvrouw met eenen knecht ende een joncwijff ende eenen koewachter
- 103 Jacop Adriaenssen Deckers met zijn huisvrouw met 2 kynderen met eenen koewachter.
- 104 Willem Adiaenssen Dijckers met zijn huisvrouw met een kynt.
- 105 Hendrick Stoffelen is vertrocken.
- 106 Huijbrecht Marijnissen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 107 Willem Willemsen Permesaen mer zijn huisvrouw en 2 kynderen.
- 108 Hendrick Cornelissen met zijn huisvrouw met een kynt.
- 109 Peeter Stoffelen met zijn huisvrouw met 2 kynderen en een joncwijff.
- 110 Cornelis Cornelissen met zijn huisvrouw met een kynt.
- 111 Jan den Eeter met zijn Huisvrouw.
- 112 Wouter Franssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 113 Michel den schoenlapper met zijn huisvrouw met 3 kynderen
- 114 Thijs Marijnissen met zijn huisvrouw.
- 115 Cornelis Janssen de Wildt met zijn huisvrouw met een kynt.
- 116 Jacop Laureijs Genen met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 117 Adriaen Antonissen Hagen met zijn huisvrouw ende een meysken.
- 118 Melchior Pieterssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 119 Jacop Jacobsen met zijn huisvrouw met een kynt ende zijn suster.
- 120 Daneel den Decker met zijn huisvrouw.
- 121 Crijn den Weever met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 122 Lijnken Pawijn met 3 kynderen
- 123 Claes den Weever met zijn huisvrouw met een kint.
- 124 De weduwe van Merten Janssen van Halle.
- 125 Sebastiaen van Beloijs.
- 126 Hermen Cornelissen Maet zijn huisvrouw met 4 kynderen ende eenen knecht.
- 127 Balten Michielsen met zijn huisvrouw met 3 kynderen ende eenen knecht.
- 128 Willem Willemsen de Zeeuw met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 129 Antonis Willemsen met zijn huisvrouw met 3 kynderen
- 130 Lauwken Boneeters met 4 kynderen.
- 131 Adriaen Lauwen met zijn huisvrouw een kint met een joncwijff.
- 132 Cornelis Cornelissen den Jonge met zijn huisvrouw met een kynt.
- 133 Claes Evertsen met zijn huisvrouw met 2 kynderen met eenen knecht ende een meysken.
- 134 Jan Eeverts met zijn huisvrouw met 2 kynderen met eenen knecht ende een joncwijff met eenen koewachter.

- 135 Jan Heyen met zijn huisvrouw en 2 kynderen.
- 136 Cornelis Cornelissen Meijer met zijn huisvrouw met 3 kynderen met eenen koewachter.
- 137 Andrie Joos Nouten met zijn huisvrouw met 3 kynderen met eenen knecht met eenen koewachter.
- 138 Rocus Jacopssen met zijn huisvrouw met eenen jongen met twee inwoonders
- 139 Laureijs Stoffelen met zijn huisvrouw en een kynt.
- 140 Peeter Woutersen met zijn huisvrouw met 2 kynderen met eenen koewachter.
- 141 Adriaen Adriaenssen met zijn huisvrouw met een kynt.
- 142 Adriaen Damen met zijn huisvrouw met 3 kynderen met eenen koewachter.
- 143 Jan Cornelissen de Zeeuw met zijn huisvrouw.
- 144 Laureijs van den Eijnden met zijn huisvrouw 3 kynderen.

't DORP

- 145 Cornelis Heijnen met zijn huisvrouw.
- 146 Corneils Stevens met zijn huisvrouw.
- 147 Hendrick den Kersmans met zijn huisvrouw met een kynt.
- 148 Peeter Meertens met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 149 Jan Huijbrechtssen Mandemaker met zijn dochter.
- 150 Cornelis Adriaenssen Bamis met zijn huisvrouw met een kynt ende een joncwijff.
- 151 Adriaen Willmsen met zijn huisvrouw met 4 kynderen ende met zijn moeder.
- 152 Willem Janssen met zijn huisvrouw met een kynt met eenen jongen ende een joncwijff.
- 153 Andrie Cornelissen met zijn huisvrouw met 2 kynderen een meijssen met hem inwonende.
- 154 Huijman Corneliessen met zijn huisvrouw met 2 kynderen met een schoolmeester daer in woonende.
- 155 Thonis Aertssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen met een joncwijff.
- 156 Robrecht Janssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 157 Huijbrecht Willemsen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 158 Cornelis Lambrachts vorster met zijn huisvrouw met 2 kynderen.
- 159 Cornelis Mertens met zijn huisvrouw met 3 kynderen een joncwijff.
- 160 Jan Jacopsen schoenmaker met zijn huisvrouw met 3 kynderen.
- 161 Cornelis Tonissen schoenlapper met zijn huisvrouw met een kynt.
- 162 Jan Sijmonssen lantmeeter met zijn huisvrouw met 6 kynderen.
- 163 Evert Aertssen met zijn huisvrouw met 4 kynderen.
- 164 Lenaert micgielssen met zijn huisvrouw met 2 kynderen.

- 165 CorstiaenDiercxssen Smijt met zijn huijsvrouw met zijn moederende 3 kynderen eenen knechtende een joncwijff.
- 166 Robracht Willemssen met zijn huijsvrouw met 2 kynderen.
- 167 Jan Lauwen met zijn huijsvrouw met 3 kynderen.
- 168 Meeus Hendricx met zijn huijsvrouw met een kynt ende Herman Stoffels huijsligger tot Meeuw Hendricx.

Opten 2 juni 1599 heeft Miche Anth Bloij borghemeester van de voorschreven dorpe de voorscreven cele overgebracht in handen deser en onderteekent hebben de secretaris der Stadt Bergen opten Zoem in conformiteit van 'tscrijven van de heeren Staten Generael van 6 april ende 3 maij beijde lestleden.

NIEUW GASTEL

Denumbratie van de hoofden ofte sielen tegenwoordig woenende opden bodem van Nieuw Gastel zoo groot als cleijne oudt ende jonc achetervolchs den iteratieven brieff vande mogende heeren Staten Genereaal der verenigde Nederlantsche provincien van date3 may 1599.

- 169 De weduwe van Cornelis Pierssen met 5 kynderen.
- 170 Cornelis Woutersss zijn suster met eenen knecht een maete ende twee kynderen.
- 171 Laureijs Martens zijn huijsvrouwende seven kynderen.
- 172 Sijmon Adriaenssen zijn huijsvrouw eenen knecht een jongen een maet ende een kynt.
- 173 Cornelis Anthonissen Blankaert zijn huijsvrouwde zijn knecht een maet een jongen ende noch 4 kynderen.
- 174 De weduwe van Adriaen Adriaenssen Clop met 3 kynderen een maet, een cleijn meijsken .
- 175 Jacob Adiaenssen arbeider met zijn huijsvrouw.
- 176 Cornelis Cornelisssen Attenaer zijn vrouwe eenen knecht een maet ende een kynt.
- 177 Cornelis ClaessenJacob Jacobsen Grauwen zijn vrouw twee knechten een joncwijff een jongen ende 4 kynderen
- 178 Jan Cornelis arbeider met zijn huijsvrouw.
- 179 Jan Quirijnssen eenen knecht een maet ende 3 kynderen.
- 180 Thomas Janssen de Coters weduwe haren soen een knecht een joncwijff ende eenen koewachter.
- 181 Jan Huijbrechts Stamper met 4 kynderen.
- 182 Hendrick Jacobssen Bloes zijn huijsvrouwde een knecht ende vijf kyndern.
- 183 Cornelis Stoffel Geenen zijn huijsvrouwde een knecht een maet ende een kynt.

- 184 Dierck Andriessen arbeider zijn vrouw ende 2 kynderen.
- 185 Marinus Sijmonss zijn huijsvrouw ende knecht ende een kynt.
- 186 Joos Ambrosius zijn huijsvrouw eenen knecht twee kynderen ende een arbeider.
- 187 Pieter den Deursonder arbeijder zijn huijsvrouw ende sess kynderen.
- 188 Anthonis Cornelissen schipper zijn huijsvrouw en de eenen knecht.
- 189 Henrick Adriaesnssen zijn vrouw eenen knecht ende een kynt.
- 190 Cornelis Cock arbeijder zijn huijsvrouw ende twee kynderen.
- 191 Jan den Trouwen arbeijder zijn vrouw ende twee kynderen.
- 192 Cornelis den Ouwen arbeijder zijn vrouw ende vier kynderen.
- 193 Geert Cornelis met sijne knecht met zijn maet ende een kynt.
- 194 Laureijs Pierssen zijn huijsvrouw vier kynderen een knecht ende een maete.
- 195 Cornelis Heijnen met zijn vrouwe twee kynderen een joncwijff ende een koewachter.
- 196 Adriaen Claessenende Maey Adriaens zijn moeder.
- 197 Cornelis Adriaenssen Stam zijn vrouwe sijnen knecht ende een kynt.
- 198 Mathijs Tonen zijn vrouw ende seven kynderen.
- 199 Adriaen Aertssen Hollander zijn vrouwe ende vijf kynderen.
- 200 Crijn Tonissenmet zijn vrouwe ende seven kynderen.
- 201 Jan Janssen Rogiers.
- 202 Bastiaen Pauwels zijn vrouwe ende 4 kynderen.
- 203 Lenardt Claessen zijn vrouweende twee kynderen.
- 204 Cornelis Franssen zijn vrouwe sijnen knecht ende seven kynderen.
- 205 Geert Denisen met syn vrouw ende 4 kynderen.
- 206 Cornelis Adriaenssen met zijn vrouwe ende een kynt.
- 207 Adriaen CorneilssenSchuerman zijn vrouwe ende 3 kynderen.
- 208 Henrick Geertsen met zijn huijsvrouw ende twee kynderen.
- 209 Henrick Geertsen van Meeurs zijn huijsvrouw ende een kynt.
- 210 Mercelis Pier Eckarts zijn vrouw ende 4 kynderen.
- 211 Jan henrix Vos zijn vrouwe ende drye kynderen.
- 212 Cornelis den Hollander met zijn vrouwe ende 4 kynderen.
- 213 Adriaen Matijssen met zijn vrouwe ende 4 kynderen.
- 214 Lucas Adriaenssen arbeijder met zijn vrouwe ende 2 kynderen.
- 215 Cornelis Janss van Etthen met zijn vrouw ende drye kynderen.
- 216 Pieter Janss met zijn vrouwe ende een kynt.
- 217 Cornelis Mercelissebn ende sijne suster.
- 218 Gerrit Lenarts zijn huijsvrouw een knecht ende een dochter.
- 219 Adriaen Lenarts sijne knecht ende een maet.
- 220 Adriaen Anthonissen de Graeuwe zijn huijsvrouw acht kynderen ende eene schaepwachter
- 221 Laureijs Adriaenssen met zijn vrouwe ende 4 kynderen.
- 222 Quirijn Joosten zijn huijsvrouw ende drye kynderen.

223 Cornelis Geertsen zijn huisvrouw ende twee kynderen.

Opten 17 May heeft Cornelis Franssen Rijnen schepen tot Nieugastel dese speculatieve cele overgebracht in handen van mij ondercshreven Secretaris der Stadt Berghen opten Zoem volghens yschrijven van de Heeren Staten Generael van 6 april lestleden ende den 3en deser bij mijn heer drossaert ende borghemeester ende schepen der voorschreven stadt geadmittert stellen de ramingh tot discretie van mijn heer

Mantteau.

Op te merken valt dat het merendeel van de namen patroniemen zijn, dus afgeleid van voornamen. Daardoor is de relatie tussen de families niet of nauwelijks af te leiden.

Ook valt op dat alleen de hoofdbewoner met naam is genoemd en het is ook te herkennen dat de vrouw een ondergeschikte rol speelde. Immers in voorkomende gevallen wordt de knecht eerder genoemd zelfs dan de dochter.

Op de hiërarchieke ladder heeft de knecht ook voorrang op de koewachter.

Een ander opvallend gegeven is dat de gezinnen in Nieuw Gastel over het algemeen groter zijn dan in Oud Gastel.

Bewerking P. Peeters.

- Literatuur:
A. Delahaye	De eerste drie eeuwen van Gastel Publicatie no 3 van het Archivaat Nassau Brabant 1868.
A. Delahaye	Heer Jansland gezegd Nieuw Gastel Publicatie no 10 van Arch. Nassau Brabant.
A. Delahaye	De Archieven van Oud en Nieuw Gastel 1964.
A. Delahaye e.a.	Gastel land van Abten en Markiezen, Oud Gastel 1975.
	Gegevens uit Algemeen Rijksarchief Den Haag Archief Nassause Domeinraad Folio 10812 no 383.
	Algemeen Rijksarchief Den Haag Archief Staten Generaal 12528-105, folio 12 t/m 14 en 31 t/m 34.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN OUD INDIË-GANGER. 6.

Dit is het vervolg van het dagboek van J.W. Wagemakers [broeder Servaas], dat hij heeft bijgehouden, toen hij in het voormalig Nederlands Indie verbleef, vanwege de politionele acties aldaar in de jaren 1947-1950. Zie ook vorige jaarboeken. F.v.M.

Woensdag 4 mei 1949

Van 01.30 tot 03.30 stond ik op wacht en de jongens, die ons kwamen aflossen vertelden, dat er in de omgeving een patrouille in het veld was, die behoorlijk vuurcontact had gekregen. Ze waren met 8 man. De afspraak was, dat deze patrouille rond 24.00 uur weer terug op de post zou zijn en dus waren ze al aardig over tijd. Allemaal zaten we vol spanning te wachten en onze gedachte was, dat ze misschien in een hinderlaag waren terecht gekomen. Plotseling hoorden we, dat er met een karabijn tweemaal werd geschoten. Maar nog wisten we niet, wat we er van moesten denken. Eindelijk... rond 03.00 uur kwamen ze binnen en wat waren we blij. Mijn maat, waar ik mee op wacht zat, ging kijken wat er gebeurd was. Even later kwam hij terug met het nieuws, dat ze drie pistolen, 1 Duits geweer, 2 karabijnen en een mortiergranaat hadden buit gemaakt met nog wat andere munitie en wat documenten. Alles bij elkaar dus een goede vangst. Ook waren er vijf personen gevangen genomen en waren er in een huis een 15-tal personen doodgeschoten. De drie mannelijke gevangenen kregen wij in de stelling en de twee vrouwelijke moesten naar een andere plaats. Een van deze vrouwen had vroeger bij de 4-5 R.I. gewerkt, waarvan enkele jongens haar herkenden. Bij daglicht werden de wapens nog eens goed bekeken en werden de gevangenen per auto afgevoerd om in een gevangenenkamp te worden ondergebracht. de kans bestond dan wel, dat ze na een tijdje zouden worden vrij gelaten en dat ze zich dan weer tegen ons zouden keren. Het was nl. al verschillende keren gebeurd, dat eenzelfde gevangene meer dan eens in onze handen viel. Dat werkte niet erg positief bij onze jongens hier in de tropen.

Zaterdag 7 mei 1949

Vandaag verhuisden we van onze post naar een ander gebouw. Wel in Ngadjoen en een 200 meter van onze oude post vandaan. Het nieuwe kampement was een burgerlijk hospitaaltje geweest van het rode Kruis afdeling residentie Malang. Omdat het een stenen gebouw was, was de ligging ook veel beter en veiliger. De hele dag werd er door ons hard gewerkt met het aanbrengen van versperringen en het maken van nieuwe stellingen, die op de oude post eerst moesten worden afgebroken. de verhuizing van onze bagage gebeurde grotendeels met een dokkar. Dit wagentje met paardje hadden we al

een tijdje op onze post en was buitgemaakt tijdens een patrouille. We hadden er ook veel plezier aan beleefd in onze vrije tijd. Later kwam er een 3-tonner om de rest over te brengen. De laatste dagen waren er enkele jongens opgenomen in het ziekenzaaltje van 4-5 R.I. met malaria. Dr. Nicolai kwam 's middags ook nog bij ons op de post en bij hem deed ik mijn beklag over hetgeen er voorgevallen was en vroeg tevens of ik kon worden overgeplaatst naar een andere compagnie. [Hij moest als verpleger ook overdag op wacht staan, wat alleen in tijd van nood mocht, waartegen hij protesteerde. F.v.M.] Hij ging daarop naar luitenant Veldhuizen om deze zaak te bespreken. Toen dr. Nicolai terugkwam vertelde hij, dat er een verslag over het gebeurde zou worden gezonden naar Dr. Beukers, onze commandant te Malang.

Maandag 9 mei 1949

Om 05.00 uur werd een groot gedeelte van onze post gewekt, om op 06.00 uur op patrouille te kunnen gaan. De te volgen route hadden we al vaker gedaan en het viel ons op, dat veel kampongbewoners weer waren teruggekeerd. Een goed teken voor ons, omdat er dan in deze kampong niet veel tegenstanders zouden zitten. Na deze kampong te hebben gepasseerd, werden er door ons een paar schoten gelost op een wachthuisje waarin een tentara met een karabijn stond. Deze koos snel het hazenpad. Nadat we ook de sawah's rond dit huisje hadden afgezocht, kwamen we voorbij het huis, waar een paar dagen geleden onze jongens die mooie buit hadden vandaan gehaald. Het huis was doorzeefd met kogelgaten en men was bezig het af te breken omdat zo'n huis nooit meer geluk zou brengen, vanwege het feit, dat er mensen in waren doodgeschoten. Om 11.00 uur waren we weer op onze post terug. Om 22.15 werd er vanuit richting Kapandjen behoorlijk met mortieren en ander wapens gevuurd. De laatste dagen zag het er al een beetje naar uit, dat we een zuiveringsactie zouden gaan uitvoeren.

Dinsdag 10 mei 1949

Inderdaad, om 22.00 uur vertrokken we met een 50-tal jongens van verschillende pelotons om deze zuiveringsactie in de bergen te gaan uitoefenen. Het was lichte maan en dus mooi weer om deze nacht op stap te gaan. Het 1^e peloton van sergeant Loos was ook al vanaf Somberpoedjon druk in touw en zat aan de andere zijde van het terrein. Om 24.00 uur werd er in de verte geschoten. Rond 2.30 uur waren wij in de kampong, waar we tot nader bevel moesten wachten. Dit bevel zou pas in de loop van de morgen komen en dus trachten we nog een beetje te slapen, terwijl anderen de omgeving in de gaten hielden. Dit slapen op de koude grond of een harde plank viel niet mee.

Woensdag 11 mei 1949

Om 06.00 uur kwam via de radio het bericht, dat we verder moesten gaan naar een vastgestelde plaats, die we rond 7.30 uur bereikten. Hier werd

gemeld, dat het plan van deze actie nl. de commandogroep van kolonel Waroe [T.N.I.] te vernietigen, niet kon slagen, omdat door de vele regens van de laatste tijd de weg door het ravijn daar naar toe, te glad geworden was om daar ongemerkt te komen en zodoende het risico te groot werd. Rond 10.00 uur kregen we contact met het eerste peloton. Sergeant Loos schoot een groene lichtkogel af en de commandant van deze zuiveringsactie besloot via Pretjet door de bergen terug te gaan. Verschillende jongens kankerden hierover omdat dit nog een zware rit zou zijn van zo'n 15 km. De natuur was wel prachtig, maar als je door een ravijn gaat met rondom je hellingen van zo'n 50 a 60 meter, dan ben je toch weer blij als je zo'n ravijn uit bent en je je ook niet meer zo'n schietschijf voelt. Omstreeks 12.30 uur konden we in de verte Pretjet zien liggen. De weg hier was geheel met onkruid begroeid, zodat de voorste jongens een pad moesten banen. Op een zeker ogenblik klonken er een paar schoten, bedoeld als waarschuwing voor de tegenstander en we zagen voor ons op een helling inderdaad enkele personen wegvlugten. Er werd verder niet op hen geschoten, wat ook geen nut had, gezien de te grote afstand. om 14.00 uur kwamen we in de buurt van Pretjet bij een waterbron en vulden hier onze veldflessen. Bijeen kampongrand aangekomen werd de groep in tweeën gesplitst en wij moesten voor afsluiting naar de achterzijde van de kampong. Daar aangekomen liepen, niet ver van ons af, een paar leden van de Tentara, die wij onder vuur namen. ook wij kregen vanuit de bomen vuur terug en plotseling werd er geroepen, dat soldaat Wuner gewond was. De luit en ik gingen er naar toe, maar bij hem aangekomen bleek hij niet echt gewond te zijn. Er was bij hem een Japanse kogel in zijn schoenzool terecht gekomen, waarbij de sok iets was beschadigd. De kogel was blijven steken in de zool, die nog warm aanvoelde en waardoor ook zijn voetzool iets beschadigd was. Nadat we alles nog eens goed hadden bekeken hebben we de kogel uit de zool verwijderd en kon Wuner weer opstaan. Er werd nog wel wat geschoten, maar allengs werd het rustiger en hebben we ons tenslotte in het plaatsje Pretjet verzameld. We namen onze intrek in drie kamponghutten. Hierna vulden we onze magen, door onze noodrantsoenen op te eten. Ondertussen werd nog veel nagebabbeld over Wuner en zijn schoen en ook over Frouws, die 's morgens gewond was geraakt door een armschot. Dit gebeurde valk bij de post bij de eerste brug, die een paar weken geleden door de T.N.I. was opgeblazen. Hij raakte gewond toen hij met de sweepwagen op weg was om de weg te zuiveren. Bij die brug ontplofte ook nog een mortiergranaat, die geen schade aanrichtte. Het was in Pretjet ontzettend koud en het tochtte op alle plaatsen. Slapen deden de meesten dan ook niet.

Donderdag 12 mei 1949

Om 05.30 uur hebben we ons reisvaardig gemaakt en na het eten van onze noodrantsoenen, zijn we om 07.00 uur weer op pad gegaan. Het was lekker weer en de zon zond zijn stralen weer over de bergen heen, voor iedereen, rijk

of arm, die er van konden genieten. Rond 12.00 uur bereikten we de rand van kampong Petoensewoe. Hier werd een roffel gegeven met een Lancaster, maar verder was alles rustig. Om 13.00 uur waren we weer in Wagir. Hier werden we in linie gezet om de kampong te sweepen [= uitkammen] en haalden er een paar verdachte personen uit, die mee moesten voor verhoor. Na de sweep gingen we naar Kembanakoen. Onderweg werd nog een roffel met de Lancaster gegeven op twee personen die snel wegluchten. Om 15.00 uur moesten we nog door een brede kali baggeren, voor dat we op de wagens konden stappen die ons hier stonden op te wachten. Die brachten ons naar een suikerfabriek waar een post van 4-5 R.I. was gevestigd. Hier hebben we een paar boterhammen gegeten en een lekker bakkie koffie gedronken en daarna gingen we weer verder met de wagens richting onze eigen post. Onderweg kreeg ieder van ons 10 sigaretten en om 16.00 uur waren we weer "thuis" in Ngadjoen. Nadat we ons eens lekker hadden gemandied, hebben we ons ter ruste gelegd op onze tampatjes. 's Avonds om 18.00 uur moest ik bij luitenant Veldhuizen, de postcommandant, komen. Hij had bericht ontvangen, dat ik vier dagen verlof kon opnemen in Malang. Hij vroeg mij of ik dit had aangevraagd, maar ik wist van niets. Hij was er zo te zien niet echt blij mee, dat ik verlof kreeg zonder dat hij daar tevoren iets van afwist. Het verzoek kwam natuurlijk van de 34-e Hp.V.A. i.v.m. de viering van het 2-jarig bestaan. Ik nam deze vier dagen om dit feest te kunnen meemaken en mocht zelfs de volgende morgen al vertrekken.

Vrijdag 13 mei 1949: Pnst Ngadjoen

's Morgens rond 8.30 uur reed ik vanaf onze post Ngadjoen met de sweepwagen (= mijnopruimwagen] naar Godang Legi met ook nog een vrachtwagen [3/4 tonner] achter ons op sleeptouw van de post Soemberpoedjon. Deze reis ging zeer goed, maar tussen Krebet en Toeren reed de wagen waarop wij ons bevonden op een mijn of bom. Dit bracht een geweldige knal teweeg met een stofmassa voor en rond ons. Hoe het daarna verder is gelopen, weet ik niet meer, want ik ben even buiten bewustzijn geweest. Toen ik weer bij mijn positieven kwam hoorde ik dat we werden beschoten, Ik zag de laatste jongens nog met spoed de wagen verlaten en probeerde daarna zelf van de wagen af te gaan en dekking te zoeken. Na wat te hebben geschoten werd het weer rustig en konden we de balans opmaken van wat er allemaal was gebeurd in deze korte tijd. Een van de jongens was door de klap van de wagen geslingerd, maar mankeerde gelukkig niets. Een ander jongen had verschillende wondjes aan zijn arm en hand door opvliegende steentjes van het wegdek en werd door mij verbonden met snelverbanden. Zelf had ik ook een schram aan mijn rechterarm in de plooi van mijn elleboog, maar dat was niet erg. Onze vrachtwagen was een 15-tal meters weggeslingerd en in de berm van de weg blijven hangen. Het rechtervoorwiel was eraf gescheurd en in vele stukken. De 3/4 tonner was niet beschadigd en stond dwars over de straat met een strakke

sleepkabel achter de drietonner. In het wegdek was een behoorlijk gat te zien van de bom of mijn. Ja, de ploppers hadden hun best weer eens gedaan, want op deze weg was er druk verkeer en ons hadden ze er tussen uit gehaald door deze trekbom of mijn op een bepaalde tijd te laten ontploffen. We hebben geluk gehad, want als de ontploffing een fractie van een seconde later was geweest, had het misschien heel anders afgelopen. Dan had de ontploffing plaats gevonden onder de bak waarop wij ons bevonden, die niet was beschermd, zo als dit wel het geval was vooraan bij de mijnsweeper, die van een zeer dikke laag rubber was voorzien. Een gedeelte van de jongens ging nu te voet verder naar Krebet om hulp te halen en de chauffeur probeerde de 3/4 tonner te repareren. Dit lukte juist toen de jongens die naar Krebet waren gegaan weer bij ons terugkeerden. We reden met de 3/4 tonner weg en een goede wacht bleef bij de drietonner, in afwachting van een takelwagen. In Godang Legi aangekomen, vroeg de dokter of ik weer terug wilde gaan naar de post Ngadjoen en ik kreeg Van de Tol van de 42-Hp.V.A. mee als vervanger voor de dagen dat ik in Malang zou verblijven, maar eerst moest ik hem de nodige uitleg verschaffen. Met dit alles had ik deze dag dus een vergeefse reis gemaakt, maar ja, we zitten niet voor niets in het leger. Bij aankomst in Ngadjoen zoemden mijn oren nog vanwege de knal en had ik er hoofdpijn van. We hadden op deze dag veel geluk gehad, dat alles zo goed was afgelopen.

Zaterdag 14 mei 1949

's Morgens gingen we weer met de sweepwagen naar Godang Legi, waar we rond 10.30 uur arriveerden. We moesten hier tot 's middags wachten en zijn toen, samen met de dokter en een gevechtswagen van de Huzaren van Boreel, via Kapendjen, naar Malang gereden. We kwamen toen om ca. 13.30 uur in het Soekoenhospitaal aan om het feest van het 2-jarig bestaan mee te kunnen maken. Het was voor mij zeer aangenaam om weer eens voor een 3-tal dagen bij onze eigen jongens te verblijven. Het voorterrein van het hospitaal was mooi versierd met vele vlaggen en volop lampjes. 's Avonds om 20.00 uur was het balavond in de open lucht op het feestterrein en al spoedig Waren er veel jongens behoorlijk dronken. Om 24.00 uur in de nacht werd deze avond gesloten en gingen we naar bed.

Zondag 15 mei 1949

's Morgens om 7.30 uur was er een H. Mis in het hospitaal uit dankbaarheid van het 2-jarig bestaan van de Hp.V.A. Ook werd onze overleden wapenbroeder van de Hp.V.A. Wim Hartendorp niet vergeten in Madioen, waar de jongens van ons lagen, die bij 2-15 R.I. zijn gedetacheerd en een bloemenkrans op het graf van Wim legden. Verder was het de hele voormiddag zeer rustig. 's Middags werden er nog voetbalwedstrijden gehouden in het stadion te Malang. Hier ben ik zelf niet naar toe geweest, want Soesbergen en ik maakten gebruik om eens lekker een paar uurtjes te zwemmen in het "Soekoen" zwembad.

's Middags omstreeks 18.00 uur werden er door enkel Ambonese meisjes oude Indische dansen gespeeld, wat zeer aardig was om te zien. (zie foto pagina 72)

Hierna werd de avond weer doorgezet met bal op het openlucht-feestterrein van het hospitaal dat tot 22.00 uur duurde, want wegens de regen kon het niet verder doorgaan, omdat alles kletsnat werd op het feestterrein, dus gingen we deze avond al vroeg naar bed. 's Nachts om 24.00 uur werd er geregeld gevuurd achter het Soekoenhospitaal.

Maandag 16 mei 1949

's Middags werd er op het "Soekoenterrein" voor onze jongens en de verpleegsters, die hier op het hospitaal werken verschillende wedstrijden gehouden o.a. zaklopen, ringsteken en eierenlopen enz. 's Avonds om 19.00 uur moesten we in de kantine komen. Hier werden verschillende prijzen uitgereikt. Na de prijzen uitgereikt te hebben, kwam dr. Beukers aan de beurt met een 30-tal bevorderingen voor de jongens en er werd met spanning gewacht, wie het allemaal zoal waren. Van deze 30 personen was ik ook bij de gelukkigen, niet voor die streep, maar wel voor de f 10,- per maand meer bij ons katje! De commandant wenste ons veel geluk met onze bevorderingen. Hierna werd het 's avonds om 20.00 uur weer openluchtbal en al spoedig waren er weer veel jongens dronken als een wiel. Om 22.00 uur kwam er een bericht van de Staf X Brigade, dat we moesten sluiten omdat er onraad was rond de stad. Hierna ging ik naar zaal 6 om te slapen, maar dat viel niet mee, omdat soldaat Helshof dronken in bed lag te schreeuwen en te janken, omdat hij niet bevorderd was!

Dinsdag 17 mei 1949

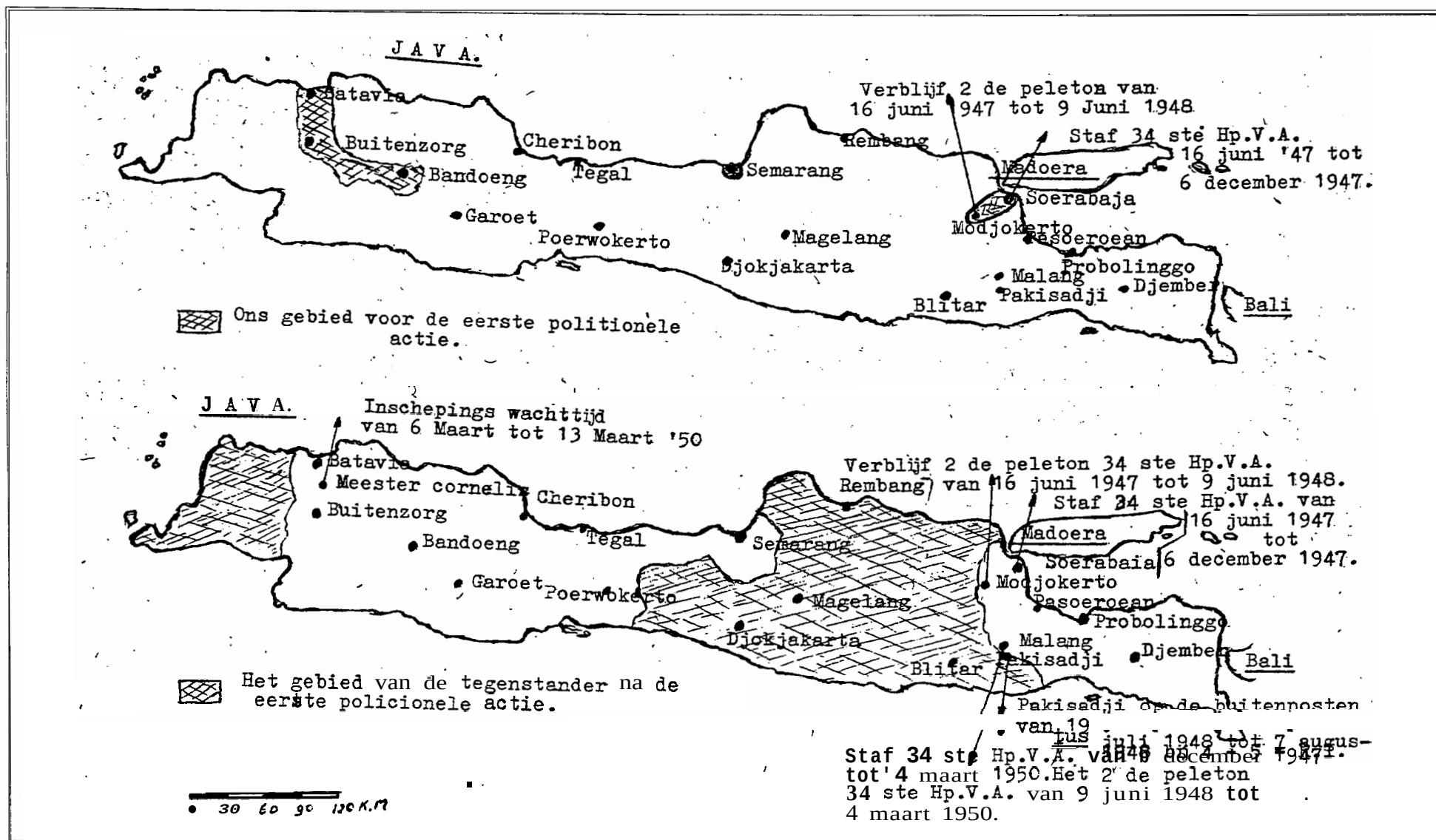
's Morgens om 09.00 uur reden we naar onze post in Konte Legi terug, waar we om 10.00 uur aankwamen en waar ik in de polikliniek een pokkenvaccinatie kreeg. Daarna zijn we naar onze post in Ngadjoen teruggereden, waar we rond 13.30 uur weer "thuis" waren.

Zaterdag 21 mei 1949

's Morgens om 08.00 uur op patrouille gegaan onder leiding van korporaal Vos. Het duurde deze keer niet lang en het was ook zeer rustig. Om 12.30 uur waren we weer terug op onze post. Het was rustig, maar toch blijft het voor mij zwaar, omdat je steeds weer loopt te denken; wanneer zal er iets gebeuren. Pas als het eerste schot is gevallen gaat die druk van je af en voel je de spanning verdwijnen.

Zondag 22 mei 1949

Om 03.00 uur werden er 10 man gewekt om op patrouille te gaan, dit keer onder leiding van sergeant De Vries. Tot 05.00 uur liepen we op de hoofdweg,

DE GEBIEDSVERDELING VAN JAVA VOOR EN NA DE EERSTE POLITIONELE ACTIE

daarna gingen we via een zijpad de kampong in, langs vele struiken en hagen en ook zo voorzichtig mogelijk, om ongezien te blijven. Om 06.00 uur waren we weer naast die grote weg, dicht bij de passar [= markt]. Hier werd door ons een roffel met de stengun gegeven richting passar, waar we om 06.30 uur aankwamen. Het viel ons op, dat het daar zo rustig was. Na korte tijd zetten we onze tocht voort en kwamen spoedig bij een andere kampong aan, die zich aan een zijweg van de hoofdweg bevond. Plotseling werd er gevuurd en even daarna kregen we de eerste sniperschoten. Onder dekking zijn we toen verder gegaan. Bij die kampong aangekomen op een driesprong gaven we met onze bren vuur richting het ravijn naast ons. Dit werd beantwoord met sniperschoten en nog wel met automatisch vuur. De kogels vlogen gelukkig hoog over ons heen. We zijn er ook niet op afgegaan omdat we op voorhand al wisten, dat er niets aan te doen was. We zijn toen maar weer huiswaarts gegaan en na een half uur hoorden we in de verte nog steeds wat in het wilde weg schieten. Om 11.30 uur waren we weer op onze post. Op deze dag werd luitenant generaal Spoor, legercommandant in Indonesie en bevorderd tot generaal.

Woensdag 25 ma 1949

Om 06.00 uur weer op patrouille gegaan en zonder dat er een schot is gevallen kwamen we om 12.30 uur op onze post terug. 's Middags werd er op de radio bekend gemaakt, dat generaal Spoor om 12.00 uur was overleden. Onze tegenstanders hebben het blijkbaar niet kunnen verdragen, dat we ons in onze vrije tijd vermaakten met onze dokkar, want ons paardje hebben ze 's nachts in alle stilte meegenomen. We zijn nu een groot vermaak op onze post kwijt. 's Middags kwam er bericht van dr. Nicolay, dat ik op deze post moest blijven, ook al verhuisde binnenkort het 3^e peloton van 4-5 R.I. Het rapport luidde: "Van de Tol, soldaat ziekenverpleger, verzoeke plaatsing in Djatigoel, bij Koeman. Voorlopig: Wagemakers in Ngadjoen, ook na 30 mei 1949." Hij had tegen de jongen die mij het briefje overhandigde gezegd, dat, indien ik er niet mee akkoord ging, ik moest wachten totdat hij een bezoek aan deze post had gebracht. Nou, ik ga er beslist niet mee akkoord. Ik zit hier al een kleine drie maanden in dezelfde kampong en ik denk, dat als ik er wel mee instem, er nog wel eens drie maanden of meer bij zullen komen en daar heb ik geen zin in. Op dat moment stond mijn besluit vast. Ik ga er werk van maken om naar mijn eigen onderdeel, de 34^e Hp.V.A. terug te keren, als dit mogelijk is.

Zaterdag 28 mei 1949

Vandaag zou ik met verlof naar Malang gaan. Met de sweepwagen ben ik naar Konte Legi gereden en ben even langs dr. Nicolay gegaan. Ik heb daar met hem gesproken over dat briefje en hem verteld, dat ik er niet voor voelde daar te blijven zitten, Hij gaf als antwoord, dat ik van nu af aan geen dagwacht meer hoefde te staan, tenzij het heel hard nodig was. Ik antwoordde, dat ik al drie maanden in deze kampong verbleef en ik het niet zag zitten om nog eens zo'n

periode en dan nog wel met andere jongens daar te blijven enz. Ik vroeg hem dan ook om te worden teruggeplaatst naar de 34^e, mijn eigen onderdeel. Hij zei, dat ik dit wel uit mijn hoofd kon zetten, want hij had zelf aan dr. Beukers om aflossing gevraagd en dit ook niet gekregen. Ik zei hem, dat ik dit zelf dan wel aan dr. Beukers zou voorleggen. Hij vond dit prima, maar wilde van mij dan wel de uitslag weten. Hierna ben ik om 13.00 uur met een colonne burgervrachtwagens richting Malang gereden en kwam om 14.00 uur in Soekoen aan.

Maandag 30 mei 1949

Om 13.00 uur had ik een onderhoud met onze commandant dr. Beukers en vroeg om aflossing en vertelde hem waarom. Hij ging er direct mee akkoord en ik zou worden afgelost door Frans de Meyer, die had bekend gemaakt ook wel eens naar een buitenpost te willen. De aflossing zou de andere week plaatsvinden. Nu moest ik dit nog doorgeven aan dr. Nicolay en ik was benieuwd waar dit op zou uitdraaien. Je kunt het nl. nooit weten en gewoon maar afwachten dus.

Dinsdag 31 mei 1949

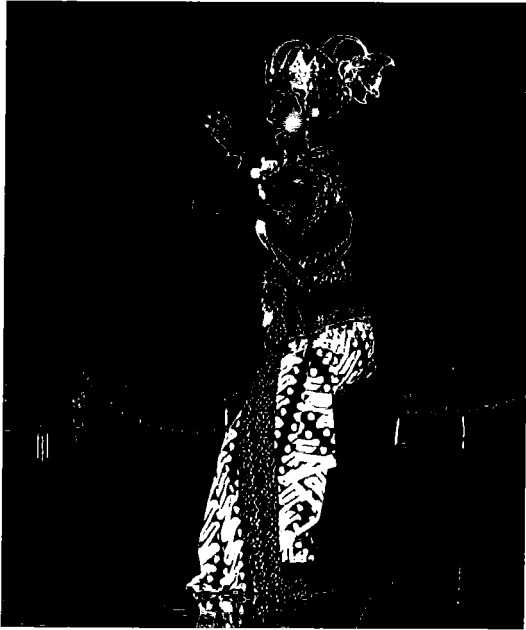
's Morgens ben ik met Wuner, deze ochtend ontslagen uit het Soekoenhospitaal, naar het verlofcentrum van 4-5 R.I. gegaan om vandaar met de colonne naar Ngadjoen te rijden. Deze keer niet over Konte Legi, maar rechtstreeks via Pakisatie naar Kapendjen en zo naar post Ngadjoen, waar we om 13.00 uur aankwamen.

Woensdag 1 juni 1949

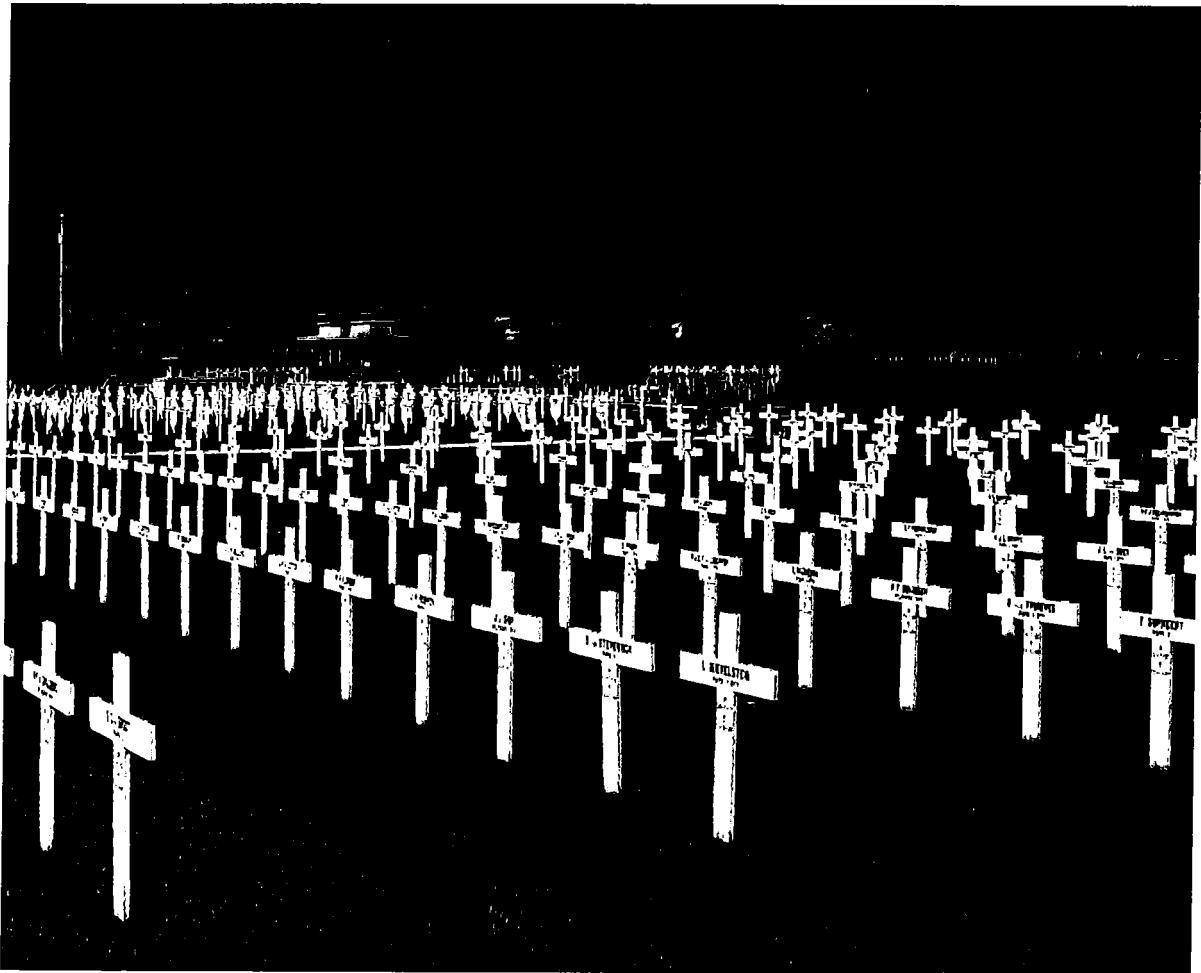
Vandaag ben ik met de sweepwagen naar Konte Legi gegaan om de mededeling van dr. Beukers aan dr. Nicolay over te brengen. Ik kwam om 11.00 uur bij hem aan en vertelde wat de baas uit Malang had gezegd. Hij was zeer verbaasd en zei dit niet te hebben verwacht. 's middags weer met de wagen teruggereden naar de post, waar tegelijkertijd ook dr. Nicolay kwam binnengereden. Hij deelde me mede, dat Frans de Meyer eerst een paar dagen in Konte Legi zou blijven om in te werken voor hij mij hier zou aflossen. Hij had ook niet verwacht, dat ik zo zou doorzetten. Vandaag verhuisde het 3^e peloton naar Djatigoel en bleef ik op de post achter met nieuwe jongens van het 1^e peloton van 4-5 R.I.

Dinsdag 7 juni 1949

Vanmorgen nog even met de sweepwagen meegereden naar Konte Legi om nog een kort gesprek te voeren met dr. Nicolay over mijn aflossing. Om 14.30 uur was ik weer op de post terug.

Oud Indische dans

Overzichtsfoto Nederlands ereveld Kembang Kuning, Surabaya. [foto R. Smagge]

Woensdag 8 juni 1949

's Middags kreeg ik van de fourier een partij multi-vitamine tabletten om aan de jongens uit te delen, ieder 1 tablet per dag.

Zaterdag 11 juni 1949

In de loop van de middag hebben we een ambulancewagen uit Malang laten komen om onze postcommandant Loos op te halen met bloedvergiftiging aan zijn rechterarm. Het kostte me veel moeite om hem van de post af te krijgen en te laten opnemen in het Soekoenhospitaal, maar eindelijk ging hij toch mee. Van Gorp, verpleger van de ambulancewagen, vertelde me, dat ik volgende week zou worden afgelost door Frans de Meijer. Nou, voor mij persoonlijk was dit al geen nieuws meer.

Zondag 12 juni 1949

Vandaag werd een nieuwe postcommandant benoemd nl. sergeant De Vries.

Woensdag 15 juni 1949

Om 13.00 uur arriveerde Frans de Meijer op onze post met de sweepwagen. Hij kwam mij dus aflossen en ik was blij nu zekerheid daarover te hebben na zo'n lange wachttijd. Om 13.30 uur moest ik nog een keer op patrouille. Deze verliep zeer rustig en om 16.30 uur waren we weer op onze post terug.

Donderdag 16 juni 1949

Vanmorgen heb ik afscheid genomen van het peloton en ben met de sweepwagen naar Konte Legi gereden. Hier heb ik me afgemeld bij dr. Nicolay en kreeg mijn medische bescheiden mee om die af te geven op Soekoen. Omdat er geen colonne wagens meer naar Malang ging moest ik hier blijven overnachten en sliep bij de verbindingsafdeling.

Vrijdag 17 juni 1949

Om 07.30 uur stapte ik met mijn bagage op een van de wagens en reed naar Malang, waar we om 09.00 uur aankwamen. Hier zag ik nieuwe onderofficieren. Zij waren, na m'n verlof in Ngadjoen, bevorderd van korporaal tot sergeant. Ik zette m'n tampoetje en kist weer op m'n oude plaatsje in de kamer neer en ben gezellig wat gaan kletsen met de jongens. Na het mandien ben ik me bij de commandant, dr. Beukers gaan melden. Ik kreeg van hem een week verlof.

Zaterdag 18 juni 1949

's Morgens moest ik bij de administratie komen en kreeg daar het lintje van "Orde en Vrede". Rond 22.15 uur werd er geschoten vanaf het kerkhof naast ons hospitaal.

Maandag 20 juni 1949

Ik heb me vanmorgen door de wacht laten wekken om met een colonne mee naar Soerabaja te rijden. We konden ons nergens wassen, omdat er geen water was. De T.N.I. had de watertoevoer stopgezet. Dit was de laatste tijd aan de orde van de dag. Omstreeks 07.00 uur vertrokken we vanaf het station van Malang. Veel burgerwagens sloten zich bij ons aan, omdat ze zo beter beveiligd waren tijdens de rit. Om 09.30 uur waren we in Soerabaja en gingen van der Maden en ik de stad bezichtigen. Na wat op de passar te hebben rond gelopen zijn we naar Jan Smit in de Darmokazerne gegaan. Hij maakte het best bij het 2^e Mibat, waar hij was gedetacheerd. We hebben en gezellige babbel opgezet en zijn daarna naar de Wonokrombrug gegaan om van hieruit met een colonne mee terug te rijden naar Malang. Tussen Soerabja en Lawang moesten we stoppen om de radiator bij te vullen. Hierdoor raakten we achter bij de colonne. Een kilometer voor Lawang werd een schot of zes afgevuurd vanuit het zijterrein in onze richting, maar we zijn doorgereden en hebben toch de andere wagens weer ingehaald. Om 15.30 uur waren we weer in het Soekoenhospitaal.

Vrijdag 24 juni 1949

's Middags werd er een nieuwe wachtlijst opgehangen. Vanaf zondag a.s. moet ik in de middagdienst opkomen en wel op zaal 7, waar ik vroeger ook werkzaam was.

Zondag 26 juni 1949

Om 14.00 uur heb ik op zaal 7 gemeld. Na een groot half jaar niet meer op zaal te hebben gestaan was het een hele verandering om je weer aan te passen, maar het lukte. Er lagen 15 patienten op zaal en dus zodoende niet erg druk met de behandeling.

Maandag 27 juni 1949

Omstreeks 20.00 uur werd er op de hoek van de Javastraat - een drie minuten gaans van het Soekoenhospitaal - geschoten. Even hierna werden we vanaf het R.K.Z. [= R.K. Ziekenhuis] door Wim Koolbergen, dat Kees Wilderbeek van ons peloton was neergeschoten. Met spoed gingen er een

paar jongens gewapend op af. Even nadat dit groepje was vertrokken werd er weer gebeld en kregen we te horen, dat Kees inmiddels was overleden. Wij waren daarvan diep onder de indruk. Rond half negen hebben we Kees vanuit de ambulance naar de dodenkapel gedragen. Ook Wim Koolbergen was bij de portiersloge aanwezig en vertelde, dat er op hen beiden was geschoten. Hij had daarbij en zestal in het wit geklede personen gezien, waarop hij nog zijn pistool heeft leeggeschoten en daarna naar het R.K.Z. is gelopen. Nog diezelfde avond werd er in de kapel een dienst gehouden, geleid door onze commandant, die ook zeer onder de indruk was.

Omstreeks 22.30 uur kwam luitenant van Vliet bij ons op de kamer om de gang van zaken te bespreken tijdens de begrafenis van Kees, die morgen al zal plaats vinden. Ik werd ingedeeld bij het vuurpeloton. Met het 2^e peloton hebben we onder elkaar een krans gekocht. Hierna hebben we met elkaar nog wat nagepraat over het gebeurde en zijn daarna gaan slapen.

Dinsdag 28 juni 1949

Om 08.00 uur naar sergeant van Helvoort gegaan om te oefenen met het vuurpeloton. Dit duurde zo'n half uurtje.

Om half tien was er gelegenheid om afscheid van Kees te nemen en om elf uur volgde de rouwdienst, die werd geleid door de aalmoezenier in een overvolle kapel met sobats en verpleegsters. Na deze dienst werd het vuurpeloton achter de lijkwagen opgesteld. Toen de kist op de wagen werd geschoven werd onder het voorbijgaan het geweer gepresenteerd en de overledene hiermee de laatste eer te bewijzen. Hierna hebben we ons voor de wagen opgesteld en vertrok de stoet naar het tijdelijke ereveld, dat zich zo'n 1500 meter van het hospitaal bevond. (zie foto *pagina 72*)

Op het kerkhof gekomen werd de kist van de wagen gehaald en gedragen door onze jongens werd Kees naar zijn tijdelijke rustplaats gebracht. De teraardebestelling werd geleid door de aalmoezenier en afgesloten met een salvo uit de geweren van het vuurpeloton als een eresaluut. Hierna marcheerden we naar de uitgang van het kerkhof, waar een wagen gereed stond om ons weer naar huis te brengen.

's Morgens was er een pelopper gewond geraakt in de buurt, waar Kees was gesneuveld. Deze had twee cilinderpistolen bij zich, maar het pistool van Kees, dat de peloppers hadden buitgemaakt, was er niet bij. Nog een andere pelopper vluchtte gewond weg, maar die werd later gevonden in het huis van een Chinees. Ook hij werd gearresteerd, omdat hij hem onderdak had verleend.

Woensdag 29 juni 1949

Rond 10.30 uur werd een K.N.I.L.-militair vlak bij de oprit van het hospitaal aan-geschoten door peloppers. Hierna werd een zuiveringsactie gehouden in de kampong bij het hospitaal.

Vrijdag 1 juli 1949

's Morgens zijn Van Gorp en ik naar de stad gegaan. Na eerst bij kennissen van hem op bezoek te zijn geweest, zijn we verder gegaan naar de passar. 's Avonds werd er een dode - zoon van een luitenant - in het hospitaal binnengebracht.

Zaterdag 2 juli 1949

Vandaag werden in Malang enkele peloppers gegrepen, die een stengun in een tas hadden verborgen.

Dinsdag 5 juli 1949

Vanmorgen ben ik naar de administratie gegaan om het gevarengeld af te halen van mijn verblijf op de buitenposten en kreeg daarvoor f 67,75. Zo rond 10.00 uur werd er in de verte weer behoorlijk gevuurd.

Woensdag 6 juli 1949

Om 21.00 uur werd er behoorlijk geschoten met bren, stengun en geweer bij onze A.A.T. Enkele patienten op zaal deden alvast hun groene pyjama aan voor het geval dat ze naar buiten zouden moeten, maar gelukkig kwam het niet zover. Een half uur later was alles weer rustig.

Donderdag 7 juli 1949

Rond 23.00 uur werd er door onze wachtposten weer behoorlijk geschoten. Ook in de stad vielen schotenwisselingen en dit koste een dode aan de zijde van de peloppers op de geitenpassar in de buurt van ons hospitaal.

Vrijdag 8 juli 1949

Van 04.00 tot 06.00 uur had ik wacht met Joop Kuiken. Alles verliep rustig en na de wacht zijn we een kopje warme thee gaan drinken in de keuken. Dit deed ons best goed na deze koude ochtend.

Zaterdag 9 juli 1949

Op de radio werd bekend gemaakt, dat It-generaal Van Vreden was benoemd tot legercommandant als opvolger van generaal Spoor. Rond 15.00 uur werd

er door peloppers vanuit de sawah achter onze kamer een schot gelost op collega Altena. We hebben dit met geweerschoten beantwoord, waarna het weer rustig werd. Toch voel je je niet erg veilig als er zo op je wordt geschoten.

Donderdag 14 juli 1949

Vandaag zijn alle wapennummers gecontroleerd en opgeschreven door Tiny Prinsen. Rond 01.00 uur werden we allen wakker, omdat er op ons hospitaal werd geschoten. Onze wachtposten hebben dit beantwoord met brenvuur, waarna het weer rustig werd. Ook onze wacht voor het hospitaal was beschoten, maar er was te hoog gericht, zodat de pliepers over het dak vlogen.

Vrijdag 15 juli 1949

Weer een wachtje van 04.00 tot 06.00 uur, nu met Van Kempen en ook nu weer bleef alles rustig. Met ingang van vandaag kwamen er zes verplegers van het marinehospitaal bij ons werken om hierna examen te doen voor verpleger.

Zaterdag 18 juli 1949

Om 22.00 uur begon voor mij de nachtdienst op zaal 7. Rond 23.00 uur werden enkele vuurschoten afgegeven richting het kerkhof achter de A.A.T. Om 02.00 uur klonken er nog een paar schoten door de nacht, afgevuurd door onze wachtpost.

Woensdag 20 juli 1949

Rond het middernachtelijk uur werd er weer op het hospitaal geschoten, waarbij je af en toe de kogels over de zalen hoorde fluiten. Het vuren werd door de Hupva beantwoord en na zo'n 30 minuten was het weer volkomen rustig.

Donderdag 21 juli 1949

Gedurende de gehele nacht was het zeer rustig. Er werd niet geschoten en dat was de laatste tijd heel erg zeldzaam.

Vrijdag 22 juli 1949

Vandaag werd er bekend gemaakt, dat we ons bij alarm, zo vlug mogelijk en in het groen gekleed, naast de kantine moesten verzamelen. Zij die in de stad zijn moeten zich zo vlug mogelijk naar het hospitaal begeven.

Er moest wacht worden gelopen in de stad bij het huis van een mevrouw, werkzaam in ons hospitaal en die voor een dag of acht naar Soerabaja moest.

Maandag 25 juli 1949

Vandaag kwam onze commandant dr. Beukers weer terug van verlof in Menado. Tijdens zijn verblijf aldaar is hij bevorderd tot luitenant-kolonel. 's Avonds werd er nog heel even geschoten, maar verder is het rustig gebleven.

Woensdag 26 juli 1949

Van 04.00 tot 06.00 uur op wacht met Van der Maden en weer bleef alles rustig. Het is vandaag het einde van de poeasatijd, die door de Mohammedaans inwoners werd gevierd.

Zaterdag 31 juli 1949

Avondwacht van 21.30 tot 24.00 uur in de achterste stelling bij de A.A.T., samen met een Madoerees van het federale leger, gelegerd in de Rampalkazerne. Ook nu weer verliep alles rustig.

Woensdag 3 augustus 1949

Ochtenddienst op zaal 7. Op zaal ontstond onenigheid onder ons, het verplegend personeel, betreffende het dienstrooster c.q. het ruilen van diensten op eigen houtje. Het liep nogal hoog op met wederzijdse beschuldigingen van vriendjes (vriendinnen)politiek en het eindresultaat was, dat er in het vervolg geen diensten meer worden veranderd of verruild en het dienstrooster dus gewoon moest worden aangehouden.

's Middags zijn Konings, Soesbergen en ik naar Jan Kloet gegaan om hem te vragen met ons mee naar de stad te gaan, maar hij had geen zin. Bij zijn kamer werd Soesbergen nog door een hond gebeten, maar de schade viel gelukkig mee. We zijn toen maar met zijn drieën gaan stappen en met een drietonner hebben we ons naar Tjelaket laten brengen voor een bezoek aan het Urselinenklooster. Net als altijd werden we door de Eerwaarde zusters hartelijk ontvangen met thee, koek, sigaretten, sjeroeks en hartelijke woorden. Daarna hebben we adjudant Eikelenboom, een oud-patient van zaal 7, een bezoekje gebracht en na een gezellige babbel bij een kopje koffie zijn we met een vrachtwagen naar het Soekoenhospitaal teruggegaan en waren om 18.00 uur weer thuis.

Vrijdag 5 augustus 1949

Vandaag had ik vrij van dienst. In verband met de verjaardag van prinses Irene kregen de patienten van de Malangse bevolking elk 25 en wij als verplegend personeel van zaal 7, elk 10 Engelse sigaretten aangeboden. Van 17.00 tot 20.00 uur was er en balavond op het feestterrein en met nog een paar

jongens had ik pret voor tien. Na het bal zijn we nog even langs zaal 7 gegaan en ook hier hadden we veel plezier. Daarna zijn we gaan slapen.

Zaterdag 6 augustus 1949

Om 19.30 uur waren we met een groepje bij elkaar op de kamer van Fred Künstler om het afscheid te vieren van Theo van der Hooge, een patient van zaal 4. Hij verbleef al lang in het hospitaal, maar zou de volgende dag naar Soerabaja vertrekken om vandaar met de boot terug naar Holland te gaan. Hij was nl. afgekeurd voor de dienst in de tropen vanwege een opgelopen verwonding aan zijn rechterschouder. Net toen we het feestje wilden beginnen, kregen we te horen, dat Willy Vermeulen van ons 2^e peloton was gesneuveld op de weg Blimbing-Pasoeroean. Onze feeststemming sloeg direct om in verdriet en ongeloof, maar we besloten toch door te gaan, omdat het tegenover Theo niet fair zou zijn, zijn avond met ons, die hij uit dankbaarheid had georganiseerd, nu zomaar voorbij te laten gaan. Rekening houdend met de omstandigheden hebben we het zo gezellig mogelijk gemaakt. Er was koffie met gebak, later op de avond kip, maar de fles jenever hebben we niet opengemaakt. Jammer dat het zo moest lopen. De verpleegsters van Schaik en van Twist waren ook uitgenodigd en zij hadden natuurlijk de bekende vrouwenpraatjes, waar we wel schik om hadden, maar toch, wij waren er met onze gedachten niet bij en moesten veel aan Willy denken. Om 21.00 uur zijn we gestopt en hebben Theo bedankt voor het ons aangeboden avondje. We zijn toen naar de kapel gegaan waar commandant Beukers samen met ons heeft gebeden voor onze overleden wapenbroeder Willy, de derde gesneuvelde van ons onderdeel. Hij was op weg om militairen en burgers te vaccineren tegen pest, toen hun wagen werd overvallen door een bende van ca. 100 man. Hierbij vielen 7 doden en werden hun wapens buitgemaakt. Om 22.00 uur kreeg ik van Sergeant van Helvoort te horen dat ik morgen, tijdens de begrafenisplechtigheid, ingedeeld ben bij het vuurpeloton.

Zondag 7 augustus 1949

Om 09.00 uur afscheid genomen van Theo van der Hooge en daarna zijn we naar het gebouw van de onder officieren gegaan voor een oefening met het vuurpeloton. Na afloop hiervan ben ik terug naar mijn kamer gegaan, om schoenen, uitrusting enz. te poetsen. Om 10.30 uur de uitvaartdienst bijgewoond in onze kapel, die werd geleid door aalmoezenier Wildenberg. Na deze dienst vond de teraardebestelling plaats op het ereveldje bij het hospitaal. De kist, bedekt met de Nederlandse driekleur, werd op een open vrachtwagen vervoerd, voorafgegaan door het vuurpeloton. Naast de wagen liepen de

slippendragers en er achter de kransdragers, gevolgd door het sluitpeloton en alle vrienden en vriendinnen. Het graf was gedolven naast dat van zijn al eerder gesneuvelde vriend Kees Wilderbeek. Na afscheid genomen te hebben van Willy ging de stoet weer terug naar Soekoen. Ik heb me omgekleed en ben daarna naar zaal 7 gegaan om mijn ochtenddienst af te maken.

Maandag 8 augustus 1948

Vandaag werd op het publicatiebord de order uitgevaardigd, dat alle manschappen van de 34^e HpVA, tien dagen rouw in acht moeten nemen i.v.m. het overlijden van Willy Vermeulen. Alleen sportactiviteiten mochten normaal doorgang vinden.

Dinsdag 9 augustus 1949

Alles verliep rustig .vandaag. Van 04.00 tot 06.00 uur op wacht gestaan voor het hospitaal met een militair van het federale leger.

Woensdag 10 augustus 1949

Vanmorgen om 11.00 uur werd bekendgemaakt, dat voor alle manschappen van ons onderdeel de avondklok zou ingaan om 18.00 uur. Dit hield verband met de wapenstilstand, die om 24.00 uur zou ingaan. Desondanks werd er tussen 23.00 en 02.00 uur op de buitenposten rond Malang nog behoorlijk geschoten. Een goed begin dus van de van kracht geworden wapenstilstand.

Donderdag 11 augustus 1949

Ondanks de wapenstilstand hebben we vanmorgen een gewonde van het K.N.I.L. op moeten halen, die in de stad was neergeschoten. Al weer een schending dus. Alle patienten van zaal 8 werden naar zaal 7 gebracht, waardoor we meer patienten op zaal kregen en het voor ons dus drukker werd.

Dinsdag 16 augustus 1949

Na de order "staakt het vuren" kwam het de laatste dagen veelvuldig voor, dat je op straat gewapende manschappen van de republiek zag lopen. Ook waren er in Malang enkele huizen, waar de rood-witte vlag uithing. Voor de Nederlanders bleef het nog steeds uitkijken geblazen. Het viel ook niet mee, je vroegere tegenstander, waar je dag in dag uit voor op je hoede geweest was, nu zomaar vrij over straat te zien lopen. Er speelde zich dan ook heel wat in je binnenste af en je vroeg je af: "Waarom zitten we hier eigenlijk nog?"

Woensdag 17 augustus 1949

's Avonds in de nachtdienst rond 22.30 uur ging ik de zaal eens rond, om te kijken naar de nieuwe patient, die tamelijk ziek was en ook in het oog gehouden moest worden. Ik vond het het beste, dat de lamp aanbleef en draaide er dan ook een handdoek omheen, zodat het licht aanbleef en de patienten rustiger konden doorslapen. Een kwartiertje later hoorde ik een knal op de zaal en alle patienten waren waren geschrokken, omdat de lamp was gesprongen en de handdoek in lichter laaie stond! Onmiddellijk draaide ik de schakelaar om, zodat de stroom afgesloten werd en er geen kortsluiting kon ontstaan.

Met een natte handdoek blusten Soesbergen en ik het vuur, dat spoedig was gebeurd. De zaal stond vol met rook en het stonk behoorlijk. We zetten alle luiken open, om frisse lucht op de zaal te krijgen. Rond 24.00 ging ik de leiding vernieuwen, die verbrand was en haalde een nieuwe lamp in de mandiekamer, zodat er spoedig weer licht was op de zaal. Hiervan heb ik later rapport opgemaakt.

Donderdag 18 augustus 1949

Vandaag werd via een dagorder bekend gemaakt, dat alle manschappen van de 34^e HpVA werden geconsigneerd en Soekoen niet mochten verlaten. Dit was vanwege het feit, dat de Republiek Indonesia haar 4-jarig bestaan vierde. Van onze administrateur Tiersma ontving ik f. 9,75 gevarengeld voor mijn verblijf op de buitenposten in de week van 15 tot 21 mei jl.

Woensdag 24 augustus 1949

Vandaag werd wapeninspectie gehouden door Sergeant Helvoort, waar ik om 14.00 uur ben heengegaan.'s Avonds van half tien tot twaalf uur op wacht gestaan.

Vrijdag 26 augustus 1949

Via een mededeling op het publicatiebord liet onze commandant ons weten bericht te hebben ontvangen van de ouders van Willy Vermeulen, waarin zij hun diepste gevoelens uitspraken van dank aan ons voor het getoonde medeleven bij het overlijden en de teraardebestelling van hun zoon Willy.

Maandag 29 augustus 1949

Om 5.30 uur zijn Soesbergen en ik naar de Rampalkazerne gereden om vandaar met de colonne mee te gaan naar Soerabaja. Om 7.30 uur kwamen we bij het verlofcentrum aan, waar Gerard een 5-daagse vakantie zou doorbrengen. Na ons wat te hebben opgeknapt, zijn we de stad in gegaan om

wat te bezichtigen en hebben in de Marijkeclub een kopje koffie gedronken. Om 13.30 uur ben ik naar het verzamelpunt bij de Wonokromobrug gegaan om daar met een wagen mee terug te liften naar Malang, waar ik tenslotte om 15.30 uur aankwam.

Woensdag 31 augustus 1949

Vandaag hebben we afscheid genomen van 3-5 R.I. met een dansavond tot besluit. Het feest werd geopend door luitenant van Vliet, waarna de aalmoezenier een dankwoord uitsprak en daarin de goede onderlinge band schetste, die bestond tussen 3-5 en de 34^e. Hij liet het niet alleen bij woorden, maar bood onze commandant, dr. Beukers een schilderstuk aan, voorstellende het embleem van de Geneeskundige Dienst.

Iedereen had consumptiebonnen gekregen en sigaretten en het was reuze gezellig. Jammer, dat een paar jongens dronken werden en rotzooi maakten. Een van hen had zelfs zijn stengun gehaald en wilde de kampong in om degene die hij tegen-kwam neer te schieten. Ook bedreigde hij onze commandant en sergeant Helvoort. Hierop werd hem het wapen afgenomen en werd hij door de andere jongens naar bed gebracht. Om 22.00 uur kwam er een eind aan deze toch gezellige avond.

UIT "HERINNERINGEN" VAN BROEDER THEOFIE NIJMAN

Deel 9

Dit is het vervolg van eerdere artikelen uit de jaarboeken van onze Heemkundekring. Er is hierbij geput uit een 28-tal schoolschriften, waarin wijlen Broeder Theofie Nijman zijn herinneringen heeft opgeschreven. Hij begon hiermee in 1943. Vanaf 1944 zijn het dagboeknotities. Ze zijn hier letterlijk weergegeven, met soms een korte toelichting, tussen haakjes, mijnerzijds.

F. van Merrienboer.

10 JANUARI 1947

Waar was ik ook weer gebleven? O ja, bij nieuwjaarsdag en de preek van de pastoor. Ik heb het nu deze tien dagen zo druk gehad, dat ik heus geen tijd gehad heb om te schrijven. Uitvoering patronaat, gezellig ouderwets, stuk van het groot, stuk van 't klein patronaat. Bovendien nog een stukje met de misdienaars voor het gouden jubileum van moeder overste, hier recht tegenover. (daar woonden toen de zusters in het voormalige Gesticht in de Veerkensweg, F.v.M.). En daar tussenin de Verkade-avond. [Verkade was een bekende toneelspeler en voordrachtskunstenaar]. Op nieuwjaarsmorgen ben ik burgemeester Hofland mijn wensen wezen aanbieden. De secretaris (H. van Mechelen] en zijn vrouw waren er ook en natuurlijk kwam de preek ter sprake. En dan is Hofland rechtuit en neemt geen blad voor de mond! Als ik er geweest was, zei hij, was ik de kerk uitgegaan. De heren zeiden dat zij - inzake die rekeningen - volkomen de wettelijke weg hadden gevolgd. Hetgeen ik van beiden aanneem. De secretaris vond het allesbehalve, zo openlijk van de preekstoel te worden gebrandmerkt. 't Is droevig, dat hier toch zulke wrijvingen bestaan. Maar wat doet ge er aan? Ik heb van velen een afkeurend woord gehoord over die preek. Maar we leven weer verder. Intussen kwam mr. Mastboom bij me en vroed me of ik op die Verkade-avond, die onze heemkundekring organiseert, het voorzitterschap wilde waarnemen. Natuurlijk en graag. Het scheelde maar een haartje of ik had de eer gehad, minister Gielen te verwelkomen, want die wou komen, doch hij was plotseling verhinderd. Het "puik" van Gastels publiek was aanwezig, geen enkele notabele was thuisgebleven. Ik hield Hofland in de gaten en kon hem met mevrouw en twee dochters tenminste op de tweede rij plaatsen. Later zei me iemand: "Wat zat de burgemeester er weer eenzaam, omringd door allemaal vijanden". Hoe is het toch mogelijk! Ik geloof ook niet, dat iemand hem goedenavond zei. Ik begon mijn toespraak met de woorden: Edelachtbare heren - burgemeester van Mechelen uit Rucphen was er ook -, dames en heren. De geestelijkheid kwam later binnen, ze bleven ergens achter

in de zaal hangen. De bestuursleden zaten in jacquet op 't toneel, mijnheer Verkade in rok. Ik sprak wat over Shakespeare, Verkade, Macbeth enz. Na afloop zat Verkade alleen op 't toneel en ik stond naast hem, om het dankwoord te spreken. Gelukkig ging het weer goed en ik geloof, dat allen tevreden waren. Het was een prachtige deftige avond. Ik heb vanmiddag nog gauw een zak kolen gesmokkeld voor een gezin van 5 kinderen, waar niets in huis was. Dat doe ik zo maar stiekem. O.L. Heer zal dit wel goed vinden.

6 MAART 1947

Leven we nog? Bijna drie maanden achtereen strenge winter. Herman de Man onlangs jammerlijk omgekomen bij een vliegtuigongeluk - heeft eens een boek geschreven over de barre winter van '90. Maar die kan het vast niet halen bij die we nu beleven. Sneeuw en ijs, maanden aan een stuk! Hoeveel Nederlanders - ofschoon het in het buitenland niets beter is! - hebben nog kolen? Alles ia overal op, de distributie is nog altijd streng en als je nog een bon hebt, kun je niets kopen, want er is geen vervoer in dit barre jaargetijde. Enige weken geleden hebben we de school moeten sluiten voor een paar dagen, nu liggen we al ruim weer een week stil. Vandaag trad de dooi in, honderden kilo's bevroren sneeuw kwamen uit dak- en straatgoten, straten en wegen staan blank, maar nu tegen de avond, begint het weer te vriezen. De boeren vrezen terecht voor hun graan. We wachten maar af! Op 1 februari is Jef Kuppens in Indie gesneuveld. Zijn vader Jan, was nog op de boot in Londen. Alle dagen zie je een lijstje in de krant staan van "Gevallen voor het vaderland". De boeken zullen er later over spreken, ik lees zowat alles wat de bladen er over zeggen, maar het is zeer moeilijk een zelfstandig oordeel te vormen. Van alle kanten worden hier en overal de mensen gewaarschuwd voor het communisme. En hoe is het in Gastel? Geen nieuws onder de zon! 8 Maart begint de tiendaagse missie. Gisteren heb ik in Stampersgat gesproken over Thomas de Bie, maar had een zeer klein gehoor. Verder geen opvallend nieuws. Politiek? Zelfde, geen verbetering.

9 MEI 1947

Enige drukke maanden achter de rug. Op de eerste plaats liet Thomas de Bie me niet los. Over hem maakte ik voor Stampersgat en Gastel een aparte lezing, in verband met de 100-ste verjaardag van zijn afsterven. Maar het grote feit in mijn leven in deze maanden was het oorlogsmonument. Dankzij mijn doorzetten staat het er. Ik ben naar Daniel Steenbergen geweest, naar den Bosch, naar Breda, heb te maken gehad met commissies, firma's en heb honderd en een zaken moeten regelen. Onmiddellijk na de bevrijding waren de stoottroepen en bewakingsdienst begonnen met wat geld in te zamelen voor een monument. Door middel van derden was er zelfs een beeld besteld en dat

schijnt nog te bestaan. Toen ons comite, met dr. van Susante als voorzitter en ik als secretaris werd opgericht, zetten wij een streep door het vorige plan en op aanraden van drie heren van een keuringscommissie - waaronder D. Steenberg - zouden we een kruis oprichten. Architect Hurks uit Roosendaal zou het ontwerp maken, doch die man liet ons tot voor korten tijd wachten. De notulen, die ik gemaakt heb geven duidelijk aan, de actie, die wij gevoerd hebben. Het is niet gemakkelijk geweest, maar ik heb altijd gezegd; op 3 mei moet het onthuld worden en dat is gebeurd. Ik hield de herdenkingsrede; het was de eerste maal, dat ik een rede van dat formaat buiten en van buiten hield. Dr. van Cusante sprak, de pastoor, en dom. Van der Horst. De dominee sprak tegen de zin van de pastoor, maar hij had het mij gevraagd en wij wilden dat niet weigeren. Ook de burgemeester was opperbest, er was muziek, een grote optocht, vlaggen, bloemen en veel Gastelse mensen. Alles was goed en schoon!

Bijzonder nieuws is dat wij - Broeders van Barmhartigheid - voortaan priester kunnen worden. Daarover later meer.

9 JUNI 1947

Snikhete zomerdagen achter de rug; sommige dagen meer dan 30* C, warmer dan Indie. Nu ineens weer koud en ontzettende wind. Je kunt nu je winterkleden weer aantrekken en onder drie dekens slapen.

De pastoor! Daar moet ik nog eens wat over Schrijven, want ik ben kwaad op hem. In de dagen van voorbereiding voor de onthulling van het oorlogsmonument, zei hij op een avond tegen me: "Waarom moet die dominee spreken?" Ik zeg: "Omdat hij het mij gevraagd heeft en wij dit niet kunnen weigeren." "Dan zeg ik niks," antwoordde hij. "Dat moet U weten," was het wederwoord. "Ik wist niet eens dat U sprak," voegde ik er aan toe. Hij heeft toch gesproken hoor, al was het niet veel bijzonders!

We hebben nu een volkstelling achter de rug. Ook de onderwijzers en de broeders zijn er vier dagen op uit geweest, daar alle ambtenaren verplicht waren hieraan mee te werken. De pastoor liet duidelijk zijn afkeuring blijken, natuurlijk niet omdat de kinderen dan een paar dagen losliepen, maar omdat de gemeente daarmee geholpen werd! Onze generaal overste Br. Leonard, is hier geweest en bezocht ook de pastoor. Deze liet weer horen, dat de broeders zich teveel met de gemeente bemoeiden. De gemeente, dat is hem, wat hem dwars zit. De kapelaans hebben ook geen prettig leven bij hem, want die zijn het niet met hem eens. 't Is jammer van de man, overal ziet hij spoken en voelt zich "de hond van de parochie" zoals hij eens zei. En dat is toch niet nodig. Zijn de mensen hier slecht? Ik heb nu weer kunnen constateren hoe GOED zij zijn bij mijn rondgang. Allemaal beste mensen, die natuurlijk hun fouten en gebreken hebben, gelovige mensen, met zware zorgen in hun gezinnen en met hun kinderen. Ik constateer een tekort aan waardering voor

onze gezinnen en op de preekstoel en in de Laurentiusklok. Met dat al worden wij - word ik! - meer en meer teruggedrongen van het openbaar terrein. Zoals ik vroeger schreef, ik was van vele dingen lid in het belang van mijn medeburgers. Dit is een principiële kwestie. Moeten wij, kloosterlingen ons ergens mee bemoeien of niet? We hebben onze klas en wat nog meer?. Ik vind, als we niets anders te doen hebben, dat ons leven te leeg is, dat wij te kort komen aan gemeenschapszin. Dit is een groot woord en ik schrijf het misschien omdat ik hier alle mensen ken en - vanwege mijn sociaal gevoel - gaarne voor onze mensen iets doe. Dat wordt echter door de pastoor de kop ingedrukt en waarom? Omdat hij de gemeente niet kan uitstaan. En geloven de Oversten hem, volgen zij zijn raad op! Gedeeltelijk wel, ik heb nu al een tip gehad dat ik me met het monument voor onze eigen slachtoffers - dat in de toekomst zal opgericht worden - maar niet moet bemoeien. Daar heb je het al, dat is louter een gevolg van de stemming van de pastoor. Wij waren altijd nog eens van plan, de blokploegen bij elkaar te roepen en de burgemeester wou er dan een soort vereniging van maken voor algemene hulpdoeleinden. Ik zal er nu maar niet meer aan denken, want dat zou een zuivere gemeente-aangelegenheid zijn en als ik daar voorzitter van zou zijn - zoals van de blokploeg-organisatie eertijds - dan denk ik dat niet alleen de pastorie, maar ook het bisdom zelfs op stelten zou staan. Het lust mij niet er verder over te schrijven, maar het heeft mij toch weer sterk doen denken aan het nieuwe werk, waarover ik al geschreven heb en dat mij nu weer in het hoofd spookt. Kregen wij maar eens wat roepingen uit andere streken van ons land, maar we zijn nergens bekend. Ik zie in de toekomst nog altijd een internaat verrijzen! Uren kan ik daar aan denken, een huis voor verlaten kinderen. Maar dan weet ik weer niet tot wie ik mij eerst moet wenden, de gemeente voor het gebouw in de Koelestraat, het rijk, de Congregatie en we leven hier in ons land nog in zulke moeilijke omstandigheden! Laat ik nog maar even wachten! En ondertussen veel schrijven. Nadat Thomas de Bie en het monument achter de rug waren ben ik weer aan een uitvoerig opstel begonnen, dat ik verleden jaar met Allerheiligen heb neergelegd!! Het is een stuk geschiedenis over onze Congregatie en heet "Zes jaar in het stamhuis 1838-1844". Tevoren heb ik geschreven: Rondom de geboorte van Victor Scheppers {1802} en Stamboom van Victor Scheppers. Dit wil ik in augustus af hebben en opdragen aan onze Generale Overste. Aan de gang en zware gedachten opzij gezet!

20 JULI 1947

Oorlog in Indie. Gisterenavond sprak de minister-president dr. Beel, het kan niet anders. De republiek is onbetrouwbaar, komt het door hen zelf getekende en vrijwillig aangegane verdrag van Lingadjatti - een naam die hier al elk kind kent, bij wijze van spreken - niet na. Arme jongens, ongeveer 100 uit Gastel zitten in Indie. Wie zal er sneuvelen van jullie? Pater [Piet] de Koning is naar

Afrika vertrokken, niet meer terug naar Brazilië, Petrus Meesters O.P. vertrekt donderdag naar de west, hij is daar al lang pastoor. Zijn vader leeft nog, als hij over 6 jaar terugkomt, zal "Tinuské de post" wel dood zijn. Adrianus (zijn broer, Norbertijn] is nog thuis, hij moet naar Engels-Indië terug, maar heeft nog even vakantie. Pater Antonissen (Stampersgat] uit Borneo is ook hier. Dan nog Cor Smoor uit Afrika en ik hoor dat Aloijsius Brugmans op komst is, een internationaal gezelschap, waardige vertegenwoordigers van Gods kerk.

31 AUGUSTUS 1947 - ZONDAGMORGEN

Inderdaad is pater Brugmans hier; ik heb hem nog niet gesproken, alleen in de kerk gezien. Hij is marine-aalmoezenier en prachtig gekleed. De vakantie is voor mij rustig verlopen, ben nog een paar dagen bij broeder Maurice in Anderlecht geweest, hij stelt het best en kan Gastel nog al gemakkelijk vergeten. We hebben samen heel wat beleefd. Een incidentje tussen pastoor en hoofd van de school, broeder Willibrord, deed weer eens uitkomen, hoe moeilijk eerstgenoemde is.

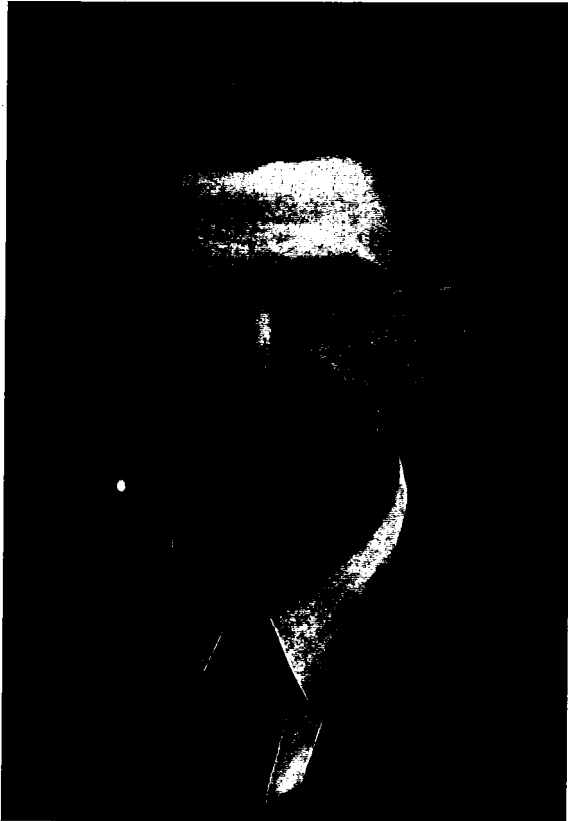
Bij de geboorte van burgemeester Hofland's dertiende kind schijnt de pastoor er geweest te zijn. Hij heeft dan toch eindelijk zijn koppige vooringenomenheid laten varen, doch dat de verhouding daarmee op peil komt, geloof ik niet.

Gisterenavond toen ik op de tentoonstelling in Oudenbosch was - Zouavenmuseum - liet de heer Korsmit (*foto 1 pagina 88*), hoofd der school in Stampersgat, aartsvijand van Hofland (*foto 2 pagina 88*), mij een zojuist verschenen nummer van het mij onbekend blad "De Vrije Stem" zien, en toonde mij twee bladen, waar boven stond: "In Oud Gastel is nog altijd een ongezuiverde burgemeester. Mijn hart draaide om in mijn lijf. Ik ben veel van plan, eerst moet ik dat blad vast zien te krijgen. Vanmiddag na het Lof kwam ik de burgemeester tegen, hij was op weg naar mij. Ik ging mee terug naar zijn huis, we lazen het bewuste artikel, dat hij een uur van tevoren van iemand ontvangen had. Ik raadde hem aan nergens op te reageren, maar dit aan anderen over te laten en maakt - in stilte - mijn voornemen. In dit schrift zult ge een getypt artikel vinden, ondertekent door de bonden, het is van mijn hand, doch enkele personen weten dat maar. De oud-commandant van de ondergrondse [C. Akkermans) zal eveneens protesteren.

14 SEPTEMBER 1947

Een storm van verontwaardiging is door de gemeente gegaan tegen het geschrijf van Korsmit c.a. Dezelfde dag kwam ik hem al tegen en aangezien ik hem intiem ken [medebestuurder van de heemkundige kring] sprak hij mij dadelijk aan. Hij was op weg naar Roosendaal om een tegenartikel weg te brengen - zie hierachter - ondertekent door Jan van Mechelen en hemzelf.

In de Vrije Stem werden ook de namen genoemd van hen, die in 1945 een

J.G.C. KORSMIT,
hoofd jongensschool Stampersgat.

DHR. H. HOFLAND
burgemeester Oud en Nieuw Gastel van 1940 tot 1961

rekest tegen Hofland ondertekend hadden, nl. dr. van Susante, dr. van 't Hullenaar, C. Aarssen [onderwijzer in Indie], dhr. De Beer, J. van Mechelen en J. Korsmit. De eerste drie schijnen razend kwaad te zijn op Korsmit, omdat hij alles openbaar heeft gemaakt! De naam Mastboom ontmoet je nergens! Dat is de man achter de schermen! Heel het schrijven heeft dit tot resultaat gehad, dat er winst is voor de burgemeester en daar was het mij om te doen. De man heeft fouten gemaakt, maar hoe kan dat anders. Gisteren vertelde mij Jan Kuppens, dat hij aan de burgemeester veel te danken heeft. En zo zijn er zoveel. Zijn jongens werden gevrijwaard voor Duitsland. Hij wist ook, dat er hier een Engelse piloot bij J. Kuppens in huis was, dat er joden waren en onderduikers en zoveel andere dingen. In het algemeen keurt men hier een actie tegen hem af, niet alleen, omdat men geen gezin met 13 kinderen de grond in wil boren, maar ook, omdat hij bevalt als burgemeester. Neem bijv. de arbeiders. Zijn voorganger A. Mastboom, had daar geen oog voor. Hij heeft de arbeidersbeweging niet begrepen en alles wat van die kant kwam opzettelijk tegengewerkt. Er is zoveel te zeggen op het vorige beleid; we zullen dat later nog wel eens doen. [Zie ook jaarboeken 1996 - 1997. F.v.M.]

6 NOVEMBER 1947

Nu is het lang geleden, dat ik iets in dit schrift geschreven heb. Is er niets meer te vertellen? Toch wel, maar ik heb twee maanden aan een lezing gewerkt over "Oude Gastelse families" en het resultaat was, dat er 25 man kwam luisteren. Het was ook druk in oktober in ons dorp. De derde revue werd opgevoerd. Ik ben er geweest: aardig. Het moet in september nog gebeurd zijn, die affaire met de Werkliedenbond. De K.A.B. heeft een afdeling toneel. De spelers zijn nog jonge mannen, enkele getrouwd, allemaal oud-patronaatsleden en.. de mannen van Canisius. Uren, dagen, weken en maanden heeft Br. Canisius opgeofferd aan deze vereniging. Dat was juist een kolfje naar zijn hand, de arbeidersvereniging. Daar heeft hij zelfs zijn huishouden wel eens voor verwaarloosd en dat kon Maurice dan niet goed hebben. Ik heb hem altijd bewonderd en geprezen om zijn zeldzame activiteit, jaar in, jaar uit, voor de werkende stand. Zelf voel ik daar ook veel voor, maar ik zit er zo niet in. De pastoor is sinds de bevrijding adviseur van de K.A.B., tegen de zin van het bestuur en veel leden. Nu heeft hij weer zijn tactiek van de laatste jaren gevolgd om de broeders overal uit te krijgen en had het zover gebracht dat hij in een bestuursvergadering voorstelde een andere (leken-)regisseur te nemen. Dezelfde avond wist Canisius het al en.. nam de andere dag ontslag. Notabene met een uitvoering voor de deur. De affiches hingen voor de ramen enz. Gevolg? De toneelclub bleef solidair met haar regisseur en liquideerde zich. Rumor bij bestuur en leden, geschrijf, gepraat enz. En sindsdien alles stil. De uitvoering is niet doorgegaan, het bestuur wil met alle geweld de pastoor weg hebben. Een van deze dagen valt de beslissing hoor ik. Waarom toch dit alles!

In de Vrije Stem (26 okt.) heeft intussen een merkwaardig bericht gestaan. De bekende heer de Jong schreef nl. dat - bij nader inzien - het beter was geweest dat artikel over burgemeester Hofland niet te publiceren!!! Daar hij reeds lang gezuiverd is enz. De burgemeester krijgt al langer hoe meer vrienden; door mijn toedoen is hij nu ook erevoorzitter van het Monumentencomite! We hebben 30 okt. een eenvoudige plechtigheid gehad; 8 uur H. Mis, daarna kranslegging. En morgen wordt het twee jaar, dat de gebroeders Oomen weggegaan zijn.

13 DECEMBER 1947

De tijd vliegt voorbij - het jaar 1947 spoedt ten einde. Is er vrede gekomen? Wanneer we de internationale toestand bekijken, ziet het er dieptreurig uit. Als de vrede teweegbrengt, dat het communisme overwinnaar is, dan had het beter geen vrede kunnen zijn. Ik vergelijk het nogal eens met 1648; dat jaar betekende ook de nederlaag der kerk, ook in ons land, zoals ik in mijn geschriften en redevoeringen verschillende malen heb aangetoond en waarvoor ik hopelijk volgend jaar met de herdenking nog gelegenheid zal krijgen. Ik maak op het ogenblik een voordracht klaar over de gevangen aartsbisschop mgr. Stepinac (Zagreb). Vanzelf komt daarbij de communistische overheersing in tal van landen in Oost-Europa ter sprake - met name in het Joegoslavië van Tito.

Er heerst op de halve wereld een wreedaardige kerkvervolging, dan mogen wij hier in West-Europa nog van geluk spreken. Maar hoe lang nog? Al is het in ons land geen paradijs, het is er best leven in vergelijking met andere landen. Keren we terug naar Gastel. Ik voel de drang in mij, veel te doen! En ik denk, dat ik weinig doe, al laat ik nooit een minuut verloren gaan. Vrije tijd betekent voor mij: schrijven en studeren, zelden lezen, alleen enkele couranten en of historische werken die betrekking hebben op het kind. Behalve aan de lezing over mgr. Stepinac werk ik aan een opstel over de vrede van Munster, aan een brochure over de geallieerde militairen, die hier gesneuveld zijn en heb ik mijn toneelstuk: De Gastelse patriotten weer eens onder handen genomen en hoop dit het volgend jaar op te voeren. Zopas heb ik bericht ontvangen van het hoofdbestuur om in de a.s. kerstvakantie naar België te komen, want in Rome vraagt men naar geschriften van onze Stichter en ik "moet dat zaakje opknappen!" Nou, graag hoor. Niettegenstaande dit alles en er is nog meer [de klas, patronaat enz.) voel ik een ontzettend gemis. En dat is het gebrek aan sociaal werk! En er is zoveel te doen! Vele mensen zitten met de woningnood. Hier en in heel Nederland is een ontzettend woningtekort. *(zie foto's op pagina 91).*

Er is een wet gekomen, die verplicht tot samenwonen. Maar daar moet ik buiten blijven, dat voel ik wel: er is een commissie die de gemeente adviseert in deze. Waar ik graag aan mee zou werken, dat is aan het opnemen van kinderen van Nederlandse ouders uit Duitsland, die momenteel in grote getale

JULIANA—STRAAT
rond 1950 gerealiseerd om de naoorlogse woningnood op te lossen

WILHELMINA—STRAAT
samen met de Julianastraat de eerste straten
in het naoorlogse nieuwbouwplan 'De Gastelse Binnensingel'

naar ons land komen. Er komen ook Hongaarse en Oostenrijkse kinderen. Hier is laconiek van de preekstoel afgeroepen, dat diegenen die een kind willen hebben, zich op kunnen geven bij de heren van de St. Vincentiusvereniging. Ik geloof niet dat daar iets van terecht komt. Ik denk aan de Amsterdamse kinderen, die ik in de tijd ingekwartierd heb. Maar ja, je voelt het van alle kanten, ze hebben blijkbaar de broeders niet meer nodig voor sociaal werk en aan wie dat ligt, zal de lezer wel begrepen hebben uit de vorige bladzijden. Zo sterk, dat op 1 dec. jl. Br. Canisius 25 jaar aan onze school verbonden was, noch de pastoor, noch een lid van het schoolbestuur hem gefeliciteerd heeft. Groffer kan het al niet. Meer dan ooit denk ik de laatste maanden aan onze tweede stichting; dit moet een sociaal werk worden van de eerste rang. Wanneer???

21 DECEMBER 1947

Vandaag zijn door de prelaat van Bornhem de drie nieuwe klokken gewijd. Orgel en klokken zijn er, nu de toren nog. Als niet genodigden maakten de burgemeester en ik na het plechtige Lof een straatje om. 's Anderendaags zaten we allebei aan een maaltijd bij Jan van der Vorst, dat doen we alle jaren zo nog eens een keertje; dat dateert nog van de zalige tijd van de Blok-ploegenbeweging. Geen bestuurslid kon verjaren, of er zat voor het bestuur een feestje aan vast. Waar ze dan alles, wat er op tafel kwam, vandaan haalden, begreep ik nooit, maar het was er. Ik zelf heb het nooit kunnen doen. Ik sprak die avond bij Jan van der Vorst ook, heel toevallig, over de kwestie van die tweede stichting. Hij presenteerde me dadelijk een stuk grond in de Carolina. Ik denk echter - als ik er aan denk! - dat het beter is achter ons huis te bouwen, in onze hof en... een stukje van de pastoor zijn bos er bij zien te krijgen. Als ik kans heb, moet ik er onze Generale Overste, die ik dezer dagen zal ontmoeten, eens over polsen. Nu eerst aan het werk, om moeders 80-ste verjaardag te vieren.

31 JANUARI 1948

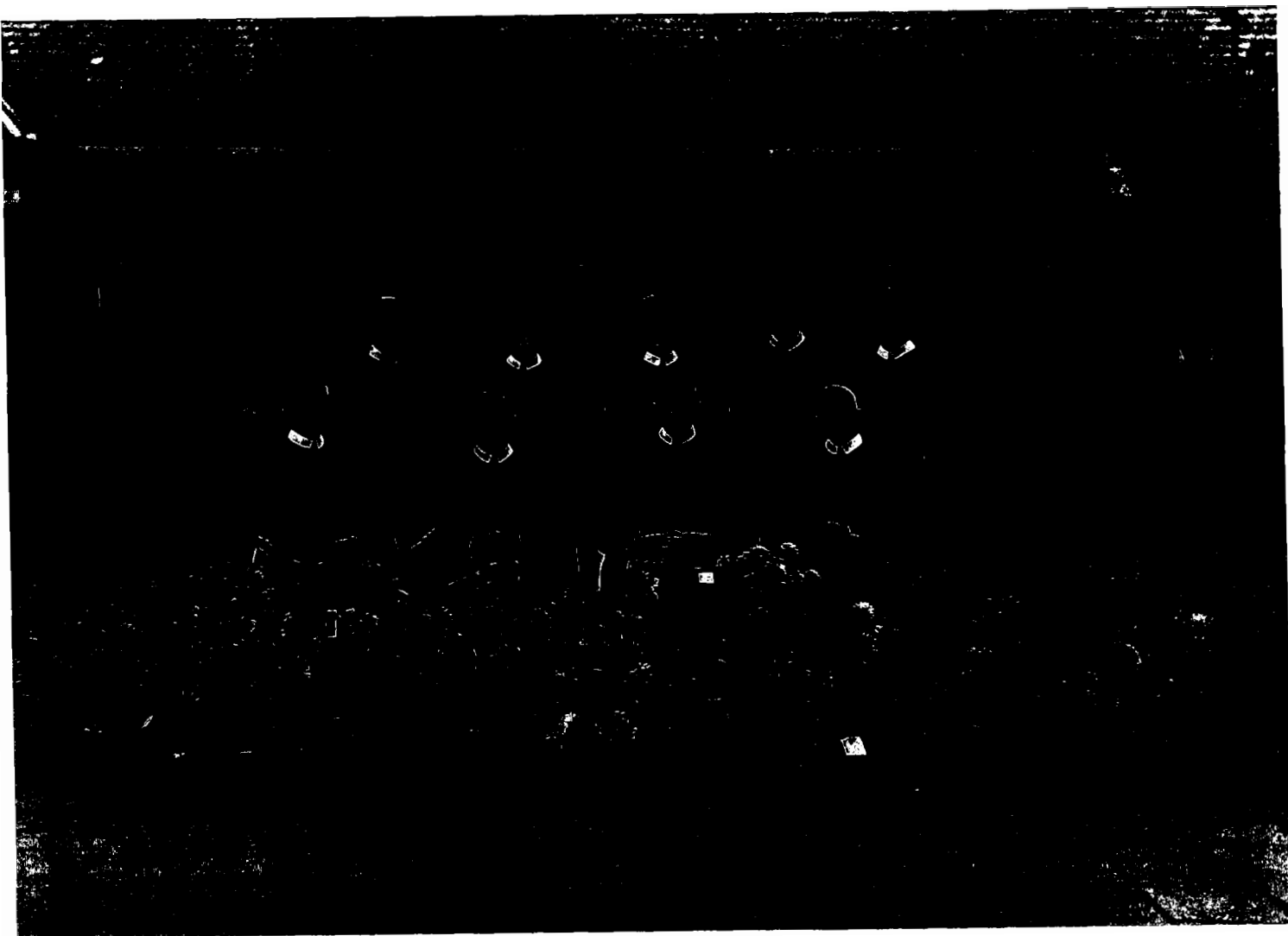
De tijd gaat snel, dat zeggen tegenwoordig alle mensen. Hoe zou dat komen? Toch is het een feit. Daags na moeders 80-ste verjaardag - prachtig gevierd - ben ik naar Kapellen gegaan. Men vroeg mij enige geschriften van onze eerwaarde vader Stichter [Mgr. Scheppers) te willen opzoeken, want Rome heeft die nodig. Daags daarna kwam ik te Mechelen en heb heel de dag op het archief gewerkt, wat ik graag doe. Ik heb verscheidene bundels preken ingepakt en mee naar huis genomen. Vandaag zijn ze weer terug - geordend - in Kapellen. Maar daar in Mechelen zag ik nog wat anders liggen; op de grote archiefkamer lag de grond bezaaid met... kleren! Kindergoed, onder- en bovengoed, tricot enz. En nu moet je Hollander zijn om die weelde aan te zien!

En je moet van mijn gevoel zijn om niet aanstonds te denken: daar moet ik eens naar informeren. Ik had nog veel meer archieven willen meenemen - ik wilde n.l. alles, wat betrekking heeft op Vilvoorde, ons eerste huis eens bestuderen - maar ik ging natuurlijk 's anderendaags met twee propvolle koffers textiel naar huis! De Vincentianen hadden een inzameling gehouden met Sint Nicolaas voor de armen, maar men gaf het mij gaarne. De directeur vroeg mij tevens of we geen zin hadden om 25 januari naar Mechelen te komen met een toneelclub, om mijn 'Overwinnaar' nog eens op te voeren. Gelukkig kende "Kunst na Arbeid" het stuk nog van het vorig jaar en was Canisius direct enthousiast en - we zijn geweest. (als leerling van de St. Joannesschool mocht ik de kinderrol daarin vertolken, F.v.M.). Prachtig gespeeld! Ik heb het tevoren een half uurtje uitgelegd aan de leerlingen. Kostelijk zijn we te Mechelen ontvangen, een onvergetelijke dag gehad. En.. ik profiteerde, nu we zoveel "dragers" hadden, om nog gauw drie koffers textiel mee te nemen. De directeur presenteerde het zelf en ik heb er werkelijk enkele familieleden en grote gezinnen mee kunnen helpen. Wat doet je dat goed! Overigens weinig nieuws in "ons dorp". Zojuist is een vormingsweek gehouden door directeur van Campen uit Breda. Ik kan me herinneren, dat het in '39 ook gebeurd is. Want op 25 januari van dat jaar waren we in Kappellen, vanwege het 100-jarig bestaan van onze Congregatie en we moesten toen speciaal vroeg thuis zijn, vanwege die vormingsweek. Nu.. heb ik er niets van gezien, ik heb van Campen niet eens gezien, je hebt er niets mee te maken!! Aarssen [onderwijzer] is de leider en hij doet dat goed, hij offert zich voor de Katholieke Actie op. Ik kan hem daarin bewonderen en... benijden. Deze week ben ik op zijn verjaardag geweest. Het was lang geleden, ik gaf zijn vrouw wat... textiel!

4 MEI 1948

Het is lang, zeer lang geleden, dat ik nog iets heb opgeschreven. Ook deze maanden zijn voorbijgevlogen. Het is een warm voorjaar geweest, gevolgd op een warme winter. Er zijn maar enkele weken vorst geweest; nu in deze eerste meidagen is het tamelijk koud. Aanstonds gaan we naar het Lof, de dodenherdenking bijwonen. Elk jaar op 4 mei worden al onze doden op een of andere manier herdacht. De burgemeester heeft daarbij ons monumentencomite ingeschakeld en op een vergadering in maart gehouden, besloten wij de pastoor te vragen om een plechtig Lof te houden, daar we toch elk jaar op 30 oktober naar het monument gaan. Eindelijk staan nu de plannen vast; ik heb het doorgedreven, anders was er nog niets van gekomen. Een kleine politieke overwinning van de burgemeester. Aldus: Uit Amsterdam kreeg hij een schrijven mede te werken aan het monument op de Dam door verkoop van zgn. certificaten en vroeg ons comite dit te willen doen. In dat schrijven stond, dat de burgemeesters overal comites moesten oprichten - hier was dat niet nodig, daar er al een was - en dat zij, de burgemeesters, daarvan erevoorzit-

ters moesten zijn. Deze suggestie was voor mij de aanleiding de leden - lees de voorzitter! - voor te stellen, de burgemeester ere-voorzitter van het monumentencomite te maken, hetgeen gebeurd is. Momenteel schrijf ik een boekje over de Gastelse bevrijding, een moeilijk onderwerp, zoals de lezer zal begrijpen, die weet wat er toen allemaal gebeurd is. Politiek laat ik er natuurlijk buiten. Mijn vriend professor drs. J. Dellepoort schrijft het hoofdstuk over Stampersgat. Zondag was ik bij hem in Dongen, waar tijdelijk het klein seminarie gevestigd is en ofschoon ik met mijn gedeelte klaar ben en ik al met de drukker overeengekomen ben, zullen we nog even wachten op Engelse gegevens, die prof. Dellepoort wachtende is. Er is nl. een Amerikaanse uitgave verschenen en deze bevat zoveel waardevolle gegevens over de Schans, dat hij liever eerst op Engelse gegevens wacht. Dus met de uitgave nog even gewacht. Er is een boekje van mijn hand verschenen, getiteld: "Zes jaar in het Stamhuis"; het betreft hier de eerste zes jaren van de geschiedenis van onze Congregatie. Het doet je goed je arbeid zo beloond te zien. Dit jaar begin ik aan "Vilvoorde". Ik heb nog een lezing in Stampersgat gegeven; overigens weinig nieuws. De heemkundige kring gaat kalm aan. Het Gastelse gedeelte, dat we jaarlijks met ons drieën verzorgden - H. Mastboom, F. Akkermams en ik - zullen de twee laatsten voortaan moeten doen. Mr. Mastboom is een nog steeds gewaardeerd bestuurslid, maar hij zegt geen tijd te hebben. Ieder vraagt zich af, wat doet hij dan? Dat weten we niet. Hij zit in de politiek! In de Nederlandse politiek, nl. in het zgn. Staatskundig Centrum. Wat hij eenmaal nog eens wil bereiken, weet ik niet, maar hij maakt zich voor iets klaar, dat is zeker. Intussen heb ik gejubileerd!! Op 2 April was ik 25 jaar in Gastel. Ik heb geen feest gewild, alleen met mijn familie en de broeders hebben we thuis wat gefeest (*zie foto pagina 95*). Ze zouden anders nog al wat klaar gemaakt hebben, heb ik later en achteraf vernomen! Neen, ofschoon de toestanden langzamerhand beter worden en de verhoudingen niet meer zo scherp zijn, heb ik toch geen slapende honden willen wakker maken. Wat heb ik in die 25 jaar beleefd! De vorige bladzijden vertellen er iets van, natuurlijk niet alles; over levende personen kun je alles niet opschrijven, dat gaat nou eenmaal niet. Aan een roman denk ik al niet meer. Waar ik nog steeds aan denk is een huis voor verlaten kinderen. Dikwijls denk ik aan de toekomst en ik kan dit ideaal nog steeds niet van mij afzetten. Ik ga echter eerst nog eens proberen of mijn toneelstuk "De Gastelse Patriotten" niet af te maken is en bijv. bij de jubileumfeesten in aug.-sept. a.s. op te voeren is. Men heeft er mij al naar gevraagd. Dit jaar is het 10 jaar geleden, dat we "De heer van Grimhuizen" opvoerden. Wat kan er in 10 jaar veel gebeuren in ons persoonlijk- en dorpsleven.

PROFESSIEFEEST - 25 JAAR BROEDER THEOPHILE

Op het schoolplein van de St. Joannesschool poseerden o.a.:
rechtsboven br. Frederik en br. Willibrord en vooraan br. Canisius en br. Theophile.

5 MEI 1948

Ik was woedend, toen ik gisterenavond uit het Lof kwam. Ik had zo'n mooie brief geschreven, namens het comite aan de pastoor, maar het is weer mis. Hij heek bijv. aan zijn kapelaans daar niets van verteld! Hij vertelt nooit iets aan hen, zei een van hen vanmorgen tegen me, toen ik mijn hart eens luchtte. Zondag was het wel afgeroepen en de mensen waren goed opgekomen en allen hadden we een indrukwekkende dodenherdenking verwacht, maar nee hoor! Een der kapelaans deed een doodgewoon alledaags Lof. Ieder was teleurgesteld. Ziezo, dat nooit meer! Nu heeft hij het aan ons te danken, dat de kerk vol zat en nu is het nog niets. Voortaan naar het monument en niet meer naar de kerk voor zulke dingen. Het was natuurlijk omdat het uitging van het comite, Dus ongeveer van de gemeente!! Wat een stijfkop! Enkele uren nadat ik bovenstaande had opgeschreven, komt de pastoor bij met het onnozelste gezicht van de wereld en vraagt mij of ik mee wil werken aan de organisatie van de processie op 30 mei, die men na zoveel eeuwen!, hier wil houden. Ik kreeg stellig het idee dat hij het voorafgaande nog niet eens in de gaten had! Nu ik kan dat niet zonder meer laten voorbij gaan; het is de eerste maal dat hij mij iets verzoekt; ik kan daar moeilijk nee op zeggen, temeer daar ik er veel voor voel. Liever had ik echter dat hij Canisius gevraagd had, maar dat zal hij niet doen.

DONDERDAGAVOND 27 MEI 1948

Verleden zondag is op luisterrijke wijze het zilveren priesterjubileum van kapelaan Peeters gevierd. Plechtige Hoogmis, 's avonds huldiging enz.

Aan dit feit is een politieke kant aan, of beter gezegd, de gevolgen dienen hier aangestipt te worden. Zoals op de vorige bladzijde vermeld staat, was ik gevraagd om mede te werken aan het welslagen der processie.

Allereerst dit:

Sedert de dag waarop de pastoor mij dit gevraagd heeft, heeft hij er geen woord meer over gezegd!! Ik had hem nog zo gezegd: roep op tijd de mensen bij elkaar, want voor de eerste maal dat we na honderden jaren processie gaan houden, moet het af zijn. Begrijpelijkerwijs vraag ik hier en daar eens: hoe zit het met de processie, maar niemand weet iets, zelfs tot vanmorgen toe de heer Aarsen niet en dat zegt toch heel wat! Wat is er aan de hand? Hier speelt de Gastelse kwestie weer eens een vuile rol. Toevalligerwijze was ik dinsdagavond eerst bij de burgemeester en later bij de secretaris op bezoek en kwam ik het volgende te weten. De gemeente heeft een schrijven ontvangen van dominee Van der Horst, die daarin verzoekt de processie achterwege te laten. Het is bekend dat de wet in ons land hierin een woordje meesprekt. Er bestaat nl. een processieverbod. Doch tegenwoordig - in enkele plaatsen althans - kijkt men daar niet meer naar en de officiële instanties waarbij een eventuele aanklacht terecht komt, leggen het zo uit, dat men moet bewijzen,

dat men voor 1848 openbare godsdienstoefeningen hield. Of liever, men moet aantonen dat men ze niet hield en dat kan men bijna nooit aantonen. In ieder geval, het valt mij persoonlijk van ds. Van der Horst geweldig tegen, ik had dat nooit van hem kunnen denken zelfs, wel van den Opper-opperwachtmeester Maas - die een 14 dagen geleden zei: "Het zal niet gebeuren!" Nu, verbieden kunnen ze het niet - ik bedoel de gemeente - hoogstens rapporteren en bij herhaling een proces aandoen. De burgemeester had dus een schrijven van de dominee; bovendien wist hij uit de Laurentiusklok wat er ging gebeuren. Hij hoorde echter niets en ging ook eens informeren. Kap. van Dam, die de Klok dirigeert, kwam niet, verwees naar de verantwoordelijke pastoor. Maar die kwam natuurlijk helemaal niet! En wat er nu eenvoudiger geweest, dan alles eens rustig te bespreken. Denk bijv. alleen maar aan het verkeer. Er komt natuurlijk tijdens de processie minstens eenmaal een serie bussen naar de markt gereden, die rijden alle uren. Verder de versiering enz. de burgemeester heeft een onderhoud gehad met de vicaris-generaal van het bisdom en deze heeft het gedrag van de pastoor afgekeurd. Nu was zondag - in verband met het feest - ook de prelaat van Bornhem hier, mgr. Dierickx. Tijdens de receptie nu, vroeg de burgemeester aan de prelaat, die n.b. naast de pastoor stond, wanneer hij te spreken was!! Het onderhoud - later op de dag - verliep hartelijk en de pastoor kreeg ook van hem ongelijk. Ook over de halsstarrige houding van de pastoor is gesproken. De pastoor moest zich van de prelaat in verbinding stellen met de burgemeester. Voor uitvlucht had hij gezegd, dat hij dat van plan was, daags voor de processie, om hem niet in moeilijkheden te brengen. Wat heeft hij nu gedaan? De burgemeester opgebeld en gevraagd of die OPTOCHT zondag door kon gaan!! De burgemeester maakte ook nog van de gelegenheid gebruik om te zeggen, dat het nu eindelijk eens tijd was, dat er meer toenadering kwam, dat hij die al enkele malen gezocht had enz. waarop de pastoor antwoordde, dat die eerst van hem moest komen!! En zo blijft deze toestand voortduren. Waarom trek ik me dat eigenlijk aan? Omdat wij als broeders, daar alle dagen de terugslag van ondervinden. - ik vervolg dit nog wel eens -.

MAANDAG 31 MEI 1948

De processie is achter de rug en schitterend geslaagd. Hier volgen bijzonderheden. Natuurlijk kwam men mij vragen, ze hadden daarop gerekend. Ik zei met nadruk: "Roep dan de verenigingen af vanaf de preekstoel, anders komt er van die stoet niets terecht." Dat gebeurde. 's Morgens was ik eerst naar de rustaltaren wezen kijken, bij het huis van Jac. Meeuwisse - boerenbond - en op het Hof - markt. Er was een plechtige Hoogmis. Even voor dat deze uit was - ik stond voor de kerk - kwam de burgemeester aangewandeld, in gekleed pak en hoge hoed. Hij vertelde mij, dat hij niet officieel was uitgenodigd en dat hij dus bij de laatste categorie van de stoet - het volk - zou lopen. Ik zei hem, dat hij

niets beters kon doen. Naderhand vernam ik, dat de mensen, die iets van de verhoudingen afwisten, hem om deze geste hogelijk geprezen hebben. Hij vertelde mij ook, dat op last van de dominee, een aantal foto's zouden gemaakt worden en dat hij nog een schrijven gehad had van de nationale synode uit Den Haag, maar dat hij overtuigd was, dat men vrijuit ging. Na de Mis zette de stoet zich in beweging en het ging buitengewoon keurig. De mensen gingen in rijen van vier, er waren uniformen van de jeugdverenigingen, vaandels, heel de straat vlagde enz. Huizen waren versierd en iedereen zweeg spontaan. Opperwachtmeester Maas, die allesbehalve vriendelijk keek en nog een protestantse en twee katholieke polities zorgden mede voor de orde. Ze deden het goed. Den Opper - een felle anti-paap - had blijkbaar grote moeite zijn ergernis te bedwingen, maar niemand stoorde zich aan hem. Bij het rustaltaar bijv. stonden wij vlak tegenover elkaar en ik bemerkte, dat hij alles buitengewoon goed opnam. Ook werden aldaar verscheidene foto's gemaakt. Toen we langs de Achterdijk de Markt opkwamen, stond daar zowaar in eigen persoon dominee Van der Horst! Hoe is het mogelijk, ik snap er niets van. En 's middags om twee uur kwam den opper een officieel proces-verbaal opmaken. We leven dus nog, wat dat betreft, in een generaliteitsland. Ik heb er zo dikwijls over gesproken in mijn lezingen. We zien, dat de mentaliteit nog niet veel veranderd is. De dominee had in zijn schrijven drie bezwaren naar voren gebracht:

1. Hij voelde zich gekwetst.
2. In deze tijd - waarin het communistisch gevaar bestaat - moeten we samenwerken en niets doen, waardoor het gevoel van andersdenkenden gekwetst werden.
3. Het was tegen de wet.

Maar de processie was prachtig, volgend jaar weer en dan voorbij het huis van Zijn Eerwaarde, dan behoeft hij niet meer op de Markt te komen!! En vier broeders er in, nee vijf! Dat vond ik nog het fijnste van allemaal.

21 JUNI 1948

Op zondag 13 Juni vierde pastoor Van den Elzen [te Oudenbosch] zijn 40-jarig priesterfeest. Met Canisius, zijn speciale vriend - die nooit van zulke gelegenheden gebruik maakt - was ik al om half tien op de pastorie, waar hij wat rondliep. Rond tien uur zou men hem plechtig afhalen. Even hebben we met ons drieën vijf minuten intiem gepraat en het woord vroeger werd daarbij dikwijls gebruikt. Wat hebben we deze man goed gekend. Nooit had hij hier weg moeten gaan, dat is de klacht, die je hier van alle kanten nog hoort. Ik heb hem als jong kapelaantje gekend. Buitengewoon fijn heertje, uiterlijk altijd goed verzorgd. Pastoor Damen noemde hem dan ook altijd; Het heerke. Een draver, een jakker, iemand, die veel deed voor de mensen, die veel kwesties oploste, waar men respect voor had. Een kostelijke type in gezelschap - vol levenslust -. Ik heb over hem al vroeger geschreven. Ik heb hem altijd hoog gerespecteerd,

ook als priester, al had hij opvallende "gebreken". De hulde, die men hem zondag gebracht heeft zal hem toch goed gedaan hebben. Een der kapelaans vertelde, dat er niets mocht gebeuren, maar zij hadden doorgezet en nu was hij er blij mee. Dat is hem precies!

3 SEPTEMBER 1948

Dat is lang geleden, dat ik in deze bladen nog iets heb geschreven. De vakantie is weer achter de rug en ik ben weer aan een nieuwe klas begonnen, ditmaal een gecombineerde, eerste en tweede. Niemand benijdde mij, maar ik voelde, dat het niet anders kon, ik geef er niets om, het zal best gaan, heb daar volop ambitie in. In Juli heb ik mijn lezing afgemaakt over mgr. Stepinac. Het was een hele studie, over Joegoslavië meteen. Ik weet niet, waar ik het allemaal gehaald heb, maar ik heb altijd veel interesse gehad voor de Balkan, voor Hongarije, Tsjecho-Slovakije enz. Deze landen liggen nu onder de geweldige klauw van Stalin. Wat is het er een schrikkelijke toestand en wat leven wij hier rustig. Al wat er in de pers verschijnt over deze landen en de toestanden aldaar, lees ik en leg er hele dossiers van aan. Onze mensen horen - en begrijpen - daar zo weinig van, daarom hoop ik er van de winter meermalen over te spreken. Al lang ben ik op zoek naar meer gegevens over West-Brabant tijdens de 80-jarige oorlog en daarna. Ik dacht zo: die pastoor Hessels, die hier in de 1-ste helft van de 17-de eeuw een halve eeuw pastoor was en tevens landdeken van Bergen op Zoom, moet veel meegemaakt hebben en daar het prachtige werk van dr. Rogier: "Geschiedenis van het Katholicisme in Noord Nederland in de 16-de en 17-de eeuw, grotendeels steunt op rapporten van deken enz. ben ik op zoek gegaan naar de rapporten van pastoor Hessels. - beide delen van f. 40,- heeft de heer P. Mastboom voor mij betaald! - Ik ben altijd van idee geweest, dit onderwerp eens te behandelen op een onderwijzersdag, maar dan moest ik natuurlijk met iets origineels voor de dag komen. Ik heb mij dan gewend tot de archivaris van Bergen op Zoom en de archivaris van het bisdom Breda, maar zonder resultaat. Toen opende ik een correspondentie met dr. Floris Prins, pr. archivaris van Antwerpen, en deze verwees mij naar het aartsbisdom. En nu kwam er wel resultaat. Op het A.B.-Archief te Mechelen berusten de rapporten van deken Hessels, bestrijkende een periode van een halve eeuw. Beide kannunikken Prins en Tambuyoer heb ik in augustus persoonlijk bezocht. Zeer interessante figuren. Prins was zeer blij een Noord-Nederlander gevonden te hebben, die daar belang in stelde en ik heb een heerlijk uurtje met hem gepraat. Tambuyoer vertelde mij, dat de rapporten zeer vrijmoedig gesteld zijn en dat zij veel over de geschiedenis van West-Brabant verhalen. Zij zijn echter in het latijn gesteld en... ter plaatse kunnen zij gecopieerd worden. Ik zal nu de Z.E.H. Merkelbach van Enkhuizen, archivaris van het Bisdom trachten te bewegen die rapporten op de een of andere manier in handen te spelen. Voorlopig ben ik al zeer tevreden met het feit, dat

ze er zijn. Dan heb ik nog ander werk op mijn programma staan. Ik hoop nog eens mijn twee onvoltooide toneelstukken af te maken en een onderdeel van de geschiedenis van onze Congregatie, nl. de broeders in de gevangenis te Vilvoorde, te beschrijven. De stukken heb ik bij me liggen. De heemkundige kring vraagt ook al weer de volle aandacht en de publicatie over de Gastelse bevrijding; werk in overvloed. Op 19 aug. ben ik met br. directeur met een gezelschap van ± 70 "vrienden van Edele Brabant" naar Tongerlo geweest. Er was een congres van Kempische schrijvers - o.m. ontmoette ik de bekende schrijver Albe, een oud-confrater van mij - en er was een grootse herdenking van de Boerenkrijg. Met mijn moeder, die 80 jaar is! en mijn zuster heb ik nog een prettige reis naar Holland gemaakt. En nu staat heel Nederland in het Oranjezonnetje. Koningin Wilhelmina doet afstand van de troon ten behoeve van Juliana. Heel Nederland feest uitbundig, ook Gastel. Daar een andere keer over!!

12 OKTOBER 1948

De organisatie van het feest was wel niet voor 100%af, maar ik geloof, dat er overall behoorlijk gefeest is. Dus daarover behoeven we niets meer te zeggen. Op 23 september heb ik een lezing gehouden voor de K.A.B. over de kerkvervolging in Joegoslavië, die grote indruk maakte. Op het ogenblik ben ik betrokken bij een actie voor de jeugd van Duitsland en Oostenrijk. Daarover later meer. Een klein voetangeltje zit daar wel aan. Wie het archief van de blokploeg-organisatie in handen neemt, zal daar voortdurend mijn naam in vinden. In februari '46 wilden wij deze organisatie officieel ontbinden, maar we kwamen niet tot overeenstemming. De burgemeester wilde ze behouden, maar dan voor een ander doel, nl. als een vereniging die zowat de top zou vormen van verschillende andere verenigingen en comites. Vooral Waalwijk was daar tegen. In principe was ik er voor, maar ik vreesde toen voor veel narigheden, die dit plan zeker zou ondervinden. Er werd niet veel meer over gepraat. Kort geleden jubileerde dhr. Waalwijk - 25 jaar in dienst van de gemeente en heel ons oud bestuur van de N.V.L. - zelfs kap. Siteur uit Oudenbosch - ging feliciteren. Ik sprak namens de Blokorganisatie. Verleden woensdag hadden we een avondje bij Waalwijk en het plan kwam weer druk ter sprake. Maar nog steeds is de toestand zo, dat slagen weinig kans heeft. Ik stelde voor om de mensen - althans de hoofden - nog eens bij elkaar te roepen, als er eens een of andere actie te voeren was. En die doet zich nu voor ter gelegenheid van een landelijke inzameling voor de jeugd van Duitsland en Oostenrijk. Dit gaat uit van katholieke organisaties met steun van de bisschoppen. Kap. Kloeg was door de pastoor belast met de organisatie, maar iemand had hem op de hoogte gesteld, dat ik wel zin had voor dit werk. Conferenties volgden, o.a. met de pastoor, die blijkbaar het woord blokploeg nog niet goed kon horen. We vermijden nu dat woord te gebruiken, maar ik heb alle blokhoofden en

bestuursleden tegen 15 okt. ter vergadering uitgenodigd. Je leeft er eens van op, wanneer je weer eens iets aan de hand hebt.

3 NOVEMBER 1948

Iedereen scheen het er mee eens te zijn, dat ik het voorzitterschap op mij nam. De collecte en de inzameling hebben alle verwachtingen overtroffen. Ik zal in de St. Laurentiusklok een verslag publiceren met als opschrift: "Oud GASTEL, DORP VAN NAASTENLIEFDE". Er is ander nieuws. Kapelaan Peeters is 19 okt. jl. uit Gastel vertrokken naar Colen, Kerniel-Belgisch Limburg, waar hij rector geworden is van de Cistercienserinnen aldaar. We hebben nog een afscheidsmiddag gehad en hij kreeg van de parochie een radio cadeau! Een goed mens, die ik zeer intiem gekend heb, is daarmee heengegaan. Een zekere van Heijst heeft zijn plaats ingenomen en werd 1-ste kapelaan. Die man heeft al dadelijk aller sympathie gewonnen door zijn rustig en bedaard optreden. Hij leidt nu dezer dagen de oefeningen voor het Christus Koningfeest, preekt goed enz. Ik heb hem ook als directeur van 't klein patronaat, dat al gauw een hele gedaanteverwisseling ondergaan heeft. Mijnheer Peeters was een buitengewoon goede man en ijverig priester. Niet dat er zoveel van uitging, je moest hem altijd aan de gang zetten. Maar waar hij voor stond, deed hij met hart en ziel. Vroeger was hij directeur van het klein Patronaat, later van het groot en de Jonge Wacht (Jongens-ontspanningsverenigingen, F.v.M.). Als zodanig was hij mijn chef en mocht ik jarenlang met hem samenwerken. Geen groot talent, helemaal geen spreker of redenaar, maar plichtsgetrouw en altijd hetzelfde. Ietwat kinderlijk, hield zich buiten alle politieke kwesties, was bijv. in de burgemeesterskwestie altijd loyaal en kon het gedrag van de pastoor in deze helemaal niet goedkeuren. Hij heeft mij toevertrouwd dat een der redenen waarom hij wegging was, de ongezelligheid op de pastorie de laatste jaren. Ook de grote activiteit - soms lijkt het erop dat hij wat te ver gaat - van iemand als kap. van Dam bijv. kon hij maar matig waarderen. Was toch met iedereen goede vrienden, hoofdzakelijk door ze allen gelijk te geven. Nam in de verschillende kwesties geen eigen standpunt in. Ik zal niettemin altijd de aangenaamste herinneringen aan hem bewaren. Nu is hij zijn eigen baas, zo zei hij mij en dat wil ook wat zeggen als je 53 bent. We wensen hem allen het beste toe. Hiermee is de laatste geestelijke van de "ouwe pastorie verdwenen". Ik heb vroeger gekend pastoor Damen, de kapelaans Roomer, Mouwen en v.d. Elzen. Roomer stierf in januari 1935 en werd opgevolgd door kap. Bennaers, een onvergetelijke persoonlijkheid. In aug. '35 stierf past. Damen en toen kwam Peeters, terwijl mijnheer Mouwen pastoor werd. In 1941 werd v.d. Elzen pastoor te Oudenbosch en is dat nu nog. Toen kregen we mijnheer Siteur, die in 1945 kap. werd te Oudenbosch. In datzelfde jaar stierf Bennaers, Kloeg en Van Dam kwamen toen. In 1942 is pastoor Mouwen gestorven en kregen we past. Janssen. Robertus Peeters werd prelaat van de abdij te Bornhem in

26 DECEMBER 1948

De tijd gaat snel, gebruikt hem wel. deze oude spreuk herinner ik mij nog, van de tijd dat ik als juvenist in Anderlecht was en zij is mij altijd bijgebleven en zonder mijzelf te verheffen mag ik zeggen, dat ik ze in mijn leven ook heb toegepast. Hiervoor schreef ik dat ik een lezing van 2 uur gemaakt heb over mgr. Stepinac. Ik heb ze ook bij de middenstand voorgedragen in oct. Al jaren was ik bezig met 1747. In de archieven had ik vroeger eens gevonden, dat dit voor deze streken een soort rampjaar moet geweest zijn. Ik ben nu in verbinding met het Provinciaal Genootschap te 's Hertogenbosch en kan geregeld boeken krijgen. Het allereerste - toen ik de uitgebreide catalogus raadpleegde - trof mij dat er verscheidene werken bestaan over het beleg van Bergen op Zoom in 1747. En aangezien ik van Gastel veel gegevens over die tijd bezit, heb ik 7 december jl. voor de heemkundige kring mijn jaarlijkse voordracht gehouden en ditmaal over: Het Beleg van Bergen op Zoom en de gevolgen voor Gastel, een lezing die hier en ook in Stampersgat goed in de smaak gevallen is. Daar ben je dan verscheidene weken mee bezig, dat neemt mij helemaal in beslag, daar ga ik in op. Wat is West-Brabant in de historiografie toch slecht vertegenwoordigd. Wat kunnen we daar nog een hoop over schrijven. Nu heb ik weer een aantal werken over 1793, zeer interessant en een jaartal, dat mij blijft boeien, ook in verband met mijn toneelstuk. Dus ook voor het nieuwe jaar werk genoeg. En dan zal er ook nog wel wat bijkomen, want ik moet woensdag naar Anderlecht, waar een bijeenkomst gehouden wordt van enkele broeders en waar besproken wordt, het maken van een film, met als onderwerp: Roeping! We zullen maar zien, of ik daar iets voor kan doen. Wat mijn persoonlijk werk betrek, kan ik op het afgelopen jaar met genoegen terugzien. Ik vraag de kracht om ook het volgend jaar met vrucht te kunnen arbeiden. Allereerst nu een Gastels bericht, Antoine van Mechelen is dood! Het heeft een diepe indruk op ons allen gemaakt. Als 12-jarige jongen heb ik les bij hem gehaald, wat taal en rekenen en ik herinner mij nog boekhouden! Ik denk, dat hij toen onderwijzer was. Mijn vader was - nadat ik de school vroegtijdig verlaten had - naar de heer Van Mechelen gegaan en had gevraagd of een van de heren mij les wilde geven. Dat klonk in die tijd allemaal gewichtig. Later is van Mechelen ingenieur geworden met Piet Smoor - nu in Indie -. Bekend is het verhaal, dat zij samen op een kamertje woonden en hun eigen potje kookten. Dat is iets typisch "Van Mechelens". Hij werd ingenieur bij de PNEM, zijn bekwaamheid is overal erkend en onder deze oorlog schijnt hij ook illegaal werk verricht te hebben. Ik had hem eigenlijk helemaal uit het oog verloren, toen plotseling vorig jaar het gerucht de ronde deed, dat hij burgemeester van Rucphen was geworden. In zijn installatie-rede zei hij, dat hij heel zijn leven in de techniek gezeten had en zich nu ging

toeleggen op het sociale. In onze kringen was overbekend, dat hij een groot verdriet had; zijn vrouw was met het kind, dat zij ter wereld zou brengen, gestorven, ik denk een 12-tal jaren geleden. Sindsdien leefde hij zeer eenzaam en wilde ook nooit meer met vrouwen in aanraking komen. Op aandrang van anderen gelukte het, om hem in Rucphen een dienstmeid te bezorgen. Elke zondag was hij hier; zijn oude moeder van 86 woont met zijn zuster Naantje - die nooit een heemkunde avond overslaat - op de Markt. Enkele weken geleden is toevallig zijn broer pater Norbert O.F.M. uit China thuisgekomen - uit dat ongelukkige China van deze dagen -. En deze moest nu juist de hele geschiedenis meemaken. Een darmontsteking - gevolg van zijn sober voedsel?? -, enkele dagen daarna in zijn hoofd geslagen en... dood op 50-jarige leeftijd. Zijn broer Harry, de jongste van dit prachtige gezin, is majoor in Indie. Nu we die laatste naam neerschrijven moeten we onmiddellijk er aan toevoegen, dat daar de zgn. politionele actie - als vorig jaar - weer is uitgebroken. Ongeveer 80 van onze Gastelse jongens zitten er!! Maar het kon niet anders, ik heb alles bestudeerd, het heeft geen zin er hier uitvoerig over te schrijven; wij moeten daar rust en orde brengen, .niettegenstaande grote offers en het feit, dat de wereld tegen ons is! En zo is voor vele mensen in ons land Kerstmis 1948 een droeve Kerstmis! 100.000 Hollandse jongens vechten er!! Binnenkort hoop ik nog wat te schrijven in deze bladen.

PIET UIT DE GORKUS

HET LEVEN VAN EEN BRABANTSE JONGEN

Deel 3

Hieronder volgt het derde deel over het boekwerk van dhr. P. Luysterburg. Eerder verscheen deel 1 in jaarboek 1997 en het tweede deel in jaarboek 1998.

A. Peeters - Baaijens.

BE KOSTSCHOOL

Het was Piet wel meegevallen hoe hij, met broer Janus, bij de Broeders van Huybergen werd ontvangen.

Broeder portier was heel vriendelijk, informeerde hoe het met hem ging. Na de kennismaking en het afscheid van broer Janus bracht hij Piet naar het gebouw, dat dus het weeshuis was.

De broeder van het weeshuis die daar de baas was, was heel vriendelijk en stelde Piet op zijn gemak. Hij liet hem alles zien, de eetzaal, de speelzaal, de klas waar hij in kwam te zitten, de slaapzalen.

Het geheel maakte op Piet niet zo'n blijde indruk. "Het lijkt hier wel een soort gevangenis", dacht hij bij zichzelf. Zeker toen hij op de speelplaats kwam.

Muren van wel drie meter hoog met daarboven nog eens twee meter gaas met pindraad erover. De poorten waren dicht en werden met klinken geopend en gesloten. Piet vond het zo maar la, la.

Hij keek eens goed rond, maar kwam wel tot de ontdekking dat hij hier zomaar niet kon gaan lopen. Later op de dag kwam hij bij zijn toekomstige kameraden. Ze kwamen overal vandaan, vanuit alle plaatsen uit de buurt van Roosendaal en Bergen op Zoom. De broeders waar hij mee te doen zou krijgen, vielen hem wel mee. In totaal waren dat er zes. De twee broeders van de zalen, te weten de hoofdsurveillant en zijn assistent, de broeder van de klas en dan nog drie van de werkgroepen en de slaapzalen. Die werkgroepen bestonden uit jongens van 10 tot 14 jaar. Er was een werkgroep van beddenopmakers, schoenpoetsers en een groep van aardappelpitters. Iedere groep was zo'n 15 tot 40 man sterk.

De beddenopmakers moesten direct na het eten de bedden van de pensionairen opmaken. Ieder zo'n twintig stuks binnen een uur, heel wat!

De schoenpoetsers moesten in de loop van vijf dagen tweemaal per week de schoenen van de pensionairen poetsen. Begrijpelijk werden in dat ochtenduur op de slaapzalen en op de schoenzolder records gebroken, met alle gevolgen vandien.

De aardappelpitters moesten met ca. 40 man de aardappels, die uit de schilmachine kwamen, pitten en dat elke dag voor alle bewoners van het grote scholencomplex. Er woonden en aten 80 weesjongens, 50 kwekelingen, 300 pensionairen en 90 broeders. Samen ongeveer 520 man.

Toen Piet 's avonds in de speelzaal zat met de andere jongens, kwam broeder Jozef, de hoofdsurveillant, aan hem vragen in welke werkgroep hij het liefste wilde beginnen. Nu, dat wist Piet niet. Hij vond geen van de drie werkzaamheden leuk!

Er werd overeengekomen dat hij het de eerste twee maanden in alle drie de werkgroepen mocht proberen.

Om te beginnen werd het beddenopmaken. Toen de broeder die over de beddenopmakers ging hem vertelde dat hij moest proberen om tussen half acht en half negen twintig bedden op te maken, trok Piet wel even zijn neus op. Maar gewend als hij was aan werken thuis op het Jagertje, pakte hij het flink aan en na een paar dagen had hij binnen het uur zijn twintig bedden opge maakt. Je moet niet vragen hoe, maar het ging. Ze waren zogenaamd opgeschud.

Zo sukkelde Piet de eerste maand uit. De wintermaanden kwamen er aan. Broeder Hendrikus was de halfbroer van vader Piet en directeur van de kweekschool in Bergen op Zoom.

Deze nu had aan broeder Jozef verteld dat Piet thuis bij zijn vader van alles had gedaan.

Toen de jongen, die tot dan toe de kolenkitten voor het weeshuis, de kweekschool en het broederhuis had gevuld, vertrok om thuis bij zijn familie te gaan helpen, moest hij natuurlijk vervangen worden. En jawel hoor, op voorspraak van zijn Heerroom werd Piet een van de vier kolentransporteurs.

Een jongen moest in de kolenhangar de grote brokken kool kapot slaan, een andere vulde de kitten en de twee overigen, waaronder Piet, brachten de gevulde kitten naar de plaats van bestemming. De lege kitten werden mee terug genomen en opnieuw gevuld. Dit karwei duurde ongeveer een uur en overal konden de kachels gestookt worden. Nu, dat werk stond Piet wel aan. Hij leerde zo de broeders kennen en wist zowat overal de weg. Vooral in de grote centrale keuken kwam hij dagelijks, daar hadden ze veel kolen nodig. Piet kon uit ervaring heel goed met de kruiwagen overweg. Later werd het een duwkar op wielen met rubberbanden.

De broeders in de keuken hadden schik in Piet, ze vonden hem een kranig en ijverig ventje. Broeder Jozef, "de baas" van de weesjongens, was content met het feit dat dat manneke zo'n plezier had in zijn kolenbranche. De vier kolenboertjes konden heel goed met elkaar opschieten, hadden veel plezier en namen voor de verandering weleens wat van elkaar over als ze niet op tijd klaar waren. Als Piet zijn kitten afgeleverd had en hij nog tien minuten of een kwartier over had, sloeg hij alvast een hoop kolen stuk voor de volgende ochtend. Op die manier hadden ze dan eens een makkie.

Toen de winter voorbij was en er veel met kolenkitten heen en weer was geschouwd, moesten deze gecontroleerd worden of ze niet stuk of lek waren. Dat mocht Piet doen. Zo ging dat de hele winter 1928 - 1929 door en Piet begon aardig te wennen in het weeshuis.

Ook in de klas, de zesde klas, trof Piet een heel goede broeder - onderwijzer. 'n Reuze man, kon gezellig en leerzaam vertellen, gaf heel duidelijk les; kortom het was een fijne kerel. Hij heette broeder Gijbertus, 'n Zeeuw van geboorte, afkomstig uit Hulst. Broeder Gijbertus kon ook geweldig mooi zingen. Hij was lid van het koor in de kapel. Daar zongen broeders en een knapenkoor. Als er meerstemmig gezongen werd, zong broeder Gijsbertus met een hemelse stem de solo's.

Piet keek echt tegen hem op. Hij was een goed onderwijzer, hield er geen vriendjes op na en gaf ook zangles in de klas. Dat vond Piet prachtig.

Toen hij een paar maanden in Huybergen was, vertelde Piet eens dat hij in Gastel twee jaar in het knapenkoor had gezongen onder leiding van broeder Canisius.

Broeder Gijsbertus vroeg of Piet op het koor van de kostschool wilde komen. Dat vond hij natuurlijk prachtig, en zo kwam Piet op het grote koor van het instituut St. Marie, zoals de officiële naam van de Broedersschool was.

DE EERSTE SCHREDEN NAAR DE TOEKOMST

De grote inrijpoort van St. Marie was een oude poort uit de 14e eeuw. Vroeger was St. Marie een monnikenklooster, dat in de 19e eeuw ophield te bestaan. De Broeders van Huybergen, 'n pas gestichte congregatie, hadden toen het klooster overgenomen. Over die inrijpoort gaat het nu.

Links van die poort was een smederij, annex de machinekamer. Vanuit de machinekamer werd de elektriciteit voor het gehele complex verzorgd. Voor de machinekamer was de smederij, met smidsvuur, aambeeld en bijbehorende gereedschappen, met tevens een platenwals voor het maken van kachelpijpen en een grote werkbank met bankschroef en veel gereedschap.

Daar werkt broeder smid, broeder Basilius genaamd. Alles maakte hij zelf. Hij kon smeden, plaatwerken en was tevens verantwoordelijk voor de machinekamer.

Nu had Piet het geluk aan zijn kant, Broeder Basilius, broeder Jozef en de Heerroom van Piet waren goede vrienden van elkaar. Toen dan ook Piet met de eerste kapotte kolenkit in de smederij kwam, keek hij z'n ogen uit en helemaal toen hij een paar dagen later broeder Basilius zag smeden aan het smidsvuur. Ineens ging het bij Piet van binnen branden. "Ik wil smid worden", zei hij bij zichzelf. Die gedachte liet hem niet meer los. "Dat wordt mijn vak".

Wat zou hij graag tijdens het werkuur, van half acht tot half negen, daar bij de smid zijn. Zo maar wat helpen om zodoende kennis te maken met het smidsvak. Het werd gewoon zijn ideaal; hij zou proberen wat kon om dit klaar

te krijgen. Hij moest maar rustig afwachten.

Piet dacht in die tijd met veel weemoed terug aan zijn vader, die zo geheel onverwacht was overleden. Hij was altijd zo goed voor hem geweest; wel streng als het nodig was. Hij had er echt naar uitgekeken dat hij het Jagertje van vader zou overnemen, zodra deze het niet meer aankon.

Pleegde Piet nu geen verraad aan zijn overleden vader?

Piet sprak daarover in vertrouwen met zijn onderwijzer, broeder Gijsbertus. Deze stelde Piet gerust, dat zijn vader en ook zijn zo vroeg overleden moeder, hem wel zouden helpen in zijn verdere leven. Waar ter wereld hij ook terecht zou komen.

En zo gebeurde het dat Piet zijn overleden ouders vroeg hem te helpen en te beschermen.

Zo kreeg hij zelfvertrouwen en ook vertrouwen in de toekomst. Hij deed zeer goed zijn best op school, de onderwijzer was tevreden en ook onder zijn medeleerlingen gedroeg hij zich vrij netjes. Af en toe kwamen er weleens van die wilde streken boven, maar van de oude Pietje was niet veel meer over.

Hij paste redelijk goed op en was geen mietje. Integendeel, als hem iets niet aanstond liet hij dat wel degelijk merken. En terugdeinzen voor andere jongens, zelfs als zij ouder waren dan hij, stond niet in zijn woordenboek.

De broeders hadden het graag met hem te doen. "Piet, dat wordt een goeie", zeiden ze. "Daar groeit een goede onderwijzer uit," was de algemene verwachting onder de broeders. Maar Piet vond die oordelen over hem nogal voorbarig. Steeds sterker werd het verlangen smid - bankwerker te worden en zijn voor gevoelens namen vastere vorm aan. Hij voelde aan dat het best goed zou komen. En het zou ook goed komen... ..

Toen de lente van 1929 er aankwam, en de vier kolensjouwiers geen emplooi meer hadden, moesten zij bij "de baas", broeder Jozef, komen. Die vroeg hun waar ze graag bij ingedeeld wilden worden: bij de beddenopmakers, de schoenpoetsers of bij de aardappelpitters. De drie kolen-collega's van Piet wilden naar de beddenopmakers, maar Piet zelf wist het op dat moment nog niet. Daags daarna kwam broeder Basilius 's middags de eetzaal in en Piet zag broeder Jozef en broeder Basilius met elkaar praten terwijl ze steeds naar hem keken.

Piet dacht dat ze iets voor hem aan het bekokstoven waren en jawel, hij werd van tafel geroepen en broeder Jozef zei dat de Overste het goed vond dat hij 's morgens tijdens het werkuur in de smederij en de machinekamer mocht helpen. Het zou voornamelijk poetsen worden en misschien hele kleine karweitjes verrichten.

God, wat was Piet blij! He, he, de kogel was door de kerk. Wat was nu de oorzaak van die vroege beslissing?

Er waren ook een paar weesjongens die 's morgens mochten misdienen bij de

rector en de conrector. Dat waren dus speciale baantjes, en zo hadden de leiders van Piet, ondanks dat hij pas twaalf jaar oud was, besloten dat hij ook wel een speciaal baantje mocht hebben. Hij deed goed zijn best, was netjes en betrouwbaar, en vooral eerlijk.

Hij wist ook zijn mond te houden bij het kolen rondbrengen en ook daarom vonden ze hem hiervoor erg geschikt.

Hij bedankte de broeders en beloofde dat hij zijn best zou doen. En ook zijn overleden ouders bedankte hij, want die zouden zeker hun Piet niet in de steek laten, daar was hij van overtuigd.

Broer Janus was erg blij dat het zijn jongere broer zo goed ging. Hij had er anders in de eerste maanden dat Piet op kostschool zat, wel een zwaar hoofd in gehad.

Maar gelukkig was Piet veel ten gunste veranderd. Hij was niet meer de Piet van het Jagertje; hij was nu een gewone, verstandige knul van twaalf jaar, die wist wat hij wilde. Geen zacht eitje, maar een gezonde jongen, die veel van sport hield, goede omgang had met iedereen, en om zijn degelijkheid er uitsprong.

De broeders en de medeleerlingen mochten die knul van het Jagertje uit Oud Gastel graag.

Er waren ook vrije middagen. Dan werd er groepsgewijs gewandeld. De jongens van elf en twaalf jaar apart met een broeder, en de ouderen van dertien en veertien ook met een broeder als leider. Meestal gingen ze naar dorpen in de buurt, bezochten de kerken ter plaatse en waren dan zo rond zes uur weer thuis voor het avondeten.

's Winters, als het ijs sterk genoeg was, werd er geschaatst op de vennen in de buurt van Huybergen, vooral op het Grote Ven was het heerlijk.

Iedereen was dan op het ijs. De broeders die konden schaatsen, kwekelingen, pensionaires en ook de weesjongens. 'n Paar broeders waren echte kunstenaars op het ijs. Vooral broeder Cornelius en broeder Eustachius hadden veel bekijks. Als leek zouden zij op schaatsbanen in Holland best een goed figuur slaan. Ze instrueerden diverse jongens met het schaatsen en ook Pietje kreeg schaatsles, waar hij op latere leeftijd nog veel plezier aan beleefde.

In de zomermaanden ging de groep van dertien- en veertienjarigen wel eens eekhoorntjes vangen in de bossen van de Wouwse Plantage. De kasteelheer aldaar vond het goed, mits er een paar broeders bij waren. Zo werd er menig jong eekhoorntje uit de bomen geschud. De broeders hadden een grote voliere in de voortuin en daar gingen de eekhoorntjes dan in, waar ze het goed hadden en na verloop van enkele maanden werden ze tam.

Ook werd er, zodra er de tijd voor was, klokkebijen (bosbessen) geplukt in de bossen rond het kasteel. Deze werden dan in de keuken afgeleverd, waar broeder-kok er jam van maakte voor 's morgens bij de boterham.

Al deze activiteiten maakten het leven van Piet zeer aangenaam. Over het algemeen waren het goede broeders; vriendelijk, maar ook streng op zijn tijd.

Wat dat betreft was het verschil met de school in Oud Gastel erg groot. Niet dat het in Oud Gastel slecht was. Integendeel, maar de heersende mentaliteit, het soort- onderwijs, de samenhang tussen broeders en leerlingen was hier veel beter. Piet voelde zich hier echt thuis; hij had totaal geen heimwee naar zijn geboortedorp. Alleen de Gorkus en het Jagertje kon hij niet vergeten. Daar had hij zoveel fijne herinneringen aan.

Iedere vakantie, Kerstmis, Pasen en in de grote vakantie, als hij dan bij zijn zusters in Roosendaal op vakantie was, fietste hij naar Oud Gastel en zocht al zijn dierbare plekjes en zijn oude vrienden op, om dan geheel voldaan weer naar Huybergen terug te keren. Want dat was toch nu zijn nieuwe thuis.

Veilig voelde Piet zich dan, bij de broeder Jozef, de baas van het weeshuis, bij zijn klassebroeder, broeder Gijsbertus en vooral bij broeder Basilius de smid, waar hij iedere morgen een uur mocht zijn om van alles te doen. Hij leerde veel van broeder Basilius en had er enorme zin in.

's Avonds na het eten waren de jongens vrij. Tijdens de winter kon men in de recreatiezaal dan kaarten, lezen, spelletjes doen. Enfin, waar men maar zin in had. Een avond in de week, nl. op maandagavond van half acht tot negen uur, kreeg Piet, tot hij dertien jaar was, apart tekenles van broeder Cornelius. Deze kon portret- tekenen. Dat kreeg Piet na een jaar vrij goed onder de knie en daarmee heeft hij op latere leeftijd menig centje verdiend. Bovendien beleefde hij er nadien, in zijn vak als technisch schetser, ook veel plezier aan.

En zo gingen de drie jaren in Huybergen voorbij die voor Piet onvergetelijk waren.

In die drie jaren in Huybergen had Piet vaak contact met notaris Mol uit Oud Gastel gehad. Elk jaar met zijn verjaardag op 7 april kreeg hij een brief en een pakje.

Ook met Sinterklaas stuurde de notaris hem een pakket. En dat was niet mis. Als hij dan zijn pak openmaakte, kwamen zijn medekornuiten nieuwsgierig kijken wat er allemaal inzat.

Mooie leesboeken, schrijfbenodigheden en .... het laatste jaar een grote Meccano-doos. Nou, dat was wat! Nu maar sleutelen. Die goeie notaris wist precies wat hij nodig had.

Piet was de goede vriend van zijn vader altijd dankbaar gebleven. Wanneer hij tijdens de schoolvakantie bij notaris Mol kwam, ging hij nooit met lege handen weg.

De notaris beloofde Piet, toen hij hem de laatste Paasvakantie vanuit Huybergen ging bezoeken, dat hij Piet zou helpen een goede ambachtsschool voor hem te vinden.

In overleg met de voogd van Piet, broer Janus, zou hij naar een ambachtsschool van de Broeders van Voorhout gaan; ofwel in Voorhout, ofwel de "Heibloem" in Heythuysen, Limburg. Het werd uiteindelijk de laatstgenoemde

school. Piet ging dus weg uit Huybergen, op weg naar de volgende kostschool: ambachtsschool de Heibloem in Heythuysen. Het afscheid van Huybergen deed Piet wel pijn. Vooral het afscheid van broeder-smid, broeder Jozef en de broeder van zijn klas, broeder Gijsbertus, viel hem zwaar.

Maar ze spraken hem moed in en hij mocht hen tijdens zijn vakanties komen bezoeken. In de smederij van broeder Basilius had hij al het een en ander geleerd. Hij kon al solderen, bodems in pannen en potten zetten en hij wist al precies hoe een stoommachine werkte.

Kortom hij was wat zijn komende leerstof op de Heibloem betreft, al een eindje op scheut. Het zou tenminste niet vreemd voor hem zijn in het begin. Ook was hij benieuwd naar Limburg, dat was wel ver weg.

OP DE AMBACHTSSCHOOL

Piet zou voor drie jaar naar de ambachtsschool gaan. Dus van zijn veertiende tot zijn zeventiende jaar.

Het waren de broeders met de blauwe koorden, zoals ze in de volksmond werden genoemd. Het hoofdklooster stond in Voorhout, waar de bekende BNS, hun paradepaardje, stond. 'n Prachtige school.

De Heibloem was ook van de broeders van Voorhout. De ambachtsschool bestond 75 jaar toen Piet er kwam.

Op 2 mei 1931 kwam Piet met zijn broer Janus aan. Hij werd zeer vriendelijk door de Overste ontvangen en toen deze een rondleiding aan Janus en Piet aanbood, werd dat met beide handen aangenomen. Piet keek zijn ogen uit.

De timmerwinkel, machinekamer, schilderswinkel, boerderij, tuinderij, schoenmakerij, kleermakerij, bakkerij en tenslotte de smederij, deden bij Piet de deur dicht.

Piet maakte kennis met zijn leraar broeder Celestinus, die direct veel indruk op hem maakt. 'n Flinke, gezette man, met donker krullend haar en koolzwarte ogen, die door je heen boorden als hij je aankeek. "'n Echte vuurvreter," dacht Piet.

De nieuwe broeder-smid wist blijkbaar al het een en ander van Piet. Hij wist dat hij alleen stond als wees, sprak heel vriendelijk met Piet en verontschuldigde zich tegenover broer Janus dat Piet de eerste maand niet in de smederij kon komen, omdat er nog geen bankschroef vrij was. Dat zou pas na een maand het geval zijn.

Maar met de theorielessen en tekenlessen kon hij direct beginnen alsmede met het voortgezet onderwijs. De tijd die hij dan over hield, moest hij in de bloemkwekerij doorbrengen.

Daar was de zaalbroeder, toevallig ook een broeder Jozef, de baas.

Broer Janus nam afscheid en wenste Piet het allerbeste. Hij had er alle

vertrouwen in dat Piet het wel zou klaren in zijn nieuwe tehuis.
En zo begon Piet op de Heibloem vol goede moed.

Ook de leerlingen van de Heibloem waren in verschillende groepen ingedeeld. Er was ook een interne lagere school. Ook die waren verdeeld over de zalen 1 t/m 6.

Zaal 1, 2 en 3 waren leerlingen van de interne lagere school. Zaal 4 was de zaal voor de eerstejaars van de ambachtsschool, zaal 5 voor de tweedeklassers en zaal 6 voor de derdejaars en de gediplomeerden. Van zaal 4, 5 en 6 schoven de jongens verder op.

Ging van zaal 6 een leerling weg naar een betrekking bij een baas, dan schoof alles een plaats op. Het was toen echt crisistijd (1931) en als de leerlingen die hun diploma hadden gehaald, niet direct naar een baas konden vanwege de heersende werkeloosheid, bleven ze op de Heibloem. Dus alles schoof zo langzaam op, dat elke leerling van de ambachtsschool ongeveer een jaar in een zaal zat.

Piet begon dus in zaal 4. Ze zaten precies volgens verjaardag. Zo begon het geschuif. Nu waren de jongens van alle vakrichtingen dus bij elkaar in een zaal, wat heel interessant was.

De jongens kwamen uit alle hoeken van het land. Uit Zeeland, Brabant, Limburg, het noorden en oosten van het land en heel veel uit Noord- en Zuid Holland. Toch konden ze allen goed met elkaar opschieten.

Piet was de enige West-Brabander, maar dat deed hem niks. Na de kennismaking was het alsof ze elkaar al lang kenden. Het waren op de Heibloem bijna allemaal zonen uit arbeidersgezinnen, dus Piet hoorde er toch echt wel bij en het viel hem alles bijeen best mee.

In de tuin moest hij met nog een andere jongen ongeveer zes weken wat mee werken. Dat was meestal na de middag. Die andere knul was een jongen uit IJmuiden. De dagindeling op de ambachtsschool was weer heel anders dan in Huybergen.

Om zes uur opstaan, daarna wassen etc. en dan naar de kapel voor de mis van half zeven.

Na de mis ontbijt om kwart over zeven en om acht uur stonden de leraren hun jongens op te wachten om naar de werkplaatsen, de tekenzalen of om naar de klassen van het V.L.O. te gaan.

In de werkplaatsen werd gewerkt van kwart over acht tot half twaalf, aan een stuk door.

Om twaalf uur middageten en tot half twee waren de jongens dan vrij. Ze konden dan doen wat ze wilden, sporten of studeren. Er waren verschillende jongens die toen ze er een of anderhalf jaar waren, nog aan een extra cursus begonnen, zoals Piet de PBNA-cursus werktuigbouwkunde aanving, en die later ook helemaal heeft afgemaakt.

Om half twee terug naar de praktijklokalen tot half vier en dan een half uur

pauze voor een boterham. Van vier tot half zeven was het dan weer praktijk, daarna was de werkdag om. Om zeven uur naar de kapel voor een kort lof, dan avondeten en na het avondmaal was iedereen weer vrij. 's Zomers tot half tien en 's winters tot negen uur, en dan naar bed.

Toen Piet goed en wel ingeburgerd was en zijn stem was gebroken, werd hij lid van het kerkkoor van de Heibloem. In mei 1932 werd hij ingeschreven als lid van de zangersbond St. Gregorius.

De repetitie was iedere vrijdagavond. Het ging Piet goed af. Het kerkkoor bestond uit 'n 30-tal leerlingen en twaalf broeders. Het was gezellig.

Elke zondag de Hoogmis zingen en 's avonds het lof. Ook woensdag en zaterdag was het 's avonds lof.

Na 6 weken thuis kwam Piet dan eindelijk in de smederij. Overal moest hij aan meedoen, achterstand was er voor Piet niet en dat had broeder-smid, broeder Celestinus, al gauw in de gaten.

Na een flinke preek van broeder Celestinus ging hij aan het werk. Als broeder Celestinus iets voorsmeedde, stonden de toekomstige smidjes allemaal om het aambeeld heen en als hij dan zijn werkstukje, een gesmede spijker, duim of kram, klaar had, moesten de jongens om de beurt aan de aambeelden hun kunnen laten zien. Overal moest dan op gelet worden.

Het ijzer mocht niet in het vuur verbranden, het smidsvuur moest volgens de regels van de kunst in orde zijn, de koolslakken op tijd er uit.

Oh wee, als broeder-smid zag dat het ijzer in het vuur sterretjes afschoot, ten teken dat het lag te verbranden. Of als hij zag dat het vuur niet goed brandde. Dan haalde hij met de pook de slakken uit het vuur en het smidje in wording kon dan op een flinke uitbrander rekenen, want dat kon broeder Celestinus!

Maar bij Piet ging het goed. Bij broeder Basilius in Huybergen had hij het stoken van smidsvuur al geleerd en het smeden van spijkers, duimen en krammen was voor hem niet nieuw.

Broeder Celestinus liet na een paar weken wel merken dat hij tevreden was over Piet. Ook aan de werkbank kon Piet goed mee, hij leerde vlug en goed.

De jongens in de smederij hadden een grote variatie in werkzaamheden. In de loop van de drie jaar leerden ze smeden, plaatwerken, bankwerken, machine-bankwerken en constructiewerken. Ook autogeen lassen werd geleerd.

Voor al die jongens die blijk gaven dat ze het in de vingers hadden, werden door broeder-smid gestimuleerd. Ze kregen extra karweitjes, dan weer aan de draaibank, dan weer aan de schaafbank.

De Heibloem was een wereldje op zichzelf. Alles werd door de leerlingen, onder deskundige leiding van de broeders-leraren gemaakt. Niets hoefde van buitenaf te komen. Geen wonder dat de jongens van de Heibloem, als ze eenmaal hun diploma hadden gehaald, zeer gewild waren bij hun vertrek naar de maatschappij. Ook aan vaktheorie, tekenen en een algemeen onderwijs, werd veel

aandacht besteed.

Technisch tekenen bijvoorbeeld, werd iedere morgen van kwart voor tien tot kwart voor twaalf gegeven. Vaktheorie elke week de hele voormiddag en op zaterdag. Na de middag werden in de werkplaatsen alle machines gepoetst. De aambeelden blonken na de poetsbeurt als spiegels en oh wee als dat niet zo was, dan was het hommeles.

De opvoeding op de Heibloem was degelijk, geen flauwekul. Piet voelde zich er prima thuis. Hij leefde zich helemaal uit als hij een ochtend in de week achter het aambeeld stond. Hij smeedde van alles en broeder-smid had er plezier in. Ook kreeg Piet weleens op zijn donder van de broeder als hij eens iets fout of eigenwijs had gedaan, maar daar gaf Piet niet om. Hij leerde het vak van smid-bankwerker, dat beschouwde hij als zijn toekomst.

Broeder Celestinus wist dat Piet, als hij van de Heibloem afging, alleen stond. Dan moest hij voor zichzelf zorgen, mogelijk met wat hulp van zijn broer en voogd Janus, waar hij heel veel contact mee had.

Hij zorgde goed voor Piet, kwam weleens een gezellig praatje met hem maken als hij aan een of ander karwei bezig was,

Toen Piet dan ook zo'n anderhalf jaar op de Heibloem was, werd er door de smeden van de Heibloem in de centrale wasserij een compleet nieuwe installatie met droogkasten gemaakt. Broeder Celestinus zocht 10 leerlingen uit: vier van het derde jaar en zes van het tweede jaar. Wie zouden de gelukkigen zijn? Piet was bij de eerste tien.

De eerste werkzaamheden gebeurden onder leiding van broeder Celestinus, op tekeningen door hem uitgelegd en waar nodig gecorrigeerd.

Het benodigde materiaal werd besteld en ze konden aan de slag. Piet moest met drie anderen de droogkasten maken, anderen de water- en stoomleidingen en dan op het laatst de plaatsing van de 2 wasmachines en de centrifuges. Prachtig werk. Heel de bezetting van de smederij hielp op het laatst mee, van de eerste tot en met de derde klas.

Er kwamen nog twee extra broeders-smid uit Voorhout over om assistentie te verlenen; het leek wel een machinefabriek.

Na 1 jaar was het grote karwei geklaard en zoals Piet dit ervaren heeft, is het een onvergetelijke tijd geweest waar hij veel van leerde. Broeder Celestinus was trots op zijn jongens.

Er waren in de omgeving, zoals Roermond en Weert, wel eens nijverheidstentoonstellingen. Ook de Heibloem deed daar aan mee. De smederij kwam dan met een lauwerkrans, rozenstruiken, geklopte koperen platen, een stuk sierhek etc.. Altijd viel de Heibloem wel in de prijzen. Piet had een rozenstruik gemaakt in het tweede jaar. Dat leverde hem bij het kunstsmeedwerk een tweede prijs op.

Broeder Celestinus werd zo langzamerhand zijn vertrouwensman. Piet was serieus geworden, hij zag de ernst van zijn positie in wanneer hij de Heibloem moest verlaten en in de maatschappij kwam te staan. Broeder Celestinus was als een tweede vader voor hem en hij ontzag Piet, als hij fout zat, totaal niet.

Dat bewees hij, toen Piet vanuit de Heibloem in augustus 1933 op vakantie was in Roosendaal bij zijn zus. Toen de laatste dag aanbrak, vertrok hij met de bus naar het station. Al rijdende door de stad, op maandag, zag hij de gezellige kermis die volop draaide. Piet stapte uit de bus en ging nog even in de zweefmolen. Piet had zijn rondje gedraaid en toen snel, met zijn valiesje in de hand, naar het station gerend. Maar de trein was net weg.

Hij pakte de volgende trein, moest in Breda en Eindhoven overstappen en kwam, och God, te laat in Roermond aan; de tram Roermond-Deurne was met alle broeders en jongens al vertrokken. Dat was erg. Hij moest in Roermond in een hotel overnachten; hij had gelukkig genoeg geld bij zich om het hotel te betalen en vertrok de volgende morgen vroeg met de eerste tram richting Deurne, naar de Heibloem. Wat zat Piet in zijn rats!

Wat zou broeder Celestinus kwaad zijn! Gelukkig trof hij in de tram Marinus Sallaerts uit Valkenswaard, een klasgenoot en ook smid, die eveneens de trein gemist had.

Ze troostten elkaar met de gedachte dat het allemaal wel mee zou vallen, maar Piet was er wel zeker van dat ze elkaar maar wat wijs zaten te maken.

Toen ze zich melden bij de portier stuurde deze hen door naar broeder Overste.

Nou, dat was een minder prettig onthaal. Ze moesten hun verhaal doen en kregen een flinke schrobbering. De Overste was echt kwaad en vooral vond hij het erg dat het juist twee jongens van de smederij waren die vrij goed aangeschreven stonden.

Piet en zijn maat excuseerden zich, ze hadden er erg veel spijt van; het was een ongelukkige samenloop van omstandigheden geweest. Ze wisten ook niet dat de laatste tram vanuit Roermond om acht uur vertrok. Echt pech!

Broeder Overste stuurde hen naar hun zaal, waar ze zich snel omkleedden en de koffers uitpakten. Het was bijna 10 uur toen ze vol schrik naar de smederij gingen.

Broeder Celestinus, "de baas" zoals hij onder de smidjes genoemd werd, zag Piet en Marinus al aankomen. Tjonge, tjonge, wat ging hij tekeer tegen die twee. "Dat moesten ze later maar eens bij een baas flikken", zei hij, "dan vlogen ze meteen de straat op."

Om te beginnen kregen de twee laatkomers rookstraf. Ze mochten twee weken niet roken. Daarnaast kregen ze werkstraf. In de smederij was een soort strafwerkbank. Daar werden de kapotte po's van de slaapzalen opgestapeld. Wie straf kreeg voor een of ander vergrijp moest dan die lekkie pispotten solderen en repareren. Soms moesten er tien gesoldeerd worden, maar als de straf zwaar was, moesten ze allemaal gerepareerd worden. Nou, dat trof dus

slecht. De hele bank en het bovenblad stond vol. Piet had het al gauw gezien en schatte dat er wel een dikke honderdvijftig stonden te wachten op reparatie. En jawel hoor, het duo kreeg bovenop die rookstraf de opdracht om alle pispotten te solderen en te repareren.

De straf viel Piet nog mee. Hij dacht er wel in drie of vier dagen mee klaar te zijn. Wat een geluk dat hij in Huybergen bij broeder Basilius dit soort werk veel had gedaan.

Hij zou broeder-smid wel eens wat laten zien. Hij was er, en Marinus ook, wel kwaad over dat hun te laat komen, zo hoog werd opgenomen; ze hadden het per slot van rekening toch niet expres gedaan. Maar enfin, niets aan te doen.

Ze togen aan de slag. Het liep als een fluitje van een cent. Marinus schuurde de geroeste plekken schoon en Piet soldeerde de lekke pispotten.

De baas stond op een afstandje de pispot-reparateurs te bekijken. Hij stond er verstoeld van hoe vlug die twee dat deden. Ze spraken niet en werkten stug door.

Toen het half zeven was en de dagtaak erop zat, hadden die twee al 25 potten afgewerkt.

"Wel verdorie nog aan toe, die twee zijn er binnen een paar dagen wel mee klaar", moet broeder-smid gedacht hebben. Hij vond dat ze er niet zo gemakkelijk vanaf mochten komen. En Piet vooral niet, die wilde hij eens flink de les lezen. Als ze met de pispotten klaar zouden zijn, had hij nog wat anders voor ze.

Piet vond het een rot werk, die pispotten stonken, waren maar half schoon en die rotlucht sloeg de twee zondaars op de ogen. Maar ze werkten het af zonder iets te zeggen. Tijdens de vrije tijd op de speelplaats werden ze door sommige jongens geplaagd, en de naam "pispotten-chef" kreeg Piet in de zaal naar zijn kop geslingerd.

Dat nam hij niet, dat een klasgenoot hem daarvoor uitschold. Zijn oude natuur, van zijn jongere jaren in de Gorkus, kwam weer boven. Hij waarschuwde die knaap die hem die bijnaam gaf. De anderen hadden Piet nog nooit zo kwaad gezien.

Toen die knul hem om zijn dreigement stond uit te lachen, vloog Piet ineens op hem af en het werd weer eens zo'n echte ouderwetse vechtpartij. De jongens stoven uiteen en de broeder-surveillant had alle moeite om Piet van zijn belager af te halen. Natuurlijk moest Piet om half twee in de werkplaats direct bij broeder Celestinus op het matje komen. Hij kreeg weer een preek van "de baas" en kon weer aan het werk.

De jongens in zijn klas hadden vanaf toen wel door dat ze met Piet niet teveel flauwekul konden uithalen.

Na een week hadden Piet en zijn maat het strafkarwei met de pispotten erop zitten en konden ze weer gewoon aan hun werkstukken gaan werken. Broeder Celestinus had van verdere strafkarweitjes afgezien, ze hadden hun goede wil getoond en vooral Piet had zich in zijn ogen als een echte smid in wording

gedragen.

Niemand van zijn medesmidjes waagde het nog iets over die pispotten - kwestie te zeggen. Vervolgens werd het rookverbod opgeheven en konden Piet en zijn maat's avonds in de zaal weer gezellig roken.

Oh ja, in de tijd dat Pietje in Gastel op school zat, had hij een hekel aan biechten. Verdorie, nou moest dat op de ambachtsschool ook weer.

De smeden moesten dan zaterdagmiddag per klas, zonder begeleiding, naar de kapel om te biechten. Dat gedonder begon weer; iedere week "zonden" bij elkaar zoeken. Bah, wat flauw en onzinnig. Wat deden die jongens nou voor kwaad ?

Maar Piet vond weer een oplossing om dat biechten te omzeilen. Er stonden achterin de kapel 2 biechtstoelen, een links en een rechts. De rechter biechtstoel was van de rector van de ambachtsschool, en in de linker biechtstoel kwam iedere week de rector van een andere ambachtsschool uit Nederweert, "Stokershorst", te zitten.

Die rector was een hele vlotte, dat had Piet al gauw door. Die wilde blijkbaar zo gauw mogelijk weer naar huis. Wat was nu eigenlijk het geval? Er gingen maar weinig jongens bij hem te biechten. Waarom? Die man had ontzettende zweetvoeten; in de biechtstoel stonk het dat je er bijna onpasselijk van werd. Nou, bij die man ging Piet al de jaren dat hij op de ambachtsschool zat, biechten. Het was er niet druk en de goede man luisterde maar half zodat zijn klanten weer gauw buiten stonden. Piet was er best tevreden mee. Elke keer zei hij weer: "Ik weet niet wat ik gedaan heb, meneer de rector, ik pas zo goed mogelijk op!" De andere jongens zeiden wel eens dat ze niet begrepen dat hij altijd bij die rector ging biechten. "Och," zei Piet dan maar, "dat is een goeie mens, daar kun je zo fijn mee praten." En zo snoerde Piet de mond van zijn mede-smidjes.

DE SPORT

Ook aan sport werd aandacht besteed. Je kon je opgeven bij de korfbalclub, de beugelclub en de voetbalclub. Elke zaal, dus zaal 4, 5 en 6, had zijn eigen club. Alleen in zaal 6, bij de oudste jongens, hadden ze een beugelbaan.

Ook werd een keer of vier in de week, 's avonds in de zomer als het wat langer licht was, gevoetbald op het voetbalterrein. Iedere zaal had twee velden ter beschikking en per zaal werden vertegenwoordigende elftallen samengesteld en werd er een competitie afgewerkt.

Per zaal had men drie elftallen, in totaal dus negen. Dat was altijd heel spannend. Piet had thuis bij vader Piet en later in Huybergen, voetballen geleerd en sloot zich op de ambachtsschool direct bij de voetbalvereniging aan. In zaal 4, waar Piet begon, zaten een paar knapen die in de plaats waar zij vandaan kwamen, vrij goed hadden gevoetbald. Natuurlijk werd daar rekening

mee gehouden. De elftal-commissie stelde Piet op in het eerste elftal. Men verwachtte wel iets van hem, omdat hij van een andere kostschool afkwam en daar ook gevoetbald had.

Toen dan ook op de eerste de beste zondagmiddag na het lof gespeeld werd, moest het 1e elftal van zaal 4, met Piet als nieuweling, meedoen tegen het 2e elftal van zaal 5, dus de wat oudere jongens.

Dat werd voor Piet de vuurproef, waarvoor hij glansrijk slaagde: als rechtsbuiten maakte hij drie doelpunten en men was er erg blij mee dat zaal 4 er weer een goeie bij had. Twee weken later, weer op zondag, moest Piet met het 1e van zaal 4 tegen het 1e elftal van zaal 5 spelen. En jawel hoor, Piet speelde alsof zijn leven er van afhing. Hij maakte weer een paar doelpunten en die partij werd weer gewonnen.

In de competitie klom het 1e elftal van zaal 4 snel omhoog en zo kon het gebeuren dat op het eind van de zomercompetitie de ploeg van Piet was opgeklommen naar de 3e plaats.

Geen wonder, het was een fris ploegje met leuke voetballertjes. Piet glunderde.

Ja, wat was het leven op de ambachtsschool fijn! Veel afwisseling met gezellige werkplaatsen met fijne broeders en leraren. Het kon voor Piet niet meer stuk.

Wat de voetballerij betrof: het hoofd van de zomercompetitie, de broederleraar schilderen, selecteerde een jaar later, toen Piet in zaal 5 zat, hem bij de spelers die in het elftal van de ambachtsschool een plaats zouden krijgen.

Nu was het zo, dat de voetbalclubs van de buurtdorpen zoals Meyel, Heythuysen, Grathem en zelfs Roermond, graag tegen het elftal van de ambachtsschool kwamen spelen.

De broeder van de schilderswinkel was de algemeen leider en trainer en het team, waar Piet nu vaste speler van was geworden, had ook een naam: S.D.O. wat staat voor Samenspel Doet Overwinnen. En dat samenspel maakte S.D.O. dan ook sterk.

Op koninginnedag, 31 augustus 1933, kwam het 1e elftal van R.F.C. uit Roermond tegen S.D.O. in het veld. Om half drie zou de wedstrijd beginnen. S.D.O. had een mooi tenue: 'n groen-zwart gestreepte trui, zwarte voetbalbroek en zwarte kousen.

Piet had juist voor zijn verjaardag tijdens de Paasvakantie een paar nieuwe voetbalschoenen gekregen van zijn grote weldoener, notaris Mol uit zijn geboortedorp Oud Gastel. Deze had er nog bij gezegd dat Piet ook bij de sport goed zijn best moest doen. Rond het terrein stond het zwart van de mensen uit de buurtdorpen, ze wilden weleens zien wat de leerlingen van de ambachtsschool klaar zouden maken tegen het gerenommeerde Roermond, de club van midden-Limburg in die tijd. De jongens van S.D.O. waren fit en waren er klaar voor. Vijf van de elf spelers waren smeden en natuurlijk stond broeder Celestinus langs de lijn om "zijn jongens" aan te vuren.

De jonge S.D.O.-ers werden wel wat zenuwachtig toen ze het Roermondse

elftal het veld op zagen komen, maar de broeder-schilder had gezegd dat ze niet bang hoefden te zijn.

Toen om half drie het beginsignaal klonk, begon het feest meteen. S.D.O. in de aanval, Piet kreeg de bal op rechts, stootte als de weerlicht langs de lijn naar voren en plaatste de bal naar de midvoor, de Genneppenaar Lambert Elling, ook 'n smid, en knal.... het was 1-0. Daar vershoten de R.F.C.-ers van, zo snel als dat gegaan was.

Het verdere verloop was heel spannend, het spel ging op en neer. Wat de S.D.O.-ers, met Piet op rechts en Godfried Bolt op links, langs de vleugels lieten zien was de R.F.C.-verdediging te machtig. De overwinning ging uiteindelijk dan ook naar S.D.O.

's Avonds na de wedstrijd was het een gezellig feest, samen met de jongens uit Roermond. Lang heeft Piet nog aan die gezellige en sportieve Koninginnedag teruggedacht.

Het was fijn, S.D.O. was toen een goed ploegje en won vaak van de clubs uit de omgeving. Zo ook van S.V. Meyel, dat tweemaal per jaar tegenstander was. Daar werd later nog vaak over gesproken onder de voetballers uit de buurt.

De bewoners van de ambachtsschool, zowel de broeders als de leerlingen, waren trots op hun S.D.O. Piet speelde anderhalf jaar bij S.D.O. als rechtsbuiten. Dat kon hij het beste, hij was een snelle loper, zeiden ze van hem.

Zo, tot zover de afdeling sport op de ambachtsschool.

DE SMID IN WORDING

Dagen en weken vlogen voorbij voor Piet. Hij was een hele goede leraar-smid, die broeder Celestinus. Hij had vroeger in het Noord-Hollandse Spierdijk, tezamen met zijn oudere broer, een eigen boerensmederij gehad en had zodoende een enorme ervaring in het vak. Alle facetten van het vak beheerste hij, was theoretisch zeer goed onderlegd en was op latere leeftijd bij de broeders met de blauwe koorden ingetreden.

De eerste jaren als broeder zijn stond hij op de ambachtsschool in Harreveld in Gelderland. Toen hij een jaar of vijf, zes broeder was, kwam hij naar de school van Piet. Veel jongens heeft hij opgeleid tot degelijke vakmensen die het later ver geschopt hebben in de maatschappij. Hij hield zijn jongens voor dat ze er voor moesten zorgen dat hij later trots op hen moest kunnen zijn; daar zou hij dan heel gelukkig mee zijn.

Later, vele jaren later, was hij verpersoonlijking van de Heibloem, als het ware het levende monument van de school. Werde enorm gewaardeerd, ook door de buurtbewoners. Het was geen wonder dat de boeren en de gemeenten rond Heythuysen dikwijls een beroep op hem deden voor het maken van afrasteringen, hekwerken en balkonhekken van smeedwerk. Zelfs met hun

landbouwwerktuigen kwamen ze naar de smederij van de ambachtsschool. Het was, zoals Piet altijd tegen zijn oudere broer zei, een eigen wereld op zichzelf. Alles werd er zelf gemaakt. Vooral de smeden maakten, voor zover hun vakkennis en vaardigheid dat toelieten, alles zelf onder leiding van broeder Celestinus. Wanneer aan het eind van de drie jaar de jongens bij broeder-smid hun examenstuk moesten maken, was dat dan ook geen vijf-werkstukje, maar een karwei, waar alle facetten van het vak smid-bankwerker in moesten zijn verwerkt. In de laatste maanden van het verblijf van Piet, de wintermaanden van 1933 - 1934, deed hij zijn examen van de P.B.N.A.-cursus. Hij slaagde, en broeder Celestinus was echt blij voor hem dat hij het gehaald had. Als hij ook het diploma smid-bankwerker zou halen, zou hij best ergens een baantje kunnen vinden. Hij was gevormd tot een goed vakman. Maar broeder Celestinus had voor Piet echter nog iets extra's in petto.

Van het laatste jaar werden er ieder jaar de vier beste smidjes uitgekozen die, wanneer de boeren met hun paarden kwamen om door broeder Celestinus beslagen te worden, mochten helpen met het smeden van hoefijzers en met het beslaan van paarden. Van tevoren moesten de hoeven van de paarden schoongemaakt en opgeknapt worden, zodat ze klaar waren voor het beslag. Zo had Piet, met zijn drie andere maatjes, het geluk die winter dat er iedere week zo'n drie of vier paarden kwamen. De boeren wilden hun paarden in orde hebben voordat het landbouwseizoen weer begon. Piet leerde er veel mee en was z'n baas dan ook zeer erkentelijk.

Op een goede dag moest Piet op een ongewoon uur tijdens werktijd, met zijn leraar en de broeder-overste bij de rector van het huis komen voor een grote preek [gesprek], omdat hij in het laatste trimester zat van zijn ambachtsschool-tijd.

En waar ging het wel over?

De grote drie, de rector, broeder Overste en broeder Celestinus wilden wel eens weten wat Piet van plan was te gaan doen in de toekomst. Of hij wilde doorleren voor leraar, broeder-leraar dus, of wat dan ook in zijn vak.

Ze zouden het geweldig vinden wanneer hij [hij was toen bijna 17 jaar] zou intreden bij de broeders en dan de vakstudies als leraar op hun ambachtsscholen zou gaan geven. Nee, dat wilde Piet niet. Hij vond zichzelf te jong om definitief te beslissen. Hij vond zich ook niet braaf genoeg en wilde gewoon de maatschappij in.

"De commissie van drie" vond het erg jammer dat Piet geen broeder wilde worden. Broeder Celestinus kon er zich heel goed in vinden. Hij had Piet nu bijna drie jaar van nabij meegemaakt; hij was ijverig, levenslustig en heel kameraadschappelijk met de andere leerlingen, eerlijk en betrouwbaar. Dat had hij getoond als hij ergens bij mensen in de buurt iets moest gaan repareren of vernieuwen. De mensen waren altijd erg tevreden over hem.

Voorals de broeder-kok van het huis, broeder Maurits, liep erg met hem weg,

want het laatste jaar moest hij elke vrijdagmorgen het fornuis in de centrale keuken komen opknappen, waarna tot twaalf uur de stoominstallatie, de ketels, de kranen en de machines, met nog twee andere aanstaande smidjes, onderhouden moesten worden. Allemaal zaken, die de driemanscommissie niet van alle jongens kon zeggen. Piet wist niet dat er zo goed over hem geoordeeld werd. Hij bleef heel gewoon en wilde helemaal niet "het manneke" zijn, zoals men dat noemde.

Bij dat gesprek beloofde broeder Overste dat hij zou proberen een baan voor Piet te vinden bij een smid of metaalbedrijf in Roermond of in midden-Limburg. Piet dacht er het zijne van: "Komt tijd, komt raad." En zo gebeurde het ook.

Op 1 mei 1934 kwam er een einde aan het verblijf van Piet op de ambachtsschool. De examens, zowel praktijk als theorie, waren achter de rug. Alles werd gereed gemaakt en voorbereid voor de grote plechtigheid bij het uitreiken van de diploma's. Deze zouden worden uitgereikt door de Algemeen Overste van de Broeders van Voorhout.

Tijdens de plechtigheid moest een van de jongens die gediplomeerd werd, namens hen spreken. Piet werd met algemene goedkeuring van de vakgroepen gevraagd om het afscheidswoord te spreken.

Het feest verliep goed; het was er druk en gezellig. Er waren maar vier leerlingen die geen diploma ontvingen, maar deze mochten nog een jaar op de ambachtsschool blijven, wat ze dan ook deden.

Na de diploma-uitreiking moest Piet dus een dankwoord uitspreken. Hij bedankte de rector, de Overste en de broeders-leraren voor hun goede zorgen en bekwame leiding, ieder op hun eigen vakgebied. Ook bedankte hij de werkers achter de schermen zoals broeder-kok met zijn assistenten en zij die zorgden voor het huishoudelijke werk en de gezelligheid. Enfin, Piet vergat niemand en zijn redevoering was niet saai, maar kort en duidelijk.

De broeders die deze bijeenkomst meemaakten, zaten er met gemengde gevoelens bij. Enerzijds waren ze dankbaar en blij dat ze weer een groep vakmannetjes aan de maatschappij konden afleveren, anderzijds betreurden zij het afscheid van de groep, waarmee ze zo vertrouwd waren geraakt.

De voetbalclub en de andere clubs van de ambachtsschool moesten weer opnieuw georganiseerd worden, met nieuwe spelers. Ook het kerkkoor zag acht zangers vertrekken. Maar dat was elk jaar zo. De organisatie ging gewoon door in het komende jaar. Alles was een jaar opgeschoven. In zaal 4 kwamen weer nieuwe gezichten om een vakopleiding te gaan volgen.

Voor Piet was het een mooie dag geweest. Maar hij was er zich wel van bewust dat hij, evenals drie jaar geleden in Huybergen, weer afscheid zou moeten nemen van broeders die hem dierbaar waren geworden: broeder Celestinus, de broeder van zaal zes, broeder Arnold en vele anderen.

Vooraf van broeder Celestinus viel het afscheid hem zwaar. In de moeilijke groei-jaren van 14 tot 17 jaar was broeder-smid niet alleen zijn leraar

geweest, maar ook een tweede vader voor Piet. Hij beschouwde hem naar mate de tijd vorderde, echt als een vader en grote raadgever. Hij was voor Piet de man die van hem een vakman had gemaakt, die vol goede moed de maatschappij zou instappen om daar een goede plaats te verwerven.

Toen hij dan ook eenmaal vertrokken was en op diverse plaatsen werkte, heeft hij altijd contact met zijn oude leraar-smid gehouden. Zowel schriftelijk als persoonlijk bleven ze elkaar ontmoeten. Broeder Celestinus bleef Piets grote favoriet zolang hij hem kon bezoeken in Limburg.

WIE WAREN GASTELS OUDSTEN DEZE EEUW?

Aan het eind van de 20^e eeuw leek het de redactie een leuk idee om nadat we jaarlijks in ons jaarboek aandacht hebben geschonken aan Gastels oudste tiental nu ook eens een eeuwoverzicht te maken met daarbij de honderd oudste Gastelaren van deze eeuw. Een niet geringe klus, want de lijstjes met Gastels oudste elftal dateren pas van de jaren vijftig toen de toenmalige kapelaan W. van Dam deze gegevens jaarlijkse in de laatste Laurentiusklok van het jaar publiceerde. Voor die tijd moesten we ons baseren op gegevens uit het de tienjaarlijkse tafels en bevolkingsregisters welke in te zien zijn op het Streekarchief in Zevenbergen. Met de onderstaande lijst heb ik niet de pretentie compleet te zijn. Ouderen, die u met name zult missen zijn Gastelaren, die hun laatste levensjaren hebben doorgebracht in verzorgingstehuizen in bijvoorbeeld Roosendaal [Charitas], Oudenbosch [Zellebergen] of Zevenbergen [Sancta Maria]. Alleen zij die bijvoorbeeld slechts enkele maanden voor hun dood buiten de gemeentegrens zijn gekomen, staan nog wel in de lijst.

Om toch tegemoet te komen aan een aantal ouderen, die heel lang in Oud Gastel gewoond hebben, maar de laatste jaren elders verzorgd zijn, volgt er na de top 100 nog een overzicht van nestoren, die Gastel iets eerder verlaten hebben, dan ze wellicht wilden.

Van elke vermelding staat de naam, de leeftijd, de naam van de echtgeno(o)t(e) op de eerste rij. Daaronder de geboortedatum en geboorteplaats en overlijdensdatum en -plaats. Waar bekend is ook een adres aangegeven. Dat is in de meeste gevallen het adres waar men de levensavond heeft doorgebracht. Daarom komt het adres Veerkensweg 13 (pension) en Beemd opvallend vaak voor. Als in de kantlijn '►' voor een naam staat, is een foto geplaatst. Het fotonummer hoort bij de nummering van de lijst.

Stampersgattenaren zijn niet expliciet in het overzicht meegenomen, maar met name uit de eerste helft van deze eeuw kunnen toch een aantal ouderen uit het kerkdorp zijn meegenomen, omdat dat uit het archief niet altijd op te maken was. De nog levende oudsten van Oud Gastel zijn ook opgenomen in deze eeuwige ranglijst, met dien verstande dat we de leeftijd tijdelijk hebben 'stopgezet' op 31 december 1999. Het is daarom puur toevallig dat het echtpaar Van Rijsbergen-Van Oosterhout precies onder elkaar staat (plaatsen 31 en 32). We hopen voor de ouderen uit het huidige Gastels oudste elftal, dat ze nog flink mogen stijgen op deze bijzondere lijst. Ter herkenning zijn ze cursief afgedrukt.

Van een aantal personen hebben we foto's kunnen vinden. Het foto-archief van de Heemkundekring en ook de redactie houdt zich aanbevolen voor nog meer foto's van Gastelaren, die bijna een volle eeuw [en drie zelfs iets langer] geleefd hebben.

Na de lijst kijken we ook even terug op de vorige eeuw.

DE OUDSTE HONDERD GASTELAREN VAN DEZE EEUW

Naam:	Leeftijd:	Gehuwd met:
► 1. Cornelis Rijsdijk 29-8-1857 (Stampersgat) - 14-2-1961 (Oud Gastel)	103 jaar 169 dagen	J. Broos Karolinastraat 3
2. Johanna Swagemakers 22-5-1829 (Nw-Vossemeer) - 8-2-1931 (Oud Gastel)	101 jaar 262 dagen	J. Jacobs Veerkensweg 13 (pension)
3. Joanna van Gastel 7-1-1815 (Rucphen) - 6-12-1915 (Oud Gastel)	100 jaar 333 dagen	A. van Eekelen Oude Steenstraat 14
► 4. Johannis van Caam 9-4-1892 (Oud Gastel) - 15-2-1992 (Oud Gastel)	99 jaar 311 dagen	P. van Merrienboer Middenstraat 10
► 5. Gerardus Laurentius Corsmit 15-5-1896 (Oud Gastel) - 25-4-1995 (Oud Gastel)	98 jaar 345 dagen	A. Maatjens Pietseweg 21
6. Anna Buijs 31-1-1815 (Oud Gastel) - 10-12-1912 (Oud Gastel)	97 jaar 313 dagen	— A14
► 7. Adrianus van der Muuren 3-3-1897 (Oud Gastel) - 14-8-1994 (Oud Gastel)	97 jaar 163 dagen	E. de Jong Standdaarbuitenswegje 3
8. Wilhelmina van Merrienboer 20-4-1821 (Oud Gastel) - 20-11-1918 (Oud Gastel)	97 jaar 151 dagen	H. Jongenelen Meir B83
► 9. Dingeman van Wortel 6-9-1898 (Oud Gastel) - 11-10-1995 (Oud Gastel)	97 jaar 35 dagen	A. de Peijper Drossaertstraat 13
10. Petrus Snijders 23-5-1864 (Fijnaart) - 28-3-1961 (Oud Gastel)	98 jaar 310 dagen	D. de Jong
► 11. Petrus Johannes Jonkers 8-5-1865 (Oud Gastel) - 23-1-1962 (Roosendaal)	96 jaar 260 dagen	A. Verkaart
► 12. Willem Tak 4-7-1903 (Oud Gastel)	96 jaar 180 dagen	M. de Rooij
13. Dirkje Havelaar 30-1-1817 (Woudrichem) - 24-5-1913 (Oud Gastel)	96 jaar 114 dagen	H. Luyten A177
14. Adriana Charlotte van Mechelen 24-10-1885 (Oud Gastel) - 18-12-1981 (Roosendaal)	96 jaar 55 dagen	— Meirstraat 14a
15. Michael Paanen 15-8-1804 (Oud Gastel) - 16-9-1900 (Oud Gastel)	96 jaar 32 dagen	D. Kerstens A207
16. Cornelia Peemen 3-1u-1836 (Rucphen) - 22-8-1932 (Oud Gastel)	95 jaar 323 dagen	P. Gommeren Gastelsedijk E4
17. Elisabeth Mangelaars 27-11-1856 (Oud Gastel) - 8-7-1952 (Oud Gastel)	95 jaar 223 dagen	J. Baart
18. Adriana Johanna Anthonissen 4-4-1902 (Rucphen) - 2-11-1997 (Roosendaal)	95 jaar 212 dagen	A. Wagemakers/J. Vergouwen Kralen 28
19. Anna Maria van Ginneken 4-10-1833 (Rucphen) - 7-3-1929 (Oud Gastel)	95 jaar 154 dagen	A. Schijven Langenberg D63
20. Maria van Merrienboer 23-8-1842 (Oud Gastel) - 14-1-1938 (Oud Gastel)	95 jaar 144 dagen	P. Puttiger Stoof 9
► 21. Petrus Johannes de Bruijn 24-3-1867 (Oud Gastel) - 14-8-1962 (Oud Gastel)	95 jaar 142 dagen	C. de Rooij

1. C. RIJSDIJK
doet als 100-jarige de aftrap voor de feestwedstrijd

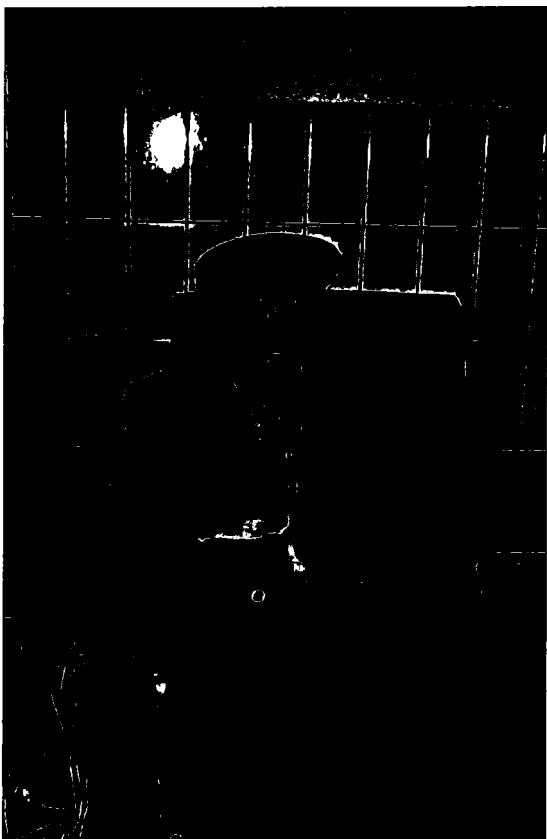
DE REBELLENCLUB BIJEEN ONDER DE LINDE OP DE MARKT

Van dit zestal komen er drie voor op de lijst, t.w.:

- 11. JAN JONKERS (tweede van links zittend),
- 21. PIETER JAN DE BRUYN (derde van links zittend]
- 63. TOON SUIJKERBUIJK (links staand)

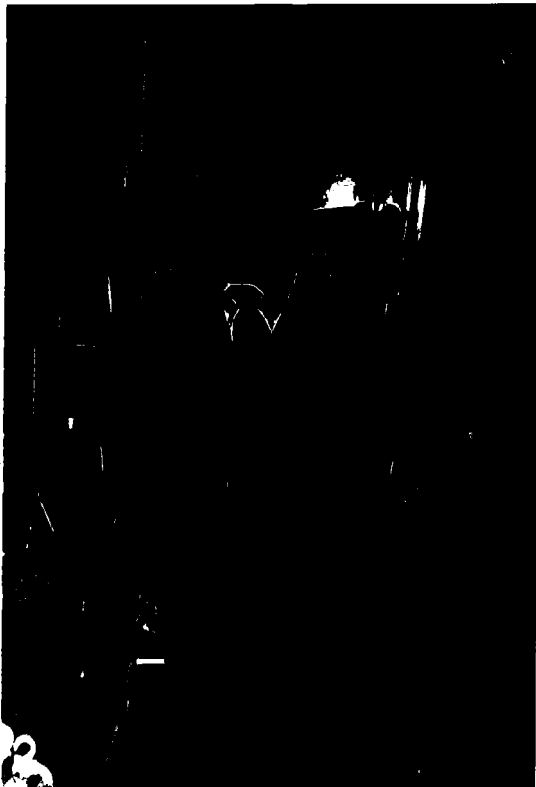
76. PETRUS BROOS wordt door Prins Anjaan I gefeliciteerd

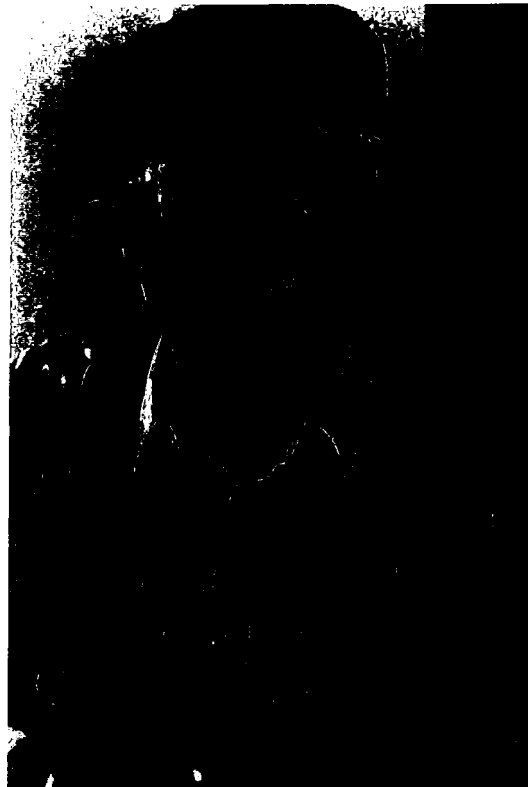
4. JOHANNIS VAN CAAM

5. GEERT CORSMIT

7. ADRIANUS VAN DER MUUREN

9. DINGEMAN VAN WORTEL

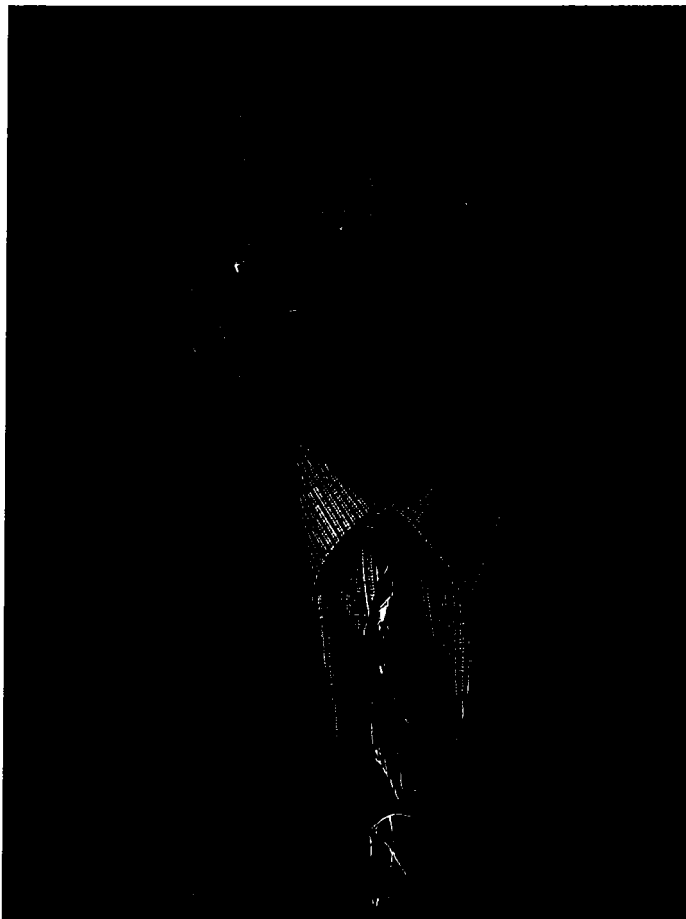
- 22. Pieta Hermes** 95 jaar 98 dagen J. van Nijnatten
25-10-1900 (Oudenbosch) - 31-1-1996 [Oudenbosch] Oude Steenstraat 32
- **23. Cornelia Elisabeth Mulders** 95 jaar 69 dagen W. v d Noort (zie 30)
15-8-1892 [Oud Gastel] 23-10-1987 [Oud Gastel] Vierschaarstraat
- 24. Johannes Vermunt** 95 jaar 68 dagen A. van Heijst
1-12-1824 [Klundert] - 7-2-1920 [Oud Gastel] Langenberg D64
- 25. Johanna van Dongen** 95 jaar 64 dagen A. van de Klundert
1-9-1885 [Loon op Zand] - 4-11-1980 (Oud Gastel) Rijpersweg 18
- 26. Johanna Jongenelen** 95 jaar 36 dagen M. Wagemakers
19-6-1889 (Oud Gastel) - 25-7-1984 [Oud Gastel] Achterdijk
- 27. Anna Maria Franken** 95 jaar 16 dagen H. van Mechelen
13-3-1863 [Oud Gastel] - 29-3-1958 [Oud Gastel]
- 28. Adriana Maria van Lisdonk** 94 jaar 354 dagen J. Danen
4-11-1900 (Oud Gastel) - 24-10-1995 [Roosendaal] Johan Frisostraat 10
- 29. Martinus van Rijsbergen** 94 jaar 306 dagen M. Schrauwen
8-1-1882 (Oud Gastel) 27-9-1972 (Oud Gastel) Roosendaalsebaan 29
- **30. Wilhelmus Jacobus v/d Noort** 94 jaar 292 dagen C. Mulders (zie 23)
13-7-1895 (Oud Gastel) 1-5-1990 [Oud Gastel] Vierschaarstraat
- **31. Adrianus van Rijsbergen** 94 jaar 224 dagen C. v. Oosterhout (zie 32)
10-2-1898 (Oud Gastel) - 21-9-1992 [Zevenbergen] Beemd 124
- 32. Cornelia van Oosterhout** 94 jaar 217 dagen A v Rijsbergen (zie 31)
28-5-1905 (Oud Gastel)
- 33. Maria de Vugt** 94 jaar 210 dagen Schoonen
4-6-1905 [Oud Gastel]
- 34. Josephus Jansen** 94 jaar 185 degen D. Keldermans
12-8-1860 (Oud Gastel) - 13-2-1955 (Oud Gastel)
- 35. Johanna Nuijten** 94 jaar 171 dagen Masseurs
17-4-1904 (Oud Gastel) - 5-10-1998 (Oud Gastel) Koelestraat 28
- **36. Catharina Philomena de Veth** 94 jaar 132 dagen M. Brocatus
28-3-1877 [Oudenbosch] - 7-8-1971 (Oud Gastel) Dorpsstraat 83
- 37. Attje de Jong** 94 jaar 53 dagen P. Hettinga
24-9-1846 [Bolsward] - 16-11-1940 [Oud Gastel] Steenstraat 42
- 38. Cornelia van Kaam** 94 jaar 47 dagen C. Muijs
3-9-1855 (Oud Gastel) - 23-1-1962 (Oud Gastel)
- **39. Cornelis Lazaroms** 94 jaar 43 dagen M. Havermans
13-10-1893 (Oud Gastel) - 25-11-1987 (Oud Gastel) Barteweg
- 40. Jacobus de Herder** 94 jaar 28 dagen A. Buckens
23-2-1829 (Oud Gastel) - 23-3-1923 (Oud Gastel) Hoofdstraat A31
- 41. Dymphna Maria van Oers** 94 jaar 21 dagen M. van Straten
27-4-1838 [Oud Gastel] - 18-5-1932 (Oud Gastel) Kuivezand 4
- 42. Willibrordus Buckens** 93 jaar 354 dagen C. Broos
1-3-1895 (Oud Gastel) - 18-2-1989 [Roosendaal] Beemd
- 43. Adriaan Jonkers** 93 jaar 307 dagen C. Lazaroms
3-7-1833 [Oud Gastel] - 6-5-1927 (Oud Gastel) Veerkensweg 13 (pension)
- 44. Antonia Aarsen** 93 jaar 300 dagen J. van de Kar
11-3-1820 (Oud Gastel) - 5-1-1914 (Oud Gastel) D84

- 45. Petrus Dam** 93 jaar 251 dagen M. Willemen
1-10-1866 [Oud Gastel] - 7-6-1960 (Oud Gastel)
- 46. Elizabeth Tak** 93 jaar 216 dagen J. Laros
9-5-1849 (Oud Gastel) - 11-12-1942 (Oud Gastel)
Rijpersweg 64
- **47. Maria Traets** 93 jaar 202 dagen W. Jonkers
25-8-1896 [Oud Gastel] - 15-3-1990 [Oud Gastel]
- 48. Cornelia Wilhelmina Peeters** 93 jaar 174 dagen J. Brocatus
8-12-1889 (Dinteloord) - 31-5-1983 (Breda]
- 49. Adriana Verpaalen** 93 jaar 162 dagen W. Brugmans
28-9-1893 (Oud Gastel) - 9-3-1987 (Roosendaal]
Beemd
- 50. Maria Hack** 93 jaar 144 dagen A. Balemans
18-5-1891 (Oud Gastel) - 9-10-1984 (Oud Gastel)
Rijpersweg
- 51. Johanna Cornelia Heskens** 93 jaar 127 dagen A. van de Lint
21-10-1888 (Standdaarbuiten] - 7-3-1982 (Oudenbosch]
- 52. Maria Mathildis Wittenaar** 93 jaar 113 dagen J. Knitel
13-11-1885 (Oud Gastel) - 23-7-1979 (Tilburg)
- **53. Anna Maria Louise v/d Veken** 93 jaar 105 dagen H.Mastboom/P.Dautzenberg
29-1-1844 (Leuven, B] - 14-5-1937 (Oud Gastel)
Hoofdstraat 67
- 54. Cornelis van Oosterhout** 93 jaar 94 dagen C. Roozen
3-12-1854 (Oud Gastel) - 6-3-1948 (Oud Gastel]
- 55. Cornelia Dorothea van Wezel** 93 jaar 93 dagen J. Knaap
24-8-1862 (Oud Gastel) - 25-11-1955 (Oud Gastel]
- 56. Cornelis van Eekelen** 93 jaar 91 dagen
15-1-1898 (Oud Gastel) - 16-4-1991 (Oud Gastel]
- 57. Marijn Sijmons** 93 jaar 89 dagen G. van de Aarssen
22-2-1847 (Oud Gastel) - 21-5-1940 (Oud Gastel)
Roosendaalsebaan 38
- 58. Adriana Bingemans** 93 jaar 63 dagen P. van Sprundel
30-10-1861 (Oud Gastel) - 1-1-1955 (Oud Gastel]
- 59. Francyna Maas** 3 jaar 42 dagen A. Heynen
23-1-1836 (Oud Gastel) - 6-3-1929 (Oud Gastel)
Roosendaalsebaan D32
- **60. Franciscus Akkermans** 93 jaar 1 dag I. van de Vaart
24-2-1881 (Oud Gastel) - 25-2-1974 (Oud Gastel)
Markt 11
- 61. Franciscus Buckens** 92 jaar 351 dagen A. Vreugden
24-5-1823 (Oud Gastel) - 10-5-1916 (Oud Gastel)
A2
- 62. Cornelis Wils** 92 jaar 345 dagen J. Krijnen / C. Schrauwen
25-1-1811 (Oud Gastel) - 5-1-1904 (Oud Gastel)
A183
- **63. Antonius Suijkerbuijk** 92 jaar 344 dagen H. Balemans
19-11-1872 (Oud Gastel) - 29-10-1965 (Oud Gastel)
Veerkensweg 13 [pension]
- **64. Elisabeth Johanna v. Zimmeren** 92 jaar 332 dagen H. Luijten
12-6-1893 (Oud Gastel) - 10-3-1986 (Oud Gastel]
- **65. Cornelis Jonkers** 92 jaar 325 dagen D. Hack
9-8-1873 (Oud Gastel) - 30-6-1966 [Roosendaal]
Meirstraat
- 66. Anna Mulders** 92 jaar 321 dagen -
14-5-1829 (Oud Gastel) - 31-3-1922 (Oud Gastel)
A316
- 67. Adriana Cornelia van Zundert** 92 jaar 319 dagen A. Thijs
24-3-1863 (Standdaarbuiten] - 7-2-1956 [Oud Gastel]

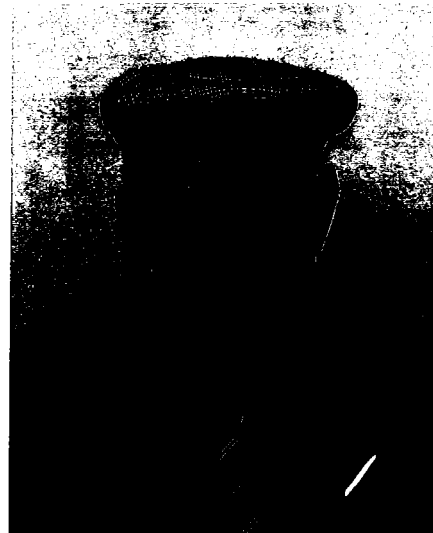

23. (Tweede van links] CORNELIA ELISABETH MULDER

30. (Geheel links] WILHELMUS JACOBUS V/D NOORT
Geheel rechts ELISABETH JOANNA UITDEWILLIGEN. Zij stierf op ruim
96-jarige leeftijd te Oudenbosch.

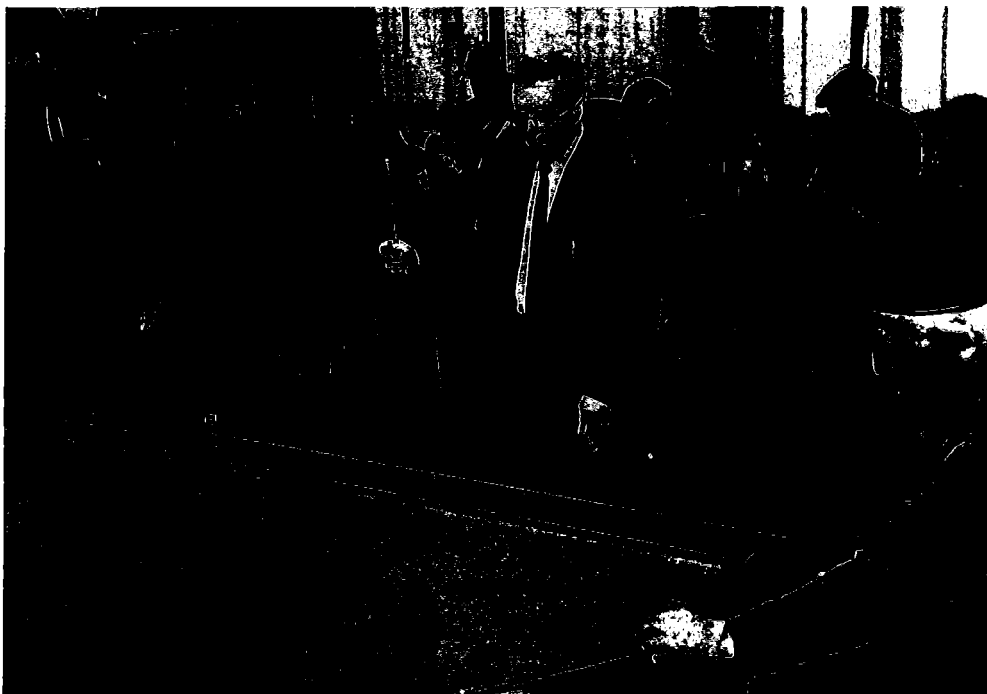

12. WILLEM TAK

39. CORNELIS LAZAROMS

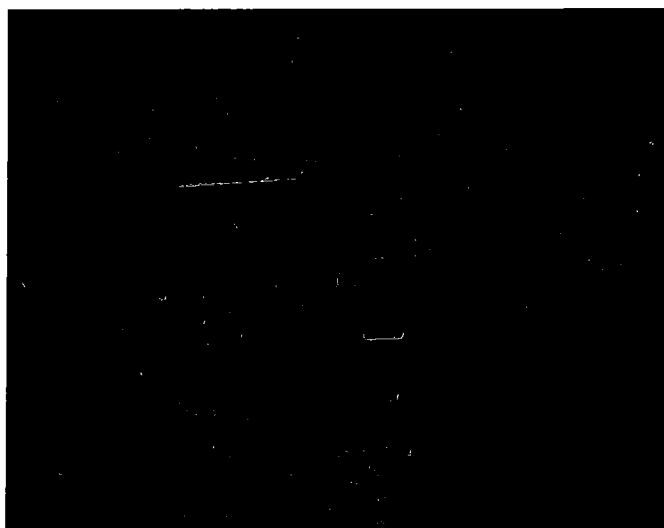

31. ADRIANUS VAN RIJSBERGEN [IN HET MIDDEN]

36. CATHARINA DE VETH

47. MARIA TRAETS

53. ANNA MARIA LOUISE VAN DER VEKE

- 68. Cornelia Gommers** 92 jaar 308 dagen W. Houtepen
16-1-1882 (Oud Gastel) - 20-11-1974 (Roosendaal) Veerkensweg 13 [pension]
- 69. Anna Cornelia de Peijper** 92 jaar 287 dagen J. Vooghtden
5-9-1865 [Rucphen] - 19-6-1958 [Oud Gastel]
- 70. Adriana Schouw** 92 jaar 285 dagen J. Kuppens
2-10-1897 (Oud Gastel) - 14-7-1990 [Oud Gastel]
- 71. Adriaan van As** 92 jaar 282 dagen M. Buckens
3-2-1845 [Oud Gastel] - 12-11-1937 (Oud Gastel) Meirstraat 53
- 72. Antonius Olfers** 92 jaar 275 dagen A. Embregts
16-4-1870 [Oud Gastel] - 16-1-1963 (Oud Gastel)
- 73. Elizabeth van Merrienboer** 92 jaar 266 dagen
12-4-1817 [Oud Gastel] - 3-1-1910 (Oud Gastel) B189
- 74. Catharina van Leest** 92 jaar 246 dagen L. Mol
13-7-1846 [Steenbergen] - 16-3-1939 (Oud Gastel) Veerkensweg 13 [pension]
- 75. Johanna Adriana de Wit** 92 jaar 241 dagen J. van Domburg
19-8-1865 (De Heen) - 16-4-1958 [Oud Gastel]
- **76. Petrus Broos** 92 jaar 234 dagen D. van de Oever
15-9-1871 [Hoeven] - 6-5-1964 (Oud Gastel) Vieschaarstraat
- 77. Maria Catharina Rockx** 92 jaar 220 dagen J. Vissenberg
1-4-1881 [Oud Gastel] - 7-11-1973 [Oud Gastel] Vierschaarstraat 25
- 78. Hendrika Cornelissen** 92 jaar 198 dagen G. Mies
5-9-1903 (Hengelo) - 21-3-1996 [Oud Gastel] Vierschaarstraat 28a
- 79. Petronella Thijs** 92 jaar 197 dagen Timmermans
17-6-1907 [Oud Gastel] Beemd 214
- 80. Catharina Rombouts** 92 jaar 192 dagen J. Broeren
24-7-1870 [Dinteloord] - 1-2-1963 [Breda]
- 81. Petronella van Aart** 92 jaar 189 dagen J. Jonkers
10-5-1903 (Oud Gastel) - 15-11-1995 [Oud Gastel] Rolleweg 17
- 82. Gerardus Verbiest** 92 jaar 148 dagen C. van Rijsbergen
29-4-1903 [Hoogerheide] - 24-9-1995 [Oud Gastel]
- 83. Maria Schijven** 92 jaar 130 dagen J. Vreugde
2-2-1887 [Wouw] - 12-6-1979 [Oud Gastel] Oude Steenstraat 7
- **84. Henricus Mastboom** 92 jaar 120 dagen -
16-7-1902 [Oud Gastel] - 13-11-1999 [Oud Gastel] Dorpsstraat 44
- 85. Maria Elisabeth van Sprundel** 92 jaar 117 dagen J. Akkermans
14-7-1887 [Dinteloord] - 18-11-1979 [Oud Gastel] Beemd 106
- 86. Petronella Luijckx** 32 jaar 114 dagen -
8-9-1907 [Oud Gastel]
- **87. Wilhelmina Jongenelen** 92 jaar 112 dagen H. Tak
28-10-1891 [Oud Gastel] - 17-2-1984 [Roosendaal]
- **88. Johannes van Zimmeren** 92 jaar 93 dagen G. Rockx
19-11-1875 [Oud Gastel] - 20-2-1968 [Oud Gastel] Veerkensweg 13 [pension]
- 89. Antonius van Kalmthout** 92 jaar 87 dagen
16-11-1889 [Oud Gastel] - 11-2-1982 [Roosendaal]
- 90. Adriana Broere** 92 jaar 62 dagen J. Wagemakers
10-2-1843 [Oud Gastel] - 13-4-1935 [Oud Gastel] Kralen 12

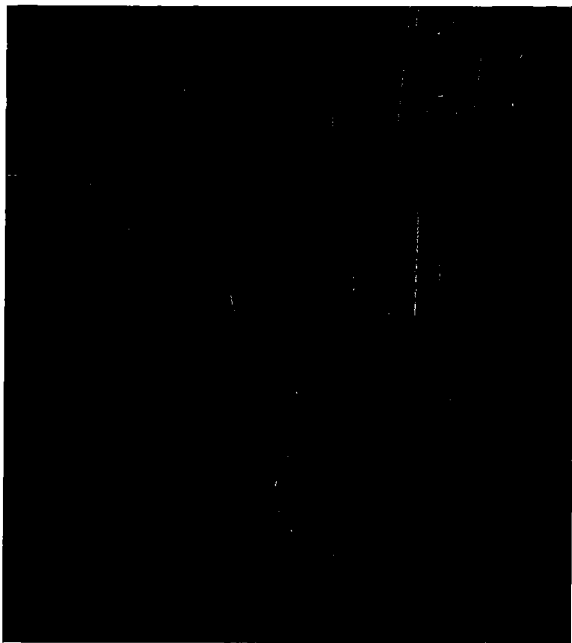
- 91. Johannes Cornelis van Sprundel** 92 jaar 61 dagen P. Crassaerts
16-6-1857 [Oud Gastel] - 16-8-1949 (Oud Gastel)
- 92. Antony Segers** 92 jaar 52 dagen M. van de Bosch
11-11-1837 [Oud Gastel] - 2-1-1930 [Oud Gastel] Overesselijksestraat 9
- 93. Wilhelmus van Oosterhout** 92 jaar 47 dagen –
14-11-1907 [Oud Gastel] Van Glymesstraat 9
- **94. Antonius Andreas Johannes Mulders** 92 jaar 43 dagen –
18-5-1899 [Oud Gastel] - 1-7-1991 (Roosendaal)
- 95. Maria Roozen** 92 jaar 37 dagen F. Buys
27-6-1901 [Oud Gastel] - 3-8-1993 (Oud Gastel)
- 96. Petrus Johannes Buckens** 92 jaar 21 dagen
10-12-1907 [Oud Gastel] Roosendaalsebaan 36
- 97. Adriana Cornelia de Herder** 92 jaar 15 dagen J. van den Enden
18-3-1837 (Oud Gastel) - 2-4-1929 [Oud Gastel] Veerkensweg 13 [pension]
- 98. Cornelis van der Heijden** 92 jaar 12 dagen
8-7-1877 [Oud Gastel] - 20-7-1969 (Oud Gastel)
- 99. Petrus van Sprundel** 91 jaar 364 dagen – [broer zie 91]
01-4-1852 [Oud Gastel] - 13-4-1944 (Oud Gastel) Kerkstraat 40
- 100. Johanna Helena de Waal** 91 jaar 362 dagen –
24-8-1870 (Roosendaal) - 21-8-1962 [Oud Gastel]

Van een aantal mensen, die hun leven lang in Oud Gastel hebben gewoond, weten we dat ze de laatste levensjaren elders hebben doorgebracht. Daarvan zijn ook de overlijdensdata bekend. Nog meer dan bovenstaande top 100, is deze lijst verre van compleet. Je weet immers nooit waar al die Gastelaren – soms pas op hun oude dag – naar uitzwerven.

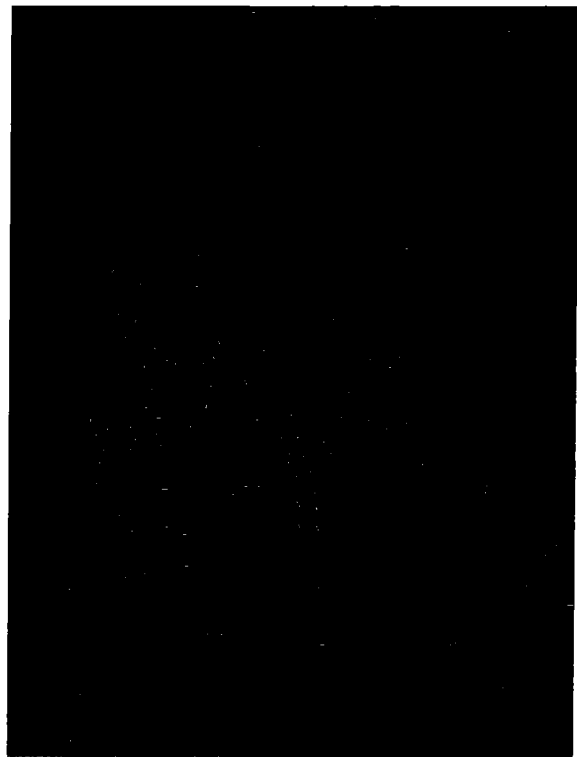
Aan het eind staat tussen haakjes nog de klassering, die ze in zouden nemen, als we ze wel zouden opnemen in de top 100.

WEG UIT GASTEL, MAAR WEL OUD GEWORDEN

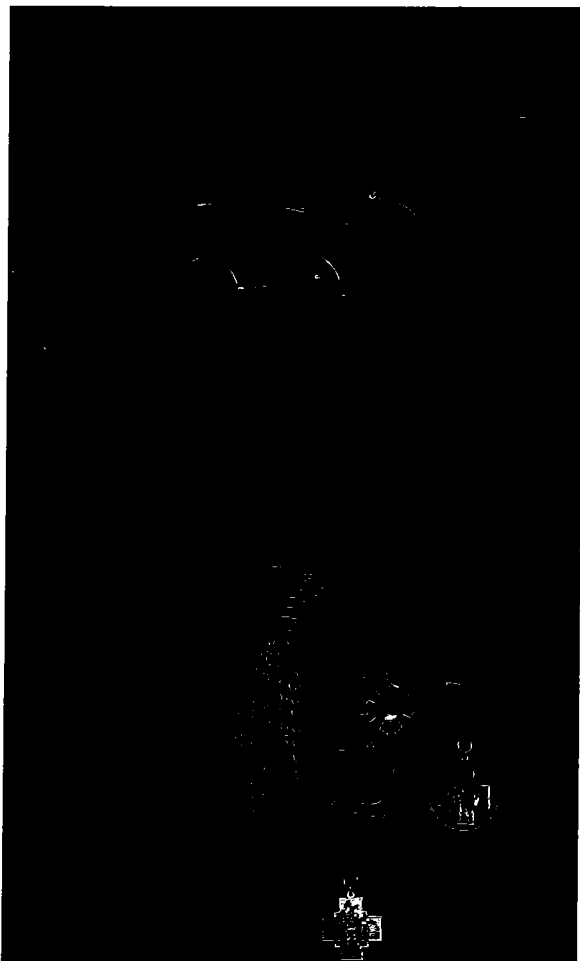
- Sophia Franken** 102 jaar 360 dagen (2a)
16-6-1879 [Oud Gastel] - 11-6-1982 [Etten-Leur]
- Jacobus Voorbraak** 100 jaar 331 dagen (4a)
28-9-1881 [Stampersgat] - 25-8-1982 [Roosendaal]
- Maria van Wezel** 99 jaar 311 dagen den Boef (6a)
9-5-1880 [Steenbergen] - 16-3-1980 (Zevenbergen)
- **Maria Raymunda Melsen** 99 jaar 85 dagen C. Melsen (8a)
21-9-1895 [Ossendrecht] - 15-12-1994 [Zevenbergen]
- Petronella Tak** 98 jaar 309 dagen (10a)
9-12-1888 [Oud Gastel] - 14-10-1987 [Oudenbosch]
- Cornelis Borghouts** 97 jaar 300 dagen Huybrechts (11a)
9-8-1884 - 5-6-1982 [Roosendaal]

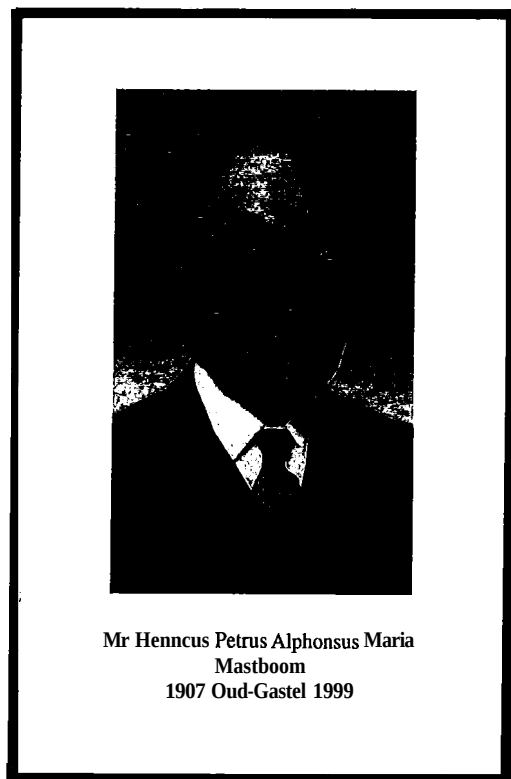
60. FRANCISCUS AKKERMANS

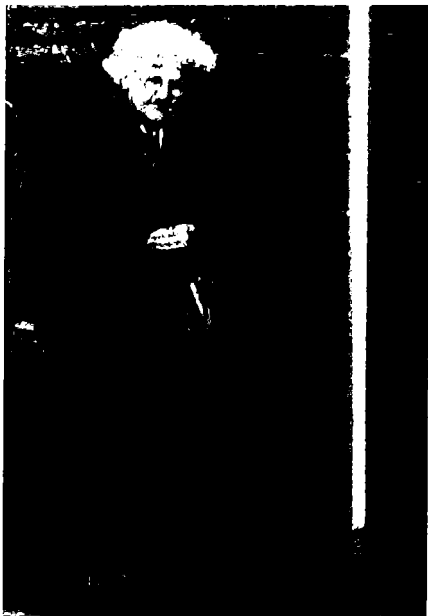
64. ELISABETH JOHANNA VAN ZIMMEREN

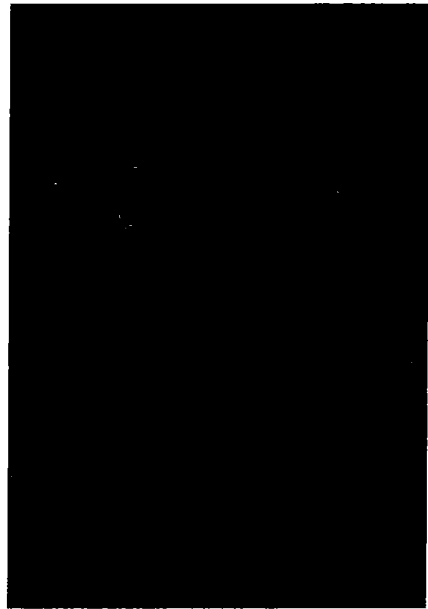
65. CEES JONKERS

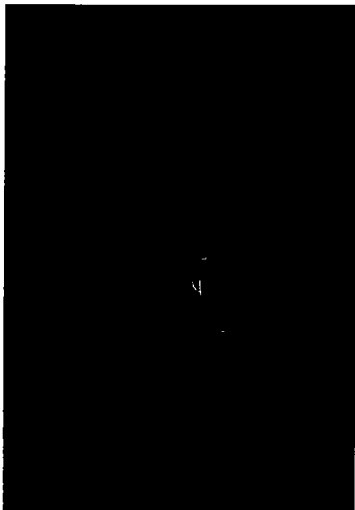
84. HENRICUS MASTBOOM

87. WILHELMINA JONGENELEN

88. JOHANNES VAN ZIMMEREN

94. ANTONIUS MULDER

MARIA RAYMUNDA MELSEN
Zij stierf op 99-jarige leeftijd
te Zevenbergen.

FRANCISCUS VAN LOENHOUT
Hij stierf op 92-jarige leeftijd
te Roosendaal.

- Elisabeth van de Kastele** 96 jaar 312 dagen H. van Zundert (9a)
26-1-1900 [Oud Gastel] 15-12-1996 [Roosendaal]
- **Elisabeth Joanna Uitdewilligen** 96 jaar 27 dagen H. Mulders (22a)
5-11-1900 (Stampersgat) - 2-12-1996 (Oudenbosch)
- Petronella Verhelst** 94 jaar 166 dagen J. Veraart (44a)
23-1-1894 (Oud Gastel) - 7-7-1988 (Roosendaal)
- Johannes Mulders** 93 jaar 212 dagen A. Aarssen (56a)
25-2-1897 [Wouw] - 28-9-1990 [Roosendaal]
- **Franciscus van Loenhout** 92 jaar 176 dagen P. van Gaans (93a)
21-7-1893 (Oud Gastel) - 14-1-1986 [Roosendaal]

Anna Johanna Mulders (weduwe van Piet van Kalmthout] is op 5 december van dit jaar 100 geworden. Zij woont in de Zellebergen in Oudenbosch en is de tweede Halderbergenaar, die de eeuw volmaakt. Meer nog: zij wordt een van die zeldzame mensen, die drie eeuwen meemaken! Haar zus **Marie Mulders** (weduwe van Johannes Nelen) is ook een al een eind in de negentig en een derde zus **Jans Mulders** [weduwe van Antonius Meeuwissen) werd ook 94.

Cornelis Ardon, weduwnaar van Clara van Breda vluchtte in mei 1940 uit Klundert en overleed op 2 juni 1940 op 94-jarige leeftijd in Oud Gastel. Op de overlijdensakte wordt hij als wonende in Klundert beschouwd en is derhalve niet in bovenstaande lijst opgenomen.

19^e EEUW

Ook in de vorige eeuw zijn mensen, ondanks de veel geringere levensverwachting, oud geworden. De oudste Gastelaren in de periode 1801 tot en met 1899 waren (de dagen zijn hier niet bij opgeteld):

- 1. Maria Couwenbergh** 102 jaar -
3-1-1747 (Essen] - 6-1-1849 (Oud Gastel]
- 2. Leonardus Bol** 95 jaar C. Huijgens (zie 3)
6-11-1777 (Oosterhout) - 14-8-1873 (Oud Gastel]
- 3. Cornelia Huijgens** 95 jaar L. Bol [zie 2)
5-9-1780 (Grave] - 22-9-1875 [Oud Gastel]
- 4. Carolina van der Minnen** 94 jaar -
- 25-5-1868
- 5. Cornelis Aarssen** 94 jaar A. de Bruijn
2-1-1777 (Oud Gastel] - 3-4-1871 (Oud Gastel]
- 6. Cornelia Commissaris** 94 jaar C. v d Vorst
14-8-1803 (Oud Gastel] - 7-8-1898 (Oud Gastel]
- 7. Catharina van Zundert** 93 jaar W. Dingemans
- 19-10-1819 (Oud Gastel]

8. Cornelia van Nispen - 23-8-1841	93 jaar W .Aarsen / A. vd Eenden
9. Maria Segers - 7-12-1841 [Oud Gastel]	93 jaar C. Sacharias / M. Schouw
10. Willem Sloopers - 8-12-1861 [Oud Gastel]	93 jaar M. Eemans / C. Gielsen
11. Maria Anna Vermunt 20-5-1775 - 18-8-1869 [Oud Gastel]	93 jaar G. Mangelaars
12. Johanna Musters 27-2-1804 [Oud Gastel] - 28-10-1897 [Oud Gastel]	93 jaar -

Een opmerkelijke top drie natuurlijk. Maria Couwenbergh bereikte de leeftijd van 102 jaar en 3 dagen op 6 januari 1849. Ze was geboren in Essen, België op 3 januari 1747. Zij was niet getrouwd en werkte lange tijd als dienstmeid op diverse adressen in Oud Gastel, waar zij ook met Driekoningen overleed. In de overlijdensakte is het getal 102 onderstreept om even aan te geven dat zo iets niet dagelijks voorkwam. Een zeldzame ouderdom voor die tijd. Ook in de lijst van onze eeuw zou ze er mee op de tweede plaats terecht zijn gekomen.

Al even uitzonderlijk is het echtpaar Leonardus Bol en Cornelia Huijgens. Beiden bereikten de leeftijd van 95 jaar, waarmee ze het oudste echtpaar [190 jaar] aller tijden zijn.

Leonardus Bol was geboren in Oosterhout op 6 november 1777 als zoon van Theodorus Bol en Cornelia Buijs. Hij trouwde op 14 februari 1802 in Steenberg met Cornelia Huijgens. Zij was een dochter van Petrus Huijgens en Geertruida van Walsom en was geboren op 5 september 1780 in Grave. Als slager vestigde Leonardus Bol zich daarna in Oud Gastel.

Of er aan hun vijftig- en zestigjarig huwelijk veel aandacht is geschonken, weten we niet. Maar het unieke zeventig jarig huwelijksfeest op 14 februari 1872 ging aan Gastel niet ongemerkt voorbij.

Het echtpaar heeft het voor Gastelse begrippen absolute record van ruim 71 jaar huwelijk in handen. Op 14 augustus 1873 overleed Leonardus Bol, ruim 95 jaar oud. Zijn vrouw overleefde hem nog twee jaar. Op 22 september 1875 overleed Cornelia Huijgens.

Wim van den Broek [op 31 december 1999: 35 jaar 93 dagen]

oud. de duvel is oud!

Gastels oudste tiental per 8 december 1999

Geboortedatum	Naam	Adres
04-07-1903	Dhr. W. Tak	Beemd.
28-05-1905	Mevr. C. van Rijsbergen-Van Oosterhout	Beemd
04-06-1905	Mevr. J. Schoonen-De Vugt	Beemd.
17-06-1907	Mevr. P. Timmermans-Thijs.	Beemd.
08-09-1907	Mevr. P. Luykx	Kerkstraat
14-11-1907	Dhr. W. van Oosterhout	Van Glymesstraat
10-12-1907	Dhr. P. Buckens	Roosendaalsebaan.
11-01-1908	Mevr. C. Wagenmakers-Lambregts	Roosendaalsebaan.
21-07-1908	Mevr. P. van Bavel-Van Sundert	Dulderstraat
05-12-1908	Dhr. M. Mees	Bredestraat

In het jaarboek van 1998 stond een lijst van de tien oudsten tot november 1998. Intussen zijn uit de lijst wegens overlijden verdwenen:

- Mevr. J. van Wortel van Zimmeren. Ze verhuisde in januari 1999 naar de Zellebergen te Oudenbosch. Helaas heeft ze daar maar zeer kort gewoond. Ze overleed op 14 februari 1999.
- Op 13 november 1999 overleed dhr. H. Mastboom te Oud Gastel. Hij is op zeer plechtige wijze met koetsen ter aarde besteld op 19 november .

INTERVIEW MET PETRONELLA MARIA THIJS

Op 13 november jl. gingen F. van Merrienboer en P. Peeters, redactieleden van het jaarboek van Heemkundekring Het land van Gastel op bezoek bij mevrouw P. Timmermans-Thijs.

Dit in de serie interviews met oude Gastelaren.

Mevr. P. Timmermans-Thijs staat op de lijst van tien oudste Gastelaren van dit moment.

Ze woont nu in flat "Molenweide" aan de Beemd te Oud Gastel en was na enig aandringen van haar dochters bereid om haar levensverhaal te vertellen. Daarbij werd ze terzijde gestaan, door haar dochter Corry de Rooy-Timmermans, die voor ons al heel wat op papier had gezet.

De jeugdijaren van Petronella (Pietje)

Pietje werd op 17 juni 1907 in Gastel geboren als jongste dochter van Adriaan Thijs en Kee van Zundert uit Standdaarbuiten.

Adriaan Thijs, een achterneef van pater Thijs [zie jaarboek 1988] was weduwnaar met naar zijn zeggen 3 kinderen, toen hij huwde met Kee. Op de huwelijksdag bleek dat er nog drie kinderen waren, maar die waren uit huis geplaatst. Die drie kinderen kwamen na het huwelijk weer terug in huis.

Moeder kon al vanaf de trouwdag kousen stoppen en kleding herstellen, want daar was na de dood van de eerste vrouw van Adriaan weinig van gekomen.

Er waren dus in feite toen al zes kinderen en na de tweede huwelijksdag kwamen er nog vier kinderen bij.

De kinderen waren :

- Cees gehuwd met Kee Verschuren, woonachtig te Oud Gastel
- Ko getrouwd met Sjoke Broos te Oud Gastel.
- Jan gehuwd met Mien Vis woonachtig te Amsterdam
- Toon gehuwd met Anna Vermunt te Oud Gastel.
- Jans gehuwd met Willemse te Standdaarbuiten.
- Mie gehuwd met Evert Tabbers te Tilburg.
- Bet getrouwd met Adr. Kavelaars te Oud Gastel.
- Jaan gehuwd met Bart Anthonisse te Oud Gastel.
- Pietje gehuwd met Geert Timmermans.
- Een zusje is op jonge leeftijd verdronken.

Hun huis stond aan de Neerstraat. Het was een oud huis met een rieten dak en de voorgevel aan de achterkant. Aan de straatzijde een blinde gevel.

Adriaan werkte als boswachter bij dokter Dautzenberg. Die bezat veel bosgrond op de Langenberg en daar had Adriaan dan ook een heel jaar werk mee met o.a. bosonderhoud en het assisteren bij de jacht.

Dokter Dautzenberg woonde destijds in het huis, waar nu dokter Walet woont, Kerkstraat 67. Hij kwam van Limburg en was daar huisarts geweest. Hij had hier geen praktijk meer, maar was voor de Gastelse gemeenschap belangrijk als raadslid en weldoener.

Petronella sliep tot haar derde jaar in een eigengemaakte krib, die boven in de bedstee hing, waar ook haar twee zussen sliepen. Daarna sliepen ze met zijn drieën in een bedstee en die was niet erg breed.

Moeder bakte zelf brood en om dat te laten rijzen, werd het 's morgens tussen doeken in datzelfde warme bed gelegd.

Op vierjarige leeftijd ging Pietje naar de bewaarschool bij de zusters aan de Kerkstraat 6, waar ze later ook de lagere school volgde. Er was in de Kerkstraat destijds al een katholieke meisjesschool Sint Bernardus, waar zusters lesgaven. Een ervan was zuster Casimir. De jongens gingen naar de openbare school ofwel aan de Steenstraat of de Koelestraat.

Er moest schoolgeld betaald worden. Er waren verschillende "tarieven": 55 cent, 28 cent of 5 cent per maand. Dat geld moesten de kinderen bij de

zuster afrekenen.

De kinderen, die het meeste schoolgeld betaalden mochten vooraan zitten en achteraan dus degenen die maar 5 cent meebrachten. Pietje bracht 55 cent mee en zat dus vooraan.

Op school werd nog geschreven op een lei met een griffel.

Pietje deed haar kleine communie op 7-jarige leeftijd en toen ze 11 was haar plechtige communie.

Er werd op school al wat aan Sinterklaas gedaan. Er liep in de gang een non met een Zwarte Pietmasker op en die klopte met een roe tegen de ramen.

Thuis zetten de kinderen op Sinterklaasavond klompen of een mandje. Op een nacht zag Pietje vanuit de bedstee, dat haar moeder in nachtkleding en een slaapmuts spulletjes op de tafel zette en hoewel ze eigenlijk zag, dat het haar eigen moeder was, geloofde ze dat het de vrouw van Sinterklaas was. De kinderen kregen dan geen speelgoed, maar "nuttige geschenken", die ze goed konden gebruiken. Het enige speelgoed waarmee ze speelden, was zelfgemaakt o.a. van aardappelen, waarvan ze popjes maakten met stokjes als armen en benen en een lapje als kleding.

Kerst kreeg ook al de nodige aandacht, vooral thuis. In het begin nog zonder kerststal.

Pasen stond in het teken van "eieren bollen" vanaf de Molenberg van de molen van Smoor aan het Moleneind.

Toen Pietje nog op de lagere school zat, brak de Eerste Wereldoorlog uit en hoewel het oorlogsgeweld aan ons land voorbijging, had vooral Zuid-Nederland te maken met de gevolgen. Zo kwamen er in de zomer van 1914 Belgische vluchtelingen in Gastel en kreeg de familie Thijs ook inwoning van die mensen. Later werden er Nederlandse militairen bij hen ingekwartierd.

Met die militairen werd ze op de foto gezet. *(zie foto 1 op pagina 739)*

Die soldaten sliepen op zolder. Het eten kregen ze van de legerkeuken en dan brachten ze ook wel lekkere erwtensoep mee voor de familie Thijs.

Als kind van 10 jaar moest ze iedere morgen om 7 uur, voor ze naar de kerk en de school ging om melk bij de familie Smoor voor de familie Dautzenberg. Daarvoor kreeg ze 5 cent per week. 's Middags moest ze de overgebleven koffie van de familie Dautzenberg naar de familie Heshof en Luyten brengen. De vrouwen (Damen) waren zusters van de dienstmeid van de familie Dautzenberg.

Ook de oudere zusters en broer Toon moesten deze boodschappen altijd doen. Zo moest Toon na een feest gebak naar die families brengen, maar hij at dit onderweg zelf op!

In haar jeugd zag Pieta ook de eerste auto in Gastel van Piet Mastboom, met als chauffeur Van de Boom. En het eerste vliegtuig trok veel bekijks. Als er 's avonds nog een overkwam mocht ze uit bed om het toestel na te kijken.

TIJDENS MOBILISATIE 1914 - 1918 BIJ DE FAMILIE THIJS
Het meisje met de witte schort is Pieta Thijs.

TROUWFOTO 1929

25 JAAR GETROUWD IN 1954
met Corry, Jet, Net
Pietje Geert
Ad

50 JAAR GETROUWD IN 1979

Wed. P. van Keep & Zonen.

Timmerlieden.

oud-GASTEL.

Oud-Gastel 1 Januari 1910

Rekening voor *Abg. de W. van Keep*
van Wed. P. van Keep & Zonen.

Wegens gedane Werkzaamheden en Leverantien:

1909

Voor het bouwen van een
nieuw huis

Timmerwerk	519 30
Smid	22 95
Steenhouwer	16 40
Koperslager	62 04
Vervol	39 66
Steen	54 00
Kalk, sement, tegels, pannen	
plamuiten, enz.	116 00
Putten en riolen	29 50
Rijloon	8 00
Abbetalen	123 21

Vol door
W. van Keep
1910
Totaal f 991 47

REKENING VAN HET HUIS WAAR GEERT EN
PIETJE INTROKKEN TOEN ZE TROUWDEN.

Na de schooljaren

Op haar 13e jaar ging Pietje naaien bij de familie de Raedt aan de Dorpsstraat. Mevrouw De Raedt was naaister en mutsenwaster. Daar moest ze hemden en doodskleding maken.

Ze kreeg daarvoor 50 cent per week plus middagkost.

Daar bleef ze niet zo lang, want op haar zestiende ging ze werken bij de familie De Vries aan de Steenstraat. Dhr. de Vries werkte op het kantoor bij de Vacca. Nu kreeg ze daarvoor f. 3,- per week, met de kost, een forse loonsverhoging!

Ze werkte daar van 's morgens half acht tot 's avonds 7 uur.

Ook op zondag met om de veertien dagen vrij.

Verkering en huwelijk

Petronella leerde haar toekomstige man Geert Timmermans op zestienjarige leeftijd kennen. Er was feest in Gastel, vanwege het 25-jarig regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina en het zilveren burgemeestersjubileum van A. Mastboom (1923).

Ter gelegenheid daarvan was er een optocht en Geert schoot bij Pietje in de arm en daarna is het aangebleven.

Omdat Pietje nog maar 16 was, moest het een en ander stiekem gebeuren. Ze ging dan vaak naar haar oudste zuster toe, die aan het eind van de Kerkstraat woonde. Daar kwamen dan Nard Heshof, Frans van Baal, Janus Hack en Geert Timmermans met de fiets langs als ze naar de schildersschool te Oudenbosch reden. Bij terugkomst belden de heren net zo lang, totdat Pietje naar buiten kwam en dan zagen ze elkaar toch.

Later werd dit gegeven gebruikt bij een van de huwelijksjubilea met het liedje "Als ik tweemaal op mijn fietsbel bel..."

Geert werkte intussen als manneke van 12 bij schilder Knaap en als ze wat verder op karwei moesten, moest Geert achterop de fiets op de "aspinnetjes" staan. De ladder werd met de kruiwagen vervoerd.

Na enkele jaren werd de verkering toch officieel en kreeg de goedkeuring van haar ouders.

In 1929 zijn Geert en Pieta getrouwd. *(zie foto 2 op pagina 139)* Ze trouwden om negen uur met drie paren in het gemeentehuis en later in de kerk met Willem Traets-Naantje van As en Stan de Moor-Mien Broos.

Geert en Pietje hadden graag een gezongen Mis gehad, maar de andere twee paren niet dus werd het een "stille" mis.

Er was voor die tijd een groot feest, want Pieta was de laatste uit het gezin, die trouwde. Het feest werd gevierd in het huis, waarin ze het eerste huwelijksjaar woonden. Dat was een oud huisje aan de Kerkstraat Het huisje was van 1909 en gebouwd door Van Keep. *(zie rekening op pagina 140)* Dat was destijds een bekende aannemers- en architectenfamilie. Dat huisje had geen achteruitgang.

Alles moest langs de voordeur, dwars door de kamer. zoals de kolenboer met de kolen en ook de WC leegruimen!

Na een jaar verhuisden ze naar een woning aan de Neerstraat en in 1936 bouwden ze aan het Moleneind HN. 357 A een huis voor f. 2800,- en daar woonden ze 51 jaar.

Daar werden drie dochters geboren en een zoon, Ad, die bij de geboorte al overleed.

De dochters waren :

- In 1930 Jet, later getrouwd met Jac. Laros te Stampersgat. Die kregen later 5 kinderen.
- In 1933 Corry, later getrouwd met Mart. de Rooy, woonachtig te Oud Gastel met later 4 kinderen
- In 1935 Nelly, later gehuwd met Miel van Hijfte, na diverse omzwervingen o.a. in Canada en Moskou nu woonachtig in Zuid Frankrijk met 2 kinderen.
- Later in 1945 kwam er nog een zoon bij Ad, die getrouwd is met J. Huybregts uit Dinteloord. Ook deze familie woont met een zoon nog in Oud Gastel.

In het begin van hun huwelijk was er nog werk. Geert was schilder en werkte in Breda. Maar de crisis zorgde als gauw, dat hij op het suikerfabriek moest werken als schilder. Na de bietencampagne was dat ook afgelopen en werd hij werkloos. Hij kreeg f. 7,50 steun en daar moest hij ook drie kinderen mee grootbrengen. Het was dus geen vetpot!

Soms was er weer werk, maar bij regenweer en vorstverlet werd je niet uitbetaald.

Intussen was Geert ook actief in de "Nieuwe Harmonie" als saxofoonspeler. Dat heeft hij 55 jaar gedaan. Maar het bleef niet bij muziekspelen. Hij gaf ook les thuis op zaterdagmiddag en dat gaf wel wat kabaal en daarom mocht dat van Pietje maar een uur per keer. Geert schreef daarnaast ook nog bladmuziek, kortom de muziek zat er levenslang in.

Hij was altijd een trouw lid en liet zelfs op zijn eigen verjaardag geen verstek gaan bij de repetities. Ze repeteerden de eerste jaren in de Harmoniezaal en later bij Vinc. Aarssen. (Place de Meire)

Mobilisatie en oorlogsjaren

In 1939 moest Geert opkomen in de "voormobilisatie" en toen dan in 1940 de oorlog uitbrak moest hij in Berg en Dal mee in de strijd en werd krijgsgevangen gemaakt door de Duitsers.

Het was een angstige tijd voor het "thuisfront" want in vier weken werd er niets van hem vernomen.

In juni van dat jaar werden alle Nederlandse militairen vrijgelaten en nadat al vele mannen teruggekeerd waren kwam Geert dan eindelijk via Roosendaal terug. Zijn vader was al dikwijls poolshoogte gaan nemen in Roosendaal, maar

opeens kwam hij achterop de fiets van Toon van Hooydonk thuis.

Tijdens de bezetting was het net als bij iedereen sappelen om rond te komen. De zorg voor het eten was een groot probleem. De familie raapte koren en die werd door henzelf gedorst en weer gemalen in de koffiemolen. Het brood werd gebakken door de bakker. Die kreeg het meel in een bakzak mee.

Met een molentje werd maanzaad of koolzaad gedraaid en zo kreeg je een soort slaolie die bij het bakken en braden gebruikt kon worden. Er werd daar ook zeep van gemaakt. En ook maakten ze zelf aardappelmeel.

In de oorlog was er weer werk en Geert werkte op het vliegveld van Gilze-Rijen en op Woensdrecht. Daar moest hij palen en balken schilderen voor de Duitsers. Hij moest daar met de fiets naar toe en ging elke dag op en neer, ook door sneeuw en regen.

Het dagelijks brood werd zo duur verdiend.

De bevrijding in 1944 liep voor de familie gelukkig af zonder schade.

Kort daarna kreeg het gezin inwoning van de familie De Ridder uit Klundert. Vader, moeder en een kind.

Dat gebeurde met Sinterklaas. Ze hadden niets meer. De inwoning was gevraagd door het vluchtelingencomitee o.l.v. broeder Theophile. Moeder De Ridder was hoogzwanger en met kerstmis werd het tweede kind geboren. Dat gezin bleef tot mei 1945.

In het gezin werd twee keer warm gegeten: aardappelen met bruine bonen of uien.

De was moest met de hand gewassen worden en de hele week hing in de kamer wel was te "likken".

De naoorlogse jaren

Geert kon ook weer aan het werk bij schilder Adr. van Merrienboer uit de Kerkstraat.

Later heeft hij nog 22 jaar gewerkt als schilder in het suikerfabriek.

Ook na de watersnood van februari 1953 kwamen er weer evacuées in huize Timmermans. Ditmaal een echtpaar. Dit paar had 13 volwassen kinderen, die in de buurt een verblijf gevonden hadden. 's Avonds kwamen veel van die kinderen op bezoek bij hun ouders, dus bij de familie Timmermans. Ze zaten allemaal in de kamer, maar bij gebrek aan zoveel stoelen, zaten de kinderen op de grond.

In die tijd werd dat nog geaccepteerd bij de mensen. Met die vluchtelingen heeft de familie nog lang contact gehad.

Na het pensioen van Geert gingen ze met twee zussen en hun mannen, dus met zijn zessen op vakantie naar Haamstede. Dan hadden ze samen veel plezier, ze deden samen spelletjes.

De drie zusters woonden in Gastel vlakbij elkaar. Ze gingen samen met hun

mannen lange wandelingen maken. Ze gingen ook wel te voet naar Roosendaal, koffiedrinken bij V & D en met de bus terug.

Maar ja de ene na de andere viel af en intussen is ook haar man overleden in 1983.

Dan na 52 jaar op het Moleneind gewoond te hebben is ze in 1987 naar Flat Molenweide gegaan. Dat was nadat ze in de winter van te voren veel had afgezien. Het drinkwater was bevroren.

Met haar ging de poes mee naar de flat. Die was toen al enkele jaren oud. Die poes is dit jaar doodgegaan en begraven bij haar dochter op de Rijpersweg. De poes was 15 jaar geworden en altijd een goede gezelschap geweest voor Pietje.

Naschrift

Ze woont op die flat nog steeds naar haar zin en vierde tot voor kort haar verjaardag op het steunpunt; samen met de 4 kinderen, 12 kleinkinderen en 22 achterkleinkinderen met de aanhang ervan.

Ze leest nog altijd graag, vooral streekromans. Zondags komt Corry met haar man en dan wordt er gescrabbeld.

Ze kookt nog altijd de warme pot zelf en met behulp van 'de twee dochters, die komen poetsen, redt ze het nog prima.

Na 92 jaar vindt ze alles wel veel veranderd. Ze schreef met haar zesde met een griffel en de achterkleinkinderen zitten met hun 4 of 5 jaar al achter de computer.

Ze hoopt op haar flat te kunnen blijven tot het einde. Verhuizen ziet ze niet meer zitten. Wij van Heemkundekring helpen het haar hopen en gezien haar gezondheid nu zou het moeten lukken om de honderd vol te maken .

We willen van de Heemkundekring Petronella nog bedanken voor de hartelijke ontvangst en haar dochter Corry voor de hulp bij ons interview.

Oud Gastel, 13 november 1999.

F. VAN MERRIENBOER

P. PEETERS

EEN TERUGBLIK OP DE TWINTIGSTE EEUW IN OUD GASTEL

Gedurende de (bijna) afgelopen eeuw hebben zich wereldwijd gezien heel wat schokkende, vreugdevolle en belangrijke gebeurtenissen voorgedaan. Ook nationaal valt er heel wat te vermelden op dat gebied.

In dit jaarboek wil de redactie zich echter beperken tot hetgeen zich in Oud Gastel heeft voorgedaan.

Ieder zal zo zijn of haar redenen hebben om bepaalde gebeurtenissen voorrang te geven. De redactie heeft echter uit elk tiental jaren een gebeurtenis gelicht.

PERIODE 1900-1910: DE KERKWIJDING

In het eerste decennium neemt voor veel Gastelaren de wijding van de Sint Laurentius en de voorgeschiedenis ervan een letterlijk centrale plaats in.

Korte voorgeschiedenis.

Al in de vijftiende eeuw wordt op de plaats, waar nu de Sint Laurentiuskerk staat een kerk met die naam gebouwd. Deze kerk komt in 1648 in beheer van een dertigtal protestanten en dat duurt in de Franse tijd, begin 19e eeuw.

Dit gebouw wordt dan niet zo goed onderhouden en het gebouw komt steeds meer in verval. Als na de teruggave aan de katholieken de kerk op de duur te klein wordt komen er plannen om een nieuwe kerk te bouwen, met behoud van de oude toren.

Die plannen hebben voor- en tegenstanders en als dan ook nog de parochie Stampersgat gevormd wordt, lijken de plannen tot nieuwbouw verder weg te raken. Zeker als er in 1899 een inspectierapport van het rijk komt met de aanbeveling om het gebouw te restaureren.

Dit is echter uitstel van executie, want in 1905 wordt de oude kerk toch afgebroken.

Daarna wordt op dezelfde plaats een grotere kerk gebouwd onder architectuur van ir. van Swaay.

De bouw vordert gestaag en op 7 mei 1906 legt pastoor Damen de eerste steen.

Een jaar later is de kerk zover gereed, dat de eerste H. Mis kan worden opgedragen. Meestal is dit een taak van de bisschop, in dit geval mgr. Leyten, bisschop van Breda. Het geval wil echter, dat in die tijd mgr. J. Meeuwissen, bisschop van Prussa en apostolis vicaris van Suriname in Oud Gastel is. Mgr. Meeuwissen was een geboren Gastelaar vandaar dat hem de eer geschonken wordt om de Laurentiuskerk in te wijden. J. Meeuwissen is een man van weinig poespas en hij wil bij die gelegenheid dan ook geen geschenken voor zichzelf maar voor zijn missie in Suriname.

Dat hij niet houdt van uiterlijk vertoon blijkt ook wel uit het verslag, dat de krant De Grondwet van 17 mei 1907 van de kerkwijding maakt.

De wijding vindt plaats op 14 mei 1907. Het verslag van de Grondwet volgt hierna:

Gastel 16 mei: Niettegenstaande de donkere onweerswolken, die zich dreigend boven ons dorp samentrokken begon reeds maandagavond een feestelijke stemming te heersen. Een dubbele rij van dennenboompjes, geplant van pastorie [Veerkensweg 2] tot kerk werden met rappe hand versierd en voorzien van groene slingers, terwijl voor de hoofdingang van de kerk een baldakijn van vlaggen verrees, dat vrijwel de vale oude deur maskeerde. Heel wat vreemdelingen, die reeds aangekomen waren wandelden met hun familie rond of gingen al een kijkje nemen in de nieuwe kerk. Omstreeks half zeven kondigden vrolijke klokkentonen de komst aan van Mgr. Meeuwissen aan, die in de plaats van de bisschop ons nieuwe kerkgebouw kwam wijden.

Velen waren toegesneld om wanneer de bisschop met zijn prachtige span zou arriveren de eerste zegen van onze geliefde Gastelse bisschop te ontvangen. Maar Monseigneur had in zijn nederigheid zijn reis heel anders geregeld. In plaats van in een prachtig rijtuig en rappe paarden zijn oude woonplaats als in triomf binnen te snellen had hij eenvoudig in de tram een plaatsje gezocht en was binnen de pastorie, vooraleer iemand daar op bedacht was.

Maandag was er een lekkere regenbui, maar dinsdag de dag van de wijding bracht niet de heerlijke lente. De zon bleef achter grauwe wolken, terwijl een felle wind door de straten joeg. Een echt vlaggenweer.

Om half negen opende zich de pastoriendeur en trad Monseigneur naar buiten om zich naar de kerk te begeven. De bisschop werd voorafgegaan door een stoet van maagdekes en koorknapen. gevolgd door een lange rij priesters. Allereerst mgr. Meeuwissen en de weleeraarde heren: Mangelaars, Franken, Hack, De Bie, Meyers, Smoor en Horsten, tevens pater Jacobs, neef van de bisschop.

Gastels Fanfare en Mannenkoor verhoogden door het spelen van de processiemars de feestelijke stemming.

Na de wijding, om ongeveer kwart voor twaalf kon de plechtige heilige Mis een aanvang nemen. In de voormiddag had op het raadhuis een uitdeling plaats van brood. Aan ruim honderd gezinnen werden naargelang de omvang van het gezin twee drie of vier heerlijke krentenbroden geschonken.

Na de middag bracht Gastels fanfare en Mannenkoor een serenade aan mgr Meeuwissen en de andere op de pastorie aanwezige geestelijken.

De heer J. de Bie, commissaris van de fanfare hield een feestrede uit naam van alle inwoners van Gastel.

Na afloop van deze ovatie trok de harmonie onder vrolijke marsen nog eens door de bevlagde straten en sleet verder deze avond in gepaste vreugde in de Harmoniezaal.

Druk bleef het ook op straat, maar geen wanklank stoorde de feestvreugde en het feest eindigde zoals het vooral een kerkelijk feest past.

Aldus het verslag van de Grondwet.

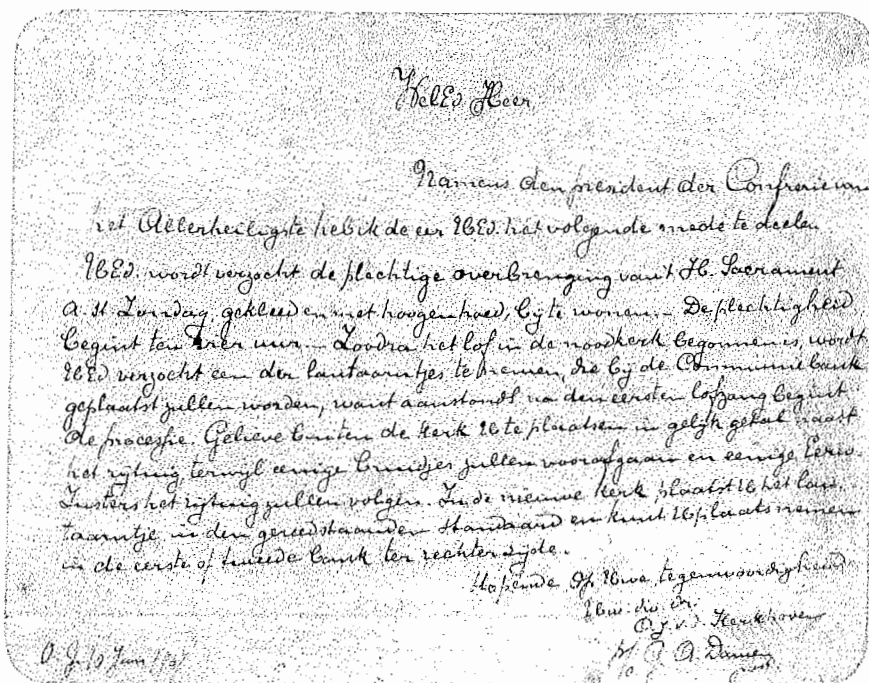
En terwijl de armsten genoten van de krentenbroden, die 's morgens zo genereus waren aangeboden op het gemeentehuis stonden er voor de heren geestelijken heel wat meer lekkernijen op het feestmenu:

Wat te denken van:

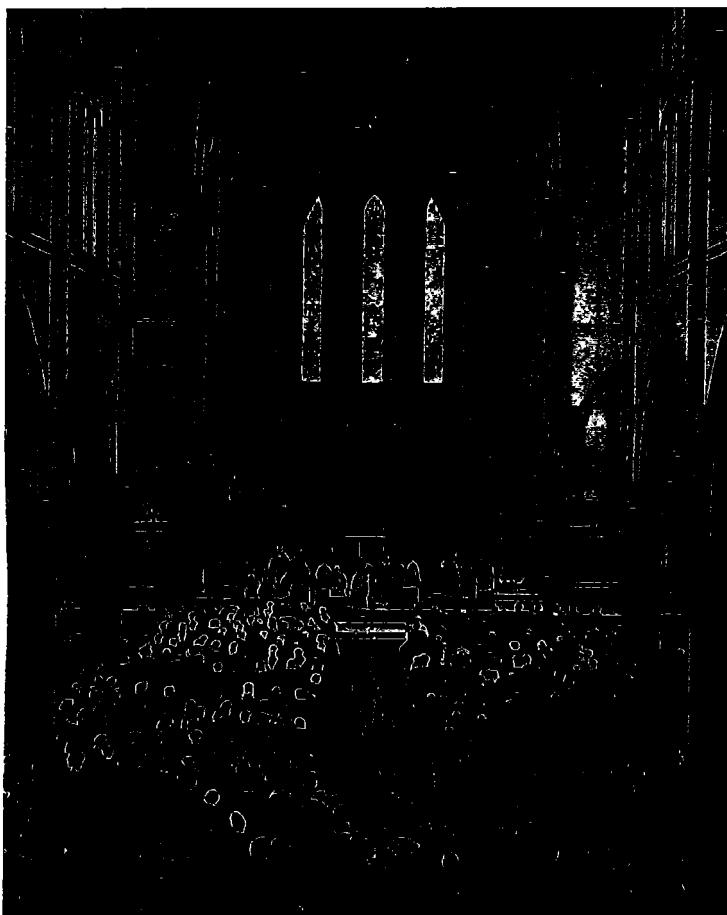
Waterzalm
Pasteipotjes met zwezerik
Runderhaas met groenten
Aardappelen met Champignonsaus
Sleepasperges.
Reebout met doperwtjes.
Ganzenleverpastei
Gebraden duiven
Ingemaakte vruchten
Verse kreeft met salade en mayonnaisesaus.
Citroenpudding
Rumgelei
Gebak
IJs
Vruchten
Koffie

P. PEETERS.

Bronnen : De Grondwet van 17 mei 1907
A. Delahaye: Gastel land van Abten en Markiezen, Oud Gastel 1975
Heemkundekring Het land van Gastel: 75 jaar Laurentiuskerk Oud Gastel 1982

KORT NA DE
KERKWIJDING
WERD DIT BRIEFJE
IN OPDRACHT VAN
PASTOOR DAMEN
GESCHREVEN

KERKWIJDING 1907

BELGISCHE VLUCHTELINGEN BIJ FAM. DAMEN 1914/19 18

PERIODE 1910-1920:

OP DE VLUCHT UIT BELGIË

Een episode in onze Gastelse geschiedenis waar helaas maar weinig van is opgetekend. In het gemeente-archief van Bornem vond ik bij toeval onderstaande relaas van Zuster Philippine, gasthuiszuster te Bornem, geschreven in de jaren zestig. Hieronder de letterlijke tekst.

Bornems 'gasthuis' op oorlogsvlucht naar Nederland.

Pater Benedictus van Doninck heeft ons in zijn oorlogsdagboek nauwkeurige bijzonderheden nagelaten over de woelige dagen uit het begin van de eerste wereldoorlog. De gebeurtenissen in Bornem en omstreken, waarbij hij zelf zo dicht was betrokken, tekende hij dagelijks op, zodat we ons vijftig jaar later een goed beeld kunnen vormen van de moeilijkheden en last die de bevolking in die tijd ondervond. Zo vernemen we dat in het begin van oktober van 1914 een groot deel van de bevolking zich gereed maakte om te vluchten. Ook de bewoners van het gasthuis van Bornem gingen op weg naar veiliger oorden, en hetgeen we uit eigen herinnering nog weten over deze avontuurlijke tocht, willen we hier als aanvulling van het dagboek van Pr. van Doninck gaarne op schrift stellen. (het dagboek is deels gepubliceerd, maar ik heb het niet weten te bemachtigen, [WvdB]) In het gasthuis waren er in die tijd negen Zusters. Zuster Dorothee was met haar 58 jaar de oudste en daarop volgde in leeftijd Moeder Johanna, Slechts enkele jaren jonger waren Zuster Bernarda, die voor de keuken zorgde, Zuster Martha, die de zorg had voor de vrouwen en Zuster Aloysia, die in de operatiekamer hielp. De vier anderen waren allen nog onder de dertig en hadden hun werk bij de zieken, in de mannenafdeling, deden de naad of zorgden voor de weeskinderen. Toen de geruchten van een komende vlucht meer en meer werkelijkheid schenen te worden, was er al het een en ander uit voorzorg ingepakt. Moeder Johanna vond vluchten erg, maar vond dat blijven ook gevaarlijk was en op 7 oktober kwam Pr. Henricus de knoop doorhakken door te zeggen dat de jonkheid absoluut moest vertrekken. Hijzelf en Br. Alfonsus zouden met ons meegaan. De andere Paters van de abdij en ook de meeste Zusters van het pensionaat waren reeds vertrokken. De Zusters waren die dag juist aan de grote was bezig en na het nodige overleg werd besloten dat we met vijven zouden vertrekken samen met de weeskinderen en Trineke Brijs, een oud menske, dat ook wilde meegaan en Maria Jaobs uit Branst. Niemand ging gaarne weg, maar Pr. Henricus zette er vaart achter en rond half tien ging ons groepje van ongeveer 25 op weg naar Temse, het onbekende tegemoet. De eerste halte was reeds bij de Broeders van Temse. De zware pakken en valiezen die ieder met zich moest mee sleuren, hadden onderweg veel last veroorzaakt. Broeder Overste kreeg het toch zo ver dat een groot gedeelte van de bagage werd achtergelaten en dat alleen het allernoodzakelijkste werd meegenomen. Hij zorgde voor een klein kamertje, deed de deur op slot en zei ons dat hij hoopte dat we bij de terugkeer nog alles zouden terugvinden. De weg naar het station van Sint Niklaas was vol volk. De trein was al weg, maar men beweerde dat er in de middag nog wel een zou komen.

Daarin vonden we gelukkig een klein plaatsje en arriveerden zo veilig in Hulst. Daar zouden we de nacht moeten doorbrengen en Pr. Henricus ging er op uit om een onderdak te zoeken. Alleen lukte het hem echter niet en hij riep de hulp in van dokter Fruytier, een broer van Pr. Amedeus, die er in slaagde om de Zusters van het pensionaat over te halen om onze groep voor een nacht te herbergen. In een lokaal werden de lessenaars in een hoek bij elkaar geschoven, er werd stro bij elkaar geraapt en lakens en dekens gehaald. Het was een wondere nacht. Het geritsel van stro deed denken aan een troep kiekens, die er in scharrelden. Daarboven klonk dan af en toe de kijvende stem van Zr. Aloysia, die de kleintjes aanmaande tot slapen. Een ander lag te hoesten en zelf stootte ik in de duisternis m'n teen tegen een scherpe hoek, dat erg bloedde en waardoor ik de andere dag mank liep. Maar het werd toch morgen en de Zusters van het pensionaat zorgden voor brood en natuurlijk hollandse thee, die echter bij de Belgen niet erg in de smaak viel. De kinderen dronken het toch op en na de Zusters hartelijk bedankt te hebben voor hun gastvrijheid namen we de trein naar Walsoorden voor de overzetboot. Daar wachtte ons in een cafe de papa van Pr. Amedeus op, voorzien van koffie en koeken. We deden ons te goed en namen rond drie uur de boot naar Kruiningen. De kinderen waren op het water erg bang. Over Bergen op Zoom kwamen we dan per trein in Roosendaal aan, waar Pr. Gregorius Mouwen stond te wachten. Ook stonden daar mensen met manden met boterhammen en deelden die uit aan de kinderen. Er werd wat gegeten, maar de vermoeidheid deed zich toch voelen. Op de tram van Roosendaal naar Gastel vielen de meeste kinderen dan ook in slaap. Maar in Gastel was ieder spoedig wakker, want de paters hadden onze komst aangekondigd, zodat het daar krioelde van het volk. Eenieder wilde een weeske pakken of een paar Zusters bij zich in huis nemen. Maar Pr. Joannes Damen, de pastoor, wilde daar niet van weten. Hij had gezorgd dat we bij elkaar zouden blijven in het St. Bernardusgesticht. De eerste avond moesten we ons nog wat behelpen. Zr. Aloysia nam Zr. Josephine en Zr. Elisabeth mee naar haar thuis, waar haar broer, prior Guido van de abdij, ook al was. De anderen trokken naar een leegstand huis, waar ze het zich zo goed en zo kwaad als het ging installeerden om er de nacht door te brengen. Vandaaruit zagen we in Antwerpen de petroleumtanks branden. Het was al vuur en vlam. De andere dag [9 oktober] togen we allemaal naar het St. Bernardusgesticht. Voor de Zusters waren er boven wat chambretten gemaakt, afgeschermd met zeildoek, zodat we een beetje van de kinderen waren afgezonderd. De kleinere kinderen gingen gewoon naar school en de grootste naaiden met zr. Huberta klederen. De mensen kwamen dikwijls goed brengen, zodat de kleding goed was verzorgd. De was werd gedaan bij Zr. Aloysia thuis, waar de Zusters dan gingen helpen. De eerste zondag hield Pr. Clemens [bedoeld wordt kapelaan van den Elzen, WvdB] in de Laurentiuskerk een hartroerende preek. Onze Zusters en onze wezekens zijn hier, zei hij, en moeten geholpen worden. De mensen waren erg aangedaan en wij ook. Een

week lang gingen Zr. Josephine, Zr. Elisabeth en Zr. Aloysia helpen in de boterfabriek, waar veel Antwerpse vluchtelingen waren ondergebracht. Ze smeerden daar boterhammen en schilden de aardappelen, maar na een week werden de vluchtelingen naar elders overgebracht. In de tweede week kwam er een auto van Rotterdam met brood, conserven en kleding. Er waren donkerblauwe mantelkes met koperen knopen, waar de kinderen erg trots mee waren. Voor degenen die er geen hadden, werden er bijgemaakt. Pastoor Joannes kwam steeds zien of er van alles wel genoeg was. Er waren goede aardappelen en iedere dag voor elk drie brokskens vlees in de soep. Op de duur waren de kinderen heel content in hun nieuwe omgeving en spraken niet meer over terugkeren. Ze gebruikten al echt hollandse uitdrukkingen en baden ook het Nederlandse weesgegroet. Toen er dan na drie weken toch besloten werd om terug naar huis te gaan, kwamen er veel tranen te voorschijn. Het afscheid was dan ook hartroerend. De kinderen zongen een afscheidsliedje op de wijze van: Nader bij U o God. Herbergzaam Nederland, O dank zij U Gij zijt ons milde pand, wij minnen U O God spreid Uwe hand, zegen ons Nederland Dank, Heren, Dames, O dank zij U. Herbergzaam Nederland, O dank zij U Gij zijt ons milde pand, wij minnen U Gij helpt ons uit de nood, gij schenkt ons vlees en brood Dank, Heren, Dames, O dank zij U O Heer zie gunstig neer op onze bespaar 't milde Nederland, behoud het in vree Schenk het in overvloed een aards en hemels goed Dank, Heren, Dames, O dank zij U. Op de terugweg werd dezelfde route gevolgd, Roosendaal - St. Niklaas - Temse. Omdat tijdens het verblijf in Nederland de bagage van eenieder zozeer was aangegroeid, kon er niet aan worden gedacht om achtergelaten spullen bij de Broeders van Temse op te halen. Later gingen mannen van het gasthuis met het bootje op en neer om beetje voor beetje alles terug te halen. Sinds ons vertrek was de brug van Temse opgeblazen, zodat we nu met de boot moesten overvaren. Het was laag water en in het slijk verloren sommigen hun schoenen. Ook een potje met kunstbloemen, dat Zr. Sophie de hele reis zorgvuldig had meegedragen, sneuvelde tenslotte in het slijk van Temse. Na een laatste voettocht naar Bornem volgde het blijde weerzien. Moeder Overste en de andere drie Zusters waren overgelukkig over onze behouden terugkeer. Ze hadden zware dagen gehad met een nacht slapen en twee nachten waken. Het gasthuis stond er gelukkig nog en er was weinig veranderd. Zo waren we allen weer blij bij elkander te zijn en nog jaren nadien kon men in het gasthuis de kinderen het afscheidslied horen zingen als herinnering aan hun tijdelijk verblijf in het gastvrije Gastel.

WIM VAN DE BROEK

PERIODE 1920-1930:

DE BOUWPASTOOR BELOOND

Hij had zijn reputatie als bouwpastoor al opgedaan in het begin van deze eeuw, toen de Gastelse parochie na lang soebatten eindelijk een nieuwe, grotere kerk kreeg. Maar daarmee was pastoor Joannes Damen nog lang niet verzadigd. In de oorlogsjaren kwam er van eventuele bouwplannen niets terecht, maar in de jaren twintig kwamen de bijzondere scholen tot stand. De Joannesschool werd naar de imposante geestelijke genoemd, die altijd wel ergens zijn grootste plannen wist te financieren.

In 1927 bij zijn zilveren priesterfeest achtte de Gastelse bevolking het tijd worden hem met een bijzonder cadeau te bedanken. Dat werd het Heilig Hartmonument, zoals dat ook nu nog aan het begin van de Dorpsstraat staat.

Een jaar eerder al wordt een speciaal Comité H. Hartmonument opgericht onder voorzitterschap van dr. J. Knitel. Een eerste bijeenkomst is er op 10 november. Het is juffrouw Theresia de Bie die wijst op een soortgelijk feest in Oudenbosch en kapelaan Roomer brengt het idee van een Heilig Hartmonument naar voren, zoals die in die tijd in heel veel plaatsen verrijzen. Frans Akkermans geeft daarop een kort lesje geschiedenis. Al in de Middeleeuwen stonden er overal kruisbeelden, ook op de Gastelse Markt n.l. het Spaensche Cruys. Die beelden zijn tijdens de Reformatie verdwenen. Toch doet de Gastelse schilder een ander voorstel: het Gastels zwerfblok, beter bekend als de dondersteen terughalen bij de Paters Jezuiten in Oudenbosch, waar het thans ten onrechte rust. Akkermans stelt voor stappen te ondernemen de enorme kei terug te halen en op een voetstuk te plaatsen.

Op 19 december brengt het comité een bezoek aan Oudenbosch waar W. van der Lugt de steen bezichtigt. Helemaal erop tegen is men in Oudenbosch niet, maar voor wetenschappelijke doeleinden is het wellicht beter dat de kei blijft liggen, waar ie nu ligt. Bovendien willen de paters het liefst niet dat er in de blok gehakt of gekapt gaat worden.

Korte tijd daarna ziet het comité af van de pogingen om de dondersteen terug op eigen bodem te krijgen en concentreert zich helemaal op een H. Hartmonument.

Op 5 juli is het 25 jaar geleden dat pastoor Damen het herdersambt in Oud Gastel aanvaard heeft. Dan zijn er nog geen feesten. Het comité is ook nog lang niet klaar met haar werkzaamheden, ook niet op de uitgeschreven feestdag 2 oktober. Op die dag krijgt de pastoor slechts een foto van het te verwachten huldeblijk. In een toespraak vergelijkt Knitel de pastoor met een veldheer, die zijn troepen ter overwinning voert. Damen moet een stoere kerel geweest zijn.

Het beeld de Goede herder met schaap wordt voor 12000 gulden gemaakt door de Amsterdamse beeldhouwer C. Smout. Het in brons gegoten beeld is 3,20 meter hoog en wordt geplaatst op een voetstuk van vier meter. In het voetstuk staat gebeiteld: 'Ik ben de Goede Herder' en op de sokkel: 'Aan pastoor G.A. Damen O. Cist. Van zijn parochianen 1902-1927.'

In Dusseldorf wordt het beeld gegoten en het arriveert in Gastel op 25 november. De feestdag is dan al vastgelegd op de 4^e december. Van P. Vlekke, directeur van de Suikerfabriek krijgt het comite een bok, zodat het beeld makkelijk te plaatsen is. De grond voor het beeld wordt afgestaan door mejuffrouw A. Akkermans. Er gaat het verhaal dat burgemeester A. Mastboom daar zeer over verbolgen is, omdat hij juist op diezelfde plaats grond had willen verwerven voor een nieuw gemeentehuis. Naar verluid bleef daarom het transformatorhuisje op de Markt in het vooraanzicht van mejuffrouw Akkermans' woning zo'n lange tijd het marktplein ontsieren. De burgemeester wilde het eenvoudigweg niet opruimen, zodat het er nog tot in de jaren vijftig bleef staan.

Van het beeld worden 1500 foto's gemaakt, die voor 7 cent te koop worden aangeboden. Smout krijgt nog een forse strop vanwege de hoge invoerkosten vanuit Duitsland.

Bij het monument is ook een oorkonde gemaakt. Opgesteld in het Latijn, gekalligrafeerd door Broeder Willibrord. De oorkonde komt in het kerkelijk archief terecht. (misschien dus nu in het archief in Zevenbergen terug te zien).

De vierde december is een koude dag met een grauwe lucht vol nevels en regen. Gevlagd wordt er volop al hangt de driekleur stijf bevroren buiten. De feestdag staat onder leiding van kapelaan Van den Elzen. Hij formeert de stoet met het Genootschap van het H. Hart, de Congregatie, de H. Familie, Derde Orde, Confrerie van het H. Sacrament, het kerkkoor, de vrouwenbond, het patronaat, de RK scholen, de boerenbond, de middenstandsvereniging, de werkliedenbond, de St. Elisabethsvereniging en de Missienaakring. Ook de dan geheel katholieke gemeenteraad loopt mee.

Tachtig bruidjes met bloemruikertjes halen de pastoor en de andere geestelijken af aan de pastorie en samen met het college trekken ze in optocht naar de kerk voor een Mis uit dankbaarheid. Ook oud-minister professor Van Swaay, architect van de Laurentiuskerk is bij de feestelijkheden aanwezig. Evenals oud-Gastelaar pater C. Thijs, rector op Brakkensteijn.

Kort voor de plechtige inwijding worden een groot aantal bloemstukken geplaatst en even later mag mejuffrouw Akkermans het beeld onthullen door het laken er af te trekken. Dr. Knitel biedt het vervolgens namens de parochianen aan de pastoor aan. 'Moge het monument tot in lengte van jaren een sieraad zijn voor Oud Gastel'.

De drie Heren (Damen, Thijs en Mouwen) wijden vervolgens het beeld in. Dat heet met een mooi woord intronisatie. Later die middag is er in de kerk een plechtig sluitingslof. De gelovigen krijgen er vanaf die dag weer een gebed bij. Voortaan moet de eerste vrijdag van de maand een algemene hernieuwing zijn van de intronisatie in Oud Gastel. Het beeld staat er nog, van de hernieuwingen horen we niet zo veel meer....

Wim van den Broek

ONTHULLING H. HARTBEELD 1927
 met o.a. pastoor Damen, pater Thijs en vooraan
 met witte muts mevrouw Akkermans.
 Rechts huize De Bie, het latere Wit-Gele kruisgebouw.

ERWTENPLUKKERS/STERS IN BARTEWEG TE OUD GASTEL ± 1930

PERIODE 1930-1940

GASTEL IN DE CRISISJAREN

Deze jaren worden wel eens de crisis-jaren genoemd, vanwege de slechte economische situatie in de wereld. Ook Nederland en dus ook de inwoners van Oud Gastel ondervonden hiervan grote problemen. De bekendste hiervan waren de grote werkeloosheid, de lage lonen en daardoor de grote armoede in de vele grote katholieke gezinnen, die Gastel rijk was. De financiële positie van de gemeente was overigens niet slecht te noemen, want kort tevoren was de plaatselijke inkomstenbelasting nog verlaagd. Burgemeester A.G.J. Mastboom had echter niet de naam een sociaal voelend man te zijn. De problemen lagen blijkbaar aan de mensen zelf, want in 1926 verzuchtte hij reeds:

"Verstonden onze goede inwoners vroeger de kunst zich met weinig tevreden te stellen, thans meent de spreker te zien, dat deze kunst van jaar tot jaar meer verloren gaat." Kortom de werkelozen zorg werd niet als taak van de gemeente gezien door het toenmalige gemeentebestuur. Men zag deze zorg meer als een taak van liefdadigheid, die via het R.K. Armbestuur diende te worden opgelost. Alleen de arbeiders en de vakbonden ageerden tegen dit slechte beleid, onder aanvoering vooral van de K.A.B.-voorzitter en latere wethouder P.Verholen. De malaise in de suikerindustrie deed de werkeloosheid nog verder toenemen. De Gastelse Beetwortelsuikerfabriek te Stampersgat had in 1927 zelfs de productie geheel stil gelegd. Twee andere kleinere fabrieken werden helemaal gesloten. In 1931 was de crisis in alle bedrijfstakken merkbaar en in 1934 bereikte ze een hoogtepunt met in december van dat jaar 448 werkelozen in Gastel en Stampersgat. De werkverschaffing of steunuitkering steeg van f. 50.000,- uit de beginjaren dertig tot ruim f. 121.000,- in het jaar 1939. Na lang aandringen van de arbeiders, met optochten door de straten en een oploop voor het gemeentehuis (met daarbij soms een enkele steen door de ramen!) werden er enkele werkeloosheidsprojecten opgezet.

Er werden wegen aangelegd en opgeknapt, bomen gekapt en openbaar groen aangelegd, o.a. het park in Stampersgat. Het resultaat was echter de bekende druppel op de gloeiende plaat.

Dat de komst van de oorlog in 1940 hierdoor voor vele mensen in Gastel een economische opluchting was, klinkt raar, maar was in feite wel waar, daar de werkeloosheid in de beginjaren van de oorlog sterk terugliep en de crisisjaren voorbij waren.

PERIODE 1940-1950

In de jaren 40-50 heeft de Duitse bezetting voor vele Gastelaars heel veel indruk gemaakt. Het was een tijd waarin allerlei voorvallen plaatsvonden veelal met tragische afloop. Veel is er al over geschreven. Hier volgt een zeer plaatselijk gebeuren met soms voor vele anderen herkenbare dingen.

Herinneringen van Toos, Louis en Riet Peeters aan de oorlogsjaren 1940-1945. Toos, Louis en Riet Peeters, waarvan in dit verhaal sprake is waren de oudste kinderen van het gezin J. Peeters - Uit de Willigen. Zij waren op 10 mei 1940 resp. 8, 7 en bijna 6 jaar. Er waren daar destijds nog 2 kinderen en tijdens de oorlog kwamen er nog twee bij, waaronder ondergetekende.

Ze woonden aan het eind van de Meirstraat, nu HN 56. Vader Peeters was molenaar en had tevens een landbouwbedrijf ter plaatse, met enkele koeien, varkens en bouwland.

Op Dorpsstraat 57 woonde oma Peeters. Ook zij komt in het verhaal voor.

Daar Toos momenteel in de V.S. woont heeft zij haar belevenissen ingesproken op een tape.

Toos herinnert zich van de meidagen 1940 het volgende. Met Pinksteren was oma P. bij haar thuis. Zij was in de schuilkelder, die in de boomgaard gegraven was en ook de kinderen moesten erin. Louis mocht met vader rondkijken. Ook Toos mocht wel even naar buiten en zag op de hoek van de Vierschaarstraat/Meir militairen met rode baretten met voertuigen. Zij trokken zich spoedig terug. De schuilkelder werd later niet meer gebruikt.

De oorlog en bezetting ging verder. Je merkte dat bijvoorbeeld als er een ruit vervangen moest worden. Dan werd er een oude ruit ingezet en als die te klein was werden er twee stukken gebruikt. Bij winkelruiten ging dat niet. Dan werd een deel dichtgetimmerd met planken. Ze merkte ook wel van het bonnensysteem. Want ze moest met haar zus boodschappen doen en moest dan bonnen meenemen. Ze gingen met de bokkenwagen boodschappen halen bij bakker van der Heyden op de Markt [HN 1].

Louis mocht met vader mee om tabak en sigaretten te smokkelen uit België, of vee naar dat land toe..

In de oorlog werden de scholen gesloten en Toos ging naar school op de meelzolder van bakker van Sprundel. Daar kwamen Jos en Tinus [knechts bij vader Peeters] bloem brengen. De leerlingen zaten tussen de meelzakken. Ze hadden maar halve dagen school, want op het andere daggedeelte waren er andere kinderen aan de beurt. Louis zat op school bij cafe van de Kastele op de Meir. HN40.

Toch had de oorlog wel zijn aardige kanten. Moeder maakte zelf een pop van lappen en haren van uitgetrokken jaegergoed. Als kind had je geen speelgoed dus je verzong zelf van alles. Zo maakte je kauwgum door lang op tarwekorrels te kauwen en je pofte erwtjes met veel zout.

Er waren geen fietsen. Vader kocht een tweedehands tandemfiets in Sint Willebrord. Daarop reden meestal Riet voorop en Toos achterop.

De kinderen gingen 's morgens naar school in kleren waarvan de kwaliteit steeds minder werd.

De kleren die er waren, waren vaak vermaakt, maar de grondstof was dikwijls nog van vooroorlogse kwaliteit. Oom Piet bracht een boom naar de klompenmaker en die maakte er ook voor de familie Peeters klompen van. Toos kreeg een jas van gesmokkelde stof. Die jas werd genaaid door de zusters Brocatus. De jas had een stevige voering. Die hield de jas bij elkaar. De jas was zo slecht van kwaliteit dat ze niet kon worden gedragen, maar toen Toos na de oorlog een andere jas kreeg, gemaakt van een paardedeken werd de oude voering ervoor gebruikt. Het ondergoed was heel slecht. Een buurvrouw had ondergoed op de kachel gezet om op te koken. De buurman kwam thuis en keek in de pan. Hij dacht dat het pap was en at ervan. Toen zijn vrouw thuis kwam kreeg hij te horen dat hij zijn ondergoed had opgegeten.

Er was veel improvisatie nodig om weer aan kleren te komen.

Wat Toos betreft; zij kreeg meestal de kleren van haar oudere zus Riet, dus maar heel zelden iets nieuws.

De schoenen uit die tijd waren van karton, dus werden er meest klompen gedragen. Moeder maakte sloffen van jute zakken, waaronder lijm bestemd voor vloerbedekking gesmeerd werd. Zo hadden die sloffen een soort zool. Die lijm kwam weer van de broeders van Saint Louis uit Oudenbosch, die dat spul verkochten.

Als brandstof werden scheven gestookt [houtvezels van vlasstengels]. Dat brandde heel snel, dus werd een wasteil met scheven ondersteboven op de kachel gezet. En dan was zo'n teil al gauw leeggebrand.

Toos en Riet moesten om de beurt een week lang melk in een kannetje meenemen naar oma. Als ze dan aangehouden werden moesten ze zeggen dat die voor het overblijven was anders werd de melk in beslag genomen. De melk was echter voor oma. De melkkan zat in een soort strandzak die steeds meer ging ruiken omdat er vaak gemorst werd.

Ook moesten er eieren geleverd worden in het WO-kantoor aan de Kerkstraat. Toos moest er 20 afleveren, maar ze had er maar 17. Het commentaar was: OH Jan Peeters heeft teveel eieren zelf opgegeten.

Thuis moesten Riet en Toos meehelpen om veel aardappelen te schillen. Die waren ook om meel van te maken. Daarvan maakte moeder weer lijm. Die lijm was nodig om veevoederbonnen, die de boeren inleverden om weer veevoer te kunnen kopen, op te plakken. Die vellen stonken verschrikkelijk door de lijm.

In de oorlogstijd [nov. 1942] vierden vader en moeder hun koperen bruiloft. Er was een heilige mis voor hen, maar vader kon niet te communie omdat enkele vrienden o.a. Jan Meeuwissen al van tevoren op de borrel gekomen waren.

Grote indruk op Toos maakte dat ook de volwassen mensen in de oorlogstijd wel bang waren. Zo kroop vader wel eens weg als ze kwamen kijken of er graan verborgen was. Soms maalde vader graan in de nacht en dan kwamen mannen van bakker de Rooy uit de Zeg. Er stond dan iemand op de uitkijk. Je moest de tarwe eigenlijk inleveren maar veel boeren hielden wat achter voor zichzelf en dan kwamen ze bij vader om dat te laten malen. Op een keer waren

de kinderen op het erf aan het spelen. Er kwamen toen ook overdag mensen om graan te laten malen. Toen kwamen er soldaten om fietsen te vorderen. Een zekere Korteweg wilde met zijn transportfiets graan wegbrengen. Toen moest hij onder dwang van een geweer zijn fiets afgeven.

Het was vaak wat. Oma kreeg inwoning van politieagent Schrier. Die kwam uit Zeeland. Hij wilde trouwen maar moest daarvoor met de fiets naar Zeeland. Zijn eigen fiets had geen goede banden, maar die van vader wel. Hij kreeg de goede fiets mee. Hij kwam terug met zijn bruid en ze trouwden in de protestantse kerk. Toos en Riet mochten samen met de werkster van oma in die kerk en dat was iets speciaals voor katholieke kinderen.

Op een andere keer waren er weer soldaten fietsen aan het vorderen op de hoek van de Karnemelksestraat en de Meir. Louis en Toos moesten de mensen waarschuwen dat ze met hun fiets daar niet langs moesten. Verschillende mensen die er toch voorbij moesten zetten hun fiets in het karhuis. en later in de maalderij. Toen er zodoende geen fietsers meer langskwamen kwamen de soldaten kijken. Vader ging met de soldaten langs het karhuis en de schuur. Toen ze bij de maalderij kwamen zei vader "Ik heb geen sleutel, die moet ik even gaan halen. De soldaten gingen mee en kregen koffie. Toen ze later verder gingen zoeken waren de fietsen intussen weer beter verstopt.

Overigens zat er onder het stro in de schuur ook een auto verborgen van leerhandelaar de Clerq uit Roosendaal. Ondanks dat er soms soldaten in de schuur ingekwartierd waren, is die auto door hen nooit gevonden.

Op de zolder van de maalderij waren kleren, graan en ook tabak verstopt. Daar werd wel gestolen, waarbij de dieven langs het dak binnen kwamen.

We hadden ook een waskeet, Baar werd op vrijdag altijd de was in de week gezet. Op een nacht was al het wasgoed gestolen, behalve een sok, want daar was er maar een van. Dus de dieven hadden alle tijd gehad om alles uit te zoeken.

Er werden ook paarden gevorderd. Ons paard werd gevorderd. maar we kregen een Oldenburger ervoor terug omdat we die nodig hadden voor het vervoer van meel en veevoer.

Riet ging op kostschool in 1943, dus die was toen niet veel meer thuis. Later kwam ze weer thuis, toen de school door de Duitsers gevorderd werd.

In huis werd alles 's avonds donker. Alles moest verduisterd worden. Op een nacht kwam de blokwachter langs, omdat hij in de keet hoorden boterkarnen. Hij waarschuwde zodat de karnton opgeboregn kon worden voordat de politie zou komen. Zo hielpen de mensen elkaar vaak. De mensen keken voor elkaar uit. Er was een ruilhandel met olie. Van lijnolie werd zeep gemaakt door meester Tilmans. Die wist hoe dat moest. Die lijnolie moest opgewarmd worden en later weer afgekoeld. Zo stond er bij Jan M. een schaal af te koelen onder een opgeschoven raam. Dat raam viel naar beneden en weg was het produkt van uren werk.

Je kreeg zachte zeep, beter dan de harde kleizeep die in de winkel te koop was.

In de oorlog was bij ons Joke Schoonen een meisje uit Roosendaal. Die was er wegens ondervoeding en kon bij ons aansterken. Ze kwam bij Toos in de klas. Op een keer was er een hoge militair die in de kamer sliep. Andere soldaten sliepen in de schuur. Die hadden kisten met veel Duits geld.

Dolle dinsdag [4 september 1944]: Op deze dag waren er allerlei berichten. Vader had ervan gehoord op de radio. Die was verstopt op de vliering in een kast. Daar luisterden ze 's avonds om zes uur naar radio Oranje. Ze hoorden dat de bevrijding zo zou komen. Ze hoorden dat de Tommies in Breda zaten. Vader haalde de radio naar beneden en ook een grote vlag. Die kon niet worden gewassen maar werd op de bleek gelegd achter de stroklamp. gereed om op de steken als de Tommies zouden komen. Iedereen was echt in een goede moed. Dan ineens zag Toos grote laarzen. Dat waren Duitse soldaten. Die kwamen zoeken. Vader gooide een kleed over de radio, die achter een deur stond en de vlag werd weer onder het stro verstopt. Ze wisten dat de bevrijding voorlopig nog niet zou komen.

Toen de vliegtuigen voor de slag van Arnhem.

De kinderen gingen niet meer naar school. De bruggen werden opgeblazen, Zo nu en dan kwamen soldaten om te overnachten.

Louis vertelt daarover: Een paar dagen voor de bevrijding werd er 's avonds laat bij ons aan de deur geklopt en toen vader de deur opendeed kwam er een stel Duitse frontsoldaten naar binnen. Ze waren op terugtocht en hadden in Wouw (Woef zeiden ze] gevochten. Ze zagen er erg onheilspellend uit, ongeschoren, bemodderd en gescheurde kleding, geweren kruislings over de schouder. Ze moesten bij ons eten en slapen. Moeder moest aardappelen en uien bakken en het door hen meegebrachte vlees braden. Ze hadden een koe bij een boer in de wei geslacht, dus vlees volop! Na het eten moesten ze slapen. De officier beneden in het bed van mijn vader en moeder. De laatste dagen van de oorlog sliep het hele gezin, vader, moeder en zeven kinderen bij elkaar in dezelfde kamer. Wij moesten dus onze slaapplek afstaan en met het hele gezin in de opkamer slapen, een vertrek van twee bij drie meter. Twee soldaten sliepen in de keuken en de rest in de schuur. Halverwege de nacht vertrokken ze weer verder richting Duitsland.

De nacht voor de bevrijding hoorden we regelmatig het gefluit van overkomende granaten. Wij dachten dat het Duits geschut was, dat vanaf het Strijp richting Wouw schoot, zoals een paar dagen eerder. Wij sliepen weer met zijn allen beneden in de kamer. Buiten hoorden we het geluid van voorbijkomende paarden, piepende karren en Duitse stemmen. Het was het Duitse leger op terugtocht. 's Morgens toen het al licht was kwamen er weer granaten over en we werden door dokter van Susante gewaarschuwd dat de granaten op de Stoof terecht kwamen. Hij vertelde dat er een dode en twee zwaargewonden waren. Wij moesten allemaal de kelder in. Toen het schieten ophield gingen wij op de Stoof kijken. Vlak bij ons huis bij het kappelleke was de eerste inslag te zien. Verder op de Stoof bij Jan van Dongen stond een Duits voertuig, getroffen daar een granaat. Verderop tot Piet Meeuwissen [Pietseweg 6] waren bijna

alle huizen beschadigd. Hier werden drie inwoners van de Stoof dodelijk getroffen. Iedereen was heel bang en onder de indruk van het gebeurde. Toen we thuiskwamen, werd de kelder ingericht als slaapplek. De tralies werden van het kozijn gehaald, zodat we desnoods door het raam naar buiten konden. In de loop van de dag kwam er iemand vanuit het dorp en die vertelde dat de Engelsen in Gastel waren. Vader en ik gingen over de Meir naar de Dorpsstraat, waar we een Duitse soldaat tegenkwamen. Terwijl de Duitser richting Rijpersweg liep zagen we verderop een Engelse soldaat op een motor aan komen rijden. Dat was even spannend, maar de Engelsman stopte toen hij de Duitser zag, keek waar deze naar toeliep en reed daarna weer richting Markt. Wij liepen verder en bij het gemeentehuis (nu woninginrichting Bus) stond een kleine Engelse tank. Dat waren onze bevrijders. Er liepen veel mensen op straat. Iedereen was opgewonden en uitgelaten. Vooral op de Markt was het druk. Toen we naar huis gingen, kwamen we op de hoek Meir/Dorpsstraat bij de laatste Engelsen. Daar stond een mitrailleur opgesteld in de richting Rijpersweg. Van een Engelsman kreeg ik een sigaret voor mijn vader. Wij liepen naar huis over de Meir naar de Stoof. Dat was eigenlijk niemandsland.

Toen we thuiskwamen hoorden we weer plotseling schieten. Het bleek al gauw, dat de kerk het mikpunt was. Wij konden zien wanneer de kerk getroffen werd. Want dan zagen we een grote stofwolk ontstaan. Toen het donker werd gingen we de kelder in en daar hebben we ook geslapen.

De andere morgen reed er een kolonne Engelsen voorbij richting Stoof. Toen hebben we ook de eerste jeeps gezien. Met bewondering en haast ongeloof werd naar het gemotoriseerde leger gekeken. Dat was een groot contrast vergeleken met het Duitse leger. De meeste indruk echter maakte op ons de chocolade, de corned beef, sigaretten, wittebrood en andere levensmiddelen, waarover de soldaten in, voor onze begrippen, grote hoeveelheden konden beschikken en die ze ook in grote schaal uitdeelden.

Dat bleek ook wel zo te zijn want vooral toen de Amerikanen in Gastel kwamen hadden die veel voedsel bij zich, want het was in het Amerikaanse leger een voorschrift dat zij zelf hun eten mee namen. In tegenstelling tot militairen uit andere landen die hun voedsel vorderden.

Toch had die tijd ook zijn goede kanten. Omdat niemand iets had was er geen wedijver want in de winkels was er toch niets te koop. Voor de kinderen was het althans gelijk.

P. PEETERS.

Bronnen: Mededelingen van R. Huysmans-Peeters. L. Peeters en C. Loos Peeters gedaan in 1995.

STOOF B44, LATER MEIRSTRAAT 56

De boerderij van de familie Peeters waar het verhaal over de periode 1940-1950 grotendeels speelde.

EEN LUCHTFOTO VAN HET SCHIPPERSINTERNAAT

Rechts nog het bejaardenpension met erachter de nog bestaande kapel, in het midden het internaat en links de school.

PERIODE 1950-1960

In deze jaren van wederopbouw na de tweede wereldoorlog was er veel werk aan de winkel in Oud Gastel. De woningnood was het probleem van die tijd. Inwoning met alle gevolgen vanden kwam noodgedwongen veel voor. Honger werd er niet meer geleden, maar rijkdom was er niet. Burgemeester Hofland zette zich met de gemeenteraad in om Gastel hoger op in de vaart der volkeren te brengen. De eerste nieuwe woningen werden betrokken in de Julianastraat en in de Wilhelminastraat, in het zogenaamde Karolinaplan. Pogingen, om alles weer net als voor de oorlog in te richten lukte maar gedeeltelijk. De katholieke stands- en vakorganisaties echter werden heropgericht en ook de Katholieke Volkspartij had zijn greep op de kiezers herwonnen, met zelfs een verbod om op andere partijen te stemmen, zoals verwoord in het Bisschoppelijk Mandement van 1954. Er bloeide in Gastel een rijk R.K. verenigingsleven, natuurlijk toen nog apart voor mannen en vrouwen, jongens en meisjes en de t.v. had zijn intrede nog niet gedaan. Op de radio waren de bekende programma's "Negen heit de Klok" en de "Bonte Dinsdagavond-trein" met in de vastentijd de radiotoespraken van Pater de Greeve. De bekende schrijver Gerard van 't Reve heeft de sfeer uit die tijd in zijn bekende boek "De Avonden" het best beschreven.

In 1953 was de watersnood, die tegen de grens van Gastel aanliep. Een slachtoffer ervan werd in Gastel zelfs begraven.

Maar wat was nu in Gastel het bekendste uit die jaren. Zonder twijfel wellicht de komst en oprichting van een Internaat en School voor Schipperskinderen. De Broeders van Scheppers, die sinds 1920 werkzaam waren op de St. Joanneschool, zochten een ander werkterrein. Vooral een man moeten we hierbij noemen en wel Broeder Theophile Nijman, een geboren en getogen Gastelaar. Hij ontmoette in Dinteloord de bekende schippers-aalmoezenier Haemerlinck, die een kerkboot had en daarmee zijn varende parochianen bezocht. Het onderwijs aan deze kinderen was problematisch, daar de ouders geen vaste woon- en verblijfplaats hadden. Deze kinderen moesten noodgedwongen op internaten. Omdat dit op jonge leeftijd bezwaren ontmoette, kwam er een aparte onderwijswet voor deze kinderen, die onderwijs ontvingen van 8 tot 12 jaar, met drie schooltijden per dag, dus met een extra tijd van 16.00 tot 18.00 uur. In 1951 kwamen de eerste kinderen op de St. Joanneschool en in 1957 werd er een nieuwe schippersschool gebouwd, daar waar nu de bibliotheek is. Het internaat werd het vroegere St. Jozef Gesticht aan de Veerkensweg, wat later is afgebroken. De Schippersschool heeft bestaan tot 1979 en het Internaat tot 1983. Later waren er ook kermiskinderen ondergebracht en kwamen er de meisjes bij, die een apart Internaat hadden in het pand Kerkstraat 57A. Als directeur van de Internaten hebben gefunctioneerd

Broeder Theophile Nijman, broeder Cornelius Deckers en mej. N. Ligtoet. Als hoofd der school zijn bekend Br. Theophile Nijman en dhr. M. Verhaart. Een kleine duizend kinderen hebben hier hun lagere schoolopleiding genoten. Wat overgebleven is, is bij tijd en wijle een reunie van oud-leerlingen.

In het dorpsmuseum "In de drie snoeken" bevindt zich veel archief- en fotomateriaal van deze instellingen.

F. van Merrienboer

PERIODE 1960 EN 1970

Deze tijd kenmerkt zich vooral door de veranderingen en ontwikkelingen, die de R.K. Kerk doormaakte, met alle gevolgen vandien, ook in Gastel. Oorzaak was vooral het Concilie te Rome en de ontwikkelingen in de maatschappij. In Gastel waren reeds per 1 augustus 1959 de zusters van Etten vertrokken. Na een ruim 50-jarig verblijf alhier als onderwijskrachten van de St. Bernardusschool was dit een niet geringe gebeurtenis. Op 4 augustus kwam de verhuishwagen voor, die alles meenam en 's avonds om 18.00 uur namen de laatste zusters de B.B.A.-bus naar Etten en de kroniekschrijfster noteert: "Blij, dat het zover was, na al die emoties van de laatste weken."

In 1961 kreeg Gastel een nieuwe burgemeester in de persoon van Theo Andriessen uit Ovezande, op 28 september j.l. overleden. Hij was een echte burgervader, die in Gastel erg geliefd was. De politieke tegenstellingen waren vrij groot, wat niet gemakkelijk te overbruggen leek.

In het begin had hij het dan ook zeker niet gemakkelijk!

Ook werd begin jaren zestig in Gastel, vooral door de inzet van Janus Vromans het Carnaval weer nieuw leven ingeblazen. Ook kreeg Gastel eindelijk in 1961 zijn lang verwachte Mulo-school St. Maarten, die onder een nieuwe Stichting Katholiek Onderwijs aan het werk ging, onder leiding van de heer Herwijnen. Na tien jaar was hij opgeheven, tengevolge van de Mammoetwet. Later werd het Veerhuis, annex sporthal er gevestigd.

In 1964 schokte een ander gebeuren de goegemeenschap in Gastel. Pastoor W. Jansen werd opgebracht wegens zedendelicten. De sensatie-pers stortte zich op de gemeenschap, met alle gevolgen vandien. Het recht had zijn loop, de pastoor werd afgezet en terug naar het klooster in België gezonden. Als zijn opvolger trad pastoor W. van Dam op, wat twee medekapelaans, de heren Dirne en Kloeg, niet accepteerden. De eerste werd pastoor elders, terwijl de laatste uiteindelijk de kloostergemeenschap verliet en trouwde. Het uittreden en huwen was trouwens in die tijd in alle kloosters in de hele katholieke Kerk van Nederland aan de orde van de dag. Ook de broeders van Scheppers hadden in Gastel met uittreden te maken. Broeder Willibrord was de laatste broeder, die als hoofd van de St. Joannesschool afscheid nam in 1963. Vele kerkelijke en katholieke verenigingen met hun geestelijke adviseurs legden het loodje, wegens gebrek aan belangstelling. Het misbezoek liep schrikbarend terug en de belangstelling voor biechthoren was over. De pil en de geboorteregeling werd acceptabel geacht door de gelovigen, behalve door de R.K. Kerk te Rome. Kortom de leegloop van de kerk was begonnen en de tijd van het rijke roomse leven was echt voorbij.

Gastel kreeg wel in 1970, na lang touwtrekken, zijn Bejaardenflat de Molenweide.

F. VAN MERRIENBOER

EUCARISTIEVIERING ± 1960

OPENING VAN HET FEESTJAAR 'GASTEL 700' OP 01-01-1975
Met o.a. fotograaf C. van Kalmthout, burgemeester Andriessen met echtgenote,
L. Laanen, F. van Merrienboer en J. den Ouden.

PERIODE 1970-1980

Een tiental jaren in Gastel, waarin onder andere een eind kwam aan het burgemeesterschap van de onlangs overleden Th. Adriessen. Hij ging in 1978 met pensioen. In datzelfde jaar ging pastoor W. van Dam met emeritaat. Daarmee kwam een einde van een periode van ruim 700 jaar, waarin de parochiegeestelijken in Oud Gastel tot de orde van de Cisterciensers behoorden.

En dat brengt ons bij de feestelijkheden die in 1975 werden gevierd. In dat jaar werd herdacht, dat Gastel 700 jaar bestond. Tenminste In dat jaar was het 700 jaar geleden [1275], dat Gastel voor het eerst officieel werd genoemd.

Dit gebeurde in een oorkonde, waarin Arnoud van Leuven, heer van Breda aan de abdij van Sint Bernard [van de Cistercienser] de novale tienden van Gestele en Barlebosse (Oudenbosch] schonk.

Dit feit was reden voor een feest en dat gegeven is dan ook uitbundig gevierd op een wijze, zodat heel de Gastelse gemeenschap erbij betrokken werd.

Al enkele jaren ervoor werd onder het voorzitterschap van L. Vrolijk een comitee gevormd, dat grotendeels bestond uit het college van B. en W, de raadsleden en andere personen, vanuit het verenigingleven.

Zo werd dhr. W. Hofland, ambtenaar op het gemeentesecretarie, secretaris en dhr. A. Vromans regisseur voor de te houden historische optocht.

De gemeenteraad reserveerde al gauw een aanzienlijk bedrag op de begroting.

Een deel van dat bedrag zou besteed worden om een herdenkingsboek uit te geven, geschreven o.a. door A. Delahaye, archivaris, en Prof. J. Dellepoort.

Voor het jaar 1975 zelf zou een heel programma gemaakt worden, dat geopend werd op 1 januari en zou afsluiten eind december, met als hoogtepunt het hemelvaartweekend van 7-11 mei.

Het jaar werd feestelijk geopend met een historische toespraak voor het gemeentehuis op 1 januari.

Van toen af begonnen ook echt goed de voorbereidingen voor de verdere festiviteiten.

Het comitee vergaderde, de regisseur repeteerde met vele groepen voor de historische optocht, gemeentewerken maakte materialen klaar voor de versiering van Gastel, op de scholen ging de jeugd aan de slag om schilden te verven. De middenstand verzamelde attributen en historische kleding voor de historische markt en verschillende verenigingen legden contacten om gezamenlijk uit te pakken in de feestperiode.

Nadat de lindeboom op de Markt was versierd, een grote tent naast de Markt was opgezet en de straten waren opgefleurd kon het feest beginnen

Op de avond van 7 mei was de knallende en fraaie start met een geweldig vuurwerk.

Op 8 mei, Hemelvaartsdag, begonnen de festiviteiten met de begroeting van de officiële gasten op het gemeentehuis. Er waren o.a. uitgenodigd de

burgemeester van Amsterdam [ook die stad 700 was jaar oud) en van de omliggende gemeentes, de bisschop van Breda en de abt van Bsrnem.

Om tien uur begon een plechtige eucharistieviering in de Sint Laurentiuskerk en daarna een herdenkingszitting in de feesttent.

Om 13.00 uur begon de middeleeuwse markt op het marktplein. De Gastelse winkeliers zetten hun beste beentje voor om zich te presenteren en het was dan ook een fraai schouwspel.

Om 15.00 uur ging de historische optocht van start. Deze liet in 23 groepen de Gastelse geschiedenis de revue passeren. De markt en die optocht, waaraan honderden Gastelaren meededen trokken duizenden bezoekers van heinde en verre,.

's Avonds was er in de feesttent een artiestengala met o.a. Pierre Cnoops het Cocktail trio, Ronnie Tober en Conny Vink, met als afsluiting een groot bal

Intussen was ook een actiecomitee in touw om geld te verzamelen voor het Pieter Schreuderfonds. Daarmee wilde deze personen laten zien, dat het feest er niet alleen was voor de Gastelaren, maar ook voor een ziekenhuis in Tanzania, waar Pieter Schreuder werkte.

9 mei: De voormiddag was voor de schooljeugd van Gastel en Stampersgat. In de feesttent werd er een "Stuif es in" wedstrijd gehouden. De jeugd zette haar beste beentje voor om met liedjes, stukjes en goocheltrucs de Gouden Stuiver in de wacht te slepen. Het geheel werd gepresenteerd door Jan Mol, in vroegere tijden Prins Carnaval uit Roosendaal.

De namiddag was voor de bejaarden, die in de tent konden genieten van een show. Ondertussen gaf de Rijkspolitiekapel een uitvoering op de Markt, en 's avonds waren zoals ze toen genoemd werden de "teeners" present om enkele artiesten van naam bezig te zien, zoals Nico Haak en Bolland en Bolland.

10 mei: 's Middags was er de Conny Vinkshow voor de jeugd en hielden de regionale brandweercorpsen spuitbalwedstrijden op de Markt. Intussen waren er ook een wipschiet-en tennistournooi.

En 's avonds weer in de tent een muzikale show.

11 mei: Op zondagmorgen stond de parochiekerk van Stampersgat in het middelpunt. Er was daar een jongereneucharistieviering. Op het sportpark vindt een drumbandconcours plaats.

In de tent was in de namiddag een reunie van Oud-Gastelaren. Vele mensen, die Gastel hadden verruild voor een andere woonplaats, kwamen op dit treffen. De oude revuegroep, die in de jaren 40 en 50 de legendarische Gastelse revues op de planken bracht zong weer als vanouds de "Schlagers" van die jaren, begeleid op het orgel door G. van Sprundel.

De avond begon met een concert door de Zegse harmonie en als klapper was er de Jack Jerseyshow voor jong en oud.

En daarmee was het vierdaagse feest tot een mooi einde gekomen.
Het Pieter Schreuderfonds haalde in deze vierdaagse f.15000,-- bij elkaar!

Intussen was voor de jeugd een diawedstrijd uitgeschreven, die gewonnen werd door J. Bartelen.

Kort na dit feest namen de gemeenteraden van Oud en Nieuw Gastel en Steenberghe de kans om met een ludieke actie de aandacht te vestigen op de Bailybrug bij Gastelsveer, die na zo'n 30 jaar wel vervangen mocht worden. De club kwam bijeen in het voormalige cafe Gastelsveer, dat voor deze gelegenheidde bierkraan nog eens openzette.

In juni haald Gastel de televisie met het vertonen van beelden van het feest in het programma "Van Gewest tot Gewest"

Het feest kreeg nog een vervolg, toen de oude lindeboom van 1795 door een najaarsstorm geveld werd. De boom, die als mascotte voor het feest diende werd op 7 november nog vervangen door een nieuwe lindeboom, mede geplant door J. Peeters, wiens voorvader J.B. Peeters betrokken was geweest bij het planten van de eerste boom.

Officieel werd het feestjaar beeindigd met het vertonen van de film, die het feest in beeld bracht, en de voorstellingen daarvan trokken volle zalen.

Zo kon Gastel terugkijken op een mooi feestjaar en velen hadden als herinnering daaraan het boek "Gastel Land van Abten en Markiezen" aangeschaft.

P. PEETERS.

Bronnen: Brabants Nieuwblad jaargang 1975
                  Sint Laurentiusklok jaargang 1975
                  A. Delahaye e.a. : Gastel Land van Abten en Markiezen Oud Gastel 1975.
                  Eigen verzameling Gastel 700.

PERIODE 1980-1990

Dit waren toch wel politiek woelige jaren in Gastel. Bekende raadsleden timmerden luid aan de weg, zoals Kees van Beek en Nico van Uiter (V.V.D.) en Wout van Gasteren [P.V.D.A.]. Burgemeester Jan Berkhout had zijn intrede gedaan. Hij was meer de manager als de burgervader, die Gastel gewend was. Veel werd er op de schop genomen en uitgevoerd. De sporthal werd gebouwd en het gemeentehuis aan de Veerkensweg werd in gebruik genomen. Er werden twee rondwegen langs Gastel aangelegd en plan Meireweikes werd volgebouwd. Er kwam een nieuwe openbare school de Linde en een nieuwe St. Joannesschool. Ook werd het Marktpllein opnieuw ingericht. In november 1986 werd hij opgevolgd door burgemeester Piet Rossou, de laatste burgemeester van de gemeente. Bie zette de bouwactiviteiten voort met een nieuwe Wit Gele Kruisgebouw, een Steunpunt voor Ouderen, een nieuw busstation en de ontwikkeling van plan Blankershove en Korenweide. Wethouder Harry van Merrienboer trad terug uit de politiek en van de plaatselijke partijen bleef alleen de Werkgroep Oud Gastel/ Stampersgat over.

Ook kreeg in 1988 de Heemkundekring "Het Land van Gastel" zijn eigen onderkomen in het dorpsmuseum "De Drie Snoeken".

De strijd om het behoud van het zwembad Blankershove liep gelukkig goed af en een nieuwe stichting nam het beheer op zich met tot op heden zeer goed resultaat.

Het meest in het oog lopende in deze jaren was de opvang van asielzoekers in ons dorp. In 1979/1980 kwamen de eerste Vietnamezen in het oude St. Jozefpension aan de Veerkensweg, als de bekende bootvluchtelingen. Deze opvang verliep vlot, met gastgezinnen en een geweldig medeleven van de Gastelse bevolking.

Later in 1985 kwamen in het voormalige Schippersinternaat de Tamils, waar behoorlijk problemen mee ontstonden, wat escaleerde in een brandstichting. Na hun vertrek werd het complex afgebroken en werden er seniorenwoningen gebouwd.

F. VAN MERRIENBOER

PERIODE 1990-2000

In het begin van de jaren negentig werd het politiek rustiger in Gastel. Er werd voortvarend verder gewerkt aan allerlei zaken. Het plan Meireweikers kon gelukkig worden afgerond en plan Hoogmaai kon worden ingevuld. Er kwam een bedrijventerrein Korenweide tot stand en veel straten en wijken werden opgeknapt. Met de plaatselijke middenstand werd in goed overleg onderzoek gedaan, om het winkelbestand te verbeteren en parkeerproblemen op te lossen. Een nieuw kinderdagverblijf werd opgericht en de korfbalvereniging Juliana en de Scouting kregen een nieuw onderkomen in Blankershove. Rond 1992 kwam

de schaduw van de gemeentelijk herindeling kwam over ons dorp. Veel is er over afgepraat en afvergaderd. Oud en Nieuw Gastel wilde zelfstandig blijven, maar dat lukte niet. Vele inwoners wilden niet bij Oudenbosch, een reeds uit vroeger dagen bestaand ongenoegen over deze buurgemeente deed opgang.

Er werden enquetes gehouden en onderzoeken gedaan. Onze gemeente zou met Kruisland kunnen worden uitgebreid of eventueel aan kunnen sluiten bij Roosendaal. Het gerucht werd verspreid, dat Stampersgat bij Steenberghe zou komen, met de suikerfabriek erbij. Dat mocht zeker niet gebeuren, Gastel en Stampersgat moesten bij elkaar blijven, vonden de inwoners. Een bus met kamerleden kwam op bezoek, om de zaak in ogenschouw te nemen. Maar niets mocht baten, uiteindelijk werd Oud en Nieuw Gastel ingedeeld bij de voormalige gemeenten Oudenbosch en Hoeven. Over de nieuwe naam werden allerlei ideeën geopperd, van Nieuwenbosch tot Markland toe. Het werd ten slotte de naam Halderberge, terwijl de naam Gestele of Gastel de oudste rechten heeft, maar dat was politiek niet haalbaar! Er werd een goed "afscheidsfeest" georganiseerd voor inwoners en betrokkenen, met het voornemen de Gastelse belangen ook in de nieuwe gemeente te zullen blijven behartigen. Er kwamen na de gemeenteraadsverkiezingen 6 raadsleden uit Oud en Nieuw Gastel in de gemeenteraad van Halderberge, die per 1 januari 1997 van start ging en die 21 raadsleden telde.

In het kerkelijk leven in Gastel waren ook de nodige veranderingen gekomen. Pastor Krijbolder verliet Gastel en pastor de Rooij volgde hem op, daarbij geassisteerd door een pastoraal werker, de heer F. Vermeulen. Ook de laatste broeder van Scheppers, broeder Servaas Wagemakers verliet Gastel en vertrok naar het klooster te Herentals [Belgie]. Ten slotte overleed op 28 oktober 1999 oud-burgemeester Theo Andriessen, de derde van de vijf burgemeesters, die in deze eeuw over Gastel hebben geregeerd. Wat de toekomst en het nieuwe millennium ons in Gastel zullen brengen, weten wij niet, dat staat in de sterren geschreven.

F. VAN MERRIENBOER

FAMILIE VAN OOSTERHOUT

WAT VOORAF GING

In het jaarboek van 1998 heeft U kennis kunnen maken met de familie Van Rijsbergen.

Dit naar aanleiding van het interview dat gemaakt is met mevrouw Cor van Rijsbergen - Van Oosterhout.

Voor haar is dit echter de "kouwe kant" van haar familie. Tijd dus, om haar kant voor het voetlicht te brengen. Daarom nu:

DE FAMILIE VAN OOSTERHOUT

De wortels van onze familie met de naam Van Oosterhout zijn wellicht te vinden in de plaats Oosterhout N-Br. Dat er van daaruit meerdere mensen naar andere plaatsen zijn getrokken, en zodoende ook deze achternaam kregen, is ook zeker. Ook zij kwamen immers "van Oosterhout".

Lange tijd is er vanuit gegaan, dat Jochem Hendricxen van Oosterhout, neergestreken in Hoeven, rechtstreeks uit Oosterhout kwam. Dat is niet zo. Jochem is geboren in Oudenbosch rond 1610.

In het Oud Rechtelijk Archief Oudenbosch vinden we stukken van zijn vader Hendrick Cornelissen van Oosterhout geschreven in 1614. Het is nog niet bekend of Hendrick wel rechtstreeks uit Oosterhout kwam.

Jochem trok naar Hoeven, toen hij trouwde met Adriaene Cornelisse in 1631, sindsdien hebben er altijd naamgenoten in Hoeven gewoond.

De zoon van Jochem, Marijnis, trok naar Oudenbosch, ook diens zoon, Vincente, vierde generatie, bleef daar.

De vijfde generatie, Marini, huwde op 3 april 1741 met Elisabeth Cornelisse Huijsmans en vestigde zich in Oud en Nieuw Gastel en sindsdien zijn hier naamgenoten aanwezig.

We kunnen dus wel spreken van een oude Gastelse familie.

Op de volgende bladzijde vind U een overzicht in rechte lijn van voorvaders [en telkens broers en zussen] tot mevrouw Van Rijsbergen en haar broer Willem, ook een toptiener van oudsten.

Verder een beschrijving van elke generatie.

Ook de zijtak van Jan van Oosterhout is beschreven, daar dat ook een bekende Gastelse familie is.

Hendrick Cornelissen van Oosterhout [rk] overl. te Oudenbosch voor augustus **1626**, zoon van **Cornelis Pietersen van Oosterhout** en ??? Hij was gehuwd met **Adriana Adriaenssen. [rk]**.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Adriaen Hendricxen van Oosterhout.**
Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch en getrouwd aldaar op 5 februari 1630 met **Adriaentken Aert Aertsen** dochter van Aert Aertsen en Willemken Claes.
- 2 **Marinus Hendricxen van Oosterhout.**
Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op 2 februari 1631 en getrouwd aldaar op 18 februari 1631 met Adriana Hendricx dochter van Hendricx ???
- 3 **Jochem Hendricxen van Oosterhout** geboren te Oudenbosch rond 1610, overleden te Hoeven rond 1669.
Hij is getrouwd voor 1631, op hoogstens 21-jarige leeftijd met **Adriaene Cornelisse**.
- 4 **Dimpna Hendricxen van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 18 maart 1612. Zij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op 11 januari 1632 en getrouwd aldaar op 27 januari 1632, op 19-jarige leeftijd met **Joannes Adriaenssen**.
- 5 **Cornelis Hendricxen van Oosterhout**, wonende te Hoeven Achter 't Hof. Hij was gehuwd met **Maeyken Cornelissen Gulden [rk]**, wonende te Bosschenhoofd.
- 6 **Hendrick Hendricxen van Oosterhout**, wonende te Hoeven - Bosschenhoofd.
- 7 **Jacob Hendricxen van Oosterhout**, schipper, geboren te Oudenbosch, wonende te Roosendaal.

Tweede generatie 1-3

Jochem Hendricxen van Oosterhout, geboren te Oudenbosch rond **1610** overleden te Hoeven rond **1669**, ongeveer **59** jaar oud, zoon van Hendrick Cornelissen van Oosterhout en Adriana Adriaenssen.

Hij is getrouwd voor **1631**, op hoogstens **21**-jarige leeftijd met **Adriaene Cornelisse**. Jochem moet een markante figuur geweest zijn daar er nog steeds een straatje naar hem is vernoemd n.l. het Jochem Hendricxstraatje.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Cornelis Jochems van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch gedoopt op 14 december 1631.
- 2 **Marijnīs Jochems van Oosterhout**, overleden te Oudenbosch rond 1684. Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op 13 juli 1670, getrouwd aldaar op 26 juli 1670 voor de kerk met Gertrudis Vincenten Buijs.
- 3 **Ariana Jochems van Oosterhout**, wonende te Hoeven, overleden aldaar op 24 juni 1716. Zij is in ondertrouw gegaan te Hoeven op 1 april 1674 en getrouwd aldaar op 22 april met **Henricus Joosen van Hoof**, geboren te Hoeven wonende aldaar.
- 4 **Hendricus Jocherns van Oosterhout**, geboren te Hoeven rond 1647, wonende aldaar, overleden aldaar op 15 februari 1712. Hij is in ondertrouw gegaan te Hoeven op 11 april 1671, getrouwd op 3 mei aldaar voor de kerk, met **Digna Adriaense Lauwen**, gedoopt te Hoeven op 27 januari 1648, overleden aldaar op 5 april 1717. Zij was een dochter van Adriaen Lauwen en waarschijnlijk van Lieveleen Aarts.
- 5 **Ida Jochems van Oosterhout**, overleden te Hoeven op 21 december 1721. Zij is in ondertrouw gegaan te Hoeven op 14 mei 1665 en getrouwd aldaar op 8 juni 1665 (1) met **Jan Jacobs Gulden**. Zij is getrouwd te Hoeven (2) met **Johannes Cornelissen van Oosterhoudt**.
- 6 **Petronella Jochems van Oosterhout**, geboren te Hoeven op 24 april 1650.
- 7 **Gertrudis Jochems van Oosterhout**. Zij was gehuwd met Johannes van Koekhoven.

- 8 **Digna Jocherns van Oosterhout**, geboren te Hoeven, wonende aldaar. Zij is in ondertrouw gegaan te Hoeven op 23 juni en getrouwd aldaar op 15 juli 1668 met **Adriaen Jansen Capoen**, geboren te Hoeven [rk], wonende aldaar.

Hendricus Jochems (nummer 4) is de voorvader van de familie van Oosterhout, die nog steeds in Hoeven woont. Twee van zijn nakomelingen, hebben lange tijd in Oud Gastel gewoond en hun kinderen wonen er nog.

Dat waren Johannes Marinus van Oosterhout, hij was gehuwd met Margaretha Puttiger en woonde lange tijd op de Stoof en zijn broer Cornelis, gehuwd met Cornelia Antonia Kop.

1-3-2 derde generatie.

Marijnis Jochems van Oosterhout, overleden te Oudenbosch rond **1684**, zoon van Jochem Hendricxen van Oosterhout en van Adriaene Cornelisse. Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op **13 juli 1670** en getrouwd aldaar op **26 juli 1670** voor de kerk met **Gertrudis Vincente Buijs**, overleden te Oudenbosch rond **1724**, dochter van Vincent Hendrick Buijs.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Joachim Marijnise van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 14 november 1670 [rk] [doopgetuigen waren Catharina Vincenten Buijs en Cornelis Jochums].
- 2 **Vincentius Marijnise van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 28 februari 1673 [rk]. Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op 27 Januari 1703 en getrouwd aldaar op 29 jarige leeftijd [1] met **Heijltje Hendrick Vrients**, [rk]. Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op 8 oktober 1707 en getrouwd te Rucphen op 30 oktober 1707 (2) met **Martijntje Mertense van den Eijnde** [rk] wonende te Oudenbosch.
- 3 **Adriana Marijnise van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 27 juni 1675 [rk] doopgetuigen waren Guilelmus Centen en Adriana Antonij.
- 4 **Petrus Marijnise van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 18 januari 1679 [rk] doopgetuigen waren Marten van Ginneken en Maria van de Krecke.
- 5 **Paulus Marijniss van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 18 januari 1679 [rk] doopgetuigen waren Hedrikus Petrus Gulden en Anna Cornelij. Hij is in ondertrouw gegaan te Oudenbosch op 5 maart 1707 en aldaar getrouwd met **Maria Cornelissen van de Berg**, [rk]. Zij was weduwe van Petrus Cornelissen Blommers van Etten.
- 6 **Ida Marijnissen van Oosterhout**, geboren te Oudenbosch op 1 mei 1683 [rk] doopgetuigen waren Johannes Hendricx van Doermael en Adriana Breda, wonende te Oudenboch. Zij is in ondertrouw gegaan op 1 augustus 1728 ,op 45 jarige leeftijd, met **Antonij Blommerde**, geboren te Oudenbosch [rk], wonende aldaar.

1-3-2-2 vierde generatie.

Vincente Marijnise Oosterhout, geboren te Oudenbosch **28 februari 1673**, doopgetuigen waren Adrianus Buijsen en Adriana Jochems. Zoon van Marijn Jochems van Oosterhout en Geertruide Vincente Buijsen. Zijn eerste huwelijk was **27-01-1703** met **Heijltje Hendricks Vrients**, zij was geboren te Etten. Zijn tweede huwelijk was **30-10-1707** te Oudenbosch met **Martijntje Mertense van de Ende**.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Maria van Oosterhout**, gedoopt 5 mei 1708 te Oudenbosch, getuigen waren Quilliëlms Marijnise van Oosterhout en Joanna Vouts.

- 2 **Marijnīs van Oosterhout**, gedoopt 11 september 1709 te Oudenbosch, getuigen waren Petrus Marijnīsse van Oosterhout en Maria Mertense van de Ende. Zijn eerste huwelijk was met **Jacomina Kockx**, zijn tweede huwelijk te Oud en Nieuw Gastel met Elisabeth Cornelīsse Huijsmans.
- 3 **Gertrudīs van Oosterhout**, gedoopt 20 juli 1711 te Oudenbosch, getuigen Joachim Marijnīsse van Oosterhout en Gertrudīs Centen Buijs.
- 4 **Maria van Oosterhout**, gedoopt 17 december 1712 te Oudenbosch, getuigen Paulus Marijnīsse van Oosterhout en Dijnphna Lauwen.
- 5 **Ida van Oosterhout**, gedoopt 12 oktober 1714 te Oudenbosch, getuigen Henricus van de Ende en Ida Marijnīsse van Oosterhout.
- 6 **Petrus van Oosterhout**, gedoopt 9 februari 1718 te Oudenbosch, getuigen Paulus van Oosterhout en Gertrudīs van Oosterhout.
- 7 **Quilliēlmus van Oosterhout**, gedoopt 2 oktober 1720 te Oudenbosch, getuigen Martinus vande Ende en Maria van den Bergh.

1-3-2-2-2 vijfde generatie

Marijnīs [Marini] van Oosterhout. [rk], geboren 11 september 1709 te Oudenbosch. Doopgetuigen waren Petrus Marijnīsse van Oosterhout en Maria Mertense vande Ende. Overleden 17 juni 1759 te Oud en Nieuw Gastel. Zoon van Vincente Marijnīsse van Oosterhout en Martijntje Mertense vande Ende.

Voor de eerste keer werd hij weduwnaar van **Anna Schouw**, daarna huwde hij op 15 mei 1736 met **Meintje Kockx** te O.N.G..

Op 3 april 1741 huwde hij te Oud en Nieuw Gastel voor de derde maal, nu met **Elisabeth Cornelīsse Huijsmans**, [dochter van Cornelis Huijsmans en Cornelia Uijttenhagen] geboren 6 oktober 1713 te Oud en Nieuw Gastel en overleden aldaar 4 oktober 1756.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Cornelius van Oosterhout**, gedoopt 17 april 1742 te O.N.G. getuigen Adriaan van Oosterhout en Joanna Cornelīsse Huijsmans.
- 2 **Vincentius van Oosterhout**, gedoopt 14 september 1744 te O.N.G., getuigen Jacobus Huijsman en Geertrudīs van Oosterhout. Overleden aldaar 4 november 1819. Gehuwd 3 juni 1770 te O.N.G. met Geertruida Franken.
- 3 **Cornelia van Oosterhout**, gedoopt 1 oktober 1746 te O.N.G. Getuigen Wilhelmus van Oosterhout en Maria Huijsmans.
- 4 **Cornelia van Oosterhout**, gedoopt 11 mei 1750 te O.N.G., getuigen Wilhelmus van Oosterhout en Wilhelmina Gunst voor Joanna Huijsmans.
- 5 **Joanna van Oosterhout**, gedoopt 22 april 1752 te O.N.G., getuigen Adrianus Huijsmans en Petronella Vos.
- 6 **Cornelia van Oosterhout**, gedoopt 31 augustus 1754 te O.N.G., getuigen Cornelius Ackermans en Dominicus Huijsmans. Overleden 17 januari 1786 te O.N.G. Gehuwd te O.N.Gastel met Antonij Verholen.

1-3-2-2-2 zesde generatie.

Vincentius van Oosterhout, zoon van Marini van Oosterhout en van Elisabeth Cornelīsse Huijsmans. Geboren 14 september 1744 te Oud en Nieuw Gastel. Doopgetuigen waren Jacobus Huijsmans en Geertrudīs van Oosterhout. Overleden 4 november 1819 aldaar.

Gehuwd 3 juni 1770 te Oud en Nieuw Gastel met **Geertruyda Franken**. Zij is aldaar overleden 25 augustus 1803 in de leeftijd van 54 jaar oud.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Maria van Oosterhout**, gedoopt 29 september 1779 te O.N.G.
Getuigen Cornelis van Hopstaken en Cornelia Franken.
Overleden 13 november 1781 te O.N.G. ruim 2 jaar oud.
- 2 **Marijnīs van Oosterhout**, gedoopt 26 september 1781 te O.N.G. getuigen Gerardus Franken en Dina van Oosterhout.
Overleden 21 augustus 1868 aldaar, ongehuwd.
- 3 **Cornelius van Oosterhout**, gedoopt 10 februari 1783 te O.N.G. getuigen Cornelius Hopstaken en Cornelia Franken.
Overleden 18 oktober 1846 aldaar, ongehuwd.
- 4 **Adrianus van Oosterhout**, gedoopt 30 december 1784 te O.N.G. getuigen Dingernan van Sundert en Cornelia van Oosterhout. Overleden 25 juli 1837 aldaar. Gehuwd 23 april 1815 te Oud en Nieuw Gastel met **Elisabeth Paanen**.
- 5 **Maria van Oostehout**, gedoopt 8 november 1786 te O.N.G. Getuigen waren Antonius Verholen en Antonia Franken.
Overleden 16 december 1853 aldaar, 67 jaar oud, getuigen waren Jan Rous, 36 jaar [zoon] en Jan Christiaan van Kalmthout 55 jaar. Gehuwd te O.N.G. met **Gijsbert Rous**.
- 6 **Cornelia van Oosterhout**, gedoopt 8 juli 1790 te O.N.G. Getuigen Cornelis van As en Elisabeth van Oosterhout.
Overleden 8 februari 1828 te Oud en Nieuw Gastel, ongehuwd 36 jaar oud.
- 7 **Joanna van Oosterhout**, gedoopt 12 april 1792 te O.N.G. Getuigen Petrus van der Heijden en Petronella van Oosterhout. Overleden 30 december 1840 aldaar, getuigen waren Jacobus de Waal 29 jaar en Cornelis Franken 28 jaar.
Gehuwd te O.G. met **Josephus Aarsen**.

1-3-2-2-2-2-4 zevede generatie.

Adrianus van Oosterhout, geboren 30 december 1784 te Oud en Nieuw Gastel zoon van Vincentius van Oosterhout en Geertruyda Franken. Overleden 25 juli 1837 te Oud en Nieuw Gastel 52 jaar oud. Gehuwd 23 april 1815 aldaar met **Elisabeth Panen(tjes)** geboren 29 september 1786 te Oud en Nieuw Gastel dochter van Adriaan Panen en Adriana Veraart.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Adrianus van Oosterhout**, geboren 2 februari 1816 te O.N.G. get. Willem Georg Ratte 28 jr Verver/Louis Luyckx 46 jr. bakker. Overleden 5 februari 1816 aldaar 3 dagen oud.
- 2 **Adriana van Oosterhout**, Geboren 25 juli 1817 te O.N.G. Get. Adriaan Rous 32 jr / Antonie Vrients 38 jr arbeiders.
Overleden 23 augustus 1817 aldaar 3 maanden oud. Get. Adriaan van Oosterhout [vader] Jan Stadhouders 37 jr. arbeiders.
- 3 **Geertruyda van Oosterhout**, geboren 16 augustus 1818 te O.N.G. Get. Adriaan Bastiaanen 47 jr Bouwman / Jan van Beek 40 jr arbeider. Overleden 23 augustus 1818 aldaar 14 dagen oud. Get: Adriaan van Oosterhout (vader) en Willem Gommeren 34 jr arbeiders.
- 4 **Wincentius van Oosterhout**, geboren 14 december 1819 te O.N.G. Get: Willem Gommers 33 jr en Adriaan van Zundert 24 jr arbeiders. Overleden 14 januari 1820 aldaar, 4 weken oud. Get. Adriaan van Oosterhout (vader) Willem Gommers 34 Jr. arbeiders.
- 5 **Adriaan van Oosterhout**, geboren 10 oktober 1821 te O.N.G. Get. Cornelis van Kalmthout 26 jr kleermaker en Jan Wils 54 jr winkelier. Gehuwd 9 juli 1848 te O.G. met **Catharina**

Muys.

- 6 **Vincentius van Oosterhout**, geboren 23 Januari 1823 te O.N.G. Get. Cornelis Hagaraars 34 jr en Jan de Vet 33 jaar, arbeiders. Overleden 15 december 1872 te Oudenbosch, 49 jaar oud. Get. Johannes Baeten 42 jr en Cornelis Hagaraars 52 jr arbeiders. Gehuwd 14 april 1864 te Dinteloord met **Antonia Stevens**.
- 7 **Gerardus van Oosterhout**, geboren 4 mei 1824 te O.N.G. Get. Machiel Aarsen 28 jr en Cornelis Hagaraars 35 jr arbeiders. Overleden 18 oktober 1824 aldaar 5 maanden oud Get. Adriaan van Oosterhout [vader] Antonie Vrients 45 jr.
- 8 **Gerardus van Oosterhout**, geboren 12 mei 1825 te O.N.G. get. Jan Rous 40 jr en Antonie Vrients 45 jr arbeiders.
- 9 **Wilhelmus van Oosterhout**, geb. 21 januari 1827 te O.N.G. Get. Jan van Doorschot 45 jr schoenmaker en Willem Gommers.arbeider. Overleden 24 oktober 1827 aldaar 9 maanden oud. Get. Adriaan van Oosterhout [vader] Cornelis van Merrienboer 26 jr.
- 10 **Wilhelmus van Oosterhout**, geb. 29 maart 1828 te O.N.G. get. Adriaan van Zundert 46 jr en Antonie Vrients 46 jr.
Overleden 6 september 1882 te Oud en Nieuw Gastel 54 jaar oud. Get. Marijn Gommeren en Adriaan Laros.
Gehuwd 29 april 1860 te O.G. met Adriana Peemen.
zie verder.

1-3-2-2-2-2-4-6 achtste generatie. zijtak 1

Vincentius van Oosterhout, (rk] geboren 23 januari 1823 te Oud en Nieuw Gastel, getuigen Cornelis Hagaraars 34 jaar/Jan de Vet 33 jaar arbeiders. overleden 15 december 1872 te O.N.G.. Zoon van Adriaan van Oosterhout en Elisabeth Paanen[tjes]. Gehuwd 14 april 1864 te Dinteloord met **Antonia Stevens**, weduwe van Cornelis Schoonen. Geboren 2 november 1829 te Dinteloord, getuigen Michiel van Aalst en Michiel van Eekelen. Dochter van Cornelis Stevens en Cornelia van Aperen. Overleden 22 oktober 1912 te Oud Gastel. 82 jaar oud.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Elisabeth van Oosterhout**, geb. 17-01-1865 te O.N.G. getuigen Jacobus Paantjes 42 jr/Johannes Baaten 38 jr. arbeiders. Gehuwd met **Antonius Aarsen**.
- 2 **Cornelis van Oosterhout**, geboren 5 december 1866 te O en N.G get: Gerard van Oers 38 jr/ Vincent Rous 46 jr arbeiders.
- 3 **Vincentius van Oosterhout**, geb. 24 maart 1868 te O.N.G. get: Cornelis Gijzen 31 jr / Jan van de Weijgert 39 jr arbeiders. Overl.
Gehuwd 4 juli 1907 te O.G. met **Johanna Corn. Kostermans**.
- 4 **Johannes van Oosterhout**, geb.18-11-1869 te O.N.G. [zie bidprentje pagina 181]
Overl.13-04-1945 te O.N.G. gehuwd met **Adriana Cornelia Smit. zie verder**

negende generatie 1-3-2-2-2-2-4-6-4 tweede zijtak.

Johannes van Oosterhout, geboren 18 november 1869 te Oud en Nieuw Gastel Zoon van Vincent van Oosterhout en Antonia Stevens. Overleden 13 april 1945 te Oud en Nieuw Gastel. (zie fotopagina 178)
Gehuwd 14 november 1898 te Standdaarbuiten met **Adriana Cornelia Smit**, dochter van Johannes Theodorus Smit en Adriana van der Nobelen. Zij werd 5 juli 1874 te Standdaarbuiten geboren en overleed 17 mei 1935 te Oud en

Nieuw Gastel.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Vincentius**, geb. 03-06-1899 te O.N.G. Overl. 01-07-1962 Prinsenhage. Gehuwd 19 juni 1926 met **Geertruida Aarsen**, geb. 11-05-1901 te O.N.G.. Overl. 21 oktober 1973 te Breda.
- 2 **Adriana**, geb. 03-06-1899 te O.N.G. overl. 21-10-1974 aldaar. Gehuwd 03-07-1924 met Franciscus van Hooydonk. geb. 22-06-1894 te Oud Gastel en overl. 10-03-1978 te Roosendaal.
- 3 **Johannes Theodorus**, geb. 24-07-1900 te O.N.G. Overl. 26-04-1970 te Breda. Gehuwd 22-07-1929 te O en N.G. met **Dina Danen**, geb. 11-07-1904 te O.N.G.
- 4 **Antonia Elisabeth**, geb. 04-09-1901 te O.N.G. Overl. 23-12-1967 te Roosendaal [Charitas]. Gehuwd 08-11-1924 te O.N.G. met **Marijn Voernans**, geb. 10-08-1899 te O.N.G. overl. 11-05-1967 te R-daal [Charitas].
- 5 **Elisabeth Johanna**, geb. 07-12-1902 te O.N.G., overl. 01-12-1971 aldaar. Gehuwd 09-01-1947 te O.N.G. met **Adriaan van den Bosch**, geb. 15-09-1903 te O.N.G. overl. 08-08-1963 te O.N.G.
- 6 **Maria**, geb. 20-02-1904 te O.N.G. overleden 14-12-1973 te Breda. Gehuwd te O.N.G. met **Johannes Petrus Mol**, geb. 30-03-1907 te O.N.G. overl. 29-01-1976 te Breda.
- 7 **Wilhelmina Fernandina**, geb. 08-09-1905 te O.N.G. overl. 06-06-1968 te Vught. ongehuwd.
- 8 **Jacobus Johannes**, geb. 19-11-1906 te O.N.G. Overl. 26-02-1975 aldaar. Gehuwd 28-09-1944 te O.N.G. met **Adriana Antonia Houtepen**, geb. 25-02-1915 te O.N.G. overl. 29-07-1979 te Roosendaal.
- 9 **Johanna Vincentia**, geb. 10-02-1908 te O.N.G. overl. 02-04-1985 aldaar. Gehuwd 01-02-1940 te O.N.G. met **Adrianus Nicolaas van Oosterhout**, geb. 12-08-1908 te O.N.G. overl. 08-11-1992 te Roosendaal, zoon van Hubertus van Oosterhout en Antonia Houtepen.
- 10 **Cornelis**, geb. 11-04-1909 te O.N.G. overl. 08-07-1983 aldaar. Gehuwd 01-09-1938 te Made met **Emerentia Adriana van de Clundert**.
- 11 **Adrianus**, geboren 17-11-1913 te O.N.G. overleden 31-05-1967 te Breda. Gehuwd te Oud Gastel met **Antonia Maria Franken**, geb. 01-07-1917 te O.N.G. overl. 27-09-1969 te Breda.
- 12 **Cornelia**, geb. 19-08-1917 te O.N.G. gehuwd 20-07-1944 te Oud Gastel met **Adrianus Cornelis van Ginneken**, geb. 03-11-1919 te Oud Gastel, overl. aldaar 12-02-1997.
Vader Jan was enkele jaren actief in de gemeenteraad, dit staat beschreven in het jaarboek van 1993.

1-3-2-2-2-4-10 achtste generatie

Wilhelmus van Oosterhout, zoon van Adrianus van Oosterhout en van Elisabeth Paanen. Geboren 29 maart 1828 te Oud en Nieuw Gastel [doopgetuigen Adriaan van Zundert en Antonie Vrients].

Overleden 6 september 1882 te Oud en Nieuw Gastel oud 54 jaar.

Gehuwd 29 april 1860 te Oud en Nieuw Gastel met **Adriana Peemen** dochter van Hubert Peemen en Johanna van der Heyden. [zie bidprentje pagina 181]

Geboren 3 maart 1930 te Oud en Nieuw Gastel en overleden 26 februari 1916 te Oud en Nieuw Gastel.

JOHANNES
VAN OOSTERHOUT

ADRIANA SMIT

MET KLEINE

EN GROTE KINDEREN

Uit dit huwelijk:

- 1 **Adriaan**, geboren 10-11-1861 te O.N.G. Overleden 06-06-1898 aldaar, 36 jaar oud, onghuwd.
- 2 **Hubertus**, geboren 18 december 1862 te O.N.G. Overleden 26-07-1944 aldaar. 81 jaar oud.
Gehuwd 27-09-1901 te O.N.G. met **Antonia Houtepen**.
- 3 **Gerardus**, geboren 15 oktober 1864 te O.N.G.
Overleden 02-11-1940 te Oud Gastel. Gehuwd 25-10-1902 met **Cornelia van Oers**.
[zie bidprentje pagina 181]
- 4 **Johanna**, geboren 20-09-1866 te O.N.G. Overleden 09-01-1867 aldaar, 4 maanden oud.
- 5 **Hendrik van Oosterhout**, geboren 19-08-1867 te O.N.G.
Overleden 29-03-1942 aldaar. Gehuwd 20-05-1893 met **Antonia Antonissen**, later met **Pieterella van Alphen**.
Zij werd geboren te Klundert 12 juli 1865 en overleed te Oud Gastel 5 juli 1939.
Zij hadden 2 dochters n.l. **Wilhelmina Adriana**, geb. 27 juli 1894 te Oud Gastel, overl. 28 mei 1977 te Vugt. Zij was gehuwd met **Marinus Jacobus Meesters**.
Hun 2de dochter was **Adriana**, geb. 22 oktober 1896 te Oud Gastel, overl. 1 augustus 1945 te Roosendaal. Zij was gehuwd met **Bernardus de Leest**.
- 6 **Elisabeth**, geboren 15-03-1870 te O.N.G.
Overleden 27-02-1916 te Stampersgat, oud 45 jaar.
Zij overleed 1 dag na haar moeder, **Adriana Peemen**.
Gehuwd met **Josephus Vissenberg**.
- 7 **Johanna**, geboren 27 maart 1873 te O.N.G.
Overleden 19-06-1873 aldaar, 2 maanden oud.
- 8 **Johannes**, geboren 14-01-1875 te O.N.G.
Overleden 14-02-1876 aldaar, 1 jaar oud.
- 9 **Wilhelmina**, geboren 12-08-1880 te O.N.G.. Overl. 14-08- 1880 aldaar, 2 dagen oud.

1-3-2-2-2-2-4-10-2 negende generatie (zie fotopagina 180)

Hubertus van Oosterhout, [rk] zoon van Wilhelmus van Oosterhout en van Adriana Peemen. Geboren 18 december 1862 te Oud Gastel.

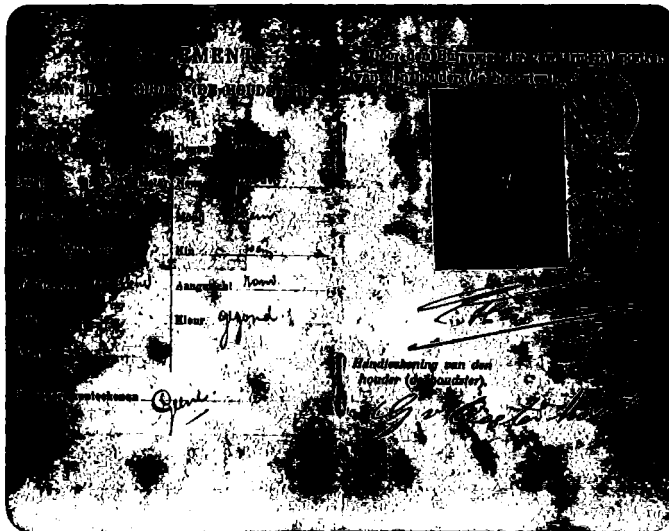
Overleden 26 juli 1944 aldaar. Gehuwd 7 september 1901 met **Antonia Houtepen**, dochter van Christianus Houtepen en Adriana de Waal. Geboren 12 april 1871 te Oud Gastel, overleden 20 januari 1957 te Roosendaal. [zie bidprentjes pagina 181]

Uit dit huwelijk:

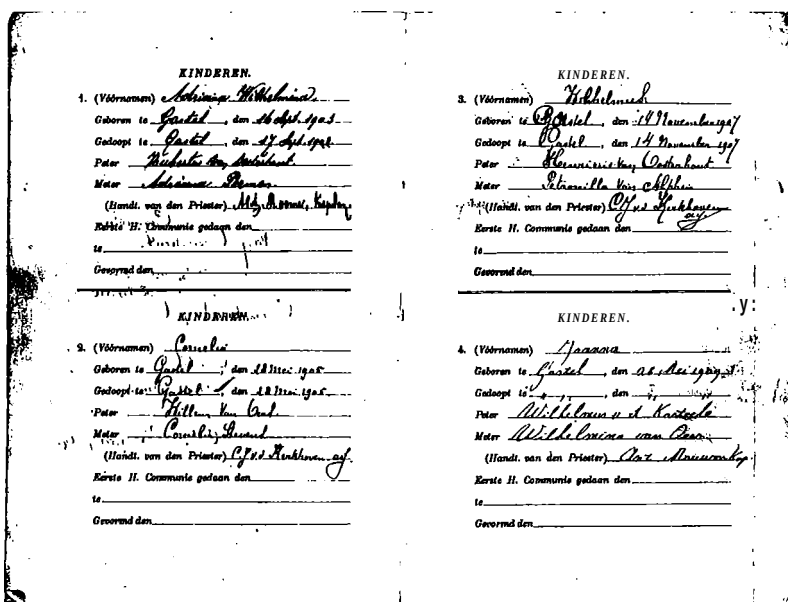
- 1 **Wilhelmus Christianus van Oosterhout**, geboren 15 juli 1902 te O.N.G. doopgetuigen Christianus Houtepen en Adriana Peemen. Overleden 15 mei 1975 te Jabalpur, India. Priester gewijd 24 juli 1927 te Utrecht Metropo litaankerk Eerste H. Mis opgedragen in de H. Laurentiuskerk te Oud Gastel op 31 juli 1927. Vertrek naar de missie in India 23 september 1929. Pastoor van Napier Town en vele jaren Vicaris Generaal.
- 2 **Christianus Adrianus van Oosterhout**, geboren 20 december 1903 te O.N.G. doopgetuigen Christianus Houtepen en zijn dochter Johanna Houtepen. Overleden 24 april 1976 te Oud Gastel. Gehuwd 21 augustus 1954 met **Maria Cornelia van der Vorst**, geboren 12 september 1919 te Oud Gastel, dochter van Cornelis van der Vorst en Adriana de Jongh.

HET GEZIN VAN BART VAN OOSTERHOUT EN TONNA HOUTEPEN
v.l.n.r. Janus, Sjaak, vader Bart, missionaris Willem, Rie,
moeder Tonna en Christ

BEWIJS VAN NEDERLANDERSCHAP,
AFGEGEVEN 15 SEPTEMBER 1930.

UIT HET TROUWBOEKJE VAN
GERARDUS VAN OOSTERHOUT
EN CORNELIA VAN OERS

Heer, Gij hebt ons onze dierbare vader
oninomen. geef ons in vergelding, moed
en onderwerping aan Uw Goddelijke Wil.

Bid voor de Ziel van Zaliger.
JOHANNES VAN OOSTERHOUT
weduwnaar van,

ADRIANA CORNELIA SMIT
Prrect dir H. Familie
geboren te Oud-Gastel 18 November 1869.
overleden te Oud-Gastel 13 April 1948
Aldaar begraven 11 April, d. a. v.

Laat ons berusen in de beschikkingen
der Goddelijke Voorzienigheid, die of-
schoon dulster voor ons, altijd heilig en
aanbiddelijk zijn.

Dierbare Kinderen en kleinkinderen denkt
aan het geen ik voor u gedaan en de
zorgen die ik voor u gehad heb. Ik leefde
zoo gaarne omdat ik u zoozeer bemelde.
Ik sterf, maar mijn liefde voor u sterft
niet, net Moeder spreek ik voor u ten
beste bij Gods troon.

Wilt mij in de toekomst niet vergeten
in uwe gebeden.

Diep betreurd door al zijn dierbaren,
ontsliep hij in den Heer, voorzien van de
laatste H.H. Sacramenten.

R. I. P.

Scheidt aldus de bittere dood.

Bid voor de Ziel van Zaliger
Adriana Cornelia v. Oers
Echtgenoot van

Gerardus van Oosterhout
geboren te Oud-Gastel 24 Nov. 1871 en
aldaar overleden 6 Juli 1930

Waakt, want gij weet niet, wanneer
de Heer zal komen, des avonds laat of
in den morgenstond.

Hoe gelukkig en voorzichtig is de
mensch, die in zijn leven zoo handelt
gelijkelijk wenscht in zijnen dood ge-
vonden te worden.

Eenvoudig en oprecht, vreesde zij
Ood en week af van het kwaad.

Dierbare Echtgenoot: Olf hebt nu
wel droefheid, doch uwe droefheid zal
in vreugde verkeeren, wij zullen elkaar
der wederzien in den Hemel.

Geliefde Kinderen, eert vader alle
dagen van zijn leven, hebt liefde voor
elkander, weest standvastig in uw ge-
loof en bidt voor mij.

Dat zij ruste in vrede.

Bid voor de Ziel van Zaliger
Gerardus van Oosterhout
Wed. van
Cornella van Oers

geboren te Oud-Gastel 4 Oct. 1864
en nidaar overleden 2 Febr. 1940.
Lid van de H. Familie.

Een eerekroon zijn de hooge jaren,
die op den weg der gerechtigheid wor-
den gevonden.

Voorwaar de mensch gaat voorbij
als in een schaduw en kwelt zicht om
niet... en wat is ons einde... is liet
niet Ood..?

Hoe kostbaar in de oogen van Ood
is de dood der rechtvaardigen.

O gelukkig oogeelblik, waarop Ood
ons roept, uit de vergankelijke lijdhe-
den dezer sard. om in te gaan in de
eeuwige rust van den Hemel.

Ons bedroeft de zekerheid te ster-
ven, maar ons troost levens de eeuwige
belooning in den Hemel.

Ik smeek u derhalve mijne kinderen,
voor wie ik heb gewerkt zoolang ik
kon, komt mij ter hulp door uwe ge-
beden.

Jesus, Maria, Jozef
staat mij bij in mijnen doodstrijd.

De ouderdom is een eerekroon, als die op
den weg der gerechtigheid gevonden wordt.
Prov. XVI, 31.

Bid voor de Ziel van Zaliger
ADRIANA PEEMEN
Weduwe van

WILHELMUS VAN OOSTERHOUT
Geboren te Gastel, 3 Maart 1833, en aldaar
overleden 26 Februari 1916.

Dit is onsz roem, de getuigenis van ons ge-
weten dat wij in eenvoud des harten en in op-
rechtheid in deze wereld verkeerd hebben.
Ecc. III, 9

De dood der deugdzaam is kostbaar, dewijl
hij liet einde is der ellende, de voltrekking der
overwinning, de deur des levens enden ingang
tot de eeuwige zaligheid.

H. Bern.

De gerustheid des gewetens in liet uur des
doods is het begin der belooning van den
rechtvaardige.

H. Greg.

Dierbare Kinderen, ik sterf, mijne levensbaai
is ten einde. Ik smeek u, vergeet mij niet in
uwe gebeden. Dient den Heer met oprecht-
heid en doet hetgeen Hem behaaglijk is. Vlucht
liet kwaad, hecht u aan het goed, weest eens-
gezind, bemint elkander gelijk ik u bemind heb.

Zoele Harten van Jesus en Maria, weest
mijne toevlucht.

R. I. P.

H. de JONG, Koster. — Oud-Gastel.

De hooge ouderdom is een kroon van
eer, wanneer zij op de weg der recht-
vaardigheid gevonden wordt.

†
GEDENKT IN UWE GEUEDEN
de Ziel van Zaliger
Hubertus van OOSTERHOUT
Echtgenoot van
Antonia Houtepen

geboren te Oud-Gastel 18 December 1862
overleden in Oud-Gastel 26 Juli 1944,
voorzien van de H.H. Sacramenten.
aldaar begraven 29 Juli 1944.
Oud Prefect van de H. Familie.

Voor uwe getrouwen o God, wordt het
leven door den dood vernederd, niet ont-
nomen.

Geliefde Echtgenoot en Kinderen, on-
derwerpt U aan het raadsbesluit van God.
Denkt aan hetgeen ik voor u gedaan en
de zorgen die ik voor u gehad heb.

Eenmaal zien wij elkander weer in het
Rijk van de eeuwige vrede.

Eerw. Zoon, goarne had ik nog bericht
van U uit de Missie ontvangen, doch de
oorlog heeft het verhindert.

Blijft mij gedachtig bij (tw memento's
aan het Altaar des Heeren.

K. I. P.

Gesterkt dooi de H.H. Sacramenten
der Stervenden,
overleed in het RK. Ziekenhuis „Charitas”
te Roosendaal op 20 Januari 1957

ANTONIA HOUTEPEN
weduwe van
HUBERTUS VAN OOSTERHOUT
Zij werd te Oud-Gariel geboren
op 12 april 1871.

Dierbare Kinderen, met grote liefde heb ik
voor U gewerkt en gebeden. Mijn ziekte en
lijden heb ik voor U aan God opgedragen.
Uw kinderlijke liefde gaf mij daartoe de kracht.
Nu God mij tot Zich heeft geroepen, zal ik
als moeder mijn laak voortzetten in het eeuwige
geluk. Verenigd met onze dierbaren, zullen
wij daar voor U en uw gezinnen bidden. Daar
zullen wij elkaar eens wederzien.

Eerwaarde Zoon, gij weet hoe gelukkig ik
war en dat ik het altijd als een voorrecht
heb beschouwd dat een van mijn kinderen
door God werd geroepen om als Priester en
Missionaris het werk van Christus op aarde
voort te stellen. Zoals ik op aarde steeds aan
U dacht zo ook blijven wil nu nog in onze
gebeden innig mei elkaar verenigd.

Mijn Kleinkinderen, moge uw liefde voor uw
ouders het leken zijn van uw dankbaarheid
voor hun zorgen. Uw ouders hebben hierin
steeds het voorbeeld gegeven en daarom war
ik op aarde zo gelukkig. Dooi mijn gebed
voor u bij God, zal ik u hierin helpen.

H. Tak — Koster — Oud-Gariel

- 3 **Jacobus Johannes van Oosterhout**, geboren 26 april 1905 te O.N.G. doopgetuigen Wilhelmus Houtepen en Johanna Houtepen. Overleden 21 juni 1945 te Oud Gastel. 40 jaar oud. Gehuwd 8 januari 1936 met **Maria Cornelia Linders**, geboren te Kruisland 25 januari 1906 dochter van Johannes Linders en Johanna Balemans.
- 4 **Gerardus van Oosterhout**, geboren 18 juli 1906 te O.N.G. doopgetuigen Gerardus van Oosterhout en Adriana Peemen. overleden 21 augustus 1906 aldaar, 1 maand oud.
- 5 **Adrianus Nicolaas van Oosterhout**, geboren 12 augustus 1908 te O.N.G. doopgetuigen Nicolaas Houtepen en Johanna Houtepen. Overleden 8 november 1992 te Roosendaal. Gehuwd 1 februari 1940 met **Johanna Vincentia van Oosterhout**, geboren te Oud Gastel 10 februari 1908, dochter van Johannes van Oosterhout en Adriana Smit.
- 6 **Henricus Antonius van Oosterhout**, geboren 10 oktober 1911 te O.N.G. doopgetuigen Henricus van Oosterhout en Pieterella van Alphen. Overleden 7 juli 1978 aldaar. Gehuwd 3 juni 1939 met **Catharina Johanna Bruyninckx**, geboren 6 juli 1910 te Oud Gastel, overl. 17 juli 1999 te Roosendaal, dochter van Jacobus Bruyninckx en Geertruda van de Sande.

1-3-2-2-2-4-10-3 negende generatie

Gerardus van Oosterhout, [rk] zoon van Wilhelmus van Oosterhout en Adriana Peemen, geboren 15 oktober 1864 te Oud en Nieuw Gastel. Overleden 2 februari 1940 aldaar. Gehuwd 15 oktober 1902 te O.N.G. met **Adriana Cornelia van Oers**, geboren 24 nov. 1871 te Oud en Nieuw Gastel, overleden 5 juli 1930 aldaar. (*zie bewijs van vaderlandschap en bladzijde trouwboekje op pagina 181*)

Uit dit huwelijk:

- 1 **Adriana Wilhelmina**, geboren 16-09-1903 te O.N.G. overleden 26-04-1973 te Oudenbosch. Gehuwd 24-05-1930 met **Gerardus Jansen**, geboren 24-12-1907, overleden 02-11-1978 te Breda.
- 2 **Cornelia**, geboren 28 mei 1905 te O.N.G. Gehuwd 26-04- 1930 met **Adrianus van Rijsbergen**, geboren 10 februari 1898 in Oud Gastel, overleden 21 september 1992 in Zevenbergen Cor stond ook dit jaar (1999) als tweede in de **Top 10** van oudste inwoners van Oud Gastel.
- 3 **Wilhelmus**, geboren 14-11-1907 te O.N.G. Gehuwd 02-11-1934 te Kruisland met **Maria Anna Francisca Elisabeth Adriaansen**, geboren te Kruisland (gem. Steenberghe) 07-03-1911. Overleden 04-01-1974 te Roosendaal.
- 4 **Johanna**, geboren 28-05-1909 te O.N.G. overleden 23-05- 1976. Gehuwd 10-11-1934 te Oud en Nieuw Gastel met **Petrus Martens** geboren 30-04-1901. Overleden 18-04-1975.
- 5 **Hubertus = Lambertus**, geboren 04-02-1912 te O.N.G. Overleden 26-09-1988 te Roosendaal. Gehuwd 22-10-1943 met **Adriana Laurina van Merrienboer**. Geboren 10-08-1920 te Oud en Nieuw Gastel. **Bart** zijn doopnaam was Hubertus, maar zowat heel zijn leven ging hij verder als Lambertus.

BRONNEN: Gemeentearchief Oud en Nieuw Gastel.
Dank aan ieder die heeft bijgedragen.

Voor nadere aanvullingen en opmerkingen: J. van der Vorst-Van Oosterhout,
Dulderstraat 20, Oud Gastel.

KENT GIJ ZE NOG?

Deel 2

Vanaf begin 1954 kende het Parochieblad 'Sint Laurentiusklok' een rubriek getiteld 'Kent gij ze nog?' Daarin werd vrijwel met grote regelmaat een korte levensbeschrijving gegeven van de Gastelse priesters, broeders en zusters. Bij aanvang van de serie ging men er vanuit dat het hierbij zo'n negentig personen betrof. In het vorige jaarboek hebben we de achternamen van A tot en met H geplaatst. Hier volgt deel twee van de biografieën over de missionarissen.

Cato In de Weij / Zuster Clarentia (22-5-1903 -

Cato In de Weij, dochter van Adrianus In de Weij en Petronella Backx werd geboren 22 mei 1903 te Oud Gastel. Zij trad in bij de Zusters Penitenten Recollectinen te Etten en deed haar professie op 8 december 1933.

Zij was een jaar werkzaam in de keuken te Wagenberg, zeven jaar in de bakkerij te Etten, thans in de wasserij en strijkerij.

Haar zilveren professiefeest vierde zij 31 december 1958 te midden van haar familie in het moederhuis aldaar. Ook het strijken van de kraag van het moderne habijt heeft zij flink onder de knie, getuige het feestlied dat op oudejaarsdag op 't Withof werd gezongen.

Zuster Clarentina is een nichtje van Prelaat In de Weij, abt van Bornem [overleden 8 juni 1940 te Gent]. Haar zusje is Marie Lidwien in het klooster van dezelfde Congregatie te Stuivezand bij Made, als onderwijzeres werkzaam te Oosterhout.

[Klok 10-1-1959]

Hubertus In de Weij / Broeder Godefridus (15-7-1882 - 8-6-1940)

Na Mgr. Meeuwissen bisschop van Suriname is hij onder de Gastelaars de man, die het hoogst staat op de hiërarchische ladder in de katholieke kerk.

Hij is geboren op 15 juli 1882 te Oud Gastel op de plaats waar nu het huis genummerd Meirstraat 23 staat en was het zesde kind van Franciscus In de Weij, winkelier [geb. 26-9-1839 en overleden 11-11-1903] en Adriana Commissaris [geb. 18-8-1843 en overleden 25-11-1907].

In 1895 liet vader In de Weij op dezelfde plaats een nieuw huis bouwen. Op de gevelsteen van het huis, nu bewoond door M. Theunisse-Van Oers staat nog te lezen: Eerste steen is gelegd '18 2-4 95' Joh. In de Weij [geboren 2 juli 1885, jongere broer van de prelaat].

Hubertus zou eerst bakker worden en ging op vak bij zijn broer, maar 17 jaar oud kreeg hij toestemming om voor priester te gaan studeren. Hij had reeds privelessen gehad bij pastoor S. de Wit, pastoor van Oudenbosch, en vertrok in 1901 naar de Norbertijnen in Heeswijk.

Hij bleef daar twee jaar en ontving op 22 februari 1903 het habijt der Cisterciënzerorde te Bornem. Hij deed zijn professie op 23 februari 1904 en werd op 5 juni 1909 tot priester gewijd. Een jaar studeerde hij vervolgens Kerkelijk recht in Rome, waarna zijn Overste hem een taak gaf in de zielzorg. Bij de inval der Duitsers in België in augustus 1914 keerde hij terug naar het vaderland en assisteerde in Gastel en Oudenbosch en gaf les aan priesterstudenten. Hij is ook hulpaalmoezenier geweest onder de in Zeeuws Vlaanderen gelegeerde landstormers.

In Lamswaarde hebben militairen voor hem een oude schuur omgebouwd tot kapel, waarin hij de H. Mis opdroeg voor zijn soldaten. Mevrouw de weduwe Cath. In de Weij-Voermans, woonachtig te Princenhage gehuwd geweest met Henricus, broer van de prelaat, heeft nog een foto waarop Hubertus in vaandragsuniform staat temidden van soldaten die zijn misdienaars waren.

Van 5 september 1919 tot 1935 was hij kapelaan in Oudenbosch en vierde daar met zijn familie en zijn confraters in 1934 zijn zilveren priesterfeest. Op 22 februari 1935 werd hij gekozen tot prelaat en 30 april tot abt gewijd. De Hoogerwaardse Heer In de Weij was niet alleen prelaat van de abdij St. Bernardus der Cisterciënzerorde te Bornem, maar ook provinciaal abt van de Belgische congregatie waaronder naast Bornem ook de kloosters Onsenoort bij Nieuwkuijk in Nederland en Val Dieu (Godsvallei) in België vallen. Hij was ook Definitior der Orde dat wil zeggen: hij was bevoegd om in zijn kwaliteit van primus abbas der provincie het bestuur der S.O.C. van advies te dienen, ook in aangelegenheden die de gehele Orde betreffende.

In 1938 nam hij deel aan het 34^e Eucharistisch congres te Budapest en bezocht in Hongarije bij deze gelegenheid Prof. Dam. Vargha (S.O.C.) deken van de katholieke universiteit te Pecs (Funfkirchen).

Als in mei 1940 Nederland en andermaal België worden bezet was hij ziek en werd hij overgebracht naar de kliniek te Gent, waar hij 8 juni 1940 reeds overleed.

De kloosternaam van de prelaat was Godefridus [abt en belijder van zijn Orde).
[Klok 30-12-1964)

Catharina Jacobs / Maria Alphonsa (12-10-1882 -

Catharina Jacobs werd geboren 12 oktober 1882, haar vader was Antonius Jacobs, haar moeder Adriana van Meel. Zij is gedoopt op de oude pastorie, die stond waar nu de familie W. Bernaerts op de Heuvel woont.

Bij navraag onder de oudere generatie blijkt, dat in die tijd meestal op de pastorie werd gedoopt, daar de pastorie te ver van de kerk vandaan stond. Alleen de Communicanten vernieuwden hun doopgeloften bij de doopvont in de kerk.

In augustus 1906 trad zij in bij de Franciscanessen te Steenberg en werd 15 augustus 1908 geprofest. Haar kloosternaam was Maria Alphonsa. Zij was werkzaam te Steenberg, Roosendaal en ook op het Gasthuis alhier.

Twee maanden voordat de Zusters van Caritas voorgoed Oud Gastel verlieten, werd zij weer overgeplaatst naar Roosendaal.

Vorige maand vierde zij op 15 augustus in Steenberg en haar 50-jarig professiefeest en 20 augustus temidden van haar familie,

Ofschoon reeds bijna 76 jaar is zij nog steeds behulpzaam bij het verzorgen van oude en gebrekkige Zusters en helpt zij een handje mee in de mannenzaal. De overige tijd verdeelt zij tussen bidden en breien.

(Klok 6-9-1958)

Dymphna Jonkers / Zuster Maria Isabella (1-11-1903 - 28-1-1964)

Na een smartelijk ziekbed is vrijdag 28 januari overleden Zuster Isabella van de Zuster van Charitas. Dymphna Jonkers werd te Oud Gastel geboren op 1 november 1903 als oudste dochter van Cornelis Jonkers (hij was bekend als de 'bellemán' een functie welke hij van 1914 tot 1954 uitoefende; WvdB) en Dingena Hack.

Reeds op 12-jarige leeftijd moest zij, daar moeder ongeneeslijk ziek was geworden, het werk en de zorg voor het huishouden van 11 kinderen op zich nemen.

Met liefde en toewijding deed zij dit totdat een zusje van haar deze zware taak kon overnemen.

Zij trad in 1926 in bij de Zusters van Charitas en legde in 1929 haar gelofte af. Zij was werkzaam in Oosterhout, Oost-Souburg, Steenberg en Roosendaal. Haar zilveren professiefeest vierde zij op 26 oktober 1954 en twee dagen later was het feest voor de familie.

Haar vader Kees, die 9 augustus 91 jaar hoopt te worden, heeft het voorrecht gehad de laatste weken van haar ziekte steeds in haar nabijheid te mogen zijn.

Zuster Isabella rust thans op het kloosterkerkhof van het moederhuis.

(Klok 8-2-1964)

Pauw van Keep [6-12-1894 -

Op het feest van St. Petrus en Paulus 29 juni 1961 is het 40 jaar geleden dat de Witte Pater P. van Keep, thans met vakantie in zijn geboortedorp Gastel uit de handen van de bisschop Mgr. Lemaître te Carthago het priesterschap ontving.

Hij werd geboren 6 december 1894 als tweede zoon van Adrianus van Keep en Anna van de Weygaert. Van 1908 tot 1914 studeerde hij te Herenthals. Na de humaniora deed hij de Filosofie te Nieuw Herlaer en Sint Charles Esch bij Boxtel.

Inmiddels was de Eerste Wereldoorlog uitgebroken en was het onmogelijk naar Afrika te vertrekken, zodat hij daarom eerst twee jaar (1917-1919) theologie studeerde op St. Charles. Daarna 1919-1920 was hij in het noviciaat te Maison-Carree in Algiers.

Hij werd subdiaken gewijd en legde de eed af aan de societeit 26 en 27 juni

1921, het diaconaat ontving hij daags daarna. Mgr. Lemaitre wijdde hem in de primitiale basiliek te Carthago tot priester.

Zijn eerste benoeming was St. Charles, in 1922 vertrok hij naar het Broeders noviciaat in Algiers en 23 oktober van dat jaar mocht hij naar de missie in Congo.

Na enkele posten doorlopen te hebben, kwam hij in 1929 op het klein seminarie van Mugeru terecht waar hij bleef tot 1945. Zijn verblijf daar werd echter onderbroken door een verlofperiode in Nederland, gekoppeld aan het Kapittel, dat in Algiers gehouden werd en waarheen hij als afgevaardigde werd gezonden.

In 1945 verhuisde pater van Keep naar het groot seminarie als professor n.l. te Nyakibanda in Ruanda. In 1948 werd hij door zijn bisschop aangezocht om een missie te gaan stichten: Cibimbi-Nyangezi in de Kivu. In 1950 ging hij na volbrachte arbeid naar Shabunda tot 1951 eer hij voor de tweede maal naar Nederland kon.

In 1952 weer terug werd hij missie-overste in Kamituga. Zijn wens is nog eenmaal te mogen vertrekken naar het land waarin hij een generatie lang de Blijde Boodschap uitdroeg.

Op 29 juni 1971 is de pater in Oud Gastel om zijn gouden priesterjubileum te vieren. Vooraf had hij de parochie gewaarschuwd hier niet al te veel drukte om te maken. Met een collecte voor de Kongo stemt hij wel in. Pater Antoon Aarts is gelijktijdig ook in Gastel met vakantie. Hij zegt over Van Keep in de Klok: Pater van Keep is in de Kivoe gekend. Ik geloof niet dat er veel priesters zijn, die zoveel gedaan hebben voor de vorming van de inlandse priesters, broeders en zusters. Hij heeft de eer, dat de drie bisschoppen van Kivoe, waaronder een aartsbisschop, voor hem op de schoolbanken hebben gezeten. Ze noemen hem 'vader' maar wel met een strenge hand en daarvoor zijn ze hem nu dankbaar. Na het jubileum keert Van Keep op 76-jarige leeftijd opnieuw terug naar zijn missie.

[Klok 3-6-1961 en 26-6-1971]

Johanna Kerstens / Zuster Maria Adriana (3-10-1916 -

Johanna Kerstens, dochter van Franciscus Kerstens en Adriana Mol werd 3 oktober 1916 geboren. Op 28 juli 1938 trad zij in bij de congregatie der religieuzen penitenten recollectinen van de reguliere derde orde van de H. Franciscus van Assisie, meer bekend onder de naam Zusters van de Haagdijk te Breda, alwaar het moederhuis is gevestigd. Haar eeuwige professie deed zij op het feest van Maria Lichtmis op 2 februari 1940.

Zij werd opgeleid voor de verzorging van zieken en ouden van dagen. Zij was achtereenvolgens werkzaam in de kloosters van Vinkeveen, Breda, Leur en andermaal Breda. Op 14 februari 1947 vertrok zij naar missie in de West. In het gesticht Rustoord Grootkwartier te Willemstad op Curacao verpleegt zij thans de zwakzinnigen. Pater Petrus Meesters, pastoor Fr. Mouws en Zuster

Herminegilde van dezelfde congregatie en alle vier van Gastel afkomstig, spreken elkaar weleens, daar zij slechts enkele kilometers van elkaar verwijderd werkzaam zijn op het eiland Curacao dat ongeveer 30 vierkante kilometers groot is en zowat 150.000 inwoners telt.

De ouders van Zuster Maria Adriana zijn nog goed gezond, vader Frans heeft het wat druk met zijn geitenbond en moeder Kerstens, ofschoon niet vlug ter been maakt het best. Toch zouden zij het fijn vinden als zij hun dochter Johanna na al die jaren eens konden zien en spreken. Op 18 mei 1965 viert het paar haar gouden bruiloft, echter weer zonder hun dochter. Daarom willen ze het feest over vier jaar, als Adriana weer thuiskomt nog eens overdoen.

(Klok 1-10-1960 en 9-1-1965)

Gerardus Knaap (27-7-1908 - 17-7-1970)

Op 17 juli 1970 overleed oud-dorpsgenoot Zeereerwaarde Heer Gerardus Franciscus Knaap. Hij werd op 27 juli 1908 alhier geboren als jongste kind van wijlen J.L. Knaap en Cornelia van Wezel.

Na de lagere school ging hij in 1921 naar het St. Norbertus-lyceum te Roosendaal, alwaar hij in 1927 eindexamen deed: Hogere Burgerschool. Op 2 augustus 1927 ging hij naar de Abdij 'De Kievit' onder Zundert, waar hij 4 september werd gekleed en zijn verdere studies deed. Op 8 september 1929 werd hij geprofest. Op 15 juni 1935 door Mgr. Hopmans tot priester gewijd en 27 jaar in De Kievit gebleven, waar hij enige tijd koster was, daarna assistent-boekhouder bij vader Abt en leraar dogmatiek.

Door de relatie die er bestond tussen de bisschop van Rotterdam en de toenmalige Abt van de Abdij werd er voor genoemd bisdom hulp gevraagd voor de zielzorg aldaar. In 1962, ging hij als vrijwilliger naar Rotterdam en is daar tot oktober 1967 gebleven.

Zijn gezondheidstoestand was niet zo best en hij is toen als rector in een bejaardencentrum te Hillegom gekomen. Omdat zijn gezondheid steeds slechter werd, ging hij op 11 maart 1970 in emeritaat en overleed aldaar. De H. Mis van Requiem is gehouden in de kapel van Huize 'Bloemswaard' te Hillegom en nu rust hij in het priestergraf van het RK kerkhof St. Jozef. De bisschop van Rotterdam heeft hem nog tweemaal bezocht. Ook zijn neef Frans Akkermans heeft hem vaak opgezocht in de Abdij.

(Klok 23-10-1954 en 25-7-1970)

Adrianus Koevoets / Broeder Damianus (5-8-1905 - 20-1-1990)

Adrianus Johannes Koevoets, zoon van Antonius Koevoets en Maria Marijnissen, werd geboren 5 augustus 1905 en bezocht vanuit de Wildertstraat de lagere school te Oudenbosch. Katechismusles kreeg hij van de Broeders van St. Louis en de laatste zes weken voor zijn H. Communie van Zuster Antoon.

Hij trad in bij de Missiecongregatie van de Paters van de H. Geest op 10

januari 1923 en deed na een jaar postulaat en een jaar noviciaat in Baarle-Nassau zijn tijdelijke gelofte op 8 februari 1925 en zijn eeuwige gelofte op 25 augustus 1925.

Twee dagen later was hij reeds portier aan het moederhuis te Parijs, bleef dit vier jaar en was vervolgens 20 jaar werkzaam aan de missieprocuur aldaar. Onder de laatste wereldoorlog was hij geëvacueerd te Cellule bij Vichy en maakte zich verdienstelijk met de verzorging der talrijke vluchtelingen.

Vele Nederlanders hebben Parijs leren kennen door Broeder Damianus, die als een geroutineerde gids zijn landgenoten de bezienswaardigheden van de wereldstad toonde. Daar hij vloeiend Frans, Duits en Engels spreekt, was hij een zeer geschikte kracht in het moederhuis, waar geestelijken en hoogwaardigheidsbekleders uit alle landen der wereld een bezoek afleggen. In het welbekende boek *De Brazza*, een romantisch avontuur van een jong missionaris, geschreven door A. Rijnen, laat de schrijver zich prijzenswaardig uit over de activiteit en stiptheid van deze Broeder, die o.a. ook belast was met de verzorging der administratieve bescheiden en de samenstelling van de uitzet van de missionarissen die naar Afrika vertrokken.

In 1949 en 1950 was hij op de Procuur te Rhenen en de nieuwe stichting te Halfweg waarna hij naar Rome vertrok en thans bij de Generale Procuur bij de H. Stoel werkzaam is. Het zoet vloeiende Italiaans is hem niet vreemd meer. Na 5 jaar Rome keerde hij terug naar Nederland, waar hij econoom werd van het klooster der paters van de H. Geest te Berg en Dal en als administrator van het Afrika-museum bij Meerwijk. Per fiets doorkruist hij ook West-Brabant als propagandist voor Africa-Christo.

Mgr. Terenstra van deze congregatie betreurde het, dat zo weinig begaafde jongelui en vaklui roeping voelden als Broeder-missionaris hun beste krachten te geven aan de H. Kerk. Zij zijn de onmisbare steun en hulp van de priesters en vervangen hen in vele omstandigheden.

Op 6 september 1975 viert Broeder Damiaan zijn gouden professiefest in Oud Gastel. Veel parochianen kennen hem amper, behalve dan de meisjes die in 1958, 1960 en 1962 de Lourdesreizen hebben meegemaakt. Daarbij was de Broeder steeds de reisleader.

[Klok 29-5-1954 en 29-8-1975]

WORDT VERVOLGD

ACHTERGRONDEN RIJ DE STRAATNAMEN VAN GASTEL

Bij veel heemkundekringen is de geschiedenis van de straatnamen en de straatnaamgeving onderzocht. In het Land van Gastel is een dergelijk onderzoek nog niet gedaan al is er al wel wat 'veldwerk' verricht. Zo is de verzameling veldnamen van bestuurslid Jan de Jongh uitermate waardevol bij het zoeken naar de afkomst van bepaalde straatnamen. Veldnamen bestaan vaak al heel lang. Ze geven vaak aan hoe het landschap er qua vorm of natuur uitzag. Een goed voorbeeld van waar deze toponiemen zijn gebruikt is Plan Zuid met namen als Topaard en Angel. De veldnamen zijn niet altijd daar gebruikt waar nu de straat ligt, wat we zullen zien bij de alfabetische opsomming van de Gastelse straatnamen.

Hoewel inmiddels algemeen verondersteld, is de eerste naam die we zouden moeten verklaren die van Gastel zelf. Bij de schenking in 1275 door Arnold van Leuven en Elisabeth van Breda staat zij voor het eerst vermeld op de oorkonde: '...de gehele novale tiende in de parochie van Gestele, die er nu is, en die aldaar in de toekomst zal kunnen aangroeien...' Dit land van Gastel omvatte toen de huidige gemeente Halderberge alsmede Standdaarbuiten, Fijnaart en Heijningen en Willemstad. In de akte vinden we eigenlijk al de eerste gebiedsnamen, omschrijvingen dus van hoe de omgeving eruit zag of naamsaanduidingen uit mondelinge overlevering.

De naam Gastel is waarschijnlijk door Vlaamse immigratie hier terecht gekomen. In België zijn meerdere 'Gastels' bekend. Een verwijzing naar het Latijnse 'castellum' wordt uitgesloten. Een andere verklaring wordt gezocht in het woord 'gesteltenis' een oud woord voor nederzetting. Hiervan zouden dan de namen Ghestele, Ghestel, Gestele, Gestel, Gastele, Gastel zijn afgeleid.

De naam Oud Gastel kwam er als vanzelf nadat in 1551 de polder Heer Jansland gezegd Nieuw Gastel was ontstaan. Over de aparte Heerlijkheid Nieuw Gastel hebben we het bij de toelichting van de Barlaqueseweg. Ook nadat dit kleine dorp na overstroming en verwoesting niet meer opnieuw werd opgebouwd, bleven de namen Oud- en Nieuw Gastel in tact. Een situatieschets van hoe Gastel er toen bij gelegen heeft, treffen we aan op de Gastelse kaart van 1565, de oudste die we kennen.

Tot ver in de vorige eeuw was er van aangelegde straten of wegen geen sprake. Vanuit het dorpsplein [het vroegere Hof] ontstonden aansluitingen in alle windrichtingen. Buiten de bebouwde kom liepen kronkelige paden alle steden af, zodat iedereen er gebruik van kon maken. De straat moest door de omwonenden worden onderhouden en schoongemaakt.

Van oudsher bestaat Gastel uit een aantal buurtschappen. In een kerkrekening van 1717 lezen we bijvoorbeeld het Dorpskwartier, Cuyvesantskwartier, Overeselijcx kwartier en Meerkwartier.

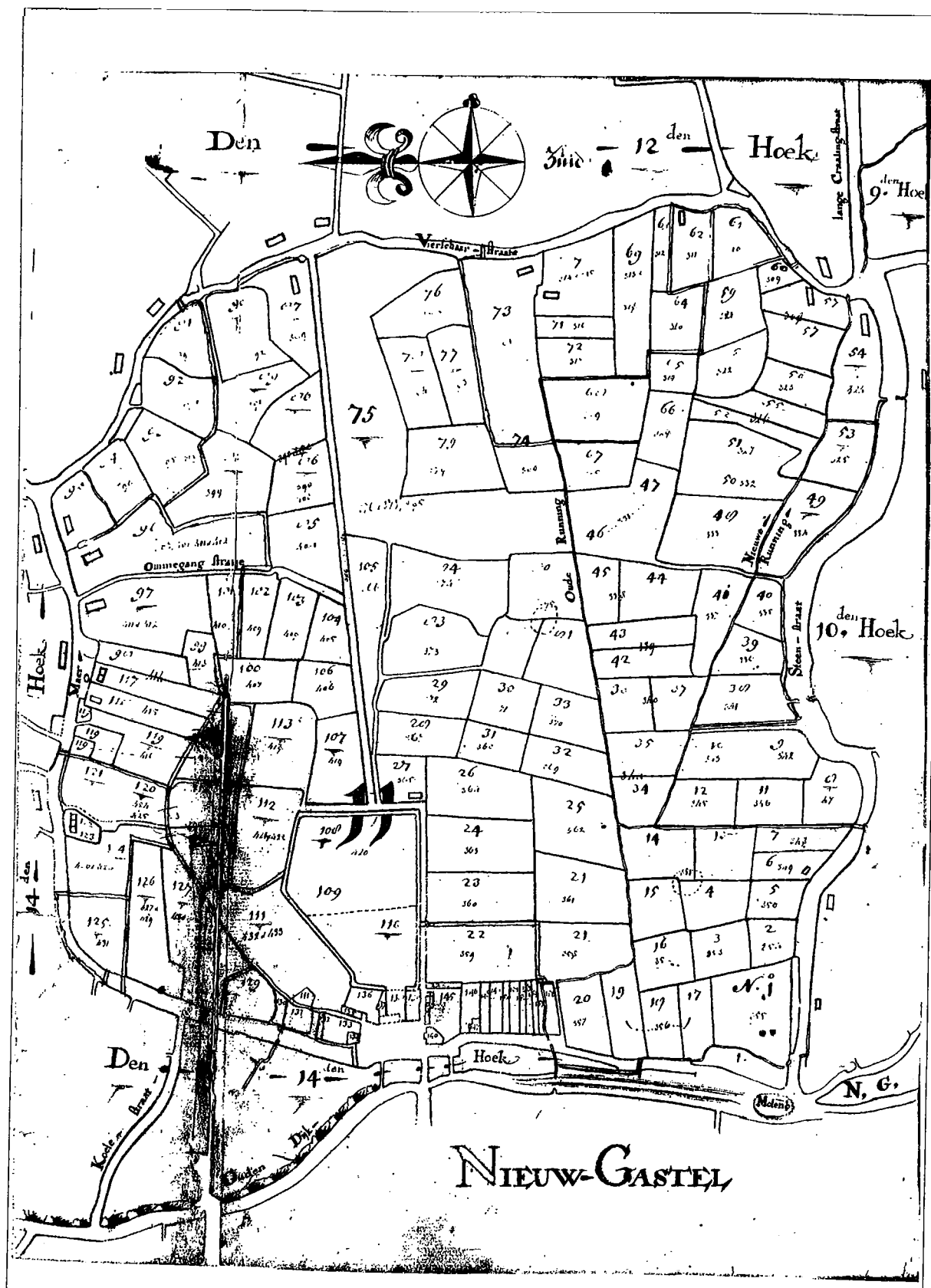
Een duidelijke eerste vermelding van oude straatnamen is te vinden in het 'Schotboek van Heer Jans Land geseijt Nieuw Gastel' uit 1661. Daarin worden de nummers der percelen genoemd en is Nieuw Gastel opgedeeld in veertien hoeken. Zo begint 'den eersten houck aan deurleght streckende tusschen de weg en den dijk tot op de hesselijck' en heet de negende hoek bijvoorbeeld 'beginnende van den visser-creecke wegh ende streckende oostwaerts op tot aenden barlaecksen weg'

Een volgende schotkaart 'Groot quohier der verponding is van de hand van schoolmeester, schepene en landmeter Willem van Diepenbeek dateert van 1733. Deze hangt in het regionaal archief in Zevenbergen. In plaats van Nieuw-deelt hij Oud Gastel op in veertien hoeken. De kaart, die wij tenslotte het beste kennen is getekend door J. Kuijper, immers deze siert al sinds 1984 de voorkant van ons jaarboek. Kuijper blijft vasthouden aan veertien hoeken, alleen dan wel over de hele gemeente Oud- en Nieuw Gastel gerekend. De kaart is uit de gemeente atlas van de Provincie Noord-Brabant van 1865.

Oud- en Nieuw Gastel waren ook ooit opgedeeld in tiendklampen. Oud Gastel was in 17, Nieuw Gastel in 27 keurig afgeronde stukken verdeeld, veelal begrensd door dijksloten of bestaande wegen en watergangen. Allemaal hadden ze een naam, veelal ontleend aan de eigenaar van de hoeve die er op stond. Zo waren er in Oud Gastel de volgende tiendklampen:

1. De kleine Westakkeren of de Pastorie
2. De grote Westakkeren.
3. De Mairtienden.
4. Het eerste deel van de Ommegang.
5. Het tweede deel of de Lozetiend.
6. Het eerste deel van de oude Akkerse Tienden.
7. Het tweede deel daarvan of de Blommert.
8. Het eerste deel van de Overijsselijkse Tienden of de Langenberg.
9. Het tweede deel daarvan of Groot Overijsselijk.
10. Het Indersche Tolberg.
11. De Heinsberg.
12. Het eerste deel van den Indersche Tolberg of het Blauwe Slot.
13. Het tweede deel daarvan of het Rode Slot.
14. Het eerste deel van de Kleine Veeberg.
15. Het tweede deel daarvan of de Molenberg.
16. De Westzijde van Kuivezand of de stede van Machiel Buys.
17. De Oostzijde van Kuivezand of de stede van Marijn Gielen.

Al deze tienden waren tot 1795 in het bezit van de Abdij Sinte Bernaerts. Toen zijn ze gekonfiskeerd en aan het Domein toegewezen. In 1842, toen deze lijsten tot stand kwamen zijn ze publiekelijk geveild.

Een van de kleine schotkaarten van Willem van Diepenbeek uit 1733. Het gaat hier om de 11^e hoek. Het blok tussen Meirstraat, Vierschaarstraat, Steenstraat en het dorp.

De kadastrale indeling kwam er na de Franse tijd in 1821. Dan komt er ook de wijkindeling met letters, zoals oudere Gastelaren die nog wel kennen.

- A is het dorp,
- B de Meir en Stoof,
- C Kuivezand,
- D Overesselijk,
- E Stampersgat.

Dat althans was de laatste wijkindeling. Evengoed was Stampersgat voor die tijd nog wel eens wijk D, E en G geweest. Niet erg duidelijk dus allemaal. Genealogen, die willen weten waar hun voorouders gewoond hebben, hebben er vaak een zware dobber aan.

Vanaf 1948 zijn de al lang aangekondigde uitbreidingsplannen eindelijk ten uitvoer gebracht. Als eerste werd het Karolinaplan tussen 1948 en 1962 aangelegd. Daarna volgde plan Zuid in 1967 en plan West vrijwel gelijktijdig. Nieuwe bouwlocaties kwamen er daarna pas weer in de jaren tachtig met Plan Meireweikes, wat moeizaam tot stand kwam omdat grondeigenaar Mastboom het allemaal niet zag zitten, zodat het zelfs in twee fasen moest worden gerealiseerd. De meest recente bouwontwikkelingen zijn Plan Hoogmaai en Plan Blankershove, waar men nu volop bezig is.

In 1950 hebben alle straten en wegen van Oud- en Nieuw Gastel een officiële naam en huisnummer gekregen. Een commissie onder leiding van Frans Akkermans, voorzitter van de heemkundekring bracht daarover advies uit. Sindsdien heeft de gemeenteraad zich bij de tot stand koming van straatnamen van tijd tot tijd laten adviseren. Namens de heemkundekring zat de heer H. Zandbergen tot de herindeling in de Commissie voor Straatnaamgeving.

In dit jaarboek willen we alle straatnamen van de A tot en met de E nader toelichten. We beschrijven de ligging van de straat, trachten de afkomst of betekenis van de naam te achterhalen en geven - waar mogelijk - een historische schets over de straat. Dat wil zeggen we vermelden soms algemene gebeurtenissen die een link hebben met de straat en noemen eventueel bekende gebouwen uit de straat.

In het volgende jaarboek zullen de letters F tot en met K behandeld worden en zo verder.

Achterdijk (*zie foto pagina 193*)

De straat loopt vanaf de Veerkensweg parallel aan de Kerkstraat en komt daar ook op uit. Nu bij Garage Bartelen, voor de aanleg van de Kruislandseweg mondden Kerkstraat en Achterdijk uit in het Moleneind, waar tot in de jaren dertig de oude molen heeft gestaan. Deze molen kreeg net als Gastel het voorvoegsel oud, toen er op de Stoof een tweede molen kwam. Juist, de nieuwe molen.

De Achterdijk is evenals de Oudendijk al eeuwen oud. Vermoedelijk zijn deze dijken stukje bij beetje al in de 13^e eeuw aangelegd als bescherming tegen De

De Achterdijk rond 1920. De rails van de stoomtram liggen er nog.

Groeten uit OUD - GASTEL

Van een aantal jonge straten verschenen eind jaren zeventig ansichtkaarten. Bij de groeten uit Oud Gastel horen foto's van het park en de Angel.

Striene, een enorme binnenzee die tot aan Gastel haar water opstuwde. De Achterdijk zou nog ouder zijn dan de Oudendijk, omdat zij bescherming moest bieden voor kerk en kerkhof.

Als in 1551 de Nieuwe Gastelsedijk klaar is en de Nieuw Gastelse polder ontstaat, is de functie van de Achterdijk in de letterlijke zin van 'bescherming van het achterland' van minder waarde. De bewoners aan de huidige Kerkstraat woonden dus achter de dijk. Het hoogteverschil is ook nu nog wel waarneembaar.

De Achterdijk wordt halverwege gekruist door 't Sluiske, waar tot 1902 de waterloop de Running doorheen liep. Pas daarna werd er riolering aangelegd. De gemeenteraad wilde echter wel een verbindingsweg houden tussen - toen - Molenstraat en Achterdijk.

Over de Achterdijk liep tussen 1893 en 1937 de stoomtram. Komende vanaf de Roosendaalsebaan boemelde de tram aan het eind linksaf richting Gastelsveer of rechtdoor de Oudendijk op naar Stampersgat. Op die driesprong was een opstapplaats evenals bij de molen van Smoor.

De dijk kreeg de voorkeur, omdat de Hoofdstraat niet geschikt was. Daar stond bijvoorbeeld het oude raadhuis gruwelijk in de weg. De tram werd ook te gevaarlijk geacht voor het overig verkeer en de bewoners. In die tijd konden kinderen ook in de dorpskern nog gewoon op straat spelen. Cafe het Tramstation [tegenwoordig Bistro Ut Pandje] had zijn entree in verband met wachtende reizigers vooral aan de Achterdijk. Ook het Zwaaiyat was een cafe op de Achterdijk, waar vroeger nog tol geheven werd.

Het bijna twee eeuwen oude carrosseriebedrijf Akkermans was op de hoek Veerkensweg-Achterdijklange tijd gevestigd aan de rand van het dorp. Dat werd nog gememoreerd bij de verhuizing naar het bedrijventerrein Korenweide, waar het bedrijf opnieuw op de rand van de dorpskom zit.

Aan de westzijde van de Achterdijk verrijzen pas in 1965 nieuwbouwhuizen van Plan West. Tot dan hebben er enkele boerderijen gestaan. Het is dan pas dat de straat een fatsoenlijke klinkerbestrating krijgt.

Angel (zie foto 2 pagina 193)

Straat in Plan West vanuit het Laag aangelegd en uitkomend op Doelen. De straat is aangelegd in 1974 als tweede uitbreiding van Plan West. Hoewel er qua vorm wel iets voor te zeggen valt, heeft de naam niets met een gekromde haak of hengel te maken. Dat zou weer wel kunnen slaan op een perceel in de Barlaqueseweg, want daar komt dit toponiem vandaan. De Angel of het Angeltje was een stuk grond ten oosten van deze weg net voorbij de Bansloot. Omdat het aardig in de buurt ligt van waar in de 16^e eeuw het dorp Nieuw Gastel was gebouwd, zou je kunnen speculeren of er nog een connectie (Angelus) is met de daar gebouwde kapel. Daar zijn geen aanwijzingen voor.

De naam Angel komen we voor het eerst tegen in de Regestenlijst van het Waterschap Heerjansland gezegd Nieuw Gastel. Op 11 oktober 1550 [tijdens

de bedijking van de Nieuw Gastelsedijk] staat geschreven: '...Te scheep zijn zij gevaren door de Stellecreecke naar het gors van Gastele, ter plaatse geheten Borgelin, anders genaamd den Angel, een jonge aanwas, het laagste deel van bovengenoemde gors...'

Begin jaren tachtig was er in de raad een felle discussie die de naam 'Angel-affaire' meekreeg. Het ging over de aanleg van de S-7 [latere Kruislandseweg] en de daarmee gepaard gaande verkoop van tuinen achter de huizen van de Angel. Uiteindelijk werden ze voor de eerst vastgestelde prijs van de hand gedaan.

Sint Antoinedijk

De naam verwijst naar Sint Antonius naar wie ook de Beetwortelfabriek die daar in 1873 werd gevestigd, is vernoemd. Pas in 1950 kreeg de dijk deze naam, nadat ze 499 jaar lang Nieuwe Gastelsedijk had geheten. De hele dijk liep in feite van de Kapelberg tot aan Standdaarbuiten. Een veel te lang traject in feite als je op zoek bent naar een huis. Daarom kwamen er de namen Gastelsedijk Zuid, West en Noord en kreeg de dijk tussen Rijpersweg en Standdaarbuitensedijk deze naam. Opvallend is natuurlijk dat op het moment dat de naam eraan wordt gegeven, de fabrieksnaam inmiddels is omgezet in Lama. De oude suikerfabriek Sint Antoine wordt in 1921 al buiten bedrijf gesteld. De machines worden naar het Engelse Ipswich overgebracht. Maar het beeld van Sint Antonius van Padua aan de Markzijde is ook in het huidige kabelrecyclingbedrijf behouden.

De heilige Antonius werd geboren in 1195 in Lissabon als Ferdinand de Bullones. Op zijn vijftiende trad hij toe tot de Augustijnen. Een leven van studie lag in het verschiet, maar omdat hij toch liever mohammedanen ging bekeren in Noord-Afrika stapte hij over op de Franciscanen. Daar noemde hij zich naar Antonius Abt, de kluizenaar. In 1222 werd hij in Italië tot priester gewijd. In die functie kon hij zich in zijn grote gave uitleven: preken. Zelfs de vissen kwamen naar hem luisteren. In zijn enthousiaste redevoeringen ageerde hij tegen alle misstanden in de kerk, de ketterij en met name woeker. Omdat hij dikwijls in de omgeving van Padua was te vinden, ontleende hij aan die stad zijn bijnaam. Al tijdens zijn leven werden hem allerlei wonderen toegedacht. De volksprediker overleed op 13 juni 1231 in Arcella bij Padua. Op het beeld draagt Antonius het habijt van de Franciscanen. Hij heeft een lelietak als attriboot en draagt op de arm op een boek het Jezuskind. In de volksdevotie werd hij later de patroon van de verloren voorwerpen. En natuurlijk geldt er ook een weerspreuk op de patroonsdag 13 juni: 'Als op Sint Antonius de zon schijnt, veel zorg van de boer verdwijnt.' Wellicht hebben de oprichters van de suikerfabriek, die spreuk voor ogen gehad bij de eerste bietenoogst.

In 1950 is er in West-Brabant serieus sprake van enige grenswijzigingsplannen, waarbij de Schans aan Oudenbosch zou toekomen. De Gastelse raad vindt dat in dat geval Standdaarbuiten de voorkeur verdient. Het plan raakt snel in vergetelheid. In 1955 komt de straat nog landelijk in het nieuws vanwege de

mensonterende toestanden, waarin de bewoners tien jaar na de oorlog nog in krotwoningen moeten leven. De Telegraaf wijdt er zelfs een reeks spotprenten aan.

Er zijn nog veel veldnamen bekend van percelen grenzend aan de Sint Antoinedijk. Vlakbij de oude roterij is dat bijvoorbeeld het Gielengors. Daar vlakbij aan de waterkant van de Mark lag het Kraaien-bos. Aan de zuidkant de percelen Lange Meet, 't Warfke, Bakkerij [waar nu het viaduct van Rijksweg 17 ligt] en zowaar het Moordenaars Hoefke (zo'n naam schreeuwt om een nader onderzoek]. De meest bekende naam en een die nu nog gebruikt wordt is de polder Kaas en Brood. Daar lag tot in de jaren zeventig de regionale vuilstortplaats.

In buurtschap de Schans waren enkele cafes. Dat van Batenburg herbergde schutterij de Schansschutters. Dan had je nog Van Eekelen en cafe Brugzicht met uitzicht op de in 1975 stuk gevaren brug naar Standdaarbuiten. Bekende bedrijven zijn de steenfabriek De Mark, die er een lange historie heeft en het al genoemde kabelrecyclingbedrijf in het Sint Antoinegebouw wat overigens kort na de oorlog ook nog even dienst heeft gedaan als interneringskamp voor collaborateurs. Helemaal vooraan de dijk is de oude roterij, nu nog zo genoemd door J. Aanraad, die er een scheepswerf is begonnen. Hondenvereniging Trouw bij Dag en Nacht heeft na vele omzwervingen in West-Brabant thans een eigen oefenterrein aan de dijk.

WORDT VERVOLGD

WIM VAN DE BROEK

IN MEMORIAM

HARRY ZANDBERGEN

Bij het schrijven van een necrologie volgt veelal een gortdroge opsomming van feitjes en data. Zoiets zouden we bij onze dit jaar ontvallen hoofdredacteur ook gemakkelijk kunnen doen en we zouden er bladzijdes vol over kunnen schrijven. Maar we vonden hetgeen zijn neef Cor van der Horst, woonachtig in Veghel tijdens de uitvaartdienst uitgesproken heeft, zeker zo bijzonder en vooral persoonlijk getint.

Ons inziens waardevol genoeg voor overname in het Jaarboek, waarvoor hartelijk dank.

Oom Harry

Oom Harry was, in mijn verre jeugd, een kwajongen die gekke bekken tegen je trok, die zong van 'Heidewiedska vooruit geef gas' en die me zelfs – uit het oog van de volwassenen – liet uitproberen wat een sigaret was. Foto's uit die dagen tonen wat we nu een showbink noemen, slijk in de kleren, een opvallende witte pet op het hoofd.

Vervolgens was hij de jonge soldaat die terugkwam uit de oorlog. Eerst in 1940. En later na krijgsgevangenschap weer in 1945. Toen in een bijeenge-raapt militair uniform, waarin Franse legerkleding domineerde, want die had de beste bescherming geboden tegen de schietgrage Russische bevrijders. Hij kwam met verhalen over een barre tocht, gemaakt met een groep medegevangenen, en liet ons gul delen in zijn onderweg georganiseerde sigaretten.

Daarna werd hij de man die ging studeren, solliciteren, bij de gemeente kwam. Feestelijke gelegenheden bij ons thuis zette hij luister bij met zijn altijd vrolijke en luide verhalen. Om dan de avond te besluiten met: 'En nu ga ik mijn schoenen naar huis brengen'.

Tenslotte was er de wat verweesde oude man. Al zijn zussen waren gestorven. Hij zat alleen in huis met uitzicht op zijn mooie tuin. Kon zich goed bezighouden met vastleggen, verzamelen, sorteren en...tv kijken. Maar kwam je op bezoek of nam je hem mee uit dan barstte hij weer los. Verhalen alsmaar verhalen. Nu meest over vroeger, familiegeschiedenissen, familieverhoudingen, Gastelse drama's, herinneringen aan zijn werk,

De laatste maand was hij anders. Geen fut meer om zich aan te kleden. Fleurde hij bij ziekte altijd op als hij bezoek kreeg. Dat ging niet meer zo. Toch hoopten we nog dat hij weer op zou krabbelen. Het mocht niet zo zijn. We zullen hem missen, maar zijn voor hem blij dat het geen lijdensweg geworden is.

Dank aan allen die er voor gezorgd hebben dat oom Harry thuis kon blijven. Volgens zijn wens. Want al stond hij ingeschreven voor de Zellebergen, telkens als er weer eens plaats was voelde hij zich kiplekker en bedankte zonder aarzelen.

Waarna een aantal personen in het bijzonder nog bedankt worden.

H. ZANDBERGEN
op 50-jarige leeftijd

H. ZANDBERGEN

moest zich - evenals alle (dienstplichtige) militairen - in 1943 melden voor krijgsgevangenschap in Duitsland. Na allerlei omzwervingen door Polen en Duitsland keerde hij na een barre tocht terug in Gastel in 1945, uitgedost met een allegaartje van militaire uniformen.

3 oktober 1999, La Roche in de Ardennen

De echtparen: JANUS EN JAQUELINE LUIJCKX - VAN MEER en
JAN EN ANNEKE BLOMMERDE - BOGAERTS

vieren allebei hun 43e huwelijksdag.

30 en 31 oktober 1999

TENTOONWELLING 1944 - 1999
55 JAAR BEVRIJDING.

Naschrift:

Helaas ben ik me te laat bewust geworden van de onschatbare Gastelse informatiebron, die huisde op Kerkstraat 32a. Pas toen ik in september 1998 informatie kwam opdoen over de Gastelse straatnamen [Harry Zandbergen maakte jarenlang deel uit van de gemeentelijke straatnamencommissie], ontstond het plan om vaker bij deze vrolijke verteller langs te gaan.

Het kwam tot bijna wekelijkse bezoeken, waar Harry zichtbaar van genoot en die mij langs vele nooit eerder vermoede Gastelse affaires bracht. Jammer dat lang niet alles daarvan te publiceren valt. In de Kerstvakantie spraken we niet af, zijn agenda was toch al vol met bezoeken en lekkere etentjes.

In het nieuwe jaar kwam het niet meer tot een nieuwe afspraak. De hoofdredacteur van ons jaarboek was te ziek geworden. Aan de 'continuing stories' van Harry Zandbergen kwam helaas abrupt een eind. De Gastelse verhalen zijn niet helemaal afgerond, maar ik blijf hem zeer erkentelijk voor datgene wat ik wel nog heb mogen optekenen.

Moge hij daarboven de eeuwige rust gevonden hebben.

Wim van den Broek

ACTIVITEITEN EN VERMELDENSWAARDIGHEDEN HEEMKUNDE- KRING 'HET LAND VAN GASTEL' W E T JAAR 1999

- 21-01 Wij tekenen protest aan tegen het besluit van het gemeentebestuur om "De Drie Snoeken van de gemeentelijke monumentenlijst af te voeren
- 01-02 Harry Zandbergen, lid van onze vereniging overlijdt. Harry was gedurende vele jaren hoofdredacteur van het jaarboek. Ook de inhoud van het bekende Gastels woordenboek "Naostebij" werd voor het grootste gedeelte door hem verzameld. Harry laat ook voor onze vereniging een leegte achter.
- 08-04 Jaarvergadering:
Aftredende bestuursleden Piet Peeters en Wim van den Broek worden bij acclamatie herkozen. Na de pauze lezing door de heer Wierickx uit Bergen op Zoom over genealogie en het vinden van bijzonder historische feiten die aan de genealogie verbonden zijn.
- 10-04 De drie Snoeken is een controlepunt van een fietstocht, georganiseerd door de "Holle Roffel" uit Kruisland.
- 17-04 Excursie naar Zeeuws-Vlaanderen met bezoeken aan o.a. Koewacht Hulst, 't Vlasschuurke en afsluitend een Westvlaamse maaltijd in de "Braakman".
- 24-04 Bisschop Muskens brengt een bezoek aan het museum. Hij is zeer geïnteresseerd in onze collectie en geeft ook nog enkele goede tips. Ook bij een reunie van de familie Gulden wordt de heemkundekring

nauw betrokken.

- 3004 Koninginnedag. Tentoonstelling over het 125-jarig bestaan van het oranjecomite en over de viering van koninginnedag in ons dorp.
- 19-06 en 20 juni Tentoonstelling gewijd aan de Gastelse Middenstand. Mevr. Adrienne Roozen exposeert door haar vervaardigde schilderijen. Ook zijn wij met een kraam op de "Marterei" present
Wim van den Broek heeft een lijst gemaakt met een zeer complete inventarisatie van Gastelse ondernemers die de laatste 50 jaar hier actief waren.
- 19-08 Mevr. Julia van de Vorst overlijdt na een ernstige ziekte. Zij was een gewaardeerd lid van de dorpsgemeenschap van Oud Gastel.
- 11-09 Open monumentendag.
Startpunt van een fiets- en wandelroute bij het museum. De Nederlands Hervormde kerk en de R.K. Kerk zijn opengesteld.
- sept. Alle jaargangen van parochieblad "de Sint Laurentiusklok" zijn ingebonden en zijn in het museum ter inzage.
- 16-09 De heer Groenleer verzorgt een lezing over de Nederlands Hervormde Gemeente van Oud Gastel. De lezing wordt gehouden in de Nederlands Hervormde Kerk.
- 19-09 "De drie Snoeken" is start en controlepunt van de nationale fietsdag. Ongeveer 80 deelnemers beginnen van hieruit met de fietstocht.
- 1-2-3 oktober Meerdaagse excursie naar Wallonie en Luxemburg. Bezoeken aan Spa, Vianden, en La Roche. De deelnemers kijken met genoegen terug op deze excursie.
- 30 en 31 okt. Tentoonstelling 55 jaar bevrijd. Zeer veel belangstelling van het publiek. Op 11 en 18 november mochten we ook een zevental groepen schoolkinderen ontvangen. *[zie foto pagina 198]*
- 04-11 Najaarsvergadering. Na een snel gepasseerde agenda was er een optreden van Rensz Gorisze met liedjes in het Brabants dialect.
- 13-11 Op hoge leeftijd overlijdt mr. H. Mastboom. Hij was bij zijn leven al een legende en veel mensen zullen mooie herinneringen aan hem bewaren.
- 26-11 Een team van onze vereniging neemt deel aan de heemquiz in Hoeven en wordt derde.
- 11-12 Enkele leden van het bestuur volgen een instructieochtend voor een computerprogramma over het kadaster.
- Eind december Verschijning van het zestiende jaarboek..
- Eind december Kerststallentocht door de Noorderkempen.
- Eind december Kersttentoonstelling met als thema 'Gastel in de twintigste eeuw'.

J. v.d. Berg

VERSLAG VAN DE EXCURSIE OP 1, 2 EN 3 OKTOBER **NAAR LUXEMBURG**

Op vrijdag 1 oktober jl. vertrok een bus met 53 personen vanuit verschillende opstapplaatsen richting Luxemburg. De rit werd aangevangen onder "hemelse" zegen. Maar "driver" Jan wist al gauw de stemming erin te brengen, zodat we al spoedig de eerste koffiestop in het Belgenland bereikten. Enige paniek sloeg daar toe met dat "blik vol Ollanders" Maar geduld is een schone zaak en aangezien het toch geen weer was voor "peeen en erpels" hadden we de tijd om te genieten van twee "tassen" koffie.

Daarna weer vlot verder naar Spa, waar een bezoek aan de "Spawaterfabriek" op het programma stond.

We zagen daar nog op de valreep, hoe de verschillende soorten flessen gereinigd en gevuld werden met Spa met of zonder bubbeltjes en met of zonder smaakje.

Als toegift was er voor ieder een blikje uit de automaat.

Vervolgens was eenieder vrij om een lunch te gebruiken, al of niet met "cholesterol-dioxine-ommeletten".

Na dat eten stonden er voor ons een tweetal treintjes klaar om ons door de stad en de buitengebieden te voeren. Het eerste treintje had wel moeite om met al die zwaargewichten de "steile apellen" te nemen. Dikke rookwolken [hoezo katalysator?] benamen ons enigszins het uitzicht en de decibellen van de motor verhinderden ons te luisteren naar het (koeter) waals van de chauffeur.

Maar mooi was het er wel met die herfstkleuren !

Het liep stilaan naar de avond en zo deden we op de verdere tocht nog Clervaux aan, waar we onze beentjes weer konden strekken en iets konden nuttigen.

De verdere reis voerde ons langs de Our naar Vianden, waar de hotelbaas zich met zijn personeel ontfermde over onze koffers, tassen en valiezen.

De kok had ook niet stil gezeten en zo kregen we een goed diner voorgeschoteld.

Dan 's avonds nog wat kaarten, kamers vergelijken en bijpraten en de eerste nacht stond te wachten. Niet voor iedereen ging dat ongestoord, want eeniemand werd tussen de twee bed-delen geklemd. Zijn kordate echtgenote wist hem met inzet van alle krachten te ontzetten.

Zaterdag, de tweede dag liepen de diverse wekkers al vroeg af want er stond een verrassingstocht op het programma. Die ging eerst naar Klein Zwitserland, via een smal Baileybruggetje. In het Muellerthal bekeken en beklommen we de Schiessentuempfel met de watervalletjes. Daarna werd door menigeen de Preekstoel beklommen en anderen maakten een omtrekkende beweging om die uitstekende rotspunt.

Het weder werd toch wat minder en dus werd de tocht vervolgd naar Echternach, de stad van Sint Willibrord.

Daar was weer gelegenheid voor een lunch en iedereen werd in ons eigen

taaltje te woord gestaan.

Iedereen bracht nog een bezoek aan de basiliek met de tombe van Sint Willibrord en het werd weer tijd om de tocht te vervolgen.

We reden terug naar Vianden, waar nu een bezoek aan het kasteel op het programma stond. Dat ging niet geheel zoals het moest en er moest nog een steile klim door bus en voetgangers genomen worden om tussen de wallen van het slot te geraken.

Ook zonder gids was het kasteel de moeite waard, en wie de foto's zag van de ruïne van zo'n twintig jaar geleden kon constateren, dat ook het kleine Luxemburg veel geld over heeft voor het behoud van dit monument.

Vervolgens stond er weer een heerlijk diner voor ons zodat we ons tegoed konden doen.

Daarna stond er een kegeltournooi op de rol.

In twee groepen werd een competitie afgewerkt, die enigszins anders liep door een defecte baan. Tenslotte kon toch de winnaar J. Blommerde gehuldigd worden en A. Hagenaars-Goorden won met grote overtuiging de poedelprijs.

De dag werd weer afgesloten met "evaluatie" en kaarten in de "lounge".

Op zondagmorgen werd het koffers pakken en afrekenen en na het ontbijt, waarbij diverse lunchpakketjes werden ingepakt gingen we op slentertocht op de Nootjesmarkt te Vianden. Het was een markt met vooral eten en drinken en tussendoor kon je nog even een blik werpen in de mooie kerk, net voor het zingen van de H.Mis.

Om ca. elf uur had Jan de bus voor het hotel gestald zodat we de terugtocht konden aanvaarden.

We reden nu over de enige grote weg, die Luxemburg heeft richting de Ardennen, waar we via een kleine omweg in La Roche verzeild kwamen.

Daar hadden we eerst een staande receptie om de echtparen Luyckx-van Meer en Blommerde-Bogaerts [*zie foto pagina 198*] te feliciteren. Deze paartjes waren allebei 43 jaar getrouwd en dat is in deze moderne tijd al een historisch en heemkundig feit op zich.

Dan op zoek naar een eetgelegenheid om een lunch te verorberen. Dat lukte wel en voor sommigen was er nog tijd over om het kasteel te bezichtigen.

Op tijd was ieder weer bij de bus om verder het Belgenland door te toeren.

Kort na de Belgische grens te Hoogerheide was de volgende stop in Familyland en daar was het afscheidsdiner.

Dat werd ook weer in goede orde genuttigd en zo kwam de laatste etappe naar de uitstapplaatsen.

In de avond kon ieder zijn eigen woonst bereiken en zo zat deze trip er ook weer op.

We kunnen daarmee weer terugkijken op een geslaagde excursie en de moeite die de reiscommissie gedaan heeft om een en ander te laten slagen is zeker niet vergeefs geweest. Daarvoor een woord van dank voor de commissie, maar ook voor "driver" Jan, die ons door allerlei weggetjes en langs steile bergjes wist te loodsen.

Ook nu kan gezegd worden: De thuisblijvers hadden ongelijk !

Een medereiziger.

INFORMATIE

HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL

De vereniging, de Heemkundekring 'Het Land van Gastel', stelt zich ten doel:

- a. Het dorp Oud Gastel en haar inwoners op elk gebied dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken.
- b. In brede kring belangstelling te wekken voor de geschiedenis van Oud Gastel en de bevolking.
- c. Te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Gastel en omgeving.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- A. Het houden van vergaderingen, lezingen en excursies.
- B. Het benaderen van en samenwerken met instanties en personen, die kunnen helpen het gestelde doel te bereiken.
- C. Het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin.

(Statuten der Heemkundekring artikel 2)

'In de Drie Snoeken'

De Heemkundekring, opgericht 25 november 1980, beschikt over een eigen werklokaal, archief en tentoonstellingsruimte in het pand 'In de Drie Snoeken', Dorpsstraat 50 te Oud Gastel.

Hier komt elke donderdagavond en dinsdagmiddag een vaste kern van leden bijeen om voorkomende werkzaamheden te verrichten.

Het museum is geopend voor belangstellenden op donderdagavond van 19.30 tot 21.00 uur en op zaterdagochtend van 10.00 tot 12.00 uur.

Op andere tijden na telefonische afspraak.

JAARCONTRIBUTIE

De jaarcontributie bedraagt: f 27,50 per persoon
f 40,00 per gezin
f 15,00 jeugdleden (tot 18 jaar]

Bankrelatie

Bankrekening Rabo: 14 11 37 126

U kunt bellen en schrijven:

1. Als u zich op wilt geven als lid.
2. Als u informatie wilt hebben.
3. Voor het ophalen van materialen onder andere boeken, foto's, bidprentjes, gereedschap, enzovoort.

BESTUUR

- dhr. A. Haasnoot, voorzitter
Meireweikes 7   telefoon 512825.
- J. van de Berg, secretaris
Markt 6   telefoon 511469.
- P. Peeters, penningmeester
Van Glymesstraat 16   telefoon 511730.
- dhr. C. Bus, lid
Dorpsstraat 20   telefoon 511234.
- dhr. J. Blommerde, lid
Kerkstraat 20   telefoon 514184.
- dhr. J. de Jongh, lid
Het Gors 20   telefoon 513418.
- W. van den Broek, lid
Noordzeedijk 45   telefoon 514225

WERKGROEPEN

REISCOMMISSIE

mevr. A. Peeters-Baaijens
dhr. J. Blommerde
dhr. C. Schoonen

ONDERHOUD MUSEUM EN MATERIALEN

De medewerkers voor het onderhoud van het museum en voor de inventarisering en het onderhoud van materialen van de heemkundekring zijn:

mevr. A. Bus-Rombouts	dhr. G. Muys
mevr. M. van Rijsbergen-Traets	dhr. A. Koevoets
mevr. A. Blommerde Bogaerts	dhr. N. Roebroeks
mevr. G. van Opdorp	dhr. W. van den Broek
dhr. W. Willemse	dhr. C. Bus
dhr. J. van Rijsbergen	dhr. J. de Jongh
dhr. M. Ernest	dhr. J. Blommerde
dhr. C. van Merrienboer	dhr. P. Peeters
dhr. J. Kokke	dhr. J. van den Berg

LEDENLIJST HET LAND VAN GASTEL 1999

Mevr.	M. van Aalst-van Nispen	Oudenbosch	Fam.	M. Ernest	Oud Gastel
Dhr.	W.v. Aalst	Den Haag	Fam.	F. van Etten	Oud Gastel
Fam.	A. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	P. van Gastel	Oud Gastel
Dhr.	G. Aanraad	Oud Gastel	Dhr.	D. van Gaans	Oud Gastel
Fam.	G. Aanraad	Oud Gastel	Mevr.	H. Geers	Dinteloord
Fam.	H. van Achterberg	Oud Gastel	Fam.	R. van Gils-Akkermans	Oud Gastel
Dhr.	P.F.A. Akkermans	Oud Gastel	Fam.	C. van Ginneken	Zegge
Dhr.	F.L. Akkermans	Oud Gastel	Mevr.	J. Goorden-Buurstee	Oud Gastel
Fam.	J.G. Akkermans-Schouw	Oud Gastel	Fam.	J. Goorden-Van Agtmaal	Oud Gastel
Fam.	M. Akkermans-Timmermans	Oud Gastel	Fam.	A. Haasnoot	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Verstraten	Oud Gastel	Mevr.	A. Hagenaars-Goorden	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Zandvliet	Oud Gastel	Mevr.	Hamstra-Bus	Oud Gastel
Fam.	C. Antens	Oud Gastel	Fam.	A. van Hassel	Oud Gastel
Dhr.	P. Anthonissen	Roosendaal	Mevr.	A. Hazen-van Beek	Oud Gastel
Gem.	Archief Breda	Breda	Dhr.	A. v/d Heijden	Hoensbroek
Fam.	P. van As	Oud Gastel	Fam.	J. Heijnen-van Aalst	Essen [Belgie]
Fam.	W. van As	Oud Gastel	Fam.	A. Heshof	Oud Gastel
Fam.	H. Baart	Oud Gastel	Mevr.	G. Hoefsloot	Oud Gastel
Fam.	L. Bartelen	Oud Gastel	Dhr.	M. van Hooydonk	Oud Gastel
Fam.	A. van Bavel	Oud Gastel	Fam.	D. de Hoon	Oud Gastel
Dhr.	J. van de Berg	Oud Gastel	Dhr.	M. van der Horst	Oud Gastel
Dhr.	A. v.d. Bergh	Oud Gastel	Mevr.	J. van der Horst-Bus	Oud Gastel
Fam.	J. Blommerde	Oud Gastel	Mevr.	A. v.d. Horst	Oud Gastel
Fam.	J. Bonnerman	Oud Gastel	Fam.	A. Huijsmans-Peeters	Dinteloord
Fam.	P. van den Bos-v/d Veeken	Oud Gastel	Mevr.	C. Jacobs-Akkermans	Oud Gastel
Mevr.	C. v.d. Bosch	Oud Gastel	Dhr.	C. Janssens	Leiden
Dhr.	J. van de Bosch	Oud Gastel	Fam.	T.M. de Jong	Oud Gastel
Mevr.	J. Bosma-Van Nispen	Oudenbosch	Mevr.	A. de Jong-v.d. Zee	Oud Gastel
Mevr.	G. Braat-Aarsen	Roosendaal	Fam.	J. Jongenelen	Oud Gastel
Fam.	J. Brocatus	Oud Gastel	Fam.	J. de Jongh	Oud Gastel
Fam.	A. van den Broek	Oud Gastel	Fam.	C. van Kalmthout	Oud Gastel
Dhr.	W. van den Broek	Stampersgat	Fam.	E. van Keep	Roosendaal
Fam.	M. Broeren	Hoeven	Dhr.	B. Kempenaars	Oud Gastel
Fam.	M. Broos	Oud Gastel	Dhr.	A. Kerstens	Kruisland
Fam.	R. Broos	Oud Gastel	Mevr.	C. Kerstens-Rijk	Oud Gastel
Mevr.	C. Broos-Schijvenaars	Oud Gastel	Dhr.	C. Koenraadt	Oudenbosch
Fam.	C. de Bruyn	Oud Gastel	Fam.	A. Koevoets	Oud Gastel
Fam.	W. de Bruyn	Oud Gastel	Fam.	A. Koevoets	Stampersgat
Fam.	A. Bus-van de Vorst	Oud Gastel	Mevr.	E. Koevoets-van Nispen	Oud Gastel
Fam.	C. Bus-Rombouts	Oud Gastel	Dhr.	J. Kokke	Oud Gastel
Fam.	P. Bus	Oud Gastel	Dhr.	M. de Koning	Wouwse Plantage
Fam.	P. Bus-de Kort	Oud Gastel	Fam.	J. Konings	Hoeven
Dhr.	W. Bus	Oud Gastel	Fam.	A. Kop-Mies	Standdaarbuiten
Fam.	J. Buurstee	Oud Gastel	Fam.	Kop-Speak	Oud Gastel
Dhr.	C. van Caulil	Hoeven	Mevr.	A. Lambregts	Oud Gastel
Fam.	H. Christianen-Mies	Weert	Fam.	H. Lambregts	Oud Gastel
Mevr.	G. Claassen-Peeters	Stampersgat	Dhr.	J. Laros	Stampersgat
Mevr.	M. Corsmit-Van de Lindeloof	Oud Gastel	Dhr.	J. Laros	Roosendaal
Fam.	A. Damen	Oud Gastel	Fam.	F. Lauwen-van Loenhout	Roosendaal
Fam.	M. Danen	Oud Gastel	Fam.	J. Lauwerijssen	Oud Gastel
Dhr.	O. Dierckxsens	Kaatsheuvel	Fam.	W. Lazeroms	Roosendaal
Dhr.	J. Dijkers	Oud Gastel	Fam.	L. van Leengoed	Oud Gastel
Dhr.	J.C. Dingenouts	Roosendaal	Mevr.	J. van Limbergen	Oud Gastel
Fam.	J. Dorst-Van Loenhout	Oudenbosch	Fam.	M. Lockefair	Oud Gastel

Fam.	G. Logt	Oud Gastel	Mevr.	A. Rijdsdijk-Reuvers	Oud Gastel
Mevr.	Luykx-Konings	Oud Gastel	Fam.	Q. Rijdsdijk	Oud Gastel
Fam.	A. Luykx	Oud Gastel	Fam.	F. Schellekens	Oud Gastel
Dhr.	P. Luysterburg	Eindhoven	Fam.	A. Schepers	Oud Gastel
Mevr.	J. Luyten	Oud Gastel	Fam.	C. Schoonen-Bierbooms	Oud Gastel
Fam.	A. Maatjes	Oudenbosch	Fam.	H. Schouw	Oud Gastel
Fam.	C. Magielse	Oud Gastel	Mevr.	E. Schouw-Akkermans	Oud Gastel
Dhr.	D. Marcelissen	Oud Gastel	Fam.	C. Schrauwen	Oud Gastel
Mevr.	M. van Mechelen	Oud Gastel	Fam.	A. Schijvenaars	Oud Gastel
Mevr.	W. van Meer-Aarssen	Oud Gastel	Mevr.	A. Segers-de Bont	Oud Gastel
Fam.	R. Meeuwissen	Roosendaal	Fam.	J. Sep	Oud Gastel
Fam.	P. Melsen	Oud Gastel	Eerw.Br	Servaes	Herentals [B]
Fam.	C. van Merrienboer	Oud Gastel	Dhr.	M. Speek	Aldekerk [BRD]
Fam.	F. van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr.	E. v. Sprundel-Perdaems	Oud Gastel
Fam.	H. van Merrienboer	Oud Gastel	Dhr.	C. Stange	Oud Gastel
Dhr.	P. van Merrienboer	Oud Gastel	Dhr.	A. Sweere	Oud Gastel
Dhr.	W. van Merrienboer	Brasschaat [B]	Fam.	J. Tak-Breugelmans	Oud Gastel
Mevr.	A. Mies-Gijzen	Oud Gastel	Fam.	J. Tak	Oud Gastel
Fam.	J. Moerings	Oud Gastel	Dhr.	B. van Tilburg	Roosendaal
Dhr.	J. Mol	Oud Gastel	Dhr.	J. Theunissen	Oud Gastel
Fam.	A. Mulders	Oud Gastel	Dhr.	M. Theunisse	Oud Gastel
Fam.	A. Muys	Oud Gastel	Dhr.	J. van Tiggelen	Oud Gastel
Fam.	G. Muys	Oud Gastel	Dhr.	A. Timmermans	Oud Gastel
Fam.	A. van Nes	Oud Gastel	Mevr.	M. Timmermans-Buijs	Oud Gastel
Mevr.	M. van Nispen-van Merrienboer	Hoeven	Fam.	J.D. Traets	Wijchem
Fam.	L. van Oevelen	Oud Gastel	Mevr.	A.C. van Unen	Oud Gastel
Dhr.	P. van Onzenoort	Oud Gastel	Dhr.	W. van Unen	Oud Gastel
Fam.	J. Oomen	Oud Gastel	Fam.	J. Uitdewilligen	Oud Gastel
Fam.	H. van Oosterhout	Oud Gastel	Fam.	M. v.d. Veeken	Oud Gastel
Dhr.	H. van Oosterhout	Oud Gastel	Fam.	W. Veraart	Oud Gastel
Fam.	J. van Oosterhout	Oud Gastel	Mevr.	W. Veraart-Schoonen	Fijnaart
Dhr.	M. van Oosterhout	Eindhoven	Fam.	M. Verhaart-Verbeek	Oudenbosch
Dhr.	L. van Opdorp	Oud Gastel	Fam.	C. Vermeulen	Oud Gastel
Fam.	J. Paantjens	Oud Gastel	Fam.	B. Vermunt-Tak	Oud Gastel
Mevr.	L. Paantjens-Laanen	Oud Gastel	Fam.	C. Vermunt-Buckens	Oud Gastel
Dhr.	H. Peeters	Oud Gastel	Fam.	C. Verstraten-Mies	Oud Gastel
Dhr.	J. Peeters	Oud Gastel	Fam.	J. Verstraten	Oud Gastel
Mevr.	M. Peeters	Oud Gastel	Fam.	H. Vervaart	Oud Gastel
Dhr.	L. Peeters	Oosterhout	Fam.	A. Voeten	Oud Gastel
Fam.	P. Peeters	Oud Gastel	Fam.	F. Vogelaars	Oud Gastel
Fam.	P. de Peijper	Oud Gastel	Fam.	J. Vonk-Noordegraaf	Oud Gastel
Fam.	A. van Poeyer	Oud Gastel	Fam.	B. Voorbraak-Goossens	Oud Gastel
Fam.	C. Poppelaars	Oud Gastel	Fam.	J. van der Vorst	Oud Gastel
Fam.	R.M. Rademakers	Oud Gastel	Fam.	L. van der Vorst	Oud Gastel
Fam.	W. de Reyer	Oud Gastel	Mevr.	C. Vromans-Speek	Oud Gastel
Fam.	P. Ribbens	Bunde	Fam.	A. de Vugt-Balemans	Oud Gastel
Dhr.	L. Ribbens	Goirle	Fam.	J. Wagemakers-Tak	Oud Gastel
Fam.	J. Rockx	Oud Gastel	Fam.	A. Wagemakers	Hoeven
Fam.	M. Rockx	Oud Gastel	Fam.	R. van Wees	Oud Gastel
Dhr.	P. van Roemburg	Stampersgat	Dhr.	H. Wezenbeek	Oud Gastel
Fam.	M. de Rooy	Oud Gastel	Dhr.	W.J. Wijngaards	Oud Gastel
Dhr.	J. Roozen	Oudenbosch	Fam.	W. Willemse-van Nispen	Oud Gastel
Fam.	P. Roozen-Antens	Oud Gastel	Fam.	C. de Wit	Oud Gastel
Fam.	P. Rossou	Oud Gastel	Fam.	J. Witvoet	Oud Gastel
Dhr.	H. van Rijsbergen	Apeldoorn	Fam.	D. van Zuylichem	Oud Gastel
Fam.	J. van Rijsbergen	Roosendaal	Mevr.	A. van Zundert	Oegstgeest
Dhr.	W. van Rijsbergen	Oud Gastel			

